

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

8 ივლისი 2011 №14(144)

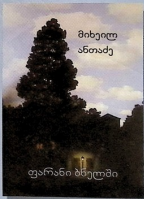
1516

2011

შაკა ვოხაძის ესეი
რობერტ ფროსტის ლექსები
რეი ბრედბერის კუდიანი ტარო
ლინ კოფინი იოსიფ ბროდსკიზე
სიმართლე, ტკბილიც და მწარეც
ორლანდოური სამყაროს ანარეკლი
ლუარსაბ თათქარიძის საზოგადოება
რევაზ სირაძე ქართულ ეკონოგრაფიაზე
იყვებენ ქართველები ნაპოლეონის არმიამი?

წიგნის თარო

დავითიძის სახელობის პარლამის პალატა	2	3	მაკა ჯოხაძე თაშყვის ინსტიტუტი
მესაბუნეთ-ნიმბიანი	4	4	გოჩა ჯაფარიძე იყვანენ ქართველანი ნაპოლეონის არმიები? (გამოხმაურება მერაბ კალანდიაძის სტატიაზე)
დოჰაშვილი პარკი	6	6	თამარ შინაშვილი „ბანაბაძე შიში მოგვავლის წინაშე“ (მოამზადა ნატა ვარადაძე)
პოპოვაშვილი პარკი	7	7	როსტომ ჩხეიძე ღუზარსა თათქარაძის საზოგადოება
პოპოვაშვილი პარკი	15	15	მარიამ ნიკოლაური ღაბრის დოღმანაძე
პოპოვაშვილი პარკი	20	20	ლინ კოჭინი იოსებ ბროდსკი იოსებ ბროდსკი განცხადება (იდეალისტური რეჟიმის ცნობა)
პოპოვაშვილი პარკი	25	25	ნინო ვახანია ირვანდური საზოგადოების ანარქიზმი (უილიამ ბატლერ იეიტსის „კულტური მიმწეხრი“)
პოპოვაშვილი პარკი	27	27	ემზარ კვიციანიშვილი თაბაქაძე
პარლამენტის მდივანთა სამსახურის მდივანთა	29	29	რევაზ სირაძე ქართული იუმორისათვის (ზაზა სხირტლაძის მონოგრაფია „ადრეული შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობა. თელოვანის ჯეგარბატოსანი“)
სიღვინოშვილი ნარსალიძის სამსახურის მდივანთა	33	33	თამაზ ნატროშვილი სიმართლე, ტკბილიც და მწარეც მარინე ტურაძე ორი ახალი წლის ლოცვა (ზაურ კალანდიას „უსიზმრებო დამე“)
კარიკატი	38	38	ეკა ბუჯიაშვილი მს ბოლო ოცი წელიწადი (შეხვედრა თათია პაჭკორიასთან)
კარიკატი	39	39	ელენე ამალობელი „რომ არ ამოვიპს ხალხი ნაღველი“ (ლევანია ისკანდერიას — პიესა)
დოღოვი	42	42	ნისე კარბაძის თაყვა ვევაძე (ნინო დოღიძის ესაუბრება კატო ჯავახიშვილი)
პროფ. დიმიტრი სიმონი	44	44	სერგი ლომაძე, კახა ზვიციაძე სიმონი სიმონისა (გიორგი კეცელიძის ლექსი „სიცრუე“)
პროფ. დიმიტრი სიმონი	45	45	თამილა ნონოროია ნათლის ხმა გამორქოდა (ზვიად კვარაცხელიას ნოველები)
პროფ. დიმიტრი სიმონი	47	47	მაია ჯალიაშვილი სასიყვარულო ონაინ თამაში (დანიელ გლათაურის „უგბარა ჩრდილოეთის ქარის წინააღმდეგ და ყოველი მეშვიდე ტალღა“)
პროფ. დიმიტრი სიმონი	50	50	გივი გამრეკელი ინტერნეტი ჩვენ ვერ დავტოვებავს (ბორის გელფანდი)
პროფ. დიმიტრი სიმონი	53	53	თექვე ჯანელიძე რუმე ნიგინ ზაცისკან გვახადებს რობერტ ფროსტი პარლამის სათხოვნად
პროფ. დიმიტრი სიმონი	54	54	რეი ბრედბერი კუდიანი ტარო ლემსი ბაბაროს ტრიგუნდიან
პროფ. დიმიტრი სიმონი	55	55	
პროფ. დიმიტრი სიმონი	56	56	
პროფ. დიმიტრი სიმონი	63	63	

ორკვირული ფურნალი

დამფუძნებელი „ილიონი“

მისამართი: თბილისი,
ჩუხინაშვილის №41

რედაქცია – (995 32) 96_20_62

რედაქცია – (995 93) 65_93_68

გავრცელება – (995 77) 11_24_30

ფაქსი: (995 32) 96_20_62

E-mail: info@mtsferloba.ge

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე
პროზის რედაქტორი – ივანე ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი – მაკა ჯოხაძე
კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი – თამაზ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაშულია დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი
სტილისტ-კორექტორი – ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება – თენგიზ რობიაშვილი
ოპერატორი – თამარ ჩხლაძე სარედაქციო მენეჯერი – ეკა ბუჯიაშვილი
გავრცელების სამსახური – ლევან კიკნაძე
გარეკანზე: მარიამ ნიკოლაური
ფოტოგრაფი: ჯემალ კასრძიასი

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 22 ივლისს

მაკა ჯობაძე

თაობის ინსტიტუტი

2002 წლის ნოემბლის პრემიის ლაურეატი ლიტერატურის დარგში იმრე კერტესი, რომელიც მთელი ცხოვრება პოლოკოსტზე წერს და რომელსაც ამის გამო უამრავ თაყვანისმცემელთან ერთად ირონიულად განწყობილი მკითხველებიც ჰყავს (როგორ შეიძლება მწერალი მთელი ცხოვრება მხოლოდ ერთ თემას უტრიალებდეს!), ასეთ რამეს ამბობს: „იმისათვის, რომ ადამიანმა გაიფიქროს ის დათრგუნული ხმა, რომელიც ათწლეულების განმავლობაში იმის თანამედროვე ევროპულ ხელოვნებაში, სულაც არ არის აუცილებელი შემოქმედების თემა და პოლოკოსტი ავირითო*“. იგი პოლოკოსტს არ უყურებს როგორც ურთიერთობის პრობლემას გერმანელებსა და ებრაელებს შორის:

„მე პოლოკოსტიმ აღმოვაჩინე ადამიანური სიტუაცია, დიდი მოგზაურობის ბოლო ნერტილი, რომელსაც მაილია ევროპელმა კაცმა თავისი ორბათს წელზე მტკნო ნისი მორალურ-ეთიკური კულტურით. დღეს მხოლოდ იმაზე უნდა ეფიქროთ, საით ვიმძირათ ასეთი ტვირით... უფრო მეტიც, არ ვიცნობ ისეთ ნამდვილ ქემპარიტ ხელოვნებას, რომელიც არ იგრძნობოვს ეს დათრგუნულობა“.

ამ დათრგუნულობის განცდას, სხვა რომ არაა ფაფერი, თუნდაც ჩვენი სამშობლოს ისტორიული ბედუკუღმართობის გამო არ შეიძლება არ შეინუფებინა ისეთი უზარმაზარი ურდულიცაა და დიდი ტრადიციის პიროვნება, როგორც ნიკოლოზ გაბაონი (ვალერიან გაბაშვილი) გახლდათ. თავისთავად ის ფაქტი, რომ რომანი „აიგინიანი ქალაქი“ ახალგაზრდობაში დანერვილი და ცხოვრების ბოლო წლებში გამომქვეყნებული, არა მხოლოდ გაოცებას იწვევს, არამედ მის სულგრძობასა და სიძლიერეზე მიუთითებს.

თავს უფლებას ვაძლევ ნარმოვდგინო: ათწლეულების განმავლობაში მხოლოდ იმიტომ არ მიჰკარებთა წასაკითხად საკუთარ რომანს, რომ ქემპარიტი მატატურული ლირებულების ცვლაზე პიროვნულ ექსპერტს და მას დრო მიანიჭდა. და აი, ჩამოვდა ფაქტი, როცა ამ ექსპერტმა მწერალს აგრძნობინა — მის ხალხს, ქვეყანას, ქვეყნის მოაზროვნე ნაწილს რომანი „აიგინიანი ქალაქი“ უნდა ნაყობა.

თუმცა ის ფაქტიც აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენი ეპოქის მდარე სულისკვეთების, ჩვენი ცხოვრების ისტორიულ-კონფესიური რიტმის, პოლიტიკურ-სოციალურ-ეკონომიკური და ზეფობრივი ბექგაუნდის გამო ჩვენი გერეგრობით ვერ მოვახერხებთ ამ ქვეყანი წიგნის ლირეგურული მიღება და ახვედრდა (ამ თვალსაზრისით წიგნს მომავალი წინა აქვს).

* სიტყვა ნარმოთქმული საქართველოს მეცნიერებათა ენციკლოპედიაში გამოქვეყნდა ქართული მეცნიერისა და საზოგადო მოღვაწის ვალერიან გაბაშვილის დახატვის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილ სათიბილო საღამოზე.

მიუხედავად იმისა, რომ ხელოვნების ნიმუშებითა და სამეცნიერო აღმოჩენებით მოგვრულ ხანმოკლე დღესასწაულებს ფაშიდან ფაშზე ყოველთვის ვანაყოფით და ვანაყოფით, ნამდვილ დღესასწაულებს, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო უპიროვნე მსახურისათვის განკუთვნილ პურსა და სანახაობასთან, გავურბივართ. მაინც უცნაური ქვეყანაა საქართველო, მაინც უცნაური ქალაქია თბილისი.

ახალი თაობის მოაზროვნე ნაწილს თავისუფლად შეუძლია იკითხოს, როგორ მოახერხა თბილისმა და როგორ გადაუმალა საქართველოს ბრწყინვალე პოეტები ესპანიაში, დავით ნერედიანი, ანდა ისეთი ფანტასტიკური მწერალი, ერთადერთი წიგნის („ზაზაბარში მოხედრული ბჭის ამბავი“) ავტორი ლევან ბოლქვაძე, დივერსიული მწერალი ნიკოლოზ გაბაონი...“

მიუხედავად საკმაოდ იდილიური, ეტიკული ერთგვარად გამკრული სათაურისა, რომელიც ჩვენს ნარმოსახეაში უთოდ დამოძღვრული ფერწერი კარლოსტომით აღსავსე სურათებს ძველი თბილისისას, აიგინიანი ქალაქის“ სამოქმედო სივრცე უაღრესად მასშტაბურია. ამ რომანში მთელი სისასით „ფულს და გადმოვლს“ (ეს სიტყვები რეფრენად გასდევს ოთარ ჭლადის შესანიშნავ რომანს „კინის თვარტი“, რომელიც ამავე პერიოდის საქართველოს ტეხება) არა მხოლოდ მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრის თბილისის, სრულიად საქართველოს, არამედ მთელი კავკასიის დამუხტული, სისხლსავსე ცხოვრება. უფრო მეტიც — ევროპული ქალაქების საღონებით, ევროპულ ინტელექტუალთა თუ ქართველ ემიგრანტთა მიზნობად და ინტერესებით, დიპლომატიებით, ელჩებით, ჩინოვნიკებით ხელისგულზე და მგვს მაშინდელი შოაფლიოს მაჯისთვის. ამიტომ ძალიან მიმეხივლიანია საკითხის სწორედ ასე დასმას — რომანი „აიგინიანი ქალაქი“ არა მარტო XX საუკუნის ქართული რომანის არეალში მოიაზრება, არამედ თავისი მასშტაბებით, თვალსაზრისით, მსოფლმშვედველობითა და, რაც ყველაზე მთავარია, მალამზხატურულობის გამო ჩვენი 1500-წლიანი ქართული ლიტერატურის კონტექსტში იჭერს ღირსეულ ადგილს. და საერთოდ, პირველი ქართული რომანის გიორგი მერწყულეს „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებებიდან“ მოყოლებული, ვიდრე ჩვენი კლასიკოსების მიერ შექმნილი რომანების რიგში ღირსეულად წერება.

ელასტიკური, მდიდარი, ნოყიერი ქართული დანერვილი ეს რომანი, თავისი აღმოსავლურ-დასავლური კილოკუებით, მაშინდელი ქალაქური ფარგონით, მდამობრია და არისტოკრატთა ენით, მეტყველებით, აზიური და ევროპული პრობლემებითა და, რაც მთავარია, მოვლენების და პროცესების წინასწარჭერებითა და ანალიზით, დღეს საოცარ შთაბეჭდილებას ახდენს. ამიტომ, პირადად ჩემთვის, სრულიად ახალგაზრდა კაცის მიერ დანერვილ ამ რომანის ნაკითხვის მეორე (მანანა გაბაშვილმა აღნიშნა, რომ რომანის წერა სკოლაში დაუსწავა ვალერიან გაბაშვილს) აღარაა გასაკვირი 26 წლის ასაკში თომას მანის მიერ შექმნილი „პუდენზიარესის“, როგორც ლიტერატურული გმირობის ფაქტის აღსებობა.

როცა ქემპარიტი ხელოვნების ნიმუშს კითხულობ, არ უნდა იგრძნობოდეს, მწერალი რომელი სოციალური ფენის, კლასის წარმომადგენელია. თუ ეს იგრძნობა, ამ პრო-

ვინციალიზმთან გვაქვს საქმე ან სნობიზმთან. უბრალოდ უნდა ჩანდეს „მოაზროვნე გული“, რომლითაც მწერალს უყვარს და ენაზეა ადამიანი. იცის ადამიანი, მაგრამ მაინც უყვარს...

უსასრულოდ შეიძლება ამ მრავალმრიან, მრავალპერსონაჟიან, პოლიფონურ, ერთი შეხედვით სადად და გამაქტირებლად დანეროლი რომანის შესახებ საუბარი... მაგრამ დროის მოგების თვალსაზრისით, ხალხსტრაციოდ უფრო იმ მომენტებს გამოვყოფ, რომელშიც ასე კარგად ჩანს საბედისწერო ნრეში ტრიალი, პეველი „ცუდ უსასრულობას“ რომ უწოდებდა და ასეთი აქტუალურია დღევანდელი საქართველოსათვისაც.

როცა თანდათან იხატება როგორ იცვლება პეიზაჟი, ქალაქის იერსახე, რომლის ფანტასტიკურ ბალებსა და პარკებში გამდიდრებული სოფეადარები თუ გაახანურებული მდამბიები როგორ ჩეხვენ ტყეებს, ასწლოვან ხეებს, რათა თავიანთი სახლები აიგონ; როცა თვალს ადევნებ, გვარსახულ-მეცვლილი ზანდაროვი თუ სხვა მისი მსგავსი, ერთდროულად როგორ ინათლება ტერტერას მიერ სომხურ ეკლესიაში, პადრეს მიერ კათოლიკურში და მოძღვრის მიერ მართლმადიდებლურ ტაძარში და შესაბამისად სომხურ, ფრანგულ და ქართულ სახლებს იქმევეს, მხოლოდ იმიტომ, რომ საქმეს ასე სჭირდება; როცა ხედავ ქართველი ზანდაროვი როგორ ეკვრება სომეხ ვიკრიკოსს, რათა ამ გაერთიანებულ, პირად მოგებასთან ერთად, შეასრულოს რუსეთის იმპერიის დაკვეთა, რომ არ ჩამოყალიბდეს ეროვნული ბურჟუაზია... ძალაუნებურად დღევანდელი საქართველო გახსენდება, დღევანდელი თბილისი, გაქველცავენული, ყოველმხრივ დაუცველი მოსახლეობით, რომლის რწმენასაც კალიბრებით შეუსიეს ათასგვარი ჯურისა და მიზნების მქონე სეტყებით, თავისი მზიანებებით, ე.წ. ასტროლოგიებით, ექსტრასენსუებითა და ნათელმხილველთა კომიკური პერსონაჟებით;

როცა ხედავ ემიგრაციიდან როგორ ბრუნდება გულანთებელი ვახტანგ ტაშირჯიანი, რათა თავისი ცოდნითა და გამოცდილებით გამოადგეს სამშობლოს, როცა სულიერ და ინტელექტუალურ უღამინოდ ცეტულ ქვეყანაში თავს არ ზოგავს, რომ როგორც ერთადერთი ქართული გახუთი მაინც დააარსოს, ამაჰს კი ვერ ახერხებს მდიდარი ქართველების სიძუნისა და გულგრილობის გამო, რა თქმა უნდა დღეს გამდიდრებულ ე.წ. ბიზნესმენთა წყება გახსენდება, თითოორულა გამონაკლისის გარდა, არაფერისმიცემებ, უაზრო და ხშირ შემთხვევაში ახალგაზრდობის გადამგვარებელ პეროვნებს რომ აფინანსებენ და ანონიმურ შეკეთებებს ასრულებენ;

როდესაც მეგადა ვოსტაშიბიშვილი დავით სავარსამიძის დღიურში ამოკითხავს: „თეთი განათლებულ ევროპაში ბევრი ისეთ რასებს ენაბულობთ და ვამწინეთ, რაც ჩვენი უკეთესი მოგების რწმენას გვიკარგავს“, ვგრწმობთ, რა სიფრთხილეს იჩენს რომანის ახალგაზრდა ავტორი, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს მომავლეს და მის უსაფრთხოებას ევროპასთან კავშირში ხედავს;

როდესაც ვკითხულობთ მე-19 საუკუნის დროინდელ თბილისში მყოფი ინგლისელის სიტყვებს, რომელსაც პრავდატულად აქვს გაეწმობიერებული საქართველოს მნიშვნელობა: „ლამაზია საქართველო, მაგრამ, ჩემი აზრით, მხოლოდ იმიტომაც ლამაზია, რომ საუკეთესო ხიდია, რომელზეც ინგლისური საქონლით დატვირთული ქარავნები გაივლიან... ჩვენ, ინგლისელებს მხოლოდ გზა გვეჭირდება, ოღონდ გზის გახსნერი, მის ორივე მხარეს სიღარიბე და სიხუნვე უნდა სუფუდეს, რათა ლონდონში კარგად და მდიდრულად იცხოვრონ... ამ აიზზე ჩვენს მამამდიდარი გამოქვეყნებული ერთი უცხოელი სტუმრის ოცნება ამოტივტივდება — საქართველო ისეთი გემრიელი ტორტია, თითო ნაჭერო ვეფლას უნდა შეგვხედესო. დაბოლოს, ისეც ვახტანგ ტაშირჯიანის სიტყვები: „თუ ქვეყნის აღორძინებას საქუთარი ნიდავჯი არც აქვს, იმას უტუო ძალი, მაღონაც უნდა მოინდომოს, ევროპურს უშველის... განათლებულ და დანიშნულ ევროპასთან დაახლოება უზრუნველყოფს ქვეყნის ნიშნავას, თორემ ქართველებს არც ისტორიული გამოცდილება გვაკლია, არც ნიჭი და არც უნარი“.

ვაღერიან ვახაგვილი (30-იანი წლები)

ამასთან დაკავშირებით ჩვენი პიროვნულად გაუენებელიყოფილი გლობალისტები, ე.წ. მსოფლიო მოქალაქეები მახსენდება, რომლებიც საქუთარი უტყნის, მადისა და ცოდვეების მოქალაქეები და მწიკლები არიან. და კიდევ ერთი მომენტო, რაც პირადად მე უშთაფრესი მგონია, რისთვისაც მგონია რომ დაინერა ეს რომანი:

„აფინანი ქალაქს“ პირველივე გვერდებზე შურისძიებით ანთებული იოსები ცოდვას ჩაიდენს, მისი საცოლის გამაბახებელ ბატონს მოკლავს და ქალაქში გამოიქვევა. როცა რამდენიმე თვის შემდეგ ამ წვერმოშუკულა, პრე გლახას მიმშლითა და სიცივით გული ნუჯა და გონებას დაკარგავს, პირველივე ხილვა, რაც ქუჩაში უპატრონოდ მიგდებულის დაბინდულ გონებას გაანათებს, არის ნიშნავი გამოჩენა სურწნელოვანი პურისა და ჭურჭლის სასეც ნითელი მტეცნისა.

ამას არც შეიძლება სიმბოლო დავარქვამო. იმდენად ბუნებრივად, ყოველგვარი კონების ჩარევის გარეშე გაცხადდება მთელი რომანის უშთაფრესი და უპირველესი სათქმელი: საშინილი და საცოდავია ცოდვით დაცემული ადამიანი და მთელი მისი ცხოვრება სურველია წამოადგო-

მისა, ნელში გამართვისა. მაგრამ როცა ეს ნაშობდგომა სინანულის, აღსარებისა და ზიარების გარეშე ხდება, ანუ ქრისტეს ხორციითა და სისხლით, ევქარისტული პურითა და ლენით ზიარების გარეშე, მთელი ცხოვრება ერთ დიდ კომპარად, ჯოჯოხეთად იქცევა. რომანში გაქრნილი ეს პირველი ხილვა ფინალში იხსნება, როცა ზანდაროვად ქცეული გამაიდრებელი გლახა მეუღლეს გაუმშელს, თუ ვის გვერდით (მისი მამის მკვლელის) ცხოვრობდა ამდენხანს. ოღონდ ეს გამშელა-აღსარება შურისძიება უფროა, ვიდრე გულწრფელი სინანული.

ამ ცოდვის მეტ-ნაკლები მატარებელი რომანის თითქმის ყველა პერსონაჟია, ისევე როგორც რეალურ ცხოვრებაში ჩვენ ყველანი.

2001 წელს მანანა გაბაშვილი დაბრუნდა: მამის სიკვდილმა სახტად დაძვრა. ეს არ იყო მხოლოდ პირადი ტრაგედია. ეს იყო ვაგონებაც — ამხელა საწყაროს, ინტელექტის და ცოდნის ასე უბრალოდ წასვლის გამო. დარგადან მიდღერი და ჯერჯერობისკაცებს ვეცადეთ, მხედართმთავრისა და გენის მიმცემის გარეშე რომ რჩება. მაგრამ ცხოვრება გრძელდებოდა და ჩემში, როგორც თავის დროზე მამების თაობაში, კვლავ თაობის ინსტრუქტი ამოირავდა. ახლა უკვე ჩვენ უნდა გვეზიდა მხრებში წინაპრების ტვირი.

1991 წელს, როდესაც საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს ვანერდი ხელს, მე ეს ყველა ქუშიშარატი და სამომბოლსაიების განწირული ქართველის სახელით გავაკეთეთ. ამ დღეს ჩემთვის კიდევ ერთი დიდი სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა. 9 აპრილი მამაჩემის დაბადების დღეც არის, რაც ყოველ წელს დიდი ზარზეებით და სიხარულით აღინიშნებოდა ჩვენს ოჯახში და ვინ იცოდა მაშინ, რომ წლების შემდეგ, ამ დღეს იმ ოცნებას შეესხმებოდა ფრთები, რაზეც თაობები ოცნებდებოდნენ და რასაც ვალერიან გაბაშვილი მთელი ცხოვრება გულში ატარებდა.

ქარგი იქნება თუ ფაშლიარობაში არ ჩამოვიერთოყვა ამ აკადემიურ თავყრილობაზე და მინდა მადლობა ვუთხრა პირადი მანანა გაბაშვილს, „აივინიანი ქალაქი“ ძვირფასი გამოცემით ქართულ ლიტერატურულ სამყაროს რომ დაუბრუნა; მადლობა იმის გამოც, რომ ასე დიროსულად, სუფთად და უაგაგოდ გაუღოთ ამ წლებს... წლებს, რომელიც სავეს იყო სიხარულით, აღმაფრენით, ტრაგიზმით, ნიწრად სასონარკვეთითაც...

როგორც მის გენს, როგორც ლეთისა და მოყვანის მოყვარე ქუშიშარატი არისტოკრატისა სწევდა, არასოდეს დაცემულა სულით, შუამდ მწნე და სამართლიანია მანანა გაბაშვილი, შუამდ ნამდვილი საქმით დაგაცემული. დიდი ინტერესით ნაკვირვალს მის ბოლო წლების არაქვეყნულბრივი გამოკვლევებით: „რატომ გადმოიტანეს ამომსავლეთის კათოლიკური ცენტრი თბილისში?“ „თამარ მეფის სახელგანთქმული ისტორიები“, „თამარ მეფის აღმოსავლური და დასავლური პოლიტიკა“... და დარწმუნებულ ვარ, სხვებთან ერთად არა მხოლოდ მე, ქარგი მკითხველი ვამაყობ მისით, არამედ მჭერა, რომ ამაყი და ბედნიერია ვალერიან გაბაშვილის სულიც. ამ დიდმა მოღვაწემ ხომ დასადგენებელ სამეცნიერო და შემოქმედებით მემკვიდრეობასთან ერთად ასეთი შილები, ასეთი საწყალო მემკვიდრეებიც დაუტოვა საქართველოს.

გონა ჯაფარიძე

იყვანე ქართველები ნავოლონის არმიას?

(გამომხატულება მირბა კალანდაძის სტატიიდან)

რა თქმა უნდა, იყენენ! მაგრამ, უეცრელება, — არა ისინი, რომლებიც წარმოდგენილი არიან 2009 წლის 31 აგვისტოს „კვირის პალიტრამ“ ეთერ ერასის წერილსა და შემდეგ მიმდინარე წლის 18 თებერვალს „ზენი მწერლობის“ ფურცლებზე მერბ კალანდაძის სტატიამ გამოცვეცებულ სურათზე. ნავოლონის არმიამ ქართველები მცირერიცობაში ვეჭვფის ყოფნა არის არა აღბათობა (მ. კალანდაძე), არამედ რეალობა. ის უკავშირდება ევგებტემი ნავოლონი ზონაპრტის სამხედრო ექსპედიციას, რომელიც დაიწყო 1798 წლის ზაფხულში და მიმართული იყო ევგებტის მამლუქთა წინააღმდეგ.

ნავოლონმა, მართალია, 21 ივლისს გაიმარჯვა მამლუქებთან გენერალურ ბრძოლაში, რომელსაც „პირამიდებთან ბრძოლა“ უწოდებენ, მაგრამ მეტი გატება მათი წინააღმდეგობა. მამლუქთა ერთ-ერთი მეთური წარმოშობის ქართველი მურად ბეგი გადავიდა ზემო ევგებტეში, ხოლო შეის აღ-პალად იბრძობ მზეგი (მინჯუკაძელი) — სირიში, და ვანაძრეს ბრძოლა ფრანგების წინააღმდეგ. ნავოლონმა კარავ დაიკავა, მაგრამ მალე ეითარება დრამატულად შეიცვალა. 1798 წლის 1-2 აგვისტოს აბუკირის ყურეში იმგლისის ესკადრამ აღმოდ დაიწყო ხელმძღვანელობით კაპანაზდგურა ფრანგების ფლოტი. ფლოტის დაეკრვესთან ერთად ფრანგების სახმელეთო არმია ევგებტეში მოხდა მეტროპოლიას და დაიწრვა მისი მომარაგება. ბრძოლებში ნავოლონის აღმოსავლეთის არმია თხელდებოდა და ამ პირობებში, 1798 წლის სექტემბრადმ, ნავოლონმა მალიო გადამეცეტილება შეეცა ის ევგებტეში მცხოვრები სხვადასხვა ერეგების წარმოდგენილებით, მათ შორის ახალაზრდა მამლუქებით. მათგან ჩამოყალიბდა დამხმარე სამხედრო კორპუსები, რომლებიც მალე ჩაეხნენ ბრძოლებში მამლუქი ბეგების წინააღმდეგ.

1799 წლის 23 აგვისტოს ნავოლონმა აღმოსავლეთის არმია გენერალ კლებერს გადააბარა და დაბრუნდა საფრანგეთში, სადაც ხელი ილო ძალაუფლება. მან კლებერი დაუტოვა ინსტრუქცია, თუ როგორ შეეცა ამოის დამხმარე კორპუსი და როგორ გადაეყვანა ისინი ევკავის შემოხვევაზე ევგებტედან საფრანგეთში. 1800 წლის 14 ივნისს კლებერი მოკლეს და ნავოლონის მითითება განმოხორციელა მისმა შემცველმა გენერალმა მენუსმ. 1801 წლის 30 აგვისტოს ალექსანდრიაში მან კაპიტულაცია გამოაცხადა ინგლისელებსა და თურქების სამხედრო ხელისუფალთა წინაშე. კაპიტულაციის V, VIII და X პუნქტები აწლებდა მენუს შესაძლებლობას, დაემტკიცებოდა ნაყევანა საფრანგეთში ფრანგული ხომალდებით არმარტო ფრანგული შუნებრიები, არამედ აღმოსავლეთის არმიის დახმარე კორპუსები და ევგებტეში მცხოვრები

სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენლებიც, რომლებიც თანამშრომლობდნენ ფრანგებთან და აღარ სურდათ ეგვიპტელები დარჩენილ სულ ტულუნში წავიდა ეგვიპტელან ემიგრირებული 870 პირი ოჯახებით, რომლებიც განასახლეს სენას და მარნას დეპარტამენტებში. აღმოსავლეთის არმიის დამხმარე კორპუსების წევრთაგან ჩამოყალიბდა პირველი სამხედრო შენაერთი. 1801 წლის 13 ოქტომბერს, ნაპოლეონს ბრძანებით, გენერალ რაბის ხელმძღვანელობით, შეიქმნა მამლუქთა ესკადრონი 240 მხედრის შემადგენლობით, რომელიც ნაპოლეონმა ჯერ კონსტანტინოპოლში, ხოლო შემდეგ, 1804 წლის 29 ივლისს ბრძანებით – ამპერატორის გვარში ჩართო.

თავდაპირველად მამლუქთა ესკადრონი შედგებოდა მხოლოდ ყოფილი დამხმარე კორპუსების წევრთაგან და შემდეგ მისი შევსება დაიწყო ევროპელებისაგან. მამლუქთა ესკადრონის 585-კაციანი სია გამოაცხვენა ფრანგმა მკვლევარმა ეან სავანამ ნიგმატ "ნაპოლეონის მამლუქები", რომელიც 1949 წლის გამოცემა პარიზში (გვ. 440-479). სწორედ ამ სიაში არიან დასახელებული ქართველები და საქართველოდან გამოსული სომეხი მამლუქები. შემდეგ მ. დებრიერმა ფუნაალში "ბუდი ქარაოლისა" 1979 და 1982 წლებში გამოაქვეყნა სიები ამ ქართველი და სომეხი მამლუქებისა. მან დაასახელა 11 ქართველი და 20 სომეხი მამლუქი. მაგრამ აშკარაა, რომ ქართველთა რიცხვი გაზრდილია საქართველოდან მკვიდრი სომეხების ჩარევზე და არ აღემატება რვას. ქართველ მამლუქთა სიაში დებრიერმა შეიტანა ნაპოლეონის ცნობილი მამლუქი და მისი მცველი რუსტამი.

შერბა კლანდად ქართველთა და აღნიშნავს, რომ რუსტამი ეთნიკურად სომეხი იყო. რუსტამს ღ. ფლეიშმანი ქართველად აცხადებდა და ასე მიაჩნდათ ჩვენშიც. ის ხან არბევს ოქლიანის დედადმილი იყო (მიხეილ ჯავახიშვილი), ხან გვარად ხონამაშვილი (მ. ვაფთხოვსკი) და ხანაც – რაზმაზე. ამ უკანასკნელი გვარით შევიდა ის ქართულ საბჭოთა დიქციონარებში (ვ. გორანსკი). ეს მიუხედავად იმისა, რომ უკვე გამოქვეყნული იყო რუსტამის მემუარები ფრანგულად და 1957 წელს მისი სომხური წარმომავლობა აღნიშნა გიორგი ბეი-მამიკონიანმა (მნათობი, 1957, 9), რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა მამლუქთა ისტორიის შესწავლას საქართველოში. საქმიად დამწერლებით რუსტამის შესახებ მასალები 1998 წელს გამოაქვეყნა კონსტანტინე კოტურაქიძემ (გაზ. "სუბოტანია გურჯია", 27.09). რუსტამის მემუარები დიდი ხანია ნათარგმნია რუსულად და მალე გამოიცემა ქართულადაც.

რუსტამი, რომელიც დაიბადა თბილისში და ცუდად ფლობდა ქართულს, ამჟამად თავის სომხური წარმომოთი. იგი წერდა: "იმისთვის, რომ ჰყოფდით კარგი მამლუქები, [ეგვიპტელი ბებები] არ ვიცი რატომ, ამჟამინებენ ქართველებსა და მებრელებს, მაშინ როცა სომეხი უფრო მამლუქი არიან ხედა ხალხებითა შედარებით". ასე აღწერიდა რუსტამი, მაგრამ იმ დროს, როცა სიმამაცე უაღრესად ფასობდა, XVIII საუკუნის ეგვიპტის მამლუქთა ოლიგარქიაში,

მითუმეტეს ამ ქვეყნის მმართველთა შორის, ქართველები მისგან განსხვავებით, არცერთი სომეხი არ გვევლინება.

ქართველ მამლუქთა სიაში დებრიერმა შეიტანა მამლუქი შაჰინი, დაზადებული 1776 წლის 14 ივლისს თბილისში. გ. ბეი მამიკონიანის თანხმად, ეთნიკურად ისიც სომეხი იყო, მაგრამ მას არ დუასახელებია სათანადო წვარო. სომეხად მიიჩნევნ მას თანამედროვე სომეხი მკვლევრებიც რამე საბუთის გარეშე და მიუთითებენ მის გავსაც: "შაჰინიან". "შაჰინ", უფრო სწორედ "შაჰინ" არაბულად შევარდენს ნიშნავს, ის ამ მამლუქთათვის ეგვიპტეში შერქმეული სახელია და მის სომხურ წარმომავლობას სრულიადაც არ ნიშნავს. ვიდრე მისი სომეხობის მტკიცე საბუთი არ გავაჩნია, მე მას ქართველად განვიხილავ.

შაჰინი ერთ-ერთი პირველია, რომელიც აღმოსავლეთის არმიის ხსენებულ დამხმარე კორპუსში ჩაირიცხა. ის უფრო შინაშენილად ფიგურად მჩვენდება, როგორც მამაივი და ერთ-გული ჯარისკაცი, ვიდრე ეგზოტიკური რუსულტამი, რომელმაც ელბაზე გადასახლებულ ნაპოლეონს უყანა.

1799 წლის ივნისში შაჰინი მონაწილეობდა ჰელიოპოლისის ბრძოლაში მამლუქი ბებების წინააღმდეგ გენერალ კლემერის ხელმძღვანელობით და მიიღო 35 ჭრილობა, ხმლი და მუთი – 33 და ტყვეთი – 2. ის ცოცხალდგადარი გამოტანეს ბრძოლის ველდან. შაჰინმა თავი გამოიჩინა აუსტრალიის ბრძოლაში, სადაც გადაარჩინა გენერალი რაბი და კიდევ სამეგრე დაჭრა ტყვეთი. მას მიენიჭა საპატიო ლეგიონის კავალერის ორდენი, შემდეგ კი ოფიცრის უჯვარი 1807 წელს იტალიასთან, სადაც მოუკლეს ცხენი და ისევ სამეგრე დაიჭრა. მონაწილეობდა ესპანეთისა და სხვა ჯვლა მნიშვნელოვან სამხედრო კამპანიაში, რომელთაც ხელმძღვანელობდა ნაპოლეონი. 1813 წელს განბა კაპიტანი.

ნი. მისი გარდაცვალების თარიღი ჩემთვის უცნობია.

ნაპოლეონის ქართველ მამლუქებთან კიდევ ორი: შაჰანი სამეგრელოდან (დაიბადა 1785 წლის 26 იანვარს) და შაჰანი ნიადალიდან ნაპოლეონის სამხედრო კამპანიაში რუსეთის წინააღმდეგ. შაჰანი გადადგა 1814 წლის 4 ოქტომბერს და ვატერლოოს ბრძოლის (1815 წლის 18 ივნისი) შემდეგ მსაზღვრობდა პარიზის საქალაქო ენადარბრითი 1830 წლამდე. შაჰანი ნია დაიკარგა ფრანგების უკანდრბრითი დროს 1812 წლის 27 ნოემბერს (გ. სავანი), ან შეიძლება რუსებმა ტყვედ აიყვანეს ბორისოვისთან 30 ნოემბერს (რ. პავლი).

ამრიგად, ნაპოლეონის მამლუქთა ესკადრონიში მცირე რაოდენობით, მაგრამ მინც, იყვნენ ქართველებიც. მათი სიმცირე აიხსენა იმით, რომ ეგვიპტეში მთელ ქართველ მამლუქთა მემეტსობა ერთგული დარჩა თავიანთი პატრონების – მამლუქი ბებებისა, რომლებიც ვადაცობდნენ ბრძოლას ფრანგების წინააღმდეგ. ბებური განაღდა შაჰი-ოლის ველზე, ზოგი შეენიარა შავი ჭირის ეპიდემიას, ბევრიც გაფლტყა 1811 წელს შუამკად აღი-ფაშას ბრძანებით კაირის ციხედადში, კაირისა და ეგვიპტის პროვინციებში; გადაარჩენილებმა თავი შეაფარეს სუდანს და იქ დაასრულეს ცხოვრება სამშობლოდან შორს.

თამარ მინაშვილი

„განაგდა შიში მოგავლის წინაშე!“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვებული მდგომარეობა?

— უიმედობა, სასონარკვეთი-ლება.

— სად ისურვებდით ცხოვრებას?

— ყოველთვის საქართველოში!

— რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

— საკუთარი თავის პოვნა!

— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?

— ალუდა ქეთელაური, იოსებ მშვენიერი.

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— დავით აღმაშენებელი, თამარი.

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— ფროსმანი.

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— ედუარდ გრიგი.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— ქალისადმი ერთგულებას და საქმისადმი თავგანწირვას.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— გარეგნულ მიმზიდველობას, სათნოებას და ერთგულებას.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი?

— მიმტკეპლობა.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— სულის სარგო ნივნების კითხვა.

— თქვენთვის წაკითხვა რომელი ადამიანი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— მსგავსი სურვილი არ მქონია.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— მომთმენობა

— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— ერთგულებას, გამტანობას.

— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— მიჭირს გადაწყვეტილების მიღება.

— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— ჭეშმარიტად თავისუფალ სამშობლოში მშვიდი და საყვარელი მემოქმედებითი ცხოვრება!

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— ღმერთის დაკარგვა საკუთარ თავში.

— როგორი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— თავდაჯერებული და პირდაპირი.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

— ყველა ფერი საყვარელია თუ მას სიხარული და სიხალისე მოაქვს.

— ყველი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

— ყველა ყველი საყვარელია, მაგრამ ეარდი შინც ყველითა დედოფალია!

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

— თეთრი მტრედი.

— თქვენი საყვარელი პოეტი?

— გალაკტიონი, მარინა ცვეტაევა.

— თქვენი საყვარელი მწერალი?

— თომას მანი.

— საყვარელი ლიტერატურული გმირი კაცები?

— ალუდა ქეთელაური.

— საყვარელი გმირი კაცი ისტორიაში?

— ცოლზე დადიანი, თედორე მღვდელი.

— საყვარელი სახელი?

— დავითი, თამარი.

— რას ვერიტანთ ყველაზე მეტად?

— უნებრისყოფობას, ზედპირულობას საქმეში და ურთიერთობაში.

— ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზი დაიმსახურა?

— შადიმანი და შადიმანები.

— საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი შეტაკებები ალტაცებისა?

— ბასიანის ბრძოლა, დიდგორის ომი.

— რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— ყველა ის რეფორმა, რომელიც პროგრესულია და პირველ რიგში ამაღლებს უნებს ეროვნულ ტრადიციებს და ეროვნულ თავისებურებებს.

— ნიჭი, რომელსაც გინდათ ფლობდეთ?

— ენების შესწავლის ნიჭი

— როგორი გინდობდათ რომ მომკვდარიყავით?

— ადამიანი რომ დანაწილდათ ჩემთან განმორება

— თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

— ვისწრაფი განწინასწარუბულობისკენ

— თქვენი ღვიზი?

— განავად შიში მომავლის წინაშე!

— თუკი ოდესმე შეხვდებოდით ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?

— დარჩი ჩემთან!

როსტომ ჩხეიძემ დაასრულა მხატვრულ-დოკუმენტური რომანი „ორი მიწიანის შესაყარებლად [ვარაუდობი „ჩემი საყვინის“ თემაზე]“, რომელიც წარმოადგენს თავისებურ გაგრძელებას მისივე ბიოგრაფიული რომანისა „ავეისტოს შეილება“, და ამავე დროს დამოუკიდებელი თხზულებაა. გთავაზობთ ერთ თავს ნივნიდან, რომელიც წლის ბოლომდე ვამოიცვამ.

როსტომ ჩხეიძე

ლუარსაბ თათქარიძის საზოგადოება

ვახშმასაც, როგორც ყველაფერს ამ ნუთისოფელში, პოლი რომ მივლემოდა, ვამბდარსა და ტახტზე გადავფორებულ ლუარსაბ თათქარიძეს ახლა ხვალისათვის უნდა დაენყო ზრუნვა, როგორც თვახის კაცს შემფერის: ხვალ რაღა ექნაოთო.

და დარეჯანი მოსვ გრძელადის ასული და ამის ასე შესაფერისი თანამეცხედრე, ისე ჩაფიქრდებოდა, ვითომც და ძნელი და გამოსარკვევი საქმე მიწნდოთ მისთვის: ხვალ? დაიჯო ერთი მოვიგონო... ხვალ? არტალაზედ როგორა ხარო?

და აღტაცდებოდა და რას აღტაცდებოდა მუსუნგასა ვით სულწაფლი თავადი:

— უჰ, უჰ! შენმა მზემ, კარგი რამ მოიგონე, არტალაზედ? ვაცვითა ვარ, ვაცვით. ბარაქალა, დარეჯანი! ერთი კარგი მსუქანი არტალა, ჩვენი თვდოს მოხარული, ნივრით, — ერთ სახელმწიფოა პოლის, შე და ჩემმა დმერთმა. ეგ ძალიან კარგი.

ღიალივი გრძელდება ასეითვე გროტესკული მანერით, ფრანსუა რაბლეს „გარგანტუა და პანტაგროფლის“ კულინარიულ პასაჟებს ოდნავადაც რომ არ ჩამოევიარდება არც იუმორის სიღლით, არც მახვილგონიერებისა და ფანტაზიის დაუსრეტლობით და არც ექსპრესიით, მაგრამ ამჯერად ეს ამოწარინი ვიქმაროთ, რაკილა აქ გაისმის ის ფრანუზები, რაც გორის ინსტიტუტის ლექტორთა ერთ ნრეში თავისებურ პაროლად თუ დევიზად დამკვიდრდებოდა. ჯერ აქ და თანდათან უფრო შორსაც გადავივლიოთ.

დამკვიდრების თაოსანი ყველას ახსოვდა, თუმც ის არც ამჯერად ჩემულობდა პირველობას და დევიზის გაჩენის სათავესაც ბურუსში ჰხვევდა.

ოთარ ჩხეიძეს შემოეტანა ეს სტრუქტურები ამ წრის ცნობარებში, თავისთავად, ძალდაუტანებლად, თავიდან არავითარი ამგვარს რომ არც ფიქრობდა და უნებლიეთ მოადგებოდა ენაზე:

— არტალაზედ როგორა ხარო?

ერთხელაც ასე რომ მიმართავდა მეგობრებს სიცილილექციების დასრულების შემდეგ, ბჭობა რომ უნდა დაეწყეთ, დღეს საით უჯობდათ სუფრის ირგვლივ შემოსხდომა, ისინი პირდაპირ მიიღებდნენ ამ სიტყვებს: კარგი არტალა გვეულება სადმეო?..

გაიკონებდა ოთარ ჩხეიძე:

— ნუთუ არაფერი გავგონდებოთ?..

და კიდევ აწყებოდა სიცილით ნოდარ ალანია:

— ვაცვითა ვართ, ვაცვითა!

გარემომოყოფთაგან ზოგი რომ გაილიმება მიხედრილობის ნიშნად და ზოგიც ვაკვირებით აახამამებება თვალებს, ეს „ვაცვითა“ მიანიც რალს უნდა ნიშნადესო, ნოდარი მოკლედ მოქრინდა:

— ოღია უფრო კარგად უნდა გვახსოვდეს!..

მეარტალავთა საზოგადოება ხომ არ ჩამოგვეყალიბებინაო, — ამას უკვე მაშინ შესთავაზებდა ოთარ ჩხეიძე თანამეგობრებს, მტკერის ძველი ხიდის მიდამოებში მდებარე ნახევარსარდაფში რომ შემოუსხდებოდნენ სუფრას.

ჰოი, რას აღტაცდებოდნენ: ეს რა კარგი რამ მოგიფიქრებია და ეს რა კარგი რამ მოგიფიქრებიაო!..

საზოგადოება, ცხადია, კარლია ვერ იქნებოდა და ნეერები გულდასმით უნდა შეერჩიათ და შემოეკრიბათ. ლუარსაბის სახელით უნდა დაეწყოთ და ლუარსაბის სახელითვე გაესრულებინათ თვითთული ასეთი სერობა, ხალხით დაეწყოთ და ხალხითვე დაეგვირგვინებინათ.

განდობილთა თავისებურ წრედ წარმოადგებოდა. არტისტულ-ბოქსმურ გუნდად.

რესტორან „ქართლი“ ნაირნაირი ხალხი რომ ირეოდა, ესენი ამიტომაც გარიდებოდნენ იქაურობას და მყოფო ადგილის ძებნაში კი ეს ნახევარსარდაფი აღმოეჩინათ, პატარა სასაუზმე. აღმოჩენდნენ და კიდევ შეეჩვიოდნენ. ოღონდ ეს მოილოდ მისი სიმყუდროვის გამო არ უნდა ყოფილიყო. საამისოდ ოთარ ჩხეიძეს ერთი მიზეზიც ჰქონდა:

— „როტონდაც“ სადღაც აქ უნდა ყოფილიყო, — ეს გორის „როტონდა“.

რას დავიხსენებო?

რას და:

იმ ისტორიულ შენობას, რომლის გარემეც წარმოუდგენელი გახლდეთ XIX საუკუნის გორი, რაკილა ის მოექცეოდა ქალაქის კულტურული ცხოვრების შუაგულში.

— მაშრის უფროსმა რევაზ ერისთავმა გაამართინა ხის დიდი როტონდა, რომელსაც სამ კუთხივ განიერი ბალონიე შექნა და და სამივე შირი ამოსავალი. როტონდა იდგა მტკერის პირას, ბალონიეც მტკერისაკენ ჰქონდა.

ამას სოფრომ მგალობლიშვილის შემუარებში ამოიკითხათ.

სოლომონ ხუციშვილი ხელიდან როგორ გაუშვებდა ამ თუ სხვა ცნობებს, რათა ან გამჭრალი შემობის კვალისათვის მიეგნო და მისი კულტურულ-საგანმანათლებლო დანიშნულებაც წარმოესახა, როგორც გორის ისტორიის ერ-

თი კოლორიტული ადგილისა, რომლის მივინწყებაც არ ეგონოდა.

ამ ინტერესსა და ძიების ჟინს, როგორც საერთოდაც სხვაგვარადა, სხვათაც გადასდებდა.

და ნინამდობლივია, რომ აღმანახ „მერანის“ 1960 წლის გამოქვეყნებულ საგანგებო სტატიაში მივხვდებით როტონდას — ილია ბერძენიშვილის, და მკითხველი ყველა იმ ცნობას ამოვიკითხავდა, რისი შეგრძობაც საიმედოოდ მოხერხებდებოდა. ასეა თუ ისე, მკაფიო წარმოდგენა შეეძენებოდა ამ ისტორიულ შენობაზე, რომელიც ერთი დიდი დარბაზისა და სამი პატარა ოთახისაგან შედგებოდა, დარბაზი ვანუთუნული იყო საცეკვაოდ, ორი ოთახი — ბანქოს სათამაშოდ, ერთი — ქალების მოსართავად, ხშირად იზარტოვდა ნადიმებზე, ცეკვის საღამოებიც, მეჯლისებზეც და კონცერტებზეც, და არანაკლებ ხშირად — თეატრალური წარმოდგენებიც.

1873 წელს სცენისმოყვარეთა ნრეც შეიქმნებოდა. შიო დავითაშვილი გვაძენობდა, რომ ამ ნრეცში მონაწილეობდნენ სოფრომ მგალობლიძეძილი და მისი შეუღლები ნინო, თვითონ შიო და მისი შეუღლები ქეთევანი. ჩამოთვლილია ა. თუთიაშვილი, შ. გულუბანიძე, ლ. ჟორდანიანი, მ. ბურჯანაძე, და განსაკუთრებით საგულბისმყოფელად, რომ ამ პირველად გამოსულიყვნენ სცენაზე ნატო ვახუთია-ცაგარელი და ბაბო კორინთიელი-იყვინძე.

1874 წელს როტონდიში წარმოადგინდა სცენისმოყვარულთა დასი გიორგი ერისთავის კომედიის „ქუნია“.

გაზეთი „დროება“ კვებით მოისხენივდა აქტიურთა თამაშს, შემოსახლდა კი, შიო თუთიაშვილს, ნრის წევრთა მიერ დაშვებულ საზარელთა დასახმარებლად გაიჯახებოდა.

ღარიბ ქართველ სტუდენტთა დასახმარებლადაც გაიჩინებდნენ, 1875 წლის აგვისტოში რომ წარმოადგინებინ, „ალბად ექიმისა“ და „უჩინებლის ქუხს“, 1877 წლის 3 მარტს კი დაიდგმოდა ზურაბ ანტონოვის ორმოქმედებიანი კომედია „ქმარი ხუთი ცოლისა“.

ბაღში ყოველ ხუთშაბათს მუსიკა უკრავდა, კვირაობით კი ცეკვის საღამოები იმართებოდა.

გორი ტფილისიდან ჩამოტანილი ჟურნალ-გაზეთებით რომ არ იქნებოდა გადაცემული, იოლად მიხვდებით, მაგრამ ვერც წარმოიდგენთ, ვიქცხებთ, გაზეთი „დროების“ რამდენ ნომერს ღებულობდნენ 1870 წელს როტონდის წრის წევრები?

რამდენს და... ერთადერთს!..

და ქალაქის ინტელიგენცია ხალხის გამოსატყვევებლად ქვიფოდა და ბანქოს თამაშისაგან სცენის მიმართავდა, რაკილა ჟურნალის ამ გაზეთის დაარსებამ მიუღწეველ ოცნებად აჩრებოდა გორში.

ვიდრე 1879 წლის წყალდიდობა ბაღსა და როტონდას მოშლიდა, დასამახსოვრებელი შეიქმნებოდა კომედია „ჯერ დაიხორციელ, მერე იქორწინეს“, ხოლო რადგანაც ქალაქის მმართველობას მის აღსადგენად თითოც არ გაუწინდრეია, იგებენ მარბეული გაცილებდა ამ საქმისათვის 150 მანეთსა. ა. თუთიაშვილი და ნ. დიასამიძეც შეეძვლებოდნენ და სულ მალე ალორდინეულ როტონდას კლებდა თუ თეატრად გადააკეთებდნენ.

ასე გამართებოდა გორში მცირე თეატრი სასუთარი დასით.

წარმოდგენას ყოველ კვირა ახერხებდნენ.

სახელს მალე გაითქვამდა აქაურობა და ტფილისის მუდმივი დასიც შეტყობდნენ. რეპერტუარი განიხილეს? „აყალ-მყალთა ცოლ-ქმარს შუა“, „ბნელ ოთახში“, „აქუბი“ და სხვა რჩავა სიყვარული“.

სტატოების ავტორი მონიზობდა აქუსენტი ცაგარელის მოგონებიდან ერთ პასაჟს იმ ენთუზუზმის, სიხარულისა და მზრუნველობის ნათელსაყოფად, გორელი მსურველები რასაც იჩენდა დედაქალაქელი მსახიობებისადმი:

— სტუდენტები გორში თითქმის ერთ კვირას დარჩნენ. ყოველ ღამე მთელი დასი ხან ა. თუთიაშვილის, ხან ნ. დიასამიძის ბინაზე იყვნენ ვახშმად და ღამის გასათენებლად. თბილისის დასი გორიდან ქუთაისს გაემგზავრა, სადგურამდე მიეთმა ქალაქმა გააცილა ისინი.

1881 წლის 16 თებერვალს სცენისმოყვარულთა დასი აკაკი წერეთლის „კუდურ-ხანუმს“ რომ წარმოადგენდა, აკაკი ამ დადგმის სანახაზად სხვაგვარად ჩამოვიდოდა.

საგულბისმყოფელთა, რომ თურმე იგი ხშირად თვითონვე ხელმძღვანელობდა გორში თავისი პიესების დადგმებს.

1887 წლის 22 აპრილს ტფილისის დრამატული დასი როტონდაში „თამარ ციხერაც“ რომ ჩამოიტანდა, სპეტქაკელის დამთავრების შემდეგ აკაკი წერეთელს ხალხი თეატრიდან ზელით გამოიყვანდა და ისე ჩასვამდა ეტლით.

იმ ღამეს გამართულ ვახშმად დაგინდებოდა ილია ჭავჭავაძეც, ვისი სადღეგრძელოც ფეხზე ადგამოთა და მრავალგაივრის სიმღერით შესისოდა.

აქ გამართულ სპეტქაკელის უმაღლოდნენ ჟურნალ-გაზეთებისაში ინტერესის გაზრდასაც. თუ 17 წლის წინა დროს გორი „დროების“ ერთადერთი ნომრის იმედად იყო, ახლა ჯერ მარტო „ივერის“ 69 ცალი მოდიოდა.

დაამახსოვრებოდათ ალორ ალნიაშვილის მომღერალთა გუნდიც.

ასე მიატანდა როტონდა 90-იან წლებამდე.

ეს უკვე მისი აღსასრულის ფაზა იქნებოდა. წყალდიდობასა თუ ამგვარების აღარ გადაულეკავს იქაურობა, მაგრამ როგორცაც ისე იმედებოდა, რომ ბაღლიც და როტონდის შენობაც თავს ამოწონავდა და თანდათან მოიღლებოდა.

დარჩებოდა შორეული ხსენება.

კიდევ კარგი ეს მაინც.

და თუ მისი აღდგენა შეუძლებელი გახლდათ, ის მიდამოები სხვაგვარად აღანთებდა გულსა და გონებას და ოთარ ჩხვიძე მართალეთა საზოგადოებისათვის შესაფერის გარემოში რომ შეარჩევდა, მნიშვნელოვან როლს შეასრულებდა განსაკუთრებულ ცნობილობას, სადალაც ახლოს როცნობდა რომ იდგა.

სულ სხვა განცდით შესისოდა თუნდაც გორის ლიტერატურული და არტისტული ბაჰემის სადღეგრძელო. სადღეგრძელოები არ შემოიკლებოდნენ და ისეთ მოულოდნელსა და უჩვეულოსაც გამოურევდა, ხან მისამზარეულო მინიატურა თუ სულაც ნოვლა გახლდათ. და გაბეივებდა ეს სუფორული სიტუაცია იქვეადა. განწყობილებდა, სიუჟეტებდა ხან ვის ლექსში და ხან ვის მოთხრობაში, რა გგონიათ, რომანებიც მთავრებულა იმ სადღეგრძელოებით, უმრავლესად რომ ფანტაზიად ოთარ ჩხვიძე, არ ენანებოდა, რაკილა შემოულეცელი გახლდათ მისი მარაგი.

როტონდის სსივნა მიიწვ სხვაგვარად ელამუნებოდა გულს, მითუფრო — ლუარსაბ თათქარინის სახელი გასადუღა ხიდს ამ გამქრალ კერისთან, რომელიც ნახევარი საუკუნის შემდეგ ამ სახით უნდა განმეორებულყო.

მაშინ როტონდა წარმოდგებოდა გორის კულტურული ცხოვრების შუაგულად და წარმეორებულად? ამგვარად ლუარსაბ თათქარინის საზოგადოებას უნდა ეთავა ეს მოვალეობა. იმჟამინდელ არტისტულ ბოპემა ამჟამინდელი არტისტული ბოპემა შენაცვლებოდა.

ჩვენ „როტონდაი“ — უკვე ყველა ასე იხსენიება ამ ნახევარსარდაფს, საოცარი ინტიმის განცდაც რომ გაუნდებოდათ და სულ უფრო გაუღვივებოდათ მის მიმართ.

მაგრამ... ერთ დღესაც გამოკტილი დახედებოდათ ის თავიანთი „როტონდაი“.

ფირნიშიც ჩამოხსნილი. და აღარც გაიხსნებოდა. რა ჩარა იყო, სხვა ადგილი უნდა მოეძებნათ, თუმც დიდი თავისმტკრევა არც დასტორდებოდა — „ჯიგარსანანი“ გადინაცვლებდნენ.

სახელს თვითონვე შურჩევენად სადგურის უბანში მდებარე ამ სასაუზმეს, რაკი-რა იქ ჯიგარს წვავენ, ამ საფარქვეშ კი ჩუმად თევზს ჰყიდდნენ, უფაქტურო საქონლად მონათლულს. და ძალიან უზაროდათ ცნობილ პიროვნებათა სტუმრობა, რადგანაც თუკი რევიზია დაესხმოდათ თავს, ესენი აუცილებლად საკუთარ თავზე აიღებდნენ: გარედან შემოვიტანეთ. მათ ფაქტორიტაც კი რევიზია ასე იოლად ვერ გადააბიჯებდა.

„ჯიგარსანი“ ერქვა თუ რაც ერქვა, თუნდ სადგურის უბანშიც კოფილიყო, ამითთვის მანც „როტონდაი“ ერქობოდა.

ვერა, ვერ გააქრობდნენ იმ კულტურული კერის სსივნას. და აგრეველდა თავის კოლორიტულსა და მრავალფეროვან შეკრებებს არტისტულ-ბოპემური საზოგადოება.

თუმორთი ეკლავდნენ გაუსაძლის საულიერ ტკივილებს, გარეგნული ხალისით სურდათ ჩაენშით მძაფრი მისწრუება საიდუმლო ორგანიზაციის შესაქმნელად. სიცილით მოგწმინდათ ცრემლი და დალოდებოდნენ უკეთეს ეამს ამ დიდ საპროტესტო მოქმედებათათვის, თორემ ჩუმ პროტესტად ესეც ითქმოდა.

ოთარ ჩხივიძის საამისოთ უპირველესად ლიტერატურული ასპარეზი შემოეფარგლა, რათა კვლავდაკვალ მიკყოლოდა საბჭოურ-მარქსისტული იდეოლოგიური სისტემის ყოველ საფუძველთა მიწოდებასა და საქართველოს სახელმწიფოებრივი სურათის სრულყოფილ წარმოსახვას, ამ იდეალის დამკვიდრებას.

— არტალახედ როგორა ხარ?
ეს სახალისო შეხიანიებაც გაბლდათ და თანამოსაუბრისაგან იმის შეტყობის სურვილიც, ირიცხებოდა თუ არა ისიც მვარტალეთა საზოგადოებაში, იყო თუ არა ლუარსაბ თათქარინის სახელით შეკრული არტისტულ-ბოპემური წრის წევრი.

— ვაცივითა ვარ, ვაცივითა!
და უკვე მოგახსენებოდა მისი განდობილობა. ხოლო თუკი თანამოსაუბრე თვით არტალახე გამოთქვამდა აზრს: უფერად თუ არ უფერადა ანდა ვის საად დაეგულებინა უკეთესი არტალა, იცოდა, რომ უნდა გამოცლოდა.

ოთარ ჩხივიძე იმასაც აუხსნიდა თანამესუფრეთ, რომ ლუარსაბ თათქარინე საკმაოდ რთული ხასიათი გაბლდათ და არც ისე იოლად ხელნამოსაკრავი, როგორც ერთი შეხედვით მოჩანდა და საბჭოური კრიტიკა კი გულმოდგინედ ცდილობდა სწორედ ამ გარეგნულისა და მარტოების დამკვიდრებას შეითვალის ცნობიერებაში. არადა, ვისაც ყურნი ასხდა სმენად, დაე ჩაკვირებოდა იმ გამოცემას, რაც ოთარ ჩხივიძის თეოდ საბოკას, შავედ დადიანის, გერონტი ქიქოძისა და შავედ ინგოროვსაგან სმენიდა და ახლა მვარტალეთა საზოგადოების წევრებს უმეორებდა დამკვივებით:

— ილია ჭავჭავაძეს არაერთხელ თუქვამს თურმე, ლუარსაბ თათქარინეში საკუთარი თავი გამოვებატო.

სულრა აბმაურდებოდა. ზოგი ჩაუკვირდებოდა ამ სიტყვებს, ზოგიც მტკიცებას მოჰყვებოდა: იბუმრა აღბათ, ანდა რომ სახელობის საზოგადოებაც ჩამოვკვივავლიბებოდა.

ხუმრობა და ტაქტიკა აქ არაფერ შუაში არ უნდა იყოს, თედოსაც, შავედასაც, გერონტსაც და შავედასაც სჯერათ, რომ საეგნებო გულწრფელი სიტყვებია და ლუარსაბის სახის შესწავლა ამ თვალთახედვითი ძალზე საგულისხმო უნდა იყოს, — ოთარ ჩხივიძე.

შენ იციო, — შავგულიანებდნენ, — მითუმეტეს, ავერ მისი სახელობის საზოგადოებაც ჩამოვკვივავლიბებოდა.

ხალისი ხალისად და თუდო უთურგავით ერთ დღესაც რომ იფიქრებდა, თითქოს თანდათან იფიქრო და მხიარულება აკლდებოდა ჩვენს გაერთიანებას, მის გამოსაცოცრებლად და გასამკვირებლად რაღაც ახალი საშუალების გამოძიებას მიიწმინდებდა.

დღედაღამ ამბულა ფიქრობდა.

მხატვარი ნინო მამაცაშვილი

ნუთუ თეთრად გათენებულ ღამეებს სასურველო რამ არ უნდა მივინიშნებინათ?

და ერთ დღესაც საგანგებოდ რომ დაელოდებოდა ოთარ ჩხეიძეს, ის შევიდოდა თუ არა შენობაში, მაშინვე ხელს მოავლებდა და იქვე, დერეფანშივე ფანჯრის რაფაზე დაღვებულ ფურცლებთან მიიყვანდა უჩვეულოდ ანთებულ, გაკინებული, ეჭპერებოდა, ვიდრე ამასაც გულიანად გააცინებდა, მერე კი სხვებსაც გაუჩენდა საოხუნჯო მასალას.

— ნუხელის ძილი გამიტყდა და ნახე, აგერ რა შეგადგინეს...

ამისთანა მანც რა შეადგინა?

თურმე:

„ლუარსაბ თათქარძის სახელობის მეარტალეთა საზოგადოების წესდება“.

თავში დიდი ასობები გამოეყვანა და კიდევ მოეჩატა და მოეჭურჭურჭურბინა.

სხვა ფურცლებს თან ხელში აჩქებდა და თან სული უსწრებდა, თვითონვე ნაკითხა საზოგადოების სტრუქტურაც და თვითული წევრის ვინაობაც თავისებურად დაედგინებოდა: ესაო და — პრეზიდენტიო, ესაო და — მირჩეველია საბჭოო, ესაო და — დაეთარხანის გამგეო, ესაო და — მოღარეთუხუცესიო...

ოთარ ჩხეიძე ბოლომდე აღარც დააძვდა, ისე აუტყდებოდა სიცოლი.

იმხანად უკვე ფიქრობდა „პორიაცე“ და სოფეტიც გააზრებოდა ჰქონდა, თუ როგორ შეადგინა თავისი მოვალურების რუკა ახალგაზრდა კომპოზიტორმა: სად მისულყო, მერე საიდან სად გადასულიყო — რომელი ოჯახიდან რომელ ოჯახში, ღამის გასათვითიც რომ უშონა და განმყოფობიც, რათა სახლური სიძვერები შეეკრინა და ჩაენერა, თუ როგორ ჩაუვარდათ ხელში ეს რუკა ხელისუფალთ და როგორ გამოიყენეს — სასტიკად დასაჯეს უფანამაშალო ხალხი აჯანყებისათვის მზადების ბრალდებით. იცინოდა და სიცოლითვე უამბობდა.

სიმწრისა გახლდათ ეს სიცოლი, რაკილა ისეთი პოლიტიკური რეჟიმის პირობებში მოქცეულიყვნენ, ადგილი შესაძლებელი გახლდათ ეს სახალისოდ შეფაგენილი წესდება ტრადიციულად დასრულებულიყო არამარტო ამ ადამიანისათვის, რომელნიც თვით უთურგადობის სიამი მოხვედრილიყვნენ, არამედ მათთვისაც, ვინც შორიდან ან სულაც არაფერი იცოდა მეარტალეთა საზოგადოებაზე. განუკითხაობა მანც გაატარებდათ რკინის ბეჭურში.

ხალისი ჩაუტრებოდა თვდის, ამ საზარულ შერსპექტივის რომ გაისივრებებოდა, ხმისამოუღებლად დაბედა ფურცლებს, დაკუნადა და დააბროვებდა ფანჯრის რაფაზე.

— რა ამბავია? — თავზე ნამოადგებოდით ვალერიან რამიშვილი, ლუარსაბ თათქარძის საზოგადოების კიდევ ერთი წევრი, იმ სიამიც აუცილებლად რომ ენერებოდა მისი გვარ-სახელიც, მაგრამ თვით ისე დახადრულიყო და გამტკნარებულიყო, მოყოლის გუნებაზე აღარ გახლდათ და მოკლედ მოჭრიდა:

— გამოთხოვება ბევრვინსათან...

— რა გეჭკარებოდათ? — ის გაიკვირებდა და სინანულსაც გაუჩვენდა, მაგრამ თვალს ნუთის დაკარგვაც აღარ უნდოდა, მოხვეტავდა ნაკუნებს, გააქანებდა და ურნაში გადაუხაზებდა.

ოთარ ჩხეიძე შეეხუმრებოდა:

— შენ რომ უფრო გამოცდილი კონსპირატორი იყო, დაწვადი კიდევ.

და აანრიობდა თვდის, მართლა დაწვა ზომ არა სჯობდა, ეს ნაკუნები არაიენ ამოკარგოს და გაამთლიანოს ბოროტი განზრახვითი.

დრო გახლდათ ისეთი.

და ეს არ მოეგებებოდა და დროდადრო ღიმილით მიახედებდა იმ ურნისაკენ, თითქოს მიანიშნებდა, ვაითუ ჩვენი მოსალოდნელი დარბევის საფრთხე კვლავაც იქ იმალებოდა. ის მერეც ვერ დანაწარმებულიყო: ეს რა შარში გაგებულადი ყველას, თორემ მე ჯანდაბას, ჩემზე პიოც იქნებოდაო. ეს ეპიზოდი „ჩემი სავანის“ ფურცლებზეც გადაიანაცვლებდა. საბედნიეროდ, სიუჟეტში გვეღარ მოხვდა სხვა ეპიზოდი, გარეგნულად არანაკლებ კომიკური, მინაგვანად კი რამხელა ტრავმაშით აღსასეს.

კიდევ ვარც, რომ ის სხვა ეპიზოდი ვერ მოხვდა — თუ როგორ ნამოკრეფდნენ ამ არტისტულ-ბოჰემური წრის წევრებს „პორიაცე“ პერსონაჟებით და თბილისის გზას გაუყენებდნენ. ვარის გზას გაუყენესო, — ეს ტრადიციული სულით გაქცენილი იდიოზური გამოთქმა თუ „პორიაცის“ გმირებს გაუბდებოდათ საბედისწეროდ, თბილისის გზაზე გაყენება ამით გადაკარგავდა მოუსაგებელი. გზაში დახვრეტაც უკვე აღარ ხდებოდა, მაგრამ ციხე-კატორა ვითომ რა საამური გახლდათ?!

ამიტომაცა, რომ დავით ჯობაძე დაეთარხანის გამგებლობას რომ ვერ შეეღობა, ზემოთ მენატრანების იკისრებდა — დაეთარხან ამ შეადგენდა, კვალს არ დატოვებდა, მხოლოდა დავიამასოვრებდა.

იმეფითი მესხიერება უკიჟინდა და ამიტომაც გადაწვდებოდა ბევრ სფეროს. თავის დარგში — ბოლოვანი გახლდათ — განსაკუთრებულ წარმატებებს რომ მიიღებდა და მსოფლიო მნიშვნელობის აღმოჩენებსაც მოახდენდა, ალბათ იმ იმეფით გამწვანაკლისთა შორის ისიც მოხვდებოდა, მართლა ვისაც შემეფეროდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრობა; და ამის გარდა — ლიტერატურა გუნებათ, მხატვრობა, მუსიკა... შეიძლო რამდენიმე ოპერა თავიდან ბოლომდე ემღერა თუ ელილინა, არ აციწყებოდა არაფერი, რაც მისი თვალთმაჯეფის არგვი მოქცეობდა და რადა ლუარსაბ თათქარძის სახელით აღბეჭდილი სერობები მიმოეფანტებოდა.

ახლაც კიო, — ელიმებოდა ოთარ ჩხეიძე, „ჩემი სავანის“ წერას ორდესაც უყვდა, — თუ შევებუდებით ან შევიყრებით, იგონებს და იგონებს ყოველ წერილმანს შეუძლებლად, თვით ისეთებსაც, რომელთა დაეცივნება ეცემ სჯობდა კიდევცო.

ელიმებოდა და... ამართლებდა თვით ასეთ დეტალიზებულ აღდგენასაც მაშინდელი დღეებისა: — მაგრამ ისტორია პო ისტორიაა... — არაფერს არ ივინყებს, არაფერსა შლის, არც არას აღამაზებს, არც არაფერს ამბინჯებს. ისტორია ისტორიაა.

ეს ის სამედილი, ჭეშპარტი ისტორია, გარდებულო ყოველგვარ კანონსა და კონვენტურას, გამოჯნული ხელისუფლების ნებაზე დატრიალებას, და ხან სულაც ზემოთ მატრიალებს უპრინციპო — დავით ჯობაძის ფაშთაღმწერლობისა არ იყოს.

ჯერ მას მინდობოდა ამ ბოქმურ-არტიტულ თავყროლობათა ბიოგრაფიასობა და პირნათლადაც მოიხადა თავისი ვალი.

მერე უკვე ფოლიანტებს უნდა შეფარებოდა იმ კაცის ხელით, ვისაც ეს ბუდე შეეძინა გორისათვის.

ლექტორთა ერთ წრეში თავისებურ პაროლად თუ დევიზად დამკვიდრებოდაო...

ეს თავიდან, თორემ ლუარსაბ თათქარიძის სახელიც და ეს პაროლიც თანდათან აკი შემოიკრებდა თავის ვარშემორევისორებსაც, მსახიობებსაც, მხატვრებსაც, მუსიკოსებსაც, ახალგაზრდა მწერლებიც შეემატებოდნენ, ოთარ ჩხეიძის დაზრდილები და უკვე ამ მარქათმაც გამორეულენი.

ომარ ჩუბინიძე არა მწერლობდა, თუმცა ვატაცუბოლიყო ლიტერატურითაც, მხატვრობითაც, თეატრითაც, მუსიკითაც, ადამიანებთან დახალისების იმეითაი უნარიც ჰქონდა და არაერთ სახელგანთ პირობებსაც დაემეგობრდებოდა — ცხადია, გორს ვერ იმყარებინდა და თბორისშიც ხშირად უნედა მისა-მოსვლი.

ლევან გითუასაც დაუხალისებდებოდა — ეთაყვანებოდა როგორც მწერალს და როგორც გაუტყუელ ადამიანს, ფოჯოხეთგამოყოლილს ერთი მნიკელიც რომ ამ მიცხებოდა და საქარეოლოს სახელწიფოს დადგენის მოლოდინში თავი არ ეზოგებოდა. თავისებური იდეალი გახლდა ბეგრისათვის და, მათ შორის, ომარისათვისაც, ვინც ერთ-ერთი სტუმრობისას ამცნობდა გორში ლუარსაბ თათქარიძის სახელობის საზოგადოების არსებობას, ბოქმურ-არტიტული გაერთიანების, და იქ განვირინებდაც შესაჯავებდა.

ეჭვი არ ეპარებოდა, ოთარ ჩხეიძე სიბარულით შეხედებოდა იმ წრეში ლევან გითუას შემომატებას, და სიორპრისს უშნაძედა — ლევანისგან უეჭველ თანხმობის რამ მიიღებდა, მხოლოდ მერე ამცნობდა თავის მოძღვარს ამ საამაყო ამბავს.

ლევან გითუა ხალისით, დიმილით მოისმენდა მვარტალეთა საზოგადოების ჩამოყალიბების პერიპეტეიებს და მხურვალედ შეპირდებოდა: აუცილებლად ჩამოვალ ხოლმე, ოთარის გვერდით სიამოვნებით მივიღებ მონაწილეობას ამ შეკრებებშიც, ეს რა კარგ რამ მოუფორქებიაო.

და გამოცილებისას დაადევნებდა:

— არტლა წედი როგორა ხართ?

— ვაცივითა ვარ, ვაცივითა? — შემოსცინებდა ომარ ჩუბინიძე და კიბეზე კისრისტებით დაეშეუბოდა, რათა ნუ-თუც არ დაეკარგა, ვიდრე ოთარ ჩხეიძეს მოუყვებოდა ამ ყოველივეს შექების მოლოდინში.

მაგრამ... მოძღვარი გაიგანდებოდა და გაუნყურებოდა კიდეც, ეგ რამ მოგაფიქრობა.

— არ იცო, რა ცხოვრება ვამოიარა?.. სამჯერ დააპატმირეს და სასტკე პირობებში უნედა ყოფნა გადასახლებბაში, და ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ფარულ ორგანიზაციებში მონაწილეობას სდებდნენ ბრალად. და ახლა შენ შხვევ სახიფათო ქსელში?.. შენ არ უკვირდები, არ უკვირდები, იმისი მიკვირს, ახხელა სატანჯველი გამოვლო და ისევ შამეფითი არის, თორემ გაერთიანების ხსენებისთანავე ოჯახიდან უნდა გამოესტუმრებინენ.

— ეს ყველაფერი ხომ ხუმრობითაა, ბოქმური საზოგადოება განა ვა ან თვალში უნდა იხედვდეს რაიმე ექვს? — აბუტბუტდებოდაცა ჭახუკი.

— ტყუილად გელაპარაკები, ასე გამოდის. უშიშროებას საბაბი სჭირდება ლევან გითუას წინააღმდეგ და უკეთესი საბაბიც რაღა ვინა? — რაღაც ფარულ ორგანიზაციაში განვერიანება, დანარჩენებს შესაძლოა უფრო მსუბუქი სახელიც ვეგამოვინო, მაგრამ ლევანს უსათუოდ მოუნევეს ჩრდილოეთის ბნაას კიდეც ერთხელ მონახულება. სასწრაფოდ ნამოხვალ თბლისში, მოინახულეზ ლევანს და ეტყვი, რომ გორში არავითარი ბოქმური გაერთიანება არ არსებობს და არც ლუარსაბ თათქარიძის სახელი დაფრქმევით. შენ მხოლოდ გაეხუმრე და არავითარი აუცილებლობა არ არის, რომ ეს ხუმრობა მანაც იმეოროს.

ომარ ჩუბინიძე მაინც ვერ მიხედებოდა, რატომ უნდა ყოფილიყო ასე სიამოვნ სახალისო შეკრებები, მაგრამ რაკიდა მოძღვარი მოითხოვდა, ვალდებული ვახლდათ, მისი სიტყვები აღსრულებინა.

მოგვიანებით ოთარ ჩხეიძე რომ შეხებებოდა ლევან გითუას, რიდით ჰქადრებდა საყვედურს: ვასაკვირია, ამდენი დაჭრა-გადასახლების შემდეგ ასე იოლად რომ შეგიძლიას თუნდ საუბარო გაერთიანების ნეერობას დაეპაუდიდე.

გაითყვედა ლევან გითუა:

— რა მოხდა მერე?!

— შარი რომ მოვადონ, ისედაც ამომიზნებელი ჰყავებარ! — მავდენი კი აჯარ მიფიქრია.

აბა, რაღას ფიქრობო, ეს უკვე აღარ შეუკადრებია მისთვის ოთარ ჩხეიძეს, თავისთვის გაივლებდა ვუნებამაც: ბავშვად რომ რჩები ადამიანი, ეს იდეალურსებაა, მაგრამ ნამეტანი არაფერი ვარკვაო.

და გორში ჩამობრუნებული ერთხელ კიდეც გაუტყუარებდა ომარ ჩუბინიძეს: რას სწადინარ, არ უნდა დაფიქრდეო?.. და მომავალი რომანის ზოგად სიუჟეტს მას ახლავდა უამბობდა.

სიცილით დასძენდა:

— ნესდებაც კი არ შევადგინო თედო უთურგაიძესაგიო. ის სულაც მხრებში ჩაძვრებოდა:

— რაღაც ეგეთს მართლა ვაპირებდი, ბატონო ოთარ!..

ვიფიქრე, ურიგო გასართობი არ იქნება-მეთქი...

— აბა, უკვირ!..

ამიტომაც იტრიალებდა მვარტალეთა საზოგადოება მხოლოდ განმოხილთა ცნობიერებასა და საუბრებში, და ხალისობდა ლუარსაბ თათქარიძის ლანდი, ხშირად რომ გაისმოდა მისი სახელი, თურმე ასერიგად დასაფასებელი: არ ვიყავი ღირსი ცალმხრეოდა, დაკნინებულად გააზრებისა, მოთმინებით ვეულოდებოდე ღრმა, ყოველმხრივ განსჯას და აბა, კიდევცო...

პირველ სიგნალად კვლავაც ის რჩებოდა, მოუცილებლად რომ გამოეშვებოდა ამ არტისტულ-ბოქმური საზოგადოების მთელ ისტორიას, განსწავლურელს გორის საზოგადოებრივ-კულტურული ცხოვრების მთავარი დინებისა: — არტალაზედ როგორა ხარ?

— ვაცივითა ვარ, ვაცივითა!

მეორტალეთა საზოგადოების ისტორიაც სადღაც უნდა მოთავსებულიყო, თუკი ვამტყულებდესსა თუ აღმდეგუნებს ვერ იშოვნიდა, მოთაუების მიჯნად კი 1981 წლის 21 იანვარს დაიდავებოდა, როდესაც ოთარ ჩხეიძე საბოლოოდ განიზიარებდა გორის ინსტიტუტის კარს: ჭუდიც რომ შემიგდონ, აქ შემომსვლელი აღარ ვარო.

უმიხოდ ერთბაშად ჩაკედებოდა ეს შეკრებები. ნაშთები გადარჩებოდა, ცხადია, მაგრამ ის მთავარი ძარღვი გაქრებოდა და მხოლოდ შორეულ, ბუნდოვან სსოვნად შემორჩებოდა.

რაკილა იმ თავგრილობათა სული და გული ოთარ ჩხეიძე გახლდათ, უმიხოდ არამცთო ღაზათი მოკალდეობა და აგერ სულაც დახარულვება თავის არსებობას.

ნუთუ პაერში გამოეკიდა ჩემი ბედი? — თავისას ნაღვლობდა ლუარსაბ თათქარიძის ლანიდ, შაბლონსა და სტერეოტიპებს შერჩენილი, — აქედან დამხსენელი ვინდა გამოიჩინებდა...

ახალი თავანღეულის დამდეგს მისი აპოლოგია რომ გამოქვეყნდებოდა გახვთ „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე (2003, 21 თებერვალი) იმთავითვე ნავარაუდევო მონოგრაფიის „ნიკოლოზ ბარათაშვილიდან ლუარსაბ თათქარიძემდე“ ერთ-ერთ თავად, რა გასაკვირია, ეს აპოლოგია ოთარ ჩხეიძის საუბრებში ყოფილიყო შთაგონებული, ამოსავალი კი ის გამზადარყო, ილია ჭავჭავაძე თავს რომ უფიგებდა ამ პერსონაჟს, თან ეტელიკობდა საკუთარ თავს, არც ირონიას იმურებდა, მაგრამ პირველ ყოვლისა კი იმ ტკივილებს გამხევედა ლუარსაბის სახეში, თუ როგორ იკარგებოდა, თვალდათვალ ქრებოდა ცველაზე ძვირფასი და სანუკეარი, რაც გარშემო გვეულებოდა, ყველაზე შეწყვეული და ინტიმური, და მენ არაფერი შეგეძლო ამ დაუნდობელი პროცესის შესაჩერებლად.

ესეც ამ პერსონაჟის უაღრესად რთული, სხვადასხვაგანაზომილიანი სახის, მისი ტრავმატიკული უშთაერესი ხიბლი და შთამბეჭდაობის ძალა.

პატრიარქალური გარემო თავის განსხვავებულობას როგორღაც ჯერ კიდევ რომ იზარალებდა, ლუარსაბ თათქარიძის ფილოსოფია სწორედ ამ გარემოს შესაფერი სი გახლდათ — დიას, მდორედ მდინი დროის, ერთი მთლიანის და არა ნუთუბად და ნამუბად დანაწევრებულის, უპირველესად დადგენილი ნესრვისა რომ სწამს და ბუნებისა და ბუნებრიობისაგან მოწყვეტა ძალიან აშიწნებს, რაკილა ამ პროცესში ზედაეს თვითშეფიქრების, თავისთავადობის ნიშნების თანდათანობით მასობის საფრთხეს... ხოლო თანასწორობის მოთხოვნა მისთვის ღვთაებრივი დადგენილების მოშლისაკენ სწრაფობა, ადამიანისა და კაცობრიობის გაქეცება იმერისმოკლებულ სახეობაში გადასატყორცნად, საიდანაც ეგებ ოდესმე აღმოჩნდება თვალაღწევის გზა და... ეგებ ევლარც ვერსაოდეს.

მისი უზომოტობა, მისი საილაღე და გულუზრცყილობა კიდევ ცალკე.

მისი უწყინარი გართობა ბუნების თვლით — ამ უჩვეულო სამყაროში თავისებურად ანიმტაციანადც რომ წარმოვიდგება, ყოველ შემთხვევაში მასზე ნაკლები არ გახლავთ. და კიდევ და კიდევ...

ღრმა და მრავალფეროვნებით აღბეჭდილი შერეები და ნიუანსები საკმაოდ გამოვლინდება მის ხასიათში, თუკი ანალიტიკური განსჯა სადაღე ზედაპირზევე არ შექერდება.

არტლანზედ როგორა ხარო? — აქეთ გვეკითხავდა ლუარსაბ თათქარიძის ლანიდ, წინასწარვე აფოფინებული სასურველი პასუხის მოლოდინში.

როგორ იყავი და...

აპოლოგია აპოლოგიად და მისი სახება სულაც ლიტერატურული კონკურსის ემბლემად წარმოდგებოდა, უფრნალი „ომება“ რომ გამოაცხადებდა იმავე ნელს და ამ თაოსნობით საკმაოდ გამოცოცხლებასაც შემოიტანდა ჩვენს დამდირებულ სამწერლო ყოფაში.

ირაკლი ლომოური პატარა, ორიგინალური მასალების ძებნა-ჩიტიკისა ერთ საველოსში ჩანანერსაც მოაგნებდა — „გასტრონომია ლიტერატურაში — ორმაგი სასოვნება“ — „ჩვენი მწერლობის“ 13 ივნისის ნომერში რომ გამოქვეყნდებოდა და ამ მახვილგონიერი იდეის განმეორებისაკენ გვბიძგებდა.

რა იდეისა და: ესპანელების, ცნობილ გურმანთა და კითხვის დიდ მოყვარულთა, მიერ დანესტრული უჩვეულო ზვიდლო სენტ სოვის გასტრონომიული ლიტერატურის პრეცედა. ეს პრეცედა ბარსელონის გამოცემილობა „დეესტინო“ მოეფიქრებინა, სახელწოდება კი მეგრია XIV საუკუნის კულინარული რეცეპტურის კატალონიური კრებულის საპატივცემულოდ, ვეროპაში ერთ-ერთ უძველეს კულინარულ ნიგანდ რომ აღიარებულყო: „სენტ სოვის კათედრა კეებისა და ხმელთაშუაზღვისპირული სამზარეულის“.

კულინარული რეცეპტებისა და დელიკატესთა აღწერა თავისთავად ალბათ არც განვუთვინება ლიტერატურის ფანარს, მაგრამ გასტრონომია ამა თუ იმ სახით მრავალ მხატვრულ ნაწარმოებში გვხვდება და მნიშვნელოვანი საკმაზის როლს თამაშობს ძირითადი სათქმელისათვის, — ირწუნებოდა აწონიმი ავტორი და დასძენდა, რომ სიტუაციამა, როცა საქმელი ცხოვრების მიზანს კი არ წარმოადგენს, არამედ სამუდამებს მის გასაანტროპოლოგიადა, ლიტერატურა კულინარული ელემენტებით გარკვეულ სიმძაფრეს ანიჭებს „მშრალს“ თუ „უგემურ“ ყოფიერებას.

ჩანაწერი გვამცნობდა ახალდაწესებული პრემიის პირველ ლაურეატთა ვინაობას და, ვიდრე თითველ თხზულებას ზოგადად წარმოგვიდგინდა, მიატოვებო ფორმულაში მოაქცევდა მათ უშთაერეს მნიშვნელობას: ზუსტად მომბედილი თანაფარდობა სიმართლისა და გამონახარისა, რაც ეხება საჭმლის თემას.

ამავე ნომერში ირაკლი ლომოური კიდევ ერთ მიცირე მასალას შეადგინდა ამავე თემაზე — „გემრიელი ლიტერატურა“, მთავრად მითხველი შეტყობადა, რომ ფრანგულ გამოცემილობას დაესტამბა ექსი ნიგნისაგან შემდგარი სერია „ლიტერატურული რეცეპტები“, რომლებიც უზრალად კულინარული რეცეპტები კი არ გახლდათ, არამედ ნამდვილი, საუფქლოანი გამოკვლევა გამოჩენილ მწერალთა და მათი გვირგვინს გასტრონომიული გემოვნისა თუ პროორიტეტების, როდესაც გვამცნობდნენ, თუ სა კერძებსა და რა საკმაზებს ანიჭებდნენ უპირატესობას, ვთქვათ, მაღარმე, პერეკი ამ დლორასი, ეს შესაძლოა დაგვხმარებოდა უკეთ გავგეგო, თუ რა აღაფრთხილებათ ცხოვრებას, რა აცვიფრებდათ, რა აყენებდათ ტკივილს...

ამ პატარა მასალაში კიდევ რამდენიმე საველოსშიმ დეტალს გავცნობთ, მათ შორის: დიდი ხანია შემეძლია, რომ ადამიანთა ხასიათზე მართლა შეიძლება იმსჯელო მათი კულინარული სიმპათია-ანტიპათიების მიხედვითი, — და სანიამუოდ კი მოთხობილა ფრანგ ემილ ზო-

ლას ერთი რომანიდან, რომლის გმირი ქალიც ამბობს: მე მიყვარს მამაკაცები, რადგანაც მიყვარს ტრიუფელი.

ერთი კვირა თავზე გამოცხადდებოდა თუ არა ლიტერატურული კონკურსი, განცხადების თავშივე შეასვენებდნენ მკითხველს იმ ორ მცირე მასალას ამგვარი კომენტარით: უთუოდ გაგაკვირვებდა საერთოს აღმოჩენა ლიტერატურულ და გასტრონომიას შორის, არადა, თურმე ორივე ეფუძნება განსხვავებულ ელემენტთა შეერთებას საუკეთესო შედეგის მისაღებად და ორივე უფლებას იძლევა თავისუფლად გადაფურთოთ ერთმანეთში შემადგენელი ნივთიერები.

იქვე ისიც აღინიშნებოდა, რომ ეს სულაც არ არის და არც შეიძლება იყოს მხოლოდ იუმორისტთა კონკურსი. წარმოსახვას უსაზღვრო ანაპორტი ენიჭება და „გასტრონომიულა“ თხზულება შესაძლოა ყოფილიყო გოტბლუკულ-აბსურდულიც, მელოდრამატულიც, ტრაგიკულიც და ყურადღება მიექცეოდა იმ გარემოებას, რომ ესანაღღათა კონკურსის გამარჯვებულის — ზაფერ ტომეის — ნაწარმოები პოლიტიკურ იგავს წარმოადგენდა.

ესანაღღებმა კონკურსის სახელწოდებად თავიანთი ორიგინალური თხზულების სათაური შეარჩიეს და ხელახლა შემოიტანეს მიმოქცევაში?

დაე ჩვენ ჰქვინ ბელეტრისტიკის ერთ-ერთი შედგენილი ნაწილია თუ არა?

XIX საუკუნეში რომ გაემართათ ჩვენს წინაპრებს მსგავსი კონკურსი, ცხადია, პირველობას ილია ჭავჭავაძის „აკაცია-ადამიანი!“ მოაპოვებდა.

ამგვარად კი მისი მთავარი გმირის სახელი ყველაზე მეტად დამყენდებოდა ლიტერატურულ შეჯიბრს უკიდურეს პულსირულ-გასტრონომიულ თემატიკაზე.

და აქვე საანგებოდა გაასვენებდნენ მკითხველს ოთარ ჩხეიძის რომანიდან „ჩემი სანავ“ იმ მონაკვეთს, რომელიც იუმორით წარმოსახავდა 50-70-იანი წლების გორის საზოგადოებრივ-კულტურულ ცხოვრებაში „ლუარსაბ თათქარიძის სახელობის მემორიალთა საზოგადოების“ შექმნა-არსებობის პერიოდებებს, არტისტულ-ბოჰემური გარემოების, რომლის პაროდი თუ დეკრიმ ასე ეფუძნებოდა გამეორდებოდა გაზუთის ფურცლებზეც:

— არტალაზედ როგორ ხარ?

— ვაცივითა ვარ, ვაცივითა!

და კიდევ გახმაურდებოდა ლიტერატურულ წრეებში. რომინში ისერადად ვერ მიექციათ უკრადლება, სუველ შემთხვევით მანამდე არა მსმენია ჩემს ვარშემს ვინმეს ეთქვას: არტალაზედ როგორ ხარ? — ახლა კი ნამდარსუნმ გაიგონებდი. მითუმეტეს, „ლუარსაბ თათქარიძის პოლოგიკა“ ახალი გამოქვეყნებული გახლდათ და იმგამოდ ლამის სხვა სალაპარაკო აღარც არსებობდა, გარდა ამ პერსონაჟის ხასიათისა. გამომხურება გამომხურებაზე მოყავი იმ ანალიტიკური ყაიდის პუბლიკაციას — მიწინებისა თუ კრიტიკული, და ახლა ლუარსაბ თათქარიძის სახელით ლიტერატურული კონკურსის გამოცხადებამ კიდევ უფრო გააბურთულა მსჯელობაც და ფიქრიც მის სულში ჩასახდებდა. მამ ასე:

თემა — გასტრონომია ლიტერატურაში.

უანი — ნოყელა და მხოლოდ ნოყელა.

სტილური მანერა — ნებისმიერი.

ფიური რომ შეიქმნებოდა (ვია არგანაშვილი, ზაურ კალიანია, ირაკლი ლომოური, ნუგზარ მუხამეილი, გურამ ოდიშარია, ნატო ჩხეიძე) თქვენი მონა-მორჩილის თავმჯდომარეობით, I სექტემბრიდან შეუდგებოდა მუშაობას — ასამდე ნოყელა მოყოფდა თავს და მართალია თანდათან გაიკვირებოდა და ათი-ორმეტრი ნიმუში დარჩებოდა და საბოლოო განსჯისათვის, მაგრამ ერთი რამ იმთავითვე გამოიკვეთა — საკმაოდ კარგი დონის თხზულებანი მოგროვდა, და თუ თავიდან უფრო მცირე კრებულიც გამოცემას ვეპრადობდით კონკურსის სახსოვრად, ახლა მისი მთავრობა გაცილებით ვრცელად წარმოგვიდგება.

ტელეკომპანია „იბერიამ“ ენერგულად მოჰკიდა ხელი კონკურსის გაშუქებას და კარლი ფარულას მიერ დახატული ემბლემა — გულგადაღული ლუარსაბი ერთ ხელში ყანწინა და მეორე ხელში ორი მწვანეაბსხმული მამფური — ტელევიზიის ეკრანზეც ისევე მონაცვლეობდა, როგორც „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე.

საგელისმთა, რომ თუ თავიდან სამი პრემიის გაცემას ვამბობდით, კონკურსის დონემ ზუთი საუკეთესო ნიმუშის გამორჩევა თავისთავად გვაკარნახა.

პირველი პრემია მიენიჭებოდა ნუგზარ შატაიძეს ნოყელისათვის „სტუმარი ღვთისა“.

მეორე ფილდო გაიყოფდნენ ირაკლი სამსონაძე („შეკთმე გაბრიელის ბალი“) და თამარი ფხაკაძე („აჟამი არს რისა?“). მესამე ვანო ჩიქვაძეს ერგებოდა („აჟამი...“), ხოლო კოვა კიკლაშვილის „გარდასულ დღეთა მოგონებანი“ ფიურის საგანგებო პრიზით აღინიშნებოდა.

მეოთხე ირაკლის მოთხრობა გამარჯვებულა, ძალიან დიდი მთავრდებოდა მოახდინა ჩემზეცო, — ნუგზარ შატაიძემ, როდესაც აღტკინება ჩაუცხრა ამ ორიგინალურ კონკურსში პირველი ადგილის მოპოვებით.

„ჩვენი მწერლობა“ დაინებდა ბუჭდვას არამარტო გამარჯვებული ნიმუშების, არამედ მონონებულ ნოყელეებისაც და ისე ჩანდა, რომ ეს პროცესი კარგა ნაწს ვასტანდა.

კრებულიც გამზადდებოდა გამოსაცემად. ირაკლი ლომოური საგანგებოდ ჩაუჯდებოდა მთელი ამ მასალის შესწავლას არამარტო მატკარული, არამედ სოციალური კუთხითაც. ამ შირივეც საჯულისსმოდ ავეკირებოდა გამოთქმის საშუალება გექლეოდა, თუკი ირაკლით მწვანედ იმსჯელებდა ათასჯარა სატკიკარზე. ერთ ნარკვეს რომ გამოთქვეყნებდა, მეორესაც მალევე მოამზადებდა დასაბუქავად.

უკვე ახალი კონკურსისათვის ვეზადებოდი და ეხუმრობდით, ამას ლუარსაბ თათქარიძის სახელს კი ნუღა ეფურთოდით, არამედ დარეჯან გრილმაძე დაესახოთ მის მთამაგონებლად, ლუარსაბის მვირფასმა თანამეცხედრემ კი დაამაგა, სხვა თუ არაყოფი, დეკოზად გადაქცეულ კითხვა-პასუხი იწინისოდ ზომ ვერ შეუდგებოდაო. ჩაიშლებოდა ეს განზრახვა.

ირაკლი ლომოურის ხელი მერგებოდა ის მეორე ნარკვეცი.

აღარ გამოიკვივოდა გამზადებული კრებული. შენდებოდა ნოყელების გამოქვეყნებაც გაზუთის ფურცლებზე.

აბა, რა იქნებოდა —

აკვეთილიყო გაზეთის გამოცემაც და მოშლილიყო ის კულტურულ-საზოგადოებრივი კერაც, რომელსაც ხსენასასიკეთო საქმეებთან ერთად ამ ლიტერატურული კონკურსის გამართვაც ეთავა.

თუმცა... არ ავიცდეთ თბილისის გეზს. მხოლოდ იმის აღნიშვნა ვიკმარათ, რომ ოთარ ჩხეიძის თავი არ დაუზოგავს ამ საზოგადოებრივ-კულტურული კერის აღსადგენად და ლუარსაბ თათქარიძის სახელობის ლიტერატურული კონკურსის გადასაჩინდაც. მაგრამ გაინირებოდა „ჩემი საგანი“ შთავინებულ ნივთსტა თეს შევიზირი.

იქნებ მხოლოდ გადავიადადა?... ძალიან, მაგრამ მხოლოდ გადავიადადა?.

დრო გამოაჩენდა. მანამდე კი დაზღვევლიანებულნი მწარე ღიმილით თუ შეგვემანებოდით ერთმანეთს:

— არტალაზედ როგორა ხარ?
— და პასუხი ვეღარ შეგვეგებებინა.

შუაზე განწყვეტილიყო დევიზი. მერე ისე მოხდებოდა, რომ ლუარსაბ თათქარიძე — თავისი რთული, ემბლემად დასახული ხასიათით — ხრეხილის ზემოთ, მდინარის პირასაც ამოჰყოფდა თავს 2010 წლის ზაფხულის იმ მომხიბლავ დღეს, როდესაც ალექსანდრე ორბელიანის საზოგადოება შეუსრულებდა სურვილს ანდრია რაზმაძის სახელობის გიმნაზიის მოსწავლეებს და ტყემლ გაიზარებოდა საჯარო ლექცია, სახელწოდებით „ლუარსაბ თათქარიძე და რევოლუცია“.

უცნაური ამგვარი დასათურება? ძალიანვე უცნაური გავიწყო სქემის, ამ ხასიათის ცალმხრივად გადაზრების მიხედვით, თორემ ის ლუარსაბი, რომლის რელიგიური პორტრეტის კანთიელი წარმოსახვა ვერ კიდევ შეარტალებოდა საზოგადოების წრეში დაწყებულიყო, სწორედაც ზუსტად შეესატყვისებოდა ამგვარ კონტექსტს.

კონსერვატიზმი ძალდაუტანებლად გასიბოლოვებოდა ამ სახეში.

რეგულაცია ლიბერალიზმს განაზოგადებდა.

და მამ ეს დაპირისპირება, ეს შუროგებელი ჭიდილი, რაც ამ ორ დღედა შორის არსებობდა, დეე ხრეხილის მიდა-მოუემეც გახმინებულყო, როგორც ჩვენი ერის ამჟამინდელი ყოფის შინაგანი დრამატიზმის გამოშხატეული.

განა შეიძლებოდა ლუარსაბს ამხელა განზოგადება მოეპოვებინა?

შეიძლებოდა, თუკი სწორად ნავიციობხავდით „კაცია-დაამიანს“, საიდანაც თანდათან უნდა შეხებოტირალეზულიყო ოლია ჭავჭავაძის პოლიტიკური შეხედულებანი და რევილუციების აპოლოგეტი ვეცლაზე მტკიცე კონსერვატიზმი და რევილუციითა უპირველეს მონინალმდეგედ გარდასახულიყო.

უამრავი სახელის შეწუხება მომიხდებოდა იმ საჯარო გამოსვლისას მსოფლიო ისტორიანთან და მხატვრული და პოლიტიკური ლიტერატორიანთან.

ეგზე ზემდმეტადაც გადატიკორა მსჯელობა ამდენი სახელისა და მოსაზრების მოხმობით?

მაგრამ ყმაწილენი სრულიად არ გაბეზრებულან და... ცოტა გულყო კი დასწყდათ, ლექცია ადრე ხომ არ მოსთავალო.

არადა, მეტი აღარ შეიძლებოდა. და ლია კუხიანიძე დროს იხელთებდა და მომხაძახებდა მდინარისპირა ლექციის დასრულების წინმად:

— არტალაზედ როგორა ხარ?

და ვერ უღვუჯა თავებრივ დაშასწრება და შემდეგ დიდ-პატარა აზმავდებოდა:

— ვაცვიეთა ვარ, ვაცვიეთა!

და ვემდეგ კი, ფეხით რომ ჩამოუეცებოდით ბილიც მთავარ გზამდე, უფერად გამილელებდა, რომ ლუარსაბ თათქარიძის რაღაცით ისუ ნავესაც ჩამოჰგავდა.

რა რაღაცით და:

ისიც ისევე ლამობდა შეეჩერებინა დრო, თუნდაც ნამიერად, მაგრამ მიიძე შეეჩერებინა, როგორც ისუ ნავეს დასჭირდა თხოვნა ზეცისადმი მისი და მისი ხალხის ცხოვრების გადაწყვეტ ეამს — დადევირ მზუო და მთვარეო გაბაონსა ზედაო...

— რა გაბაონსა ზედა? — მომიბრუნდებოდა მამა ვეობაძე.

ნეტა მკაფიოდ ვერწულებდი თუ... მამა ხან ფიქრებასაც კითხულობ?

ასე გამიკვირდება, მართლა ასეც რომ იყოს — ხან ფიქრებასაც კითხულობდი.

დადევირ მზუო და მთვარეო გაბაონსა ზედა! — ამას უკვე ლუარსაბ თათქარიძე შესთხოვს ზეცას, რატომაც არა, ისიც შესთხოვს, და კიდევ ისინი ვენუკეთ, ვისაც ვგენამს ამ ხასიათის ის სიღრმე, კოლორიტულობა და უჩვეულო ხიბლი, ილიასაც რომ აღარ გავემეტებოდა და მის სამიხელში გამოწყობას მოინდობდა.

იქ კი, აინფლუთა წინათ ვერ მხოლოდ ისახებოდა და თანდათანობით ძალას იკრებდა ბოჰემურ-არტიტული გაფრთხილება, გორის სულიერი ყოფის ერთგვარი ფერისცვალება რომ ჩაეთქვა თავის მიწას — და პროგრამაც საქმოდ მკაფიო დავსახა, ეგვა, ოთარ ჩხეიძის ის თხოვნა პქონდა შეარტალებოდა საზოგადოების თვითელ წვერთან, არაფერმა ვაცედნოთ და ნესდების შექმნაც არ მოინდომოთ, არავითარი დოკუმენტი არ გეჭირათ ხელთ, ფურცელზე მივლანლიდ დოკუმენტი, თუკი მოინდომებდეს, თორემ კომიკური წამოწყება აველიდა შეიძლება ტრაგიკულად დაგვიმთავრდესო.

ნიკუშა ჩუჩანიძის იმ დიდხასი, სახეღისნერო სამოჯაურო რუპაში არ იყოს, ღებებული, კეთილმოზილური განზრახვა ხალხური სიმღერების შეკრებისა მოულოდნელ ტრავადიის რომ გაუმზადებდა ისედაც საყრდენმოშლილ არტიტიკრატისა.

დიდი საომრეგებით გავნეტიანდებო ამ საზოგადოებაში... — ბავშვებით უხარბდა მეთავაზება ლეენა გოთვას, ვის მიაძიტ ზუნგანაზე ოდნავი კვლიც ვერ დაეჩინა ვერც ციხესა და ვერც კატროლას.

ლუარსაბ თათქარიძეს თავისი უხარობა:

ბოლოსდაბოლოს დასაბამი შევიცნედი იმ სახით, რისთვისაც შევიცქინე, თორემ ოლია აზმოდ ხომ არ დამწერალი.

— არტალაზედ როგორა ხარ? — ბრუნავდა პაროლი, დიდხანს, დიდხანს, ვადრე დროებით მიიკარგებოდა აღორძინების, ძველებური გახსივისწინადაც მხოლოდინში.

მარიამ ნიკოლაური

დარდის დოღმანები

„დარდის დოღმენი და
სევდის სტოუნჰენჯი,
ლეთისშვილთა ეჭებისზელა ეჭვები
ასეა, ასეა,
კოდვაც ერვევი,
დარდის მინდვრებს რომ აქამდე შემოვრჩი
და არავინ იცის,
საიდან მოუღდი“ — მე.

მთების, ტრამალების და ზღვების ნაპირზე
სამკვიდროს ტყუილად ხომ არ ავირჩევდი?
განა ავიხრდი და დარდი ავიჩემე,
განა სევდის მღვიმეს ჩემად დავიჩინდი?
არ ვეჩა, თუ ქვის ენა სხვაზე უკეთ მესმის.
სირუშის ანბანი რთულია ძალიან.
ტკივილებს უხდება ამ ენით შელოცვა,
როდესაც საცრემლე თევზები მშრალია.
მე, ალბათ ოდესმე, ზღვისპირი ვიყავი
და მკერდზე მეკიდა ჯაჭვებით მოქცევა.
ტალღებში მთვარე რომ მარგალიტს იქნებდა,
პირველად იმ სევდის ზეირთებმა მომცელა.
მე, ალბათ ოდესმე, მთის კალთაც ვიყავი,
ზედ ტაძარს აგებდა ლოცვებით სალოსი.
ჩემს მკერდზე მზის სხივით კეთათხა საცხოვრისს,
კი არ ვგუგუნებდი სირუშეს, ვეალობდი.
მე, ალბათ, უდაბნოც ვიყავი — წყლის შვილი,
ვისხენებ ვარსკვლავთა ცეცხლოვან ფერებებს.
ოქროვან კალთაში ერთხელ რომ ჩამაკვდა,
იმ გრძობის სიძვილის საძვალეს ვერთგულედი.
მე მახსოვს პირველი სიტყვების წვიმაში
რომ იდგა ღმერთი და სამყაროს ნათლავდა.
პირველი სახელი, რომელიც დამერქვა,
უფლის ბაგათაგან ქარივით ატანდა.
დღესაც ფრთებს ცის კიდეს ატოლებს, საჩემოს,
დრო უხსოვარი და დრო — სავსე, მხსოვარი,
არ მინდა, რომ დამრჩეს ამოუმღვრელი
საშენოდ სათქმელის არქერით ხმოვანი.
და ნუ მსაყვედურობ, რატომ ვერ ვიხამაშობ,
ფერადი კენჭებით რად ვერ ვრთავ ბილიკებს.
ყრმის უნოე რძესავით ქვაედება სტრიქონში
რაც შერჩათ ხსოვნისგან ჩემს მწვანე ბილინგებს.

დარდის დოღმენი და სევდის სტოუნჰენჯი.
ლეთისშვილთა ნაქარი ქვისზელა ეჭვები.
ხავსმა უკეთ იცის, ჩემი საიდუმლო —
სამყაროს, დარდით, დღეხანს რომ შევრჩები.

მარადი მახსოვნა

მე რომ კენწეროს მიმტკრედეა, იმ ქარს
მინაზე ვერც კი ამჩნევდნენ ალბათ.
დილის ექვსია, დალილა ჩიტიც
გალობით. ხვალაც მოეყვებით ამბად
ჩვენს არსებობას, თავად რომ გვიკვირს,
შეველამაზებთ უფალს ვედრებად.
ხვალაც დადგება დღე დღევიანდელი,
არარსებობის ნაშ მითვლება.
ხვალაც გვიამბობს მზე გათენებებს,
აღამიანიც თავის თავს იტყვის.
დახედავს დედა ხვალაც უსიტყვოდ
ჩვენი ფიქრების დარდიან სინდისს.
ნავალი ნარსულში და ბალახებში.
ქარი — მარადი მახსოვე ჩვენი,
მოჩითულ ქვებზე ხავსის საკურთხებეს
ჩამოგვირიგებს უჩინარ ხელით.
ეინ გამოგვიხმობს ექოვებით
ახალი სიტყვის აკვებდად ფაშინი?
ჩვენ სულ ვიქნებით, როგორც ნაივი
გზისპირზე, ბინდიც ვერაფრით ჩავეშლის.
მარამ არავის ეცოდინება,
ამ არსებობით როგორ ვიტანჯულთ.
როგორ ვიხილეთ ბედნიერების
შემოღამება დედამინაზე.

ხსოვნისა

თითქოს ბედისწერას გუმანს ვუსინჯავდე —
გავმედი მერამდენედ ხსოვნის პერგამენტებს.
და მიმქრალი მზე მანიშნებს, უძინართა —
ხსოვნე, სიყვარული თავსაც ვერ ვამეტებს.
ცა რომ დამძიმდება — ერთდროს მოკამკამე,
ცა რომ დაგუბდება სულის შეხუთვამდე,
სევდის ფსალმუნით, თოვლს რომ მოვატებებს,
ნეტავ ჩემ სახელზე ცას ფიქრს შეუთქვამდე.
ნეტავ მარადი და ნეტავ უსასრულო
იყო სიყვარული, ხსოვნის ბალეზივით.
ისე უბრალოდ და მშვიდად მისინებდე,
როგორც ეს თვალები — მთებს რომ გახედავენ,
მწუხრის გადაღმიდან, ლურჯად შენაბინებებს.
მშვიდად ფინიდან ნისლის მისტიკია.
ნათელ ხსოვნით სავსე მჭვირვალ სერაფიტებს,
ჩემი ბილილები დღესაც მისტიკიაან.
ისე მუსდებია გზისპირის ნარეკალი,
როგორც გზას — სიმწვანე, ურჩი ერთგულებით.
ცხადის სიბნლოვს არც კი ვამეკარე,
და მაინც ყოველ ნაშს ვკვრდიო მკვლევით.
თითქოს უხსოვარ დროს, ვარსკვლავის აკვნებზე

ხსოვნის მძივივით ვიყავით მიზმულეები, თითქოს აერია ანგელოს გზა-კვალი, და ჩვენც ერთმანეთის ფიქრში ვიზურდებით. აი, სანაწილე — ჩემი გული, ღმერთო, შენს გარდა ან ვინ დებს იქ თრთოლვას, მითხარი. მე ვიცნობ, უფალო, ეს შენი ხელრთვაა, არ მინდა ამ ხსოვნის გარდა რამ სიხშირი. გაგვიხდის სამყარო ნისლის პერანაკივით, ვინ იცის, ჩვენ ტკივილს ალატვ კი ახსენებს. ალაბათ, გვეერთვულებს ხსოვნის სერაფიმი, ფრთხილად შემოგვატლის ამ ცხადის სახვევებს. და როცა შემოდგომა ზეცას ჩაამნივებს, პირველ ფანტელებს დაიყრის უნაბები, ერთი მაინც ეტყვის უფლის ნამონაფარს: „ხსოვნა სიყვარულზე ვით არს უცაბედი?“

დილა

ლამის ბინდები ჯერაც სტიკოდა მზიდან ამოსულ პანიას დილას. ნეივიდან ლურჯი სისხლი სდიოდა ბარზე გაკანრულ ბურუნის ფთილას. ლელში ჩამდგარ ფეხშიველ მენნას აღარ უნდოდა ცისკენ გაფრენა, მერცხლებს ლაგვარდის ნანწავი ეწნათ და სამყურებზე სურდათ გაენება. იდგა სოფელი — საყდარი ანდა. კიღობანივით ჩანდა გარეჯი. დილის სილურჯეს ცოხნიდა ზანცად ხნულში ჩამჯდარი ნისლის კამეჩა.

მი უშინოზაც აამეძარება

არ არსებობ და ასე მამოფთებ, ბედნიერებაც, რომ იყო, შემშლი! უბედურებას უნდა ვაჯობოთ, აილო იქნებ ამ გულის გემი! გამოვიტოვებ? რა მჭირს საგლოვი, სიყვარულისთვის ვსაბლობო, კარგო! პა, ჩემი სულის ყველა აკორდი, გამარჯვებისთვის ფსონებად დაგლოვი. ნამილოს ქარმა, თუ კი გეთმოზი, ლექსის ბუდეში ჩამდოს ლერებად. თავადვე ვიტყვი ჩემსაც შენდობას და უშინოზაც ამემღერება. მიდი, გამეცი, ნეალობასავით, შერეილები ვუზალებით ქუჩებს. ნეტარ არიან გულით ურჩები, სიყვარულს ათას საფიქრალს ვუჩენთ. იქნებ, დამჯერდე, ბედნიერებაც, რაცა ვარ, ეს ვარ! ჩამეცი ხელი! მგონი, კიდევაც ვგავართ ერთმანეთს, სულ არარსებულ ღმერთებზე ვმღერით. სულ იქ ვართ, სადაც არ მიგველია და საჩვენოდაც არ აქვთ ადგილი,

ის კი არა და, ჩვენი სტუმრობა უბედურება არის ნამდვილი. დღემდე სახელიც კი ვერ დამარქევი, გიბნევედი ფიქრს და გირვედი გზა-კვალს. არადა, ხედავ, რომ ერთმანეთი სულ უსინათლო ბრძეგით დავყავას!

სააკვენი

„სამშობლოგადასარწეო აკვანი“
ნიწო თარიშველი

მინას ებურა ნისლის სუფარა, ნარსული სადღაც შარაზე ეგდო და მზით შემოილი ჩემი ქვეყანა მისჩერებოდა ლაგვარდის ერდოს. „მზეშინა და მზეგარეთა მზევე შინ შემოდიო. უყვილია მამალსაო, მზევე შინ შემოდიო“. მეც შეეყურები მიშით სამშობლოს, ვით გადასარწეო და გრძნულ აკვანს — რომელსაც „ნინას“ უმღერდა ყველა, იყო სასვე და მაინც ყრმა აკლდა. ზეცას უჭერდნენ მთების არტაბებს, ბედიც ვერ ხსნიდა ნისლის გალიას. რა უცნაური ფაზი დამდგარა, ხედავ, ცოცხალი კაციც მეკედარია. „გათენდი, თუ გათენდები, მზევე შინ შემოდიო. ბავშვის მამა შინ არ არის, მზევე შინ შემოდიო. ქალქს არის აკვანზედა, მზევე შინ შემოდიო“. არ ვიღრვართ შობად, თუ სულერთია, რას დაერქმევა უკვე სიცოცხლე? შენ ძველ დიდებას ისე ცოხნიან, ზოგჯერ სირცხვილით გინდა, ინვოდე. სამყაროს უნდათ, გადაუშალონ ადამიანიც, ქვეყანაც, ღმერთიც, შენ ვინ მოგზედას, ჩემო პატარავ, როცა მსოფლიოს შეწყურია კეთრი? მივიწყებული ქართული სულის გცვივა უჩინო დიდების რკილი. ანგლოზებო, ეკებ თქვენ მაინც დაუნანათო ფრთებით ამ ტკივილს. „ძილო, რასა მქინები, მზევე შინ შემოდიო. მე საბრალსაო, მზევე, შინ შემოდიო. ტანსა, ფეხსა არ მაცვიო, მზევე შინ შემოდიო. მალე პერანგს შეეკერავ, მზევე, შინ შემოდიო“. შენ კი კვლავ ნებხარ, ვით ყრმა აკვანში, შეჩერებიხარ ლაგვარდის ერდოს

და აიწყდება ხალხსაც ნელ-ნელა,
რომ სიცოცხლესაც გწირავდნენ ერთდროს.
რომ გიმილეროდნენ და გადრეზდნენ,
შეიღებეს გიზრდიდნენ გმირის გუმანიით.
ეგებ, ვადმოვსვით უკვე აკენიდან
სამშობლო — ჩვენი სულის უფალი?
„მზეშინა და მზე გარეთა,
მზეე შინ შემოდო.“

ცხვარსაც დაგიკლავთ მაკესა,
მზეე შინ შემოდო“.

ეგებ ერთხელ დაიბადოს,
ყრმა გაივსოს, გაიბადროს,
ეგებ ერთხელ გაიზარდოს,
მზეე შინ შემოდო.

ეგებ მამაც სახლში იყოს,
ეგებ ცეცხლიც მან დაგვიწიოს,
მზეე შინ შემოდო.

თორემ დედა დაიღალა.

სიტყვა რაზე დაიბარა:
მზე შინა და მზე გარეთა,
მზეე შინ შემოდო

და ნაიფა უტბო მხარეს.

ან ჩვენი შინ სადღა არის,
ან ქალაქი სადღა არის?

მთვარე შინ და მთვარე გარეთ,
რად არ იძვრის ღამე?

მზეც დაველაღეთ ამ სიმღერით,
ყრმაც დაველაღეთ ამ სიმღერით,
ნანა, ნანა, ნანა.

მზე შინა და მზე გარეთა.

ეს რა დრო და დღე გავვლეთ და,
მზე კი მაინც არ ჩანს.

შოში უდგას თვალში. გიშერს
ვინ შეაბამს სანყალს
ან ვინ გაბანს, გაამწვევებს,
არ აკადრებს საძრახს.

ეგებ მამამ ვერც კი იცნოს,
როცა მოვა ქალაქიდან
და თავის ყრმას ნახავს?

ეგებ დედას ვთხოვთ მოსვლა,
პატიება ვთხოვთ.

მზე შინა და მზე გარეთა.

მგელშინა და მგელგარეთა,
დღეშინა და დღეგარეთა,
სულ ტანჯვა და სულ ლოდინი.
და ყშული ქართა.

და აკვანიც უკვარი თუა,

და რძე თუა ძმარი,

ვაი, ჩვენი ბედისწერავ,

ჯერ თუ ვერ გიცანით.

მზე შინა და მზე გარეთა,

მზეო ჩვენსაც სიმართლეთა,

სულ სხვა მხარის მზეო,

სად ყოფილხარ, რა გინახავს,

ჩვენი ღმერთი არ გინახავს?

ეგებ სადმე არის?

მთებს გახედავ — ნისლეზია,
გზებს გახედავ — ქარი.
რომ ვმღერო, განა მე ვარ?
საბუღს არხევს ზარი.
სიტყვა შინ და სიტყვა გარეთ,
სიტყვა სადღა არის?
ღმერთმა იცის უხილველმა
ჩვენი სამართალი.

სიზმარი

აღბათ ამ ღამეს,
მატარებლის მწვანე ნეკნიდან
გამოუთლიან ჩონგურებს, აკუნებს
ზღვისკენ გაქცეულ
გემირან მინდერებს.
შემოდგომის ნვიშიან ნაკეთებს ჩამოუქნიან.
სევდას ექნება იმდენი საქმე,
თითქოს წუხელის ვაფი ეყოლა.
სახვევებით მოესალტება
მგზავრს ძველი სახლი.

ეზოში ყვილად სასოება მოილოგინებს.

მოვლენ ფიქრები, როგორც მოგვები,

ხელისმომკიდედ

და ბროწეულებს მომაშტერებენ.

გათენების ფეხუმებზე დაეფინება

ნისლით მოღობილ ზეცის ეზოებს,

სიყვარულის ზეინებით საცესს,

თვალებს გაეახელ.

აქ არც სტუმარი გაუკვირდებათ,

ჩადგება წვიმა — გაბუბებში,

სიტყვებში — სული,

მოშიფდებათ ხვალინდელი დღეები მგზავრებს —

სინანულის მღვიმეების სველი კედლები.

სახლში მოსულნი

შემოდგომის ცეცხლის გზით ნავლენ.

ბილიკს შერება

ხმელი ფოთლის მიმქრალი ნავლი.

გაზაფხულამდე

ქარი სევდით აგვიცხებს საბძლებს.

თითქოს წუხელის

მოშაძიდა ელიამ შვილი

და ჩვილ სინათლეს ვარნე ხელელები.

რძე ჩამდგომა

მზისთვალეით გამშრალ ქუბუბი,

მათინდება ხეებთან ნათელი ღვარი.

მთებს აჯავგრავით

ბალანივით თეთრი ნისლები,

იცის გეში აქეთ დაბადებთან.

მეც გამოშთალს წუხელ სიზმრიდან,

მეც მომხატვს კედელს მგლისფერი,

ამომხეხავსა უმეზობით მწვანედ თვალეები.

დღე-ღამეების ვასაყარზე,

ფიქრის ყანაში,

მოდით ჩიტებო, არ დავაფრთხოვთ,

შიშშილი კენკეთ,

სანამ საბრალოდ არ მოიხსენიებს ჩემი სიკვდილი, სანამ უფალი ამოაცლიდეს გვერდიდან ნიკნებს და სიცოცხლეს შეუქმნიდეს თავისმართლებად. ნანა, პატარავ, დაიძინე, ყოველთვის მოდის, ვისაც ელიან. გაზაფხულს, ზაფხულს, შემოდგომას, ჩვენს ფიქრზე მტეხი ფოთოლი რომ აქვთ, ჩვენს ფიქრზე მტეხი ფიფქები აქვს ზამთარსაც, მაგრამ... და რამდენი სიზმარია ჯერ სანახავი.

შოიდა ნეტა ძუძუ მაცხოვრავ?

ჭრიალებს სული თავის სიმწუხვას, მოდენის დარდებს — სანირველ საკლავს. ზურგზე კიდაი ცას დედაძინა ძის დარკილულ და სისხლიან აკვნად. შოიდა ნეტა ძუძუ მაცხოვრავ და სხვაგან იყო წასული დედა? თუ იქვე, ახლოს, ხშიადს აცხობდა და თიხის ჯამში თბილი რძეც ედგა? ნეტავი იმ დროს და ეშას — უშობულს, დღეს შენიე თავი აგკიდეს ტვირთად. ღამით ყშიაბი სიზმარს მომდგარი ნმინდანები და სულები გმირთა, გამოგვივითოლ სამარხის გარეთ. მიწაც აღარ აქვს ირგვლივ აკლდამას. ჩვენც რომ არა ვართ, ვეღარ ხედებთან, ჩვენი მიწაფენაც ღმერთმა აკრძალა. აქ აღარავის დაედგომება — სხეებში შეგვრეკეს, სხეებად დაგვმარბეს. ახლა პატავი მათი ჯერია, ვინც გამოაგნებს თავად აკლდამებს. ტანჯვით ყვაილობს ჩვენი უდაბნო, დღესასწაულობს სიკვდილი ტაძრად. დროც დაილია, სიხარულიეთი, და უდროობამ სამყარო აძრა. კუნჭული რაა, კუნჭულს ვერ ნახავ სუფთას, ბედნიერს, მარადს და მართალს. და მარტობის ლიტურგიებსაც უღვთისშოსაყო ლოცვებით ვმართავთ. ბალღებსდა ვწირავთ, რისი პურ-ქადა? ეამი თავადვე იყენებს წირვას. აიძრა ხალხიც. შენ ფებს არ იცილი, იქ რჩები, სადაც გმარხავდნენ წინათ და გგონია, რომ ვერ ამოავსებს სიცარიელე შენ კუთვნილ ავადილს. ისე ერთვულზე აქაურობას ღამის სიკვდილსაც სიცოცხლეს ათვლი. დ ელი, ელი ბედნიერებას, ადამიანში სიმშვიდის მორქმას. ელი სამშობლოს, რომელიც ერთხელ, დეთის სიტყვასავით გახსოვს, რომ ითქვა.

ივრვლი

დაბადება თითქმის არ მახსოვს. რაც აქამდე ცხადად მომევა, იც იყო რაღაც ორიათას ექვსასი წლის წინ, ან უფრო ზუსტად, სამიათას ოთხასის წინათ, ან იქნებ შარშან... რა აზრი აქვს რამდენით წინ, რამდენით — უკან? ეს იყო ირგვლივ გვედრებოდა, სიყვარული მოგვევლინა, ჩემთვის მფარველად. მაგრამ შენ ისე გელიმბოდა, თითქოს დამშეულს რძით გატიკნილ ძუძუს მაცმევედი, მე კი ბაგიდან თეთრი ვარდის სიტკბო მფიოდა, ჩემგან პირველი სიყვარული „აღუ“ გესმოდა და გიხაროდა, რომ ყრუ-მუნჯი არ გამოვდექი, არც უსინათლო — შენგან გამონვდილ ალიონის ვარდისფერ მძივებს ალტაცებთ და ღონიერად ეჭიდებოდნენ ჩემი თითები. გაფაციცებით გადვენებოდი დიდრონ თვალებს, რომ დაიქნევი ბელურებს და მტრედების გუნდს ფრთებად მიწამდე, ცხი პურანგს რომ შემომფუთინდი, გაყურადებდი, როგორ სთხოვდი, ავაგებულ მოთესა და მინდებებს, არ ეტკინათ ჩემთვის თოთი მუხლისთავეები, როცა თამამად მივფორთხავდი სიყვარულსკენ, ყველა ხევი რბილ ხელისგულად მეძმებოდა შენი ზრძანებით. თეთრი პეპულა დამაფრინდა ერთხელაც მხარზე, მისი ფრთების თრთოლვა მეამა, შენ იციანოდი, რადგან იციანი, რომ გერაფრთი მივხედი, რა იყო და ავლუქუნდი. შენ კი სიცილით მოთვლიდი ცრემლებს, როგორც ბატკნებს — ერთგული მწყემსი და ჭყვებს თოთი ბედისწერის გალიტულ ჯოხზე. თან პეპულას ეუბნებოდი - „განანებო თავი, ცოლოა“. ახლა ისე ვარ, ვით წვიმის მერე ჭიანჭველების ძველი ქალაქი.

ზამთრისპირი

თენდება... ზამთრისპირია უკვე. მზეს დაევიწყედი, შენსავითი, ალბათ. თენდება ისე რიდიით და თრთოლვით, თითქოს შენ მხიდივე ბინდისფერ კაბას და სხეულიდან ავარდნილ წათელს შენი თვალების მღვიმე ისხლტდეს, თიმბენი გახლართულ სუნთქვით შემლილი თვალბედ ვერა და, სიზმარებს მიბუღდე. როგორც ტყე-ღრუში — გზას შინისაკენ, ჩემს გულს ებებდე და სურნელს — გეშით და მიდიოდე იქითკენ, სადაც სამრეკლოსავით გიბობდე, შეშლილს. მეკვროდე, როგორც მზის სხივს ბაღიბი

და როგორც წვიმა — უდაბნოს, უჩვევს.
არც სიყვარული არ გეტოვებს
სულში. მივსებდე სხეულით მუჭებს...

ქარი თუ იყო მაშინაც ასე,
როცა სხეული გვეითი უჩინრად,
სულს ვუბერავდით ქთაკოკონებს,
კოცნა გვეციოდა ცხელი ტუჩიდან.
და ვერც ვხვდებოდით, რომ ეს ხანძარი
ჩვენვე გვაქცევდა ნავლად და ნაცრად...
ან რატომ იცის, ბედნიერებამ
უბედურების მაგიერ გაცლა.
თენდება... ზამთრისპირია უკვე...
ნეკერჩხლის ფოთოლს უშრებდა სისხლი.
როგორც ამ თოვლზე ბელურის ფეხის
ხმა, ისე შენი ხმაც არსად ისმის.
და უშენობა ჩემს მარტოობას
კვლავ სიყვარულის ფანტელით ავსებს.
იქნებ ზამთარი კი არა, სულაც,
თოვლივით მოდის სიკვდილიც, ასე.

ლტოლვილი

ახლა იქ, სადაც მე დავიბადე,
ცამდე აწვდილი დგანან ნაძვები
და ბელურების გაშლილ იაღქმებს
ეხლება ქარი, თავანვეყვტილი — უცხო ნაცნობი.
ახლა იქ, სადაც მე დავიბადე,
დგას ეკლესია მარადი შობის.
თეთრი მტრედების თავსაბურავით
აქ განთავიდა მოგვივით მოდის, სინათლის მურით
და თავყანება მოაქვს ჩვილიათვის,
თოთო სამყაროს ღწავლით ტკბება.
კიპარისების სახედარები აფახულებენ სიმწვანის ნყებას,
კუდებს აქწვევენ.
აქ, ამ ეზოში შორი გზის მგზავრი —
ბედნიერება ისვენებს ხოლმე,
როცა ბეზრდება ცის ბილიკები
და ტოვებს თავის სამკვიდრო ხომლებს.
მინახე უნდა —
თოთო ლტოლვილს, რომელიც მუდამ
თავზე ქერსა და ლუკმა-პურს ეძებს,
ჩვილ განთავადებს სხენივით იწოვს
და სვერა, შეთლებს რომ ახლა მაინც,
ბოლომდე შერჩეს ჩვენს ბედისწერას.
მაგრამ ვიზრდებით ძალიან სწრაფად
და ვტოვებთ ეზოს და მაღალ ნაძვებს,
მღვიმეებს, გულებს, ღამეებს, სიტყვებს,
და ვტოვებთ გზებს და ამ გზებზე ხნარცვებს.
ის კი ვერ მოგვდექს, თუმც საითთაოდ
გვაყოლებს სიზმრებს, დარდებს და ეჭვებს,
ჩვენს ფრთებად გაშლილ ცარიელ ხელებს
სისოვის სურნელი რომ მაინც შერჩეს მისი
და გვანატრობს.
სულ ვენატრებით ბედნიერებას,
ვენატრებით.
აი, ისეთი, როგორიც გაცნნდით.

მარა

ე.ო.ს

ქარის სურო ასდევს რიკულს,
ქარი ქვირებს ქრის და ნელა
ხორცის ფლასი გვეძენება
ლელით. იცი. მაინც გიკვირს.
იცი, მაგრამ, მაინც გიკვირს,
დრო — მდინარი შენში ხანძრად.
საუკუნო ნამად აგძრა.
შენ კი არა, შლიდა ქვიტიკის.
შენ კი არა, შლიდა ქვიტიკის,
შლიდა ფესვის უღრმეს სამაღს.
შენ მისდევდი ყამის საეაღს,
და სულ ფერი გეყო მიტკლის.
და სულ თოთოლვა გსდევდა სიტყვის,
დარდის. ტინი გეყო კორძის.
და უზრდიდი ჩვილებს ლოდინს.
და უზდიდი სიკვდილს ქორნილს.
მარე, მარე, მარადისი
იყო შენი ფრთის ხანძარიც,
მაგრამ მაინც ვერ დასძარი,
ვერ გაძარი მინა ცაში.
ხორბლის ყანა ვერ მომიქე,
ვერ ააგე ის საყვადრიც,
სულის ხორცთან გასაყარი.
დარწით ერთად! მარადისომ,
მაინც ჩემომ ნაშს და ყამებს.
ქარის სურო ასდევს რიკულს,
მე ჩემვე წარღუნად ნაველ.
ორთავ სოფლის შესაყარზე,
ველი დილას, ვერარდამდგარს.
ქარის სურო ასდევს რიკულს,
შენი ფრთების მჭვირვალ ხანძარს —
სისხლის ხსოვნა — სისხლისფერი
ვარდი, ია, შროშანები.
როდის გნახავ, იერუსალიმს
ნეტავ როდის მოვშავდები.
მარე, მარე, მამისფერო,
სისხლისფერი მარგალიტო
ქარი ქვირებს ქრის და მიწდა
ეგ დუმილი ავაგლიჯო
მზეს, ცას, ხსნას, ვჯარს,
გზას, ზნანებებს.
ამ სამყაროს — ვერ უზიღველს.
დიდება ღმრთის ჯარისკაცებს!
ჩვენც მათ ფერად, ღმრთოს ვუღირდეთ,
რა იქნება?! აზინ, მარე!
ასე როგორ ვაიალე!
ასე როგორ გაიარე
ეგ ხანძრები?

ლინ კოფინი

იოსიფ ბროდსკი იოსიფ ბროდსკი გახლდათ

იდეალისტური რეჟიმისცანცია

აღბათ, იმ განცხადებით უნდა დაივიწყო, რომ უფლებას მაქვს იოსიფ ბროდსკიზე არაპირდაპული, და ამავე დროს, არამეცნიერული მოგონების დანერგვა.

მე იოსიფის ასისტენტი ვახლდით ორი წლის განმავლობაში ენ ერბორში, მიჩინაში, 1970-იანი წლების დამდეგს. იმდროინდელი საზოგადოებრივი ცხოვრებით, ჩვენ, ასე ვთქვათ, არარეგულარულ მეგობრებად ჩამოვყალიბდით.

ვერ დავიბრუნებ, რომ იოსიფისა სავეტიანი მესმოდა. იგი დიდი პოეტი იყო, თანაც — რუსი, ადამიანია იმ ორი კლასის წარმომადგენელი, ყოველთვის რომ მთრგუნავდნენ თავიანთი იდეალებებით, და ბევრად მეტადაც, ვიდრე კლიშეს შეფარებული აზიულები.

იოსიფს ზნობად დაეფურთხებოდა და შევეცდებოდი, ვფიქრობდი, რომ ასეც უნდა ყოფილიყო, გენიოსის თანდასწრებით ჩემი უაღრესი მეტყველება კიდევ უფრო ნელდებოდა. ასევე, ზნობად გავლიზიანებულვარ. ე მორტუის ნიღ ნისი ბონუმ (მიცვალებულზე არა ანობობენ), და ასე შემდეგ, მაგრამ საზოგადოება გულწრფელბას მოითხოვს მწერლისაგან (აქსიომად მიმამჩნია, რომ საზოგადოებრივი და პირადი გულწრფელბა ურთიერთანაწინააღმდეგო ცნებებია).

მიოიანის უნივერსიტეტის კურსდამამთავრებელი ვახლდით და ზოგიერთ სლავისტს კარგად ვიცნობდი. უკვე ნათარგმნი მქონდა იური ორტენისა (სოფლის ორთ-ერთი უდიდესი, თუმც ბოლომდე შეუცნობი პოეტი — პოლკოსტისას დალუბული ებრაელი ყმაწვილი; მისი უკვადაი ლექსები კვლავაც ელვდება გამოცემას) და ჩებურვიდან — ნობელის პრემიის მონაწილე ლაურეატის, პოეტ იაროსლავ სეიფრატის ლექსები ჩემი ემიგრანტის, ლადისლავ მატეჟკას დახმარებით.

ლადისლავი საბოლოოდ იღმში გადავიდა და მე მისთანა ურთიერთობა გავწყვიტე. ასევე მოხდა იოსიფის ჩვენგან ნასუსის შემდეგაც. ვილაცამ შეიძლება დანეროს პიესა სა-თავრით „ადამიერული მეცნიერის მარტოობა“. არა მგონია, ეს მე იყო.

იოსიფს დაეუბრუნებდი.

არ ვიცი, მანცადამიანც მე რად ამირჩიეს მის ასისტენტად. კარგად მახსოვს, ანაზალურების გარემო ვმუშაობდი. ისიც სახიერად მივიჩნიე, რომ იოსიფის აბლომბლო ვიქნებოდი: უკვე ნაკითხული მქონდა მისი რამდენიმე ლექსის ცუდი თარგმანი. მისი აზრები და სახეები, თავისი მოუბებშაობი, თითქმის გნევადა, სხვა პლანეტადან შემოვიღი ძლიერი მუსქ შეავდა. აი, ახლაც კი — შემხანწვიდან, აღბათა — პოეტური გარემის გარემო იოსიფზე ნერა ძალზე ძნელდება.

ფიქრობ, იმან, რომ უკვე ცოცადი, ვინ იყო იოსიფი — უკვე შეთარგმნა სლავური ენადან, უკვე დაქორწინებული ვახლდით ინგლისური ენის დეპარტამენტის წევრზე — მომ-

გვარა ძალა, დაკისრებული მოვალეობა შემესრულებინა. ისინი ეძებდნენ ვინმეს, ვინც მამონვე შეუდგებოდა სწავლებას და რამდენიმე კვირას სტუდენტებთან ერთად გაატარებდა, ვიდრე იოსიფი ენ ერბორში ჩამოსვლას მოაზრებდა.

ამგვარად, მეცადინეობა დაიწყო. სტუდენტებს წარუდგედი და შევეჯახე კიდევ მდრტივან უცმაყოფილებას, რომელიც ჩემი სახელის გამოცხადებას მოჰყვა. მე კარგად მესმოდა მათი. თვითონაც იოსიფ ბროდსკის მოლოდინში რომ ვყოფილიყავი და ლინ კოფინი გამოცხადებოდა, არა მგონია, მხიარულ ტურნისტად დაერჩენილიყავი.

საბოლოოდ, იოსიფი ჩამოვიდა, რათა სადავეები ხელში აეღო. აღარ მახსოვს ჩვენი პირველი საუბრის შინაარსი. არ მახსოვს ბევრი რამ ბევრ რამზე, რაც იმხანად ხდებოდა.

მე მესხიერება ჯაჭვი ამ მზონავი კრიალოსანი მგონია — მახსოვს მომენტები, გაუღებინა — წარსულის ყველაზე გამორჩეული (ამდენად, გარკვეულად, გამოგონილი და შელახაზებული) ნაპერქლები.

პირველი, რაც მახსენდება იმ დროიდან, იოსიფის გვერდით რომ გავატარე, ისაა, რომ ეუამზე, რაც გავაკეთეთ, და ვკითხე, შეკითხვა ხომ არა გაცეთ-მეთქი. მან შემეფასებლურად გამომხედა და მითხრა: „კიდევ ერთხელ დამდექი აუდიტორიის წინაშე. მინდა საკუთარ თავზე გიამბოთ, მაგრამ თქვენ მხოლოდ იგი გაინტერესებთ. დათორგუნევიდა, მაგრამ — გასაგებია.“

მახსოვს მეცადინეობისას მომხდარი რამდენიმე ადრეული შემთხვევა. პირველი პოეტი, რომელსაც შევეცით, კავაფისი იყო. იოსიფს უყვარდა კავაფისი, რაც ასე გამოარჩედა მას თანამედროვეთაგან — აუდიტორიაში შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობის სპეციალობის დამამთავრებელი კურსის სტუდენტები იყვნენ (შესაძლებელია აქა-იქ ასპირანტებიც ყოფილიყვნენ). თუ მესხიერება არა მვლატობს, იოსიფის ჩამოსვლისთვის ათი სტუდენტი შეიკრიბა (უნდა გამოვთქვამ, რომ სტუდენტთა უფრო მეტი რაოდენობა ესწრებოდა პირველ ლექციას, როცა არასასურველ ფერასავით განვაცხადე, რომ ის ვიყავი, ვინც ვიყავი).

ენ ერბორში იოსიფის ყოფნა დაემთხვა ხანას, როცა ზენიტს მიალდა „სტუდენტებთან ენის მომლექციით“ საუბარში, მათმა განმეზიერებამ და მოფერებამ... თუ სტუდენტი რაიმე არასწორის იტყობდა, ყველა მოწოდდებოდა — ყოველ შემთხვევაში, ყველა მოწვეული პროფესორი — ყველა მოწვეული ლიტერატორი ცდილობდა, მოეძებნა გზა სტუდენტის შეხედულებათა გამოსაყეთებლად. მიუხედავად

იმისა, რომ ჩვენ ლიტერატურას ვასწავლით და არა — ზუსტ მენეჯერებს, სულაც არ გვსურდა, მკვეთრი გავლენა მოგვეხდინა სტუდენტთა ეკოზე ან მათ აზრებში შეცდომები აღმოგვეჩინა. ყველა ჩვეგანი პათეტურად მაღალიერ იყო, თუ სტუდენტს საერთოდ ჰქონდა საკუთარი შეხედულება. უკეთესი იყო, თვალს მავსებოჭა, რა იყო სწორი და რა — მცდარი. მოუხედავად ამისა, ბევრ ახალგაზრდას მაინც ვერ ნახავდით. მოკლედ, გვახარებდა, როცა ვინმე საერთოდ გვახსენებდა.

ახლა ვაცნობიერებ, რომ ეს ახალგაზრდა ქალი (საკუთარ თავს ვგულისხმობ) პირველ მცდელობებზე იმდენად კი არ ასწავლიდა, რამდენადაც იოსფს მიჰყებოდა უკან ან მისი მუგულუნით ფხიზლდებოდა.

დაეუბრუნებო კავთისზე საუბარს. მახსოვს (იმიტომ, რომ მიყვარდა და ახლაც მიყვარს ეს ლექსი), ეს გახლდათ „მირისი. ალექსანდრია. ქრისტეს აქეთ 340“, რომელიც ჩვენი საბელმდენალოს 155-ე გვერდზე იყო დაბეჭდილი. იოსფმა ლექსი ხმა-მალა წაიკითხა — იგი ყოველთვის ასე იქცევდა: ეს მართლაც ილგზუნებდა სტუდენტებს, რომლებიც შესწევოდნენ, რომ ლექსებს მხოლოდ ფურცლის მსუყე ატმოსფეროში უნდა ეარსებოთ.

ლექსი „მირისი“ მთავრდება სტრიქონით:

„სწრაფად დატოვე მათი ძრწოლის მომგვრელი სახლი, გამოვიტყევი, ვიდრე მკვდარი მირისის ხსოვნა ტყვედ ამიყვანდა, შირყვნებოდა მათეული ქრისტიანობით“.

რა თქმა უნდა, მანამდე იყო სტრიქონი:

„უტეც ვიგრძენი, ის, ქრისტიანი, ნაწილი იყო თავისი ხალხის... შე კი მისთვის უცხო ვხვდები“.

რა თქმა უნდა, დიდაც ვხვდებო, კავთისის მთელი ლექსი მოგვებო, ცოუნება, რომლებიც ბროდსკი ხშირად ემორჩილებოდა, მაგრამ დაეუბრუნდეთ სტუდენტ გოგონას: მას შემდეგ, რაც იოსფმა „მირისი“ წაიკითხა და ვაფუხს მისი განხილვა სთხოვა (იმ სემინარში სტუდენტები სულ უფრო და უფრო ჩუმად იყვნენ — ვეტირობდი, რომ ეს გასაგებიც იყო), რომელიც სტუდენტმა ხელი ასწია და ისეთი რამ თქვა, რაც, ლტობის მაღლით, გადავმეღე ჩემს გონებაში.

მისი აბრაშადის არის ის იყო, რომ ქრისტიანი კავთისის ლექსში მისი ქრისტიანობა არსად ჩანდა — თუ რაღაც ამგვარი.

მახსოვს იოსფის მზერა — ეს ერთ-ერთი პირველი შემთხვევა იყო, როცა ამ მზერას წაგანყდი — მის სახზე თანაგრძობობა გამოისახა. ეს მზერა მართლაც განსხვავდებოდა გამომტყველებიდან, რომელიც ბოლოს აღებქცედა სახეზე.

ეს იყო მზერა, რომელიც ერთმანეთს შერწყმოდა გაცივება და, ვიტყვი, რაღაც ძრწოლის მსგავსი — ზიზლისა

თუ დაცივნის მცირე ნაზავი. მან სტუდენტ გოგონას ახარის დასრულება აცადა და შემდეგ, ისე, რომ არ მერხებულა (მას შეეძლო სიტყვები წინასწარმეტყველით გამოეთქვა), რაღაც ამგვარი თქვა: „მავანს ბევრი რამის თქმა შეუძლია კავთისზე. მოუხედავად ამისა, იგი დღეი პოეტია, და მთელი სამყაროს მომცელო. თქვენ აქ ზრბანეთ ისეთი რამ, რაც არ უნდა და არ შეიძლება, გეთუთვა. ამასთან დაკავშირებით (იოსფის ერთ-ერთი ყველაზე საყვარელი გამოთქმა იყო „ამასთან დაკავშირებით“), უფრო მაჯიო-დაც შეიძლება ჩემი სათქმელის ჩამოყალიბება — თქვენ სავსებით და სრულიად ცდებით, ამავდ მეტად ვერც ვერასოდეს შეცდებით.“

თითხი სიწმითე დაიმუხტა. ერთი წამით გავიფორე, რომ გოგონა გაიტყვედა, მაგრამ არა... იგი განითლდა. მთელი ლექსიც მანამდღეობამი ერთხელაც კი არ გამოუხედავს: დასტყვერდა სახელმძღვანელოში დაბეჭდილ კავთისის ტექსტს (ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მახსოვს).

ეს მეცადინეობის დროს ჩემს მესიერებაში აღბეჭდილი ერთი მომენტია. მეორეც მალევე მოხდა.

ბროდსკიმ ჰკითხა სტუდენტებს, რას ფიქრობდნენ იმაზე, თუ ვის მიაჩნებდნენ იმ ნელს ნობელის პრემიას ლიტერატურაში (მისი კანდიდატურა მილოში იყო, რომელიც პრემიაზე წარადგინეს). ვიღაცამ, საბედნიეროდ, ჭაბუკმა სტუდენტმა — იოსფი ყოველთვის შემწყნარებლურად ეციდებოდა ვაყებს — ბორბესი დაასახელა. და იოსფმა თქვა ორი რამ, რაც არასოდეს დამეფინყებდა: „გასაგებია, მაგრამ ვერ ერთი, არა მგონია, პრემიას სიბრძავის გამო ანიჭებდნენ. მეორეც, ესაპირი არცაა ენა“.

სიწმითე დამეხტვა ამასთანავე ბროდსკის ლექციებს. აუდიტორიაში თავს გადაამზადარ შემთხვევათა სამეტიდან კიდევ ერთი არამ მახსოვს სტუდენტებს (ეს შუა სემესტრში ხდებოდა) უნდა წაეკითხათ ოდენის ლექსი კიტიტის მისაგონარი“. ბროდსკიმ რამდენიმე ჰასატი ხმა-მალა წაიკითხა და შემდეგ კომენტირება დაავალა აუდიტორიას. მსურველი არავინ აღმოჩნდა (როგორც ვთხარობი, სიწმითე ხშირად ისადგურებდა მის ლექციებზე). სტუდენტებს უზაღისობა — არა, შიში ეტყობოდა. ჩვენდა ვასაკვირად იოსფმა მოითინება გამოჩინა, მეტაც — მონადლება მოლო. ეტყობოდა, შესაძენვედ კარვ კუნებაზე იყო „მოდა“, — თქვა მან (ან რაღაც ამგვარი) — „ვისაუბროთ ამ ლექსზე“.

სტუდენტები ამკარად ოდნავ მოეშვენ და ლექსის განხილვა დაიწყეს.

სტუდენტთა ცოცხალი, მაგრამ ზუნდოვანი მსჯელობის შემდეგ ბროდსკი მზერა ისევ ჩაუტყდა.

„მოიცადეთ“, — თქვა იოსფმა თავისი ძველადიქმისეული ხმით. „თქვენ იცით, ვინ იყო ოდენი?“ შედარებით

იოსიფ ბროდსკი

ლიტერატურათმცოდნეობის სპეციალობის ათი სტუდენტი-ტიანი ხელი არავის აუხვევია.

ოთხნობი თვე გადააქნია. ამერიკელმა სტუდენტებმა, რომელთათვისაც ინგლისური მშობლიური ენა იყო, არ იცოდნენ ოდენის ვინაობა. მავანს შეეძლო შეეჩინა, რომ ამერიკელთა პარბაროსობა მის ისევე უმინდვად მხრას.

„ლონ“, დაღლილი, სიღრმიდან ამოსროდილი ხმით თქვა იოსიფმა, „მოუყვეთ რამე ოდენზე“. ასევე მოვიქციე, მაგრამ მიზისაგან ფეხები მიკანკალდება, რომ რაიმე არ შემშობდა — იოსიფის გონება ფოლადის ხანდავად იქცოდა, თუ საქმე-მარ პოეზიას ეხებოდა. საუბარი ნიწანდელზე მშვიდი არ გამძღვარა. არა მგონია, ბევრი ლაპარაკი სჭირდებოდეს იმას, რომ ბროდსკიმ ეს სტრატეგიი მოაყოლა: „ის თავის თავყანისმცემლებად გარდაიხასა“ (ახლა ოდენის წიგნის მიკვლევას ვცდილობ ჩემი წიგნების თარიღზე, ვერ ვპოულობ და ვხედავ, თავს როგორ იწვევს იოსიფი). მზერა ხელხალა დაეძაბა.

„განა შესაძლებელია“, ისეთი ხმით იკითხა იოსიფმა, როგორც ჩანს, ადრე შეწყვეტილ რიტორიკულ (ანუ სარქასტულ) საუბარს განაგრძობდა, „განა შესაძლებელია, თქვენ, შედარებით ლიტერატურის მკვლევართვის სპეციალობის ე.წ. ინგლისურნიწონვანმა სტუდენტებმა, არ იცოდეთ, ვინ იყო იეტილი?“

და მიხვდი — ახალა მიხვდი — ჩვენ ვსწავლობდით ბორნულს, პოლონურს, ლიტურურს... საქმე ინგლისურად მორჩებზე მივდა. და იოსიფი მოუღადა ყველა ჩვენსუნიასაგან, ინგლისურად მოლაპარაკე ყველა ადამიანისაგან, რომ საკუთარი პოეტური შემეკიდრეობა გვეცოდინებოდა. ჩვენ კი არ ვიცოდით.

სტუდენტმა, რომელიც იმითადა იღებდა ხმას, ხელი ასწია, როგორც ჩანს, თავის გამოჩენა მოინდომა: „იეტილი ირლანდიელი იყო, არა?“ — იკითხა მან. იოსიფმა ამოიხრა.

„ლონ“, მითხრა, „მოუყვეთ რამე იეტილზე“.

ეს ვახლადი ლექციებზე მომხდარი შემთხვევები, რომლებიც უკეთოდ მახსოვს.

აუდიტორიის გარეთ მომხდართავან ცოტა რამეს თუ გავიხსენებ.

იოსიფმა მიზოფა, მონანილეობა მიმელო ტომას ვენცლოვის შემოქმედებით საღამომო. ვენცლოვა (მარულაც კარგი ადამიანი, ძალზე მორიდებული, თუმცა, ამის მიუხედავად, შესანიშნავი პოეტი) კითხულობდა ლიტერურ ორიენტირებას, იოსიფი რუსულ თარგმანებს, მე — ინგლისურს (საკუთარი ლექსები არ ნამკითხავს). მახსოვს, როგორ მაგუზუნებდა ტონალობის სხვადასხვაობა: ვენცლოვის ხმა ბორცვივით მაღალი იყო. იოსიფის შემთხვევებში საქმე გვეკონდა ვაგერარებულ, თხემიანი-მწვერვალთანად თითქმის გავეღურებულ მისასთან, მაგრამ არა უბრალო, არამედ — წინდა მისასთან — ის არა ოდენ იმპოზანტური მანაკაცი, არამედ — წინასწარმეტყველი ვახლადით მათ მერე მე ვკითხულობდი — ჩემი ხმა თვითონვე ნარევი წყალს მაგონებდა.

რასაკვირველია, ქალის რეგისტრი შოკისმომგვრელად გაისმოდა იოსიფის ტესტოსტერონით აღსავსე სიძლიერესთან შედარებით. არა, ეს უფრო მეტი იყო (და ამ შემთხვევაში, მეტი ჩემთვის ნაკლებს ნიშნავს), ვიდრე ჩემი ამერიკული მოდალური მეტყველება დახლოებებზე, მტკიანი თასებზე, ზემოთ აღნიშნული პოეტის ციტატაზე: „და ჩემი ძელები გულის დახლებს გაიყიდება“.

შემდეგ იყო ექიმის ამბავი. ამ შემთხვევას უფრო შეღამა-ზეხულად მოყვებო. ასე უფრო პრესაურისი იქნება, იმტომ, რომ იოსიფი ჩვენს გვერდით არ არის და თავს ვერ დაიცავს (თუმცა ამ ყოველზე რომ ენებებინა, ალბათ, ნაღებს დამრთავდე: მას უფრო მნიშვნელოვანი რამეები უტრიალებდა თავში, ვიდრე ყოველდღიური ცხოვრების წერილობები).

იოსიფი ძალიან ბევრს ენეოდა და სეამდა. მას ასევე ძალიან უყვარდა ქალები. უელ (შეძლება, უკლებ უნდა დაენერო) სურპრისე!

როდესაც ჩვენ მეგობრობის მსავსეს ურთიერთობა ჩამოგვიყალიბდა (იოსიფი გვესტუმრობდა ზოლზე მე და ჩემს მეუღლეს, რომელიც გონიერი, ინგლისურ პოეზიაში კარგად ვარსებელი, ირონიული და, ამავე დროს, თითქმის 2 მეტრამდე სიმაღლის ვახლადი. იოსიფს უყვარდა ზოლზე სურპრისე იმაზე, რომ გვერდით მუყადა ვილაც, ვისაც მისთვის ზემოთან დახვებდა შეველო), იოსიფი გამოიტყდა, რომ თავისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა ადარდებდა. ჩვენ ვყვედამ, ვისაც ენერბორში ლიტერატურა გვიყვარდა, ვიცოდით, რომ იოსიფი თამბაქოს რუსული საკვამურით აბრძობებდა, არსული თვეებით ნიჟედა სასმელს და... საქმროსად არასოდეს ეძინა (რომელმაც თვისება გახდა იგი დიდი სოტეტი?). ამის გამო ბევრს ახელებდა და არცთუ კარგად ლოთებოდა. მოკლებე, როგორც კი თავის უტეფობაზე შემომივლიდა, ექიმთან ნასულა შევთავაზე. რა გონიერული რამ უნრჩი!

ამას ვრცელი დეტალები მოჰყავს (ალბათ, უნდა დავნებებოდი იოსიფის სიჯიუტეს, თუმცა, მოუხედავად ამისა, ის, რომ ასე ველადი მის ჯანმრთელობაზე, ასეთ პატივს და თყაფის ვეცემდე და ვეუტობდი, რომ თავისთვის ნამჯიუ-ნამჯიუ ანადგურებდა, კიდევ უფრო მეტად მგზნებარეს მხიდა).

ჩანდა, რომ იოსიფი ექიმებისა ეძინოდა. ვუთხარი, რომ ეიცინებდი მეგობრულად განწყობილ, ჭკვიან ექიმს, რომელსაც უყვარდა პოეზია (საოცარია, მაგრამ მართლა ეიცინებდა). იოსიფმა მიპასუხა, რომ ლდილი არ შეეძლო და რომ ამერიკული მედიცინა ლოდილის კულტურას ეუფლებოდა. მე დავკირდი, რომ ვეცდებოდი ექიმთან პირველ პაციენტად შემეძლია. ეს, სავარაუდოდ, დილადადინა უნდა მომხდარიყო. კეთილი. მაგრამ მას მანქანა არ მუყადა და არც ტაქსით მგზავრობას თანხმდებოდა. ვუთხარი, მე ნამოვადებამეთი. მერე თქვა, ვიზიტი ძალიან ძვირი დამოჯდებოდა. ვუთხარი, რომ უნივერსიტეტი უზრუნველყოფდა მის მკურნალობას, და ა.შ. ა.შ.

საბოლოოდ დათანხმდა, რომ იგი „მძლავრ“ ნამოყევანა უოფინი (მგონი, 7 საათზე) საკუთარი ფოტოტეხვების და გულისცემის მოსასმენად (ძალიან უწინადა კიბოსი, თუმცა უნა ხნის ამერიკელთაგან ვილას არ ეძინა მისი?)

ამგვარად, ავდექი 7-ის ნახევარზე, ვადავარი მოთობი ჩიი, ვაუარე იოსიფს, ჩავისივი მანქანაში, მივიყვანე საადამყოფოში, მივიყვი ექიმის კაბინეტამდე, ელლაპარაკე რეგისტრატორს, მოკლებე, ბევრი ვილაქცე... და ვასაკვირად მცირე დროში, ნახევარ საათისა თუ ორმოცდახუთ ნუთში, იოსიფი ექიმთან გამოიტყვის. ექიმმა რეკომენდაცია მისცა, რომელსაც რომც მახსოვდეს, მანინც არ გაგამხელდა... ნამოკვდიო. იოსიფი დარწმუნდა, რომ ცუდი არაფერი სჭირდა.

„კუთლი“, თქვა მან მისისაყენ მიმავალ გზაზე, „უნდა ვიღარიო, რომ ძალზე კმაყოფილი ვარ, ჩემი თავი ასე რომ გაგანებივირ“.

ოლად წარმოადგენთ, რა დამყარებულობდა

ბოლო ხანს იოსიფთან მნიშვნელოვანი ურთიერთობა მქონდა ახმატოვას ჩემთვის თარგმანების ნივანდ გამოცემის თაობაზე — რუსული არ ციცი, მაგრამ ვიყენებდი სერე შიშკოვის პნკარედებს: სერეი ჩეჩენთან ასწავლიდა, მისი ლაბორატორია ენა ინგლისურში იყო და თვითონაც შესაწინავეი ადამიანი ვახლდათ. უწინარესად იოსიფს ვთხოვე, რეკომენდაცია გავინა ჩემთვისა და ჩემი თარგმანებისათვის. „კარგი“, მიახსუნა იოსიფმა, „ახლავე მოგაგზავროთ ეს საქმე“. აიღო ორი თუ სამი ფურცელი და ბოლოში ხელი მოაწერა. „ის დანერგ, რაც ესურდეს“, თქვა მან.

ასევე მოვიტყვი.

მიუკლდე დაეწერე ჩემს თარგმანებზე დაახლოებით, ამ სტილით: „თარგმანი ორიგინალთანაა შევყვარებული“. მერე დავუშუბთ: „თარგმნელების უფრო მეტად შექება შეუძლებელია“. ვაჩვენე იოსიფს ის, რაც სიტყვა-სიტყვით დაეწერე მისი სახელით (მისი სახელის ზეგითი). მანაც მოიწონა. იმხანად იოსიფი ენობროოდან ნიუ-იორკში გადასასვლელად ემზადებოდა, სადაც სიკვდილადვე ცხოვრობდა. მე კონტრაქტი მქონდა დადებული W.W. Norton-თან, რომ ნიგნი იოსიფ ბროდსკის წინასიტყვაობით გამოიცემოდა.

იგი დამბრდა, რომ ხსენებულ წინასიტყვაობას ნასვლამდე დაეწერა, მაგრამ დანაპირები არ შეასრულა. ამის თქმა, რომ სიტყვას ხშირად ტყბდა, არაფრის თქმას უდრის. იოსიფი ბევრს გვირდებოდა. თამც საბოლოოდ თითქმის ყოველივის ახრულდა დახაპირება არ შეასრულა. „გვიან“ ისე გვიან იყო, როგორც — „არასდროს“.

ნიგნი ასაწყოება გადასცეს. წინასიტყვაობა არსად ჩანდა.

მიგწერე. დავერეკე. იოსიფი (უცნობიწონოდ) მიმირეზბოდა და მპირდებოდა. „ნორტონთან“ შექანანარევი დანაპირები მომილოდა: ნიგნის გამოცემას შეარჩებდნენ, თუ ბროდსკის წინასიტყვაობა ხელთ არ ექნებოდათ. სასონარკვეთა დახმეულა. და ისე მოვიტყვი, როგორც შლეგსა და სასონარკვეთილს შეეფერება.

ნავედი ბიბლიოთეკაში და ნაკითხვ ყველა წინასიტყვაობა, რაც კი მანამდე იოსიფს ინგლისურად დაეწერა — განსაკუთრებულ ყურადღებზე მივაქციე იმას, თუ რას ამბობდა რუს მწერლებზე. მისივე სიტყვები გამოვიყენე, ახმატოვას მივსადავებ, მეტ-ნაკლებად წინასიტყვაობის შესავალი ამ შემთხვე, მოკლედ, ბროდსკის წინასიტყვაობას მის ნაცვალად დაეწერე. თავს იმით ვიწარულებდი, რომ იოსიფმა სიტყვა გატყბა და რომ ხელთ მის მიერ ხელმოწერილი ფურცლები მეჭარა. მართალი გითხროთ, ეს არ იყო იმგვარი წინასიტყვაობა, იოსიფს რომ წარმოედგინა. მეც მის დღეში გახლდით.

ასე იყო თუ ისე, წინასიტყვაობა დაეწერე, გავგზავნე და სუნთქვაშიწერილი დაველოდე „ნორტონის“ პასუხს (როცა ამ სტრესულ ვითარებას ვაწალიწებდი, საკუთარ თავს ვუბნებოდი, „შესაძლოა ეს ამბავი სასაცილოდ არ იყოს ამ საერთოდ შესძლებლეს აკადემიურის დაწესებულებები — მეოთხე“). მაინცდამაინც ოპტიმისტურ რეაქციას არ ველოდი, მაგრამ საკარლტ ო'პარასაგით იმ ხელაინდელ დღეზე ვფიქრობდი, ნიგნის გამოცემის შემდეგ რომ დადგებოდა. ხომ შეიძლებოდა, ნაყალბევი წინასიტყვაობა ქვასიკად ქველოცყო და რუსული ლიტერატურის სახელმძღვანელოდ კი შეეტანათ!

„ნორტონის“ პასუხს არ დავგვიანია. გამოცემელობა აღფრთოვანებული იყო წინასიტყვაობით. წერილით (რომელიც საკარაულოდ მისი დაწერილი იყო, ვინც ბროდსკის შემოქმედებას იცნობდა) მატკობინებდნენ, რომ მისი და გამოცემელობის სხვა თანამშრომლების აზრით, ეს ბროდსკის საუკეთესო პროზაული ოპუსს ვახლდათ (ეს ჩემდამი გამოთქმული ქათინაწარად ჩავთვალე). ეს იყო, — შეგინებე მე, — მართლაც საწუკვარი ძველნი მონიფული, დაღვიწხებული ბროდსკისადმი).

ამგვარად, ნიგნის გამოცემის საქმე განახლდა ისე, რომ შიგ ერთი დნკარე კი არ ყოფილა ბროდსკისა. არ ვებუწრებოთ — დაახლოებით ერთი საათით ადრე, ეიდერ მოსტისაკენ ნაეიდოდი და გამოცემელობიდან ნიგნის ათსვ ზის შესწორებულ და ანყობოდ ვერსიას უკან გამოვითხოვი — ბროდსკის გვახლოდ მივიღე. ეს მისი წინასიტყვაობა ვახლდათ. ბარათი იუნეგბოდა: „ამაპტე, დაეცვიანე“ (ან არდაც ამგვარი). კარგად მახსოვს ხელმოწერა: „მოქალაქე ვო“.

რა უნდა შეგნა? წინასიტყვაობა დაუყოვნებლივ გავგზავნე „ნორტონში“. იოსიფმა, ეწერილ გამოცემელობას, მეორე წინასიტყვაობა დაეწერა და სურს, ნიგნი სწორედ ეს ვარიანტი დაიბეჭდოს-მეთქი. „ნორტონმა“ ნაკითხია ახალი ტექსტი და დაიწერა. მათი აზრით, პირველი ვარიანტი ბევრად უკეთესი იყო.

„გეთანხმებით“, ვუპასუხე მათ (მართლაც ვეთანხმებოდი), მაგრამ იოსიფ ბროდსკის იოსიფ ბროდსკისა, და მას მეორე ვარიანტის დაბეჭდვა სურს. იოსიფს ძალიან ეწყინება, თუ ნიგნი პირველ წინასიტყვაობას შეიტანთ“ (ამაზე მართლად არსოდეს ვყოფილვარ!).

საბოლოოდ, ჩემდა გასაცივრად და სავალალოდაც, „ნორტონი“ დათანხმდა. ნიგნი დაიბეჭდა იოსიფის „ნამდვილი“ წინასიტყვაობით.

იოსიფთან ჩემი ბოლო კონტრაქტი უსაშველოდ ბედნიერ შემთხვევითა რიგს არ განეკუთვნებოდა — ნიგნის გამოცემიდან დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ სინდისს ქუთუნებამ და ცნობისმოყვარეობამ შემომიტანა (ეს ორი რამ თითქმის ყოველთვის ერთად ჩნდება ხოლმე). დამაინტერესა, როგორ შეფასებდა იოსიფი ჩემ მიერ მოწოდებულ მასკარადს.

ერთ წრეში უკვე აღარ გტრიალებდით. არაფერი მსმენოდა მასზე. ავად ვიყავი. მეცონა, გავაცინებდი. იოსიფის ის წინასიტყვაობა გავუგზავნე, რომელიც მისი სახელით დაეწერე. აღარ მახსოვს, მიახსუნა თუ არა. არა მგონია, ჩვენი ორმხრივი ნაცნობისაგან შეეცდებე, რომ იოსიფს ეს მაინცდამაინც არ გაეხარებია.

ჩემს მოგონებას იოსიფზე იმ დროის გახსენებით დავასრულებ, რომელიც მასთან ერთად გვაგატარე. მასთან ერთად ვმონაწილეობდი გილდ მუსიკის გამართულ ჰოქტურ კითხვებში (მეორე, მეგობრულ გარემოში, 20 მარტს, მის ნახევარზე (ჩემს სააბაზანოში მოსაწველ მატქს გაკრულს). ნელი არ მახსოვს.

ყველაფერი გადაწყვეტილი იყო. მე უნდა ნამეკითხა ზოგი ჩემი ლექსი, შემდეგ იოსიფს — რუსულად, მერე კი ისევ მე — ინგლისურად, რუსულად, ინგლისურად, რუსულად, ინგლისურად და ა.შ. აღარ მახსოვს, ვინ იყო ბროდსკის ლექსების ინგლისურად მთარგმნელი. იოსიფი უამრავადამიანს სთხოვდა თავისი ლექსების ორიგინალიდან თარგმნას, თუ მათ რუსული არ იცოდნენ — პნკარევის გამოყენებას სთავაზობდა. შემდეგ თარგმანებს აკონინებდა,

რადაცას თავისას უმატებდა, რადაცას — უკუაგებდა, მერე კი, დაბეჭდვისას, საკუთარ თარგმანებად ასალებდა (მასხოვს, ერთი წლის შემდეგ ვიცანი ჩემი სტრიქონი ერთ-ერთი მის წიგნში. თუმც დიდად არ გამაზრებია). რასაკვირველია, სულაც არ მინდა, რომელიმე მის თანამთარგმნელს გული ვატკინო, მაგრამ ეს იყო შრომა დიდებითა და მადლიერების გარეშე.

მოკლედ, გილდ პუსინი ვართ. პირველია მე ნაეკითხე, როგორც შევთანხმდით (საუკეთესო ლექსები ბოლოსთვის შემოვიჩინე), შემდეგ შევისვენეთ. ამ დროს იოსიფმა შემატყობინა, რომ მან სთხოვა დამამთარგმნელი კურსის ერთ სტუდენტ ყმანვილს, სწორედ მას ნაეკითხა ბროდსკის ლექსების ინგლისურენოვანი თარგმანები. ამან ცოტა არ იყოს შოკი მომიტანა, რადგან გვარჯიშობდი და ცელოდი, როდის ნარმოთქმედი ამ მშვენიერ ლექსებს ხმამაღლა.

მაგრამ, როგორც ადრე ნორტონის გამოცემილობას ვუთხარი, იოსიფ ბროდსკი იოსიფ ბროდსკი იყო. მე, რა სათქმელია, დავთანხმდი იოსიფის წინადადებას, და გამოვუთხოვე ბრწყინვალე ლექსების ნაეკითხვის გამო მიღებულ აპლენისმენტებს.

და აი, როგორც იქნა, დადგა ის წუთი... ეს იყო მომენტი, რომელსაც დავარქმედი „იქ უნდა ყოფილიყო!“ იქ ვიყავით მე, ჩემი მეუღლე, იოსიფი და მცირე, მაგრამ ძალზე აღფრთოვანებული აუდიტორია. მსმენელებში შეამჩნედე რამდენიმე ქალბატონს, რომელთაც იოსიფით განსაკუთრებული დაინტერესება ეტყობოდათ. ეს, შეიძლება ითქვას, არც მის როსუბას განცემობებშია, არც მის პოეზიაში. იქ იყო სტუდენტი ყმანვილი, ოდნავ შემოთვრთული და აწითლებული. ფეიქრობდი, რომ იოსიფმა ეს პატივი საღამოს გაგრძელებამდე მცირე ხნით ადრე მიანიჭა — ალბათ, შესვენებისას.

იოსიფმა რამდენიმე საკუთარი ლექსი ნაეკითხა. ნა-მოვდა სტუდენტი ყმანვილი. სტრიქონი (რომლის ნაეკითხვებზეც მის გვარჯიშობდები) ასე ფუნქცია: აქერანგისათვის კარადამი შევრგე თავი და... ეს დღეც გავიდა“.

(იოსიფს უყვარდა საკუთარი ლექსების შეგებაზეა სლენგის ნამსხვრევებით, ყოველდღიური საუბრისათვის რომ იყო დამახასიათებელი).

ამის ნაცვალად, დამამთარგმნელი კურსის ყმანვილმა სტუდენტმა არცთუ დიდად პოეტური ინტონაციით ხმა-მაღლა წარმოთქვა: „ბოლოვანისთვის კარადამი შევრგე თავი და... ეს დღეც გავიდა“ (ინგლისურში პერანგი (shirt) და ბოლოკაბა (skirt) რამდენადაც ერთნაირად იწერება და წარმოითქმის, გ.ჯ.). ლამაზმა ქალებმა შეთანხმებულით გაიღივანეს. ვილაცას სიცილი აუვარდა. ეს პატარა აუდიტორია გახლდათ. ბროდსკი ენერგორში უკვე ექვსი თვის ჩამოსული იყო. მასზე, როგორც დიდ მექაღთანზეზე, ხმა უკვე გავარდნილიყო. ძალიან მაღლ ეს პატარა ოთახი სიცილით იკრუნჩხებოდა.

არა მგონია, იოსიფზე ამას დიდად ემოქმედა, თუმც დამამთარგმნელი კურსის სტუდენტს გილიოტინაზე ასაყვანის გამომეტყველება მიეღო.

აი, ასე, თქვენი ახლა ხელთ გაქვთ ჩემი მოვლენა ბროდსკიზე — არცთუ მთლად სანდო და არცთუ მილად დალაგებული... სადღაც ჩემს ქალაქებში მაქვს ნასაკითხი წიგნითა მის მიერ ჩამოწერილი სია. რაც ამ წუთში მაგონდება, იქ მოიხსენიებოდა ვალტერ ბენიამინიც.

მინდა, დავასრულო (პოეტმა, რადაც საკუთარი თავი მამჩნია, ლექსი უნდა წარმოთქვას ნებისმიერ შემთხვევაში (by hook or by crook). გესმით, იოსიფ, თქვენწინარად გამოვივიდა — by hook or by crook!) სამი ლექსით, რომლებიც ბროდსკის პატივსაცემად დავწერე იმ ქარიშხლიან და ბედნიერ დროს, როცა ენ-ენერგორში მის ასისტენტად ვმუშაობდი. ერთი მათგანი მისი საუბრის მანერას ასახავს და თანაც — მოკლევადი:

ხორც დასცილდება ხმოვანთა ძვლები, მოყვლებივალეთ რომელთაც თოვლში სდევთ თანხმოვები — რუსული მგლები

მინდა წარმოგიგინოთ მეორე (ამ სტატიაში ბოლოს-ნინა) ლექსი, თითქმის მთელ გვერდზე რომ დაიჭერს. ეს ემყარება, რამდენადაც მასხოვს, საესებთი ნაშრომებზე, ბროდსკის რეზინისაგან მასხოვს, რომელსაც გვიჩვენებდა შედარებით ლიტერატურისმცოდნეობის დიდხინის წინანდელ შეცდომებზე. ცვადაც (დონკიხოტოვით) ერთგული დავრწმუნდივალეთ მისი საუბრის მანერასთანად:

ბროდსკის ორი მემუარი ციხეზე

პირველი ციხე დიდი ეზოს ირგვლივ აეგოთ, სადაც ისინი ინახავდნენ ციხიბრულ ხე-ტყეებს და მთელ ამ სივრცეს — თუ ვენდობით აზერეკიანიზა — განაერთადებად დაარქმედა ალბათ მავანი, რადგან ხე იყო ერთადერთი სიმდიდრე მათი. ჩვენ, პატივრები, ხეებს ვჭრიდით. ბევრი ჩვენგანი (მასხრობა არ მსურს, მინდა ვიყო მიხოლად მართალი) მოუცულებობის გამო ისე მარჯვად ევებოდა, — სმენას რომელი იდოიმი მოაკლდებოდა? — რომ ამ საქმისთვის ვერ დაედო ვერაფერი გულა. მერე ვილაცას დიდებული აზრი ენვია, რომ ერთმანეთი სოცეუიბორში გამოგვევინა. ვთქვი, რა მოხდება, ამ სიაში თუ არ მოვხვდები? არც რა, — მომიტეს, — არ გაჭმევენ. ისე მოკვდები. ჩვეულებრივად ინათა და თვით ციხეშიაც შემოახლება განითადება: ქრას შეუდგევი. მომცრო ნაჯახი თითქმის მართლაც სარქმო იყო, პატარა მტვერებს, მთლად ბავშვურებს,

მთლად ცეროდენებს, მითბობდა შალის მონიალო ხელთათმანებს. მანიაკით არ ვშრომობდი — როგორც ცკონიათ — ავტომატიტით ვირჯობდი. სადლობის დრო როგორც გავიდა, ისე სწრაფად დადგა თავიდან. მე ვმუშაობდი. ხოლო როცა ბნელმა იმატა და თვალთან თითი ძლივს მიქონდა, შემანვევტინეს. ვერ მომიკლეს იმით, რასაც უნდა გვაპაღ ვეცქიეთ. და თვით იგრანეს ასე უფრო ალბადროდ და მშვიდად.

სხვა დრო, სხვა ეზო, არხანგელსკი, მეორე ციხე — ის იყო, ერთად ჩამოგვყარეს პატარბედიდან, დავგზანადეთი და შეუდგევილი იმავე საქმეს, რასაც — სუველა პატარბი. არც რას ველოდით, თუმცა, ეს მანიც უსასრულო მილოდინს მკვავდა.

ერთი ჩვენგანი მათულებლართან მივიდა ახლოს: ესროლა მცველმა, ჩამოვიდა მერე კოშკიდან, გადმოაბრუნა მკედარი კაცი ისევ, როგორც ბუროკრატე აჩქარებით აბრუნებს ფურცელს. მორჩეულ ხელე შეახო და... ვერას გამოჩნა. კონრა. თუმც მცველმა დანახა უცებ საათი. მოკლულს მკლავი ნაქარავად მიიღო ყურზე, რაც გაიგონა, საკმარისად ჩათვალა, ალბათ, რადგან საათით დაიმყვინა მავა თავისი.

დავასრულებ ჰაიკუთი, ოსიფისადმი მიძღვნილი პოეტური ეპიტაფიით, რომელიც ვაჩვენებ კიდევ. ჩვენ, ორივენი — სიკვდილით ნაცთუნებნი — ხშირად ვსჯელობდით

ინგლისურიდან თარგმნა
მინა ჯოხაძე

ესაისტიკა

ნინო ვახანია

ირლანდიური
სამყაროს ანარქული

იგიტი ჩვენი უდიდესი პოეტიაო, — უთქვამს საქართველოში სტუმრად მყოფ სტალინის კოლეა ნადირაძისთვის. იგიტი ჩვენი, ქართველების უდიდესი პოეტაც არის და არა მარტო იმიტომ, რომ მსოფლიო გენიოსი ყველა ქვეყანას, ყველა ერს, მთელ კაცობრიობას თანაბრად ეკუთვნის. ეს თავისთავად. იმიტობას, რომ მისი საწმარ-სადარღებები ასე დამსგავსებია ჩვენს ყოფას და მე-19 საუკუნეშიც და ახლაც, 21-ეშიც.

მწარეა ტკივილი, სამშობლოს დამოზობით გამოჩვეული. რამ შეიძლება გადაარჩინოს თავქვე დაქანებული ცხოვრება? ყველაზე მკვიდრი, ხელნასაჭიდი, საიმედო საძირკველი ერისა, რა თქმა უნდა, ენა (ერის ცხოვრება, მისი დიდება, მის ისტორია დაცულ არს ენით). ენამ გააერთიანა ქვეყანა ფარნავაზის დროსაც („და არლა იზრახებოდ სხვა ენა ქარლასა მინა თვისნიერ ქართულისა“), ჩვ.წ. VIII-X საუკუნეებშიც („ქართლად ფრიადი ქუეყანი აღირაცხების, რომცხადსა მინა ქართულითა ენითა ეამი შეინარის“) და ენამ გადაარჩინა და მომავალს შემოწმასა XIX საუკუნეში არარსებული საქართველოს სახელმწიფო. „ვისაც არ უყვარს თავისი სამშობლო ენა, მას უტყვევლია არ უყვარს თავისი მშობლიურიც, თავისი წინაპრისაც, თავისი მამულიცა. თუ კაცმა არ იცის მამა-პაპის ენა, მამ როგორ უნდა იცოდეს, ვინ იყვნენ იმის მამა-პაპები, როგორ სცხოვრობდნენ, რას ლაპარაკობდნენ, რას იმღეროდნენ, რა უხარობდათ, რასა სწუხდნენ?“ (გრიგოლ ორბელიანი). „ჩვენს მწერლობაში“ გამოქვეყნებული ლათინურ ენუგბიასი ნერიონე მრავალმხრივ არის დამაფორმებელი. „მსოფლიოს საფორთხის ქვეშ მყოფი ენების ატლასში“ ძალიან შემამაფოთებელი სტატისტიკაა მოცემული თურმე. ულმობლად და უმოწყალოდ ქრებიან ენები და ამის ერთ-ერთი მიზეზი ყოფილა „საზოგადოების უარყოფითი დამოკიდებულება სა-

კუთარი ენისადმი“... გარემო ფაქტორები ჰო და ჰო და ესეც. დაახლოებით ისეთი დამოკიდებულება, როგორიც მე-19 საუკუნეში გიორგი მუხრანბატონმა გამოამტავინა ქართული ენისადმი, ან ისეთი, გრიგოლ ორბელიანი ერთ კერძო წერილში რომ აღბეჭდავს: „საქართველოში კოქარ-თეული დედები უარს ყოფენ ქართულ ენას და შურაძებებით, ტურებ-აფერით ამბობენ „რა საქაროა ამ დროს ქართული ენა“. ეს სიტყვები ცხადად გამოაჩენს ანიანდელის საზოგადოების საწმარ-სადარღებებს, მის უმცირესებს, გზის დაკარგვას“. ორივე მავალით კიდევ და საყმარისა. ნიკოლოზ ბარათაშვილის „რის ქართველობა, რა ქართველობა, ვითომ რას გვავენებს უცხო ტომობა“, აკაკის „მამსენკა“, რომელიც რუსულად აუთუღურტულდა მკოსანს, რაკილა ეზარებოდა ქართული.

მიყვარს კალნა-მალინა, მძულს ვარდები და იაო, სამშობლო რასა მივიან, მენყვარსაც ნაულოაო.

არად ენის გაქრობა თურმე ეკოსისტემის გაქრობა-დამახინჯებასაც იწვევს (და პირუკუ). სამყაროს პარაზიზა და ერთიანობას სულ უმნიშვნელო მწერის რომელიმე სახეობის გაქრობაც კი არღებდა და რად უნდა გვიკვირდეს, რომ ენა და ეკოსისტემა ასე პირდაპირა ერთიანებითან დაკავშირებული. რა გამოდის? ეს უთავდაუბორონი სამყარო ჯერ თანდათან ერთფეროვანი გახდებდა და მერე...

მაგრამ ჩვენ უილოამ ბატონო იგიტსზე გვიწოდდა საუბარი, ირლანდიური აღორძინების ერთ-ერთ ბელადე, სტაინგიუ თავიანთ უდიდეს პოეტად რომ მიიჩნეოდა იმის გამო, რომ იგიტი ინგლისურად წერდა. გაქრა ენა, ინგლისური მძიმე კაბალის ქვეშ მყოფმა ერმა ვერ შეინარჩუნა მშობლიური ენა, ვერ დაიკავა, ვერ მოუარა და ზღვრებდა ვარტუბ თუ შიდა ფაქტორების ძიება, იმდენად შეზარავია რეალობა — აღარ არის, გაქრა ენა. და რა სულიერი ძალა უნდა მქონდეს ადამიანი, რომ ამ უთანასაორო ბრძოლაში მოახერხოს უძველესი ფესვების მოხილვა. დიდი კულტურის, მრავალსაუკუნოვანი შემოქმედების, მიოტუბა, ზღაპრებსა და ლეგენდებში გახსნული წარსულის აღდგენა, ამოხდევა, გაცოცხლება და ყველასთვის დანახება.

მრავლისმოქმელია იგიტის ლექსების, პიესების და პროზაული წინანერების კრებულის „ეკლტური მკრეხერი“.

ბოლოს დართული ზიოგრაფიული ცნობები: იეიტსმა სხვადასხვა დროს დააარსა ირლანდიის ლიტერატურული საზოგადოება, ირლანდიის ეროვნული საზოგადოება, ირლანდიის ეროვნული თეატრი, ირლანდიის ლიტერატურის აკადემია. ამ ფაქტებს რისტომ ჩხივებ მიატყვეს ყურადღებას თავის შესანიშნავ ესეიმ „ჩემი იეიტსი“, რომელიც გამომცემლება „ინტელექტი“ წაუმძღვარეს იეიტსის თხზულებათა კრებულს. ამ წერილში ისე ზუსტადაა შეფასებული იეიტსის მოღვაწეობის მნიშვნელობა, თანაც ისე მიმზიდველად დაწერილი, რომ ნივანზე მსუქელობისას ამ წერილის გავლენას, ბუნებრივია, ვერ ავცდებით და სწორედ გაკლენის ვიშო თავს აღარ შეეცავენ და მეც ვიკითხვ დადგმულ პოეტსა და საზოგადო მოვლენებზე: ამდენი რამის მომქმედი მაინც არ მოუკლავთ?

დამპყრობლისა და დაპყრობილის ურთიერთობა ყველგან და ყოველთვის ჰგავს ერთმანეთს. აქაც და იქაც დამპყრობელი მოთავსობდა დაპყრობილს, რომ მან შეიტანა ქვეყანაში ცივილიზაცია, მან შექმნა სახელმწიფო, მან მისცა განათლება, მისით ინება ისტორია... ამ სიყალბეს აღუდგენ წინ იქ იეიტსი, აქ — ალექსანდრე ორმდლიანი, ილია ჭავჭავაძე...

როცა თმავტარა სიმათელე ქრელ ტკიპისა დაემსგავსა, ლირებუი მოლოდ სიტყვა დარჩა — უფლის სიტყვა. დაიკარგა, მოკვდა კაცთა სიმათრლო, აღარავის აინტერესებდა ძველი ცხოვრება, ის დრო, როცა სიმკნეილისა ფაში ედგა ამ ბუბურ მინას. რაღა დარჩებოდა იდამიას, ერც კვადად თუ სიზმრად ერთსა და იმავს, სამშობლოს მწეაზე კორდებს ხე-დავას, მის ციხე-ნაშს, მის მუღზე მკაცრის ნუნუსს ლეინება? თავმსგაფარი მისთვის ოცნებაა. უყენ ოცნება — ოცნება სიმათელე შენი. ოცნებას უნდა გადაერჩინა დაკარგული სამშობლო. ოცნებას, ლოცვას. ტკარის ქარუმი ქალი ლოცულობს თავისი მიწისთვის და რადგან უფლის მიერ შექმნილი პარმიონიული მთლიანობა არ უნდა დაირღვეს, ლოცულობს ამ მინაზე არსებულ ყოველი სულიერის სიმწიდეზე — ო, ბრანბა, ძილი დიავარე მზიარულ კრავთა და უწყინარ ძროხების ჯვრთა; / ფთოლებს ჩრდილქვეშ შემქმრალ მწერთა და მწურუნათა; / ხის ფესვებში რომ დაუღვეთ სორი და ყოველ მწინდა / ცხვრების ფარათა; / და ნითღმრთათა ფლამინგოთა, და ვრჯავაც დიავარე; / ტრეილიო ჩემი.

იეიტსის ლექსთა გაწყნება, ხან თმავტავაც ქართულ პოეტთა ასოციაციებს ინევებს. ეს გენიოსთა შემბანება, სულიერი მუხედღერბია. მავალითაც, მინავლებული სიყვარულის სიმღერა გალაკტიონის უკანასკნელი სიყვარულის გალობას მოგვაგონებს, დროემისაგან გამოცილი ძველი ნიჭული ვაჟის ხმელ ნიჭის ჰგავს, ათას ცოცხალს რომ სჯობს ბევრჯერ, ჩვენი რომანტიკოსებიერი „მსოფლიო სივდასაც“ შეუპყრია ირლანდიელი პოეტი და სამყაროს მთლიანობისთვისაც აუღლებინა ხიტბა.

თავის მწერლური დანიშნულება მყოფოდ განსაზღვრდა და ასე ჩამოაყალიბა: „მეც მსურდა... შემეცნა პატარა სამყარო და ჩემი ხალხისთვის თვალნათლივ მერყეებინა ირლანდიის სახე, — შეჩვენებინა ხს, რის ასახვასაც კი შეეძლებდი“. სწორედ ირლანდიის ნამდვილი სახის ჩვენებაა

„ქელტური მიწუნური“, ასე შესანიშნავად გამოვლენილი ქართულად მედეა ზალი-შვილის მიერ.

„სხვა რაა ლიტერატურა, თუ არა სიმბოლოებისა და მოვლენების საშუალებით განწყობის გამოხატვა?“ — კითხვობის მწერალი და მედიაციის მოხერხებით გადასაბლანდება ზღაპრულ სამყაროში, იმ დროში, როცა ჯერ კიდევ ვაწყოფლად თანარსებობდნენ ადამიანები და ჯადოსნური არსებები. ფერების, გრძნობული ქაფების, დევების... სამყარო ხომ ჩვენი ლიტერატურისთვისაც არ არის უცხო — ევასთან ხომ თვალნათლივ, ხელისგულზე ვეცხვ (გინდ უფსკრულს მორაული დევები გავისწნებოთ, გინდ გველის მჭამელი ქაჯები თუ ზღაპრებში დახატული სხვა არსებანი).

არ არის მართალი? არ არის რეალისტური? ამაზე იეიტსს თავისი პასუხი აქვს: „უმჯობესია დაუტყველდა და იჯერო ბევრი უფუნური რამ და ცოტაოდენი სიმათელე, ვიდრე უარყო სიმათელეც და დეუჯერებელიც“. საკუთარი უბედურების ვერდამნახავ, თვალაქრულ და სენებადამხელ თანამემამულეებს მიმართავდა მწერალი. სიმათელის სულელს გამოტარებისა და მამულის სიყვარულის მიერ ცეცხლის მწანარებისა აუცილებლობას მოაგონებდა, იმ ნაპარეკისას, რომელიც, ქართველი მწერლის აზრით, არ შეიძლება, თითოეული ქართველის გულში არ ყოფილიყდეს...

რასაც ჩვენ აზრავთაღრს ვუნდობთ, სულის თვლით მზიარლისთვის საცხები რეალურია. ირლანდიელი პოეტი დაწერს „ღვთაებრივი კომიკის“ საფუძვლად ძველ ირლანდიურ თქმულებას მიიწევს სამი საყვარლის შესახებ. აბა, თუ ზღაპარია, არარაობა და უზადრუკი რამ? „ნაღამა, ზღვის ტალღებმა, ტტებმა, ნისლმა და ნეიმამ თავისი სახე მიაიჭეს ირლანდიულებს“ და მათი „ამბები“ იმდენია, რომ სხვების „ამბებს“ ბევრად სჭამობს. მათ სიზმრებსა და ფანტაზიებში დიდი სიმათელე დავანებულა. ხოლო კაცები და ქალები, რომლებიც ადრე ცხოვრობდნენ „მიწიერ სამთოებში“, ახლაც თან სდევენ ძველ ქალაქის ნანგრევებიდან. ზეზუნებერი, არამიწიერ, ბუნდოვან, მისტიკურ სამეფოში უფრო მეტი სილამაზეა, ცეკვაა, ოცნებაა, ოღონდ პატარა ძაფი ვერინდ, რომ ეს სამყარო იმ სამყაროს დეუკავშირდეს. ეს ძაფი კი პოეტის ხელშია. პოეტისა, რომელიც დარწმუნებულია, რომ „მთელი ბუნება საესია იმ ხალხით, რომელთა დანახვაც არ ძალევის“ და ისინი, უშონი და გროტესკულინი, პირადაც და უფუნური, კითხილნი და ლამაზნი არასაფეს პორომ ჩვენგან სამორს.

იეიტსი ის მწერალია, რომელსაც ლამაზ სწამდა, რომ მართალი არის ლეობრივი ადამიანები, თავის დაღწევა იმ ბაღიდან, რომელიც დაბადებთან ვართ გამოწვევდულნი, მხოლოდ სილამაზეს შეუძლია და თუ ამას ვერ შეუძლია, ის სილამაზე არც ყოფილა. სილამაზე კი მისთვის ყველდღერია, რაც მხოლოდურია, თუნდაც არღანადღერის მსკაცნი ბორხისმიერი ხმები... პოეტის გულსტიკოვლის ეს ინივეს, რომ „ჩვენნი ლამაზი არ არის გონიერი და გონიერი არ არის ლამაზი“.

არადა, როგორც ვასამეტებელია დავინდებისთვის ძველი ირლანდიური ლეგენდები: ანგელოსთა მწერნიყავი ფეხები, სურათიდან გადმოსული ღვთისმშობელი, ეღვენი, ფუძის ანგელოსები თუ მასხარები, ბოლოს და ბოლოს ანგელო, რო-

მელიც სიყვარულის, პოეზიისა და ალტყინების ძველი ირ-
მული დღეობა, თავისი თიხი კონკრეტული თიხი ადამიანი
ჩიტად რომ აქცია? ეს არ არის მარტო სიზმრები ან მყოცნებებ
ჯაცის მიერ მოგონილი სამყარო, რადგან ბრმა თვალები ხში-
რად უფრო მეტს ხედავენ, ვიდრე ახელილი. და მათგან
ჯაკო, ჩვენთვის ნაცნობების რომ ჰქავს, ირლანდიელი ხალ-
ხის ეროვნულ თავისებურებასაც განასხივრებს უთუოდ.

ერთი მცირე, უმნიშვნელო ცხოველს ან მცენარის სახე-
ობის მოსპობაც კი აღარბეებს მრავალფეროვან სამყაროს
და საფრთხეს უქმნის ეკოლოგიას, ენას, კულტურას... რა გა-
საკვირია, რომ „ის ირლანდიელი, რომელიც უცხოური
გზის გავრცელებას ცდილობენ, სულიერად გაღატაკებულ-
ნი არიან“. იგიტსუ უკეთ ვერ იტყვი: ისინი იმ ებრაელებს
ჰგვანან, რომლებიც გააქციდნენ: „თუ ამ კაცს გაუშვებთ,
მამინ თქვენ კეთსის მგობრები არ ყოფილხართ“.

სახელმწიფოს აღდგენის აუცილებლობის იდეას შთააგო-
ნებდა თანამედროვე და ნათელილიცა და დაფარული

ჭრეტის უნარსაც იმისთვის იყენებდა, რომ მომავლის რწმე-
ნა განემტკიცებინა და ზრდილი შესაძლებლობაში დაერ-
მუნებინა მტკიცე და მოყვარე, ჩვენში ეს მისია თავს იღო
და ბრწყინვალედ აღასრულა ილია ჭავჭავაძემ. მაშინ, როცა
ძალით მოსულ უნარსებობას, უფსევობას შთააგონებდა,
მამულს უთქვამს შეიღონ თავისი ქვეყნისა და ერის უშო-
რებს ძირებს ეტებდნენ და ამოჰქონდნენ დღის სინათლზე.

არ არის ეს, რა თქმა უნდა, ილია ტვირთი. ირლანდი-
რი აღორძინების ერთ-ერთ ბელადზე, უილიამ ბატლერ
იეიტსზე თამამად შეიძლება განმეორება მისივე სიტყვე-
ბისა, რომლებიც მან ასევე დიდი ირლანდიელის სეფტის
შესახებ თქვა „სეფტის ეპიტაფიამი“:

**სეფტმა შეეცრა სიმშვიდეში...
აბა, გაბედე და მიბაძე, ელტვოდა ოდეს
მაგზაურობას, ამ მინისთვის ხსენებდა ველი,
თავისუფლების და კაცთა უნის მარად მსახური.**

მოგონებათა სივრი

ემზარ კვიტიანიძე

თვალაბი

30.06.2010. ზოგიერთ უცნაურ, ძნელად ასახსნელ შემ-
თხვევას, სხვადასხვა დროს სხვადასხვა პიროვნებებს რომ
გაუხვდებოდა, ეტყობა ერთი ძირი აქვს, მაგრამ იმ ძირისა
თუ მიზეზის მიგნება, როგორც უკვე მივანინებე, იოლი არ
გაილათ. იოლ რამებზეც კი, მოგვსენებათ, მოცდენა არ
ღირს.

ამჟამად კარგად არის ცნობილი გიორგი ლეონიძის
პირველი, უიღბლო სიყვარულის ისტორია, მოუნებელი
მწუხარება — სრულიად ახალგაზრდა, ძალად გათხოვე-
ბული, უმშვენიერესი ლელი ლორთქიფანიძის ცხოვრების
ტრაგიკული დასასრული — უიღბლო სულიერი მღელ-
ვარების ეპისოპოსის ტყვეობის სიკვდილი.

წლების ერთ, როცა ჭარბად გიორგი ლეონიძის გა-
ზაფხულის მერე ხალხის სხვადასხვა მოსაძებნა და იფა-
მისულა და ბალის მხარეს, შუშპანდში დამგადარს, უფრო-
სი დისნოლისთვის სიჭაბუკეში ნანახი ავტოდროსი სიზმარი
გაუშვლია; თუ მინარეს, ღამით, როგორ მოღარდებდა
თავისი სატრფოს თვალები. მოკლედ, შეკვიცილად ეს სა-
ბედისწერი ზნაძეც ასე გამოიყურება: „გაუჭრელ წყდი-
აღში თურმე ორი, აღმასიანი მთელურ თვლი დაუნა-
ხავს. მალე იმ თვალებს ორი დიდი, მგრწყინავი ცრემლი
მოსწყვეტა და სინელები ჩაქანებულა, დათქმულა. ის
თვალეებიც ნაშენი გაუჩინარებულა. ამის მხოლოდეს, ელ-
დანაკრავს, შეძრუნებულს, გამოღვიძება. რაღა დააყ-
ნარება. აფორიკებულს თერთად გაუთენებია ის ღამე.
მეორე დღეს შეყვარებულის დასუბუპის ამბავი გაუტავა“.

გიორგი ლეონიძის მიერ ნანახ სიზმარს უკუვლოდ არ
ჩაუვლია. მისი ხალხიანი ანარეკლი თუ ათინათი რამდე-
ნინე საუკეთესო, სიყრმისდროინდელ ლექსებს დასათმა-
შებს, მაგრამ ამჟერად მათზე აღარას ვიტყვი; სხვა უფრო

დამაფიქრებელი და საკვირველი მაგალითის მოხმობას ვა-
პირებ, შემთხვევით რომ გადავანწყდი.

შარშან ვიყიდე ფრიდრის ნიცმეს პირადი წერილების
ტომი, რომელიც შეუდგენია და მშვენიერად უთარგმნია
მოსკოვში მოღვაწე ცნობილი ქართველი მწერლის ალექ-
სანდრე ებანიძის (იგი საქართველოს თავგამოშვებელი
ქომეია) ვაჟს, იგორ ებანიძეს. შესავალი ნაიჭავია,
რომ ნიცმეს წერილები ცხრა ტომს მინაც მოიცავს, მაგრამ
მთარგმნელს მის ხელთ არსებულ მასალა მარჯვედ შე-
ურჩევია, პერიოდების მიხედვით დალაგებია და ყოველ-
ხრივ სანიშნოდ, გარგნულადაც მიმხიდევლად გამოუ-
ცია ეს ძალზე მნიშვნელოვანი ნივთი.

ჩვენი არაკეთილმოსურნები, ბოროტი, უსახური ადა-
მიანები სანამ აფხაზეთს, საქართველოს ძველისძველ
კუთხებ, ასე უნაპყრულად და უნამუსოდ ნაკვლევებენ
(ჩვენც დიდი ბედოვლათობა, უგუნურება და მოღალატეო-
ბა გამოვიჩინეთ), ყმანიელ იგორს ზაფხულებით ვეცდებო-
დით ხოლმე ბიჭვინთის დასასვენებელ სახლში, მამასთან
ერთად ჩამოსულს. მაღალი, ზრდილი, ლამაზი შესახვედო-
ბის ბიჭი იყო, მორცხე, სიტყვაუხნი, და გესიამოვნებს,
ასეთ დახვეწილ, გრავლისმცოდნე ლიტერატორად რომ
მოგვევლინა. განზრახული მატქს, ხსენებულ ტომზე რაიმე
უფრო სასუძელაინად დავნერო, მაგრამ ამჟერად ერთმა
რადვამ მიოქცია ყურადღებო, რაც აპკარად გვატონებს
გიორგი ლეონიძის ჭაბუკობისდროინდელ სიზმარს, თუმ-
ცა ის სიმძაფრე და ტრაგიაზმი არ ახალას.

ფრიდრის ნიცმეს ხანმოკლე და დაუვიწყარი ინტიმური
კავშირი უკვირად პირაზში მცხოვრებ გერმანული ნარმოშო-
ბის ცნობილი მომღერალ ქალთან ლუიზა ოტისთან და 1877
წლის 29 ავისტოს მისთვის სასიყვარულო პარათი გაუტ-
ხავნია. ოტისე წერილში ნაიჭავია: „ახლახან სინელებში
დავიცნაბე თქვენს თვალებს. რატომ არცერთი ადამიანი არ
მაპყრობს მე ასეთ თვალებს! — განმარებლმა ნამოვი-
ძახე: ო, ეს სანიშნელება“.

იქვე ნიცმე სიანსულს გამოთქვამს, რადგან მისი სიმ-
ღერა არ მოუსწვია; იმედოვნებს, რომ ლუიზა ოტის ხმა

მას გუთუნის და ძვირფას ადრესატს ყოველგვარ სიკეთეს უსურვებს.

ქვემოთ მოტანილია ლუიზა ოტის მიერ პირველ სექტივში დასაყენებელი გამოვჩენილი აღერისანი, მეტად პოეტური პასუხი, რომელიც ქალი წერს: „შეიძლება დანაცინო, მაგრამ შევეჩვიე ვიცი, რატომაც მოგვლანდათ ჩემი თვალბი: მე ის გვერს ვფიქრობ პარმანდედ წე-ლიანზე, რომ თქვენ უძველად უნდა გვედრათ ეს. მე თავიდან გავიარე და განვიცადე ის ცხოვრება, დლითდევ და თავს ძალიან მდიდრად, უზომოდ მდიდრად ვთვლიდი, ვინაიდან მე თქვენ გული მიძღვენი“ (აქ უნებურად შეიძლება მოგვაგონდეს ლაფო ასათიანის სატრფილი ლექსის სტრიქონები: „ვერ იტყვი ჩემზე, გული არ აქვს, მე გული მქონდა და შენ მოგვიცო“).

პარიზელი ქალბატონი ნიცეშეს ნეროლს „სულის დაშაშხებელ ბალზამს“ უწოდებს და „ზარატუსტრას“ ავტორს ზამთრისთვის პარიზში ევატიტება, რათა თავისი სიმღერა მოასმენინოს (ცხადია, სხვა წყალობასაც არ მოაკლებდა), თუმცა მის ძველ მასწავლებელს, ფრანც შტოკაუზენს, ყმაწვილქალბისას, როცა შეგარდნ იყო, უთქვამს, შენი ხმა მხოლოდ ეკლესიაში გალობისთვის თუ გამოუგებობი.

ამ შემთხვევაში მთავარი და არსებითი საოპერო ხმა კი არა, ლუიზა ოტის მადიური თვალბი, რომელიც გენიალური ნიცშეს სიმღერები მოლანდები. რადა თქმა უნდა, ნიცშეს ამ რომანსა და მისი საგვარლის სიხნულეში დანახულ თვალბებზე თერამეტი წლის გიორგი ლეონიძემ არაფერი იცოდა.

რბანს ნიცშეზე მომიხდა ლაპარაკი, ბარემ მისაც გავიხსენებ — ნაიდევად დაღუპული ჩემი საამაყო მზეჭაბუკი, ჰერმან ჰესეს შემოქმედების საუკეთესო მცოდნე, გამოჩენილი გერმანისტი ბუბა ყარალაშვილი როგორ სახეგაცისკრონივებდალ მუეზნებოდა — გერმანიაში ყოფნისას ნიცშეს ორმოცდაათი ტომი ძალიან იაფად შევიძინე და ერთი სული მაქვს, ჩაეფუდე და დაეაშუქოთ. ვიცი, რომ ღაღრ დასცალდა, მაღლ ჭურში დაეცა; თავის მეორე სამხრეთში მყოფი, ყველასათვის მოულოდნელად გარდაიცვალა, დაეხუტა კეთილად მომხრარლი ცისფერი თვალბი.

ღმერთი სამართია და ბარემ მესამე შემთხვევასაც დავიომწმებ (თვალბებზე, ვინ მოსთვლის, რამდენი რამის გახსენება შეიძლება), მაგრამ ამისთვის მიატერულ პრაზაში უნდა გადავიხადო. უნიჭიერბ, ტრაგიკული ზვედრის ინგლისელ მწერალს ვირჯინია უელსს აქვს ერთი მეტად შთამბეჭდვი, მრავალპლანიაინ მოთხრობა „სობებზე ნადირბა“. თავდაპირველად ნაჩვენებია, ორ ხანშიშესულ, დიდგვარობამ დას მდიდრულ, ჰერმალად დარბაზში მსახურბი როგორ სთავაზობდნ სობხის კერძბს. ორგველი იფაღური სიმშვიდე, ვიდრე ნადირბობამ დაბრუნებული და ტყუისაყით შემოვარდნილი გაეშუბული მემებრონი უბედურბბას არ დაატრიალებს, ერთ ძაღლს მოამთობს და საშიზლად აირევა იქაორობა.

მთავარი, ხმაურიანი ეპიზოდი ჩამთავრებულია და ყოველგვარი გადასვლის, შემზადების გარეშე, რომელღაც მივადნილ, მიჭრებულ კრიწეზის სადგურზე, ვაგონში ამოდის ერთი, როგორც ჩანს, ცოცხლად დარჩენილი და, ხელში გაქმეკილი თავგულითი უწინავე ბოლოგრბელი, ფტებგაკოქილი ნანადირევი, ორი მოკლული ხობობი და ვგარბე თა-როზე შემოსდებს (საშუადამიო მინარბიტი, თვალბდახუტულეტი მთლად სასამიოური შესახედავბი არ იწებობდნენ, მაგრამ მანინც არ ემგებებოდნენ ბაბი სუტრინის დახატულ, გამტყენილ ხობბებს, ნყვილად დაღრეკულს, სანაბეროდ ბუმბულგაცლილს. სუტინის საერთოდ უყვარდა დაღადერულ, გამოზინული ხორცეულის ხატვა, მაგრამ სიძლიერთია და ისტატობის მხრივ, ასეთივე მიღრეკილებბს რებმზრანდტს ოდნავაც ვერ მოუახლოვებდა).

ზედმეტე გადახვევა გამომოვიდა. ვაგონში უჭერული ვარემობბა იქნებბა. მოხუცი, აფორიაქებული არისტოკრატის ისედაც ვალეული სხეული მოზაზულობბს თანდათან კარგავს (ერუჯინა ვულფი პირობობობბბა, მოულოდნელ ცვლილებბბთა დიდოსტატბბა), ნისლად იქვეა, მხოლოდ თვალბბი ბრწყინავს და ეს თვალბბი

მის ხედავს, რასაც სხეული ვერსაოდეს დანიზავენ. საკიოველია — ადამიანის სხეულიდან რჩებბა მზრწყობა, მანარბული თვალბბი. ჩაბნელებულ ვაგონში აკლდამისებური განწყობილბბა დაისადგურებბა და თითქოს ეს თვალბბი მშობოვარე სამარის თავზე ცქცვევენ. მწერალი ვითომ სხვათა შორის ამბობს, არაფერს ნიშნავს, ანთბებული თვალბბის ცქცვა უაზრობად, ცარიელ ფანტაზიად რომ მოგეჭენოთ: ეს ტინბში მოცეკვადე ცეცხლია, როცა შენ მიერ განვლელი ცხოვრება უკვე დამარბულია.

„სობებზე ნადირბობი“ უთუოდ ღრმა, ადამისშემბრავი აზრი დევეს (თუნდაც ადამიანბნი არსებობის პულცქვედილი კატასტროფა), ძნელად ამოსაცნობი სიმბოლოებბა ჩათქმული, რომელთა გამოიზრბა, არასაკმაო ნამოცდილებბს გამო, მე მიჭირს. საამბოს აღბბთ (იუნგის გეოშბბსათან ერთბად) გამოდგებობდა ბუნკრიბილი ცოდნისა და უტყუარი გემოვნების ქალბატონბა და ასევე დიდი მწერალი მარკვიტე იორსინარი, ენც მასაიტი გენიალურ მარტოულს ვირჯინია უელსს სამბგალითო პატეტი მიგავ, საუცბობი ესეი უძღვნბ. ოურსენარბა ბოლომდე და თავისუფლად შეიგარბი ვირჯინია უელსის უფაქიზბი სტლისა, აზრონულბს მანერბს „გამჭერვალე სინბინდე“. ყველასაგან განსხვავებული მისტკურბბა, შემოქმედების მათათობლი სიღრმე“ და მბბი ერთ-ერთი უმბარეტი ორბანი — „ტალბები“ — ფრანგულბდაც თარგმნბ (არ ნანბბდა, რომ ამბს თითქმის მთელი წელიწადი მოაწვდობბ).

დამოლოს, ვირჯინია უელსის ზემოთ ნახსენებბი მოთხრობის ნაკიბიზის მერე შესაძლოა იფიქრობ — დიდებბის ეკლესიის გადავანბნად დამარბული ლელი ლორთქიფანიძის ნაშლილ, დაკარგულ საფლავს ის ორი ცრემლიც ეყოფოდა დასანამავად, სიხნულეში გაბრწყინებულ მისხვად ლურჯ თვალბბს რომ მოსწყდა და პოეტის გრმნული სიხრბის კაბადონზე დღემდე ანბთებბს.

რევაზ სირაძე

ქართული იკონოგრაფიისათვის

იკონოგრაფიის (და მუხატარაობის) — იკონოლოგიის (იკონოლოგია) თვით სპეციფიკური პრობლემებიც — არ იფარგლება მხოლოდ ფრესკათა და ხატთა სფეროთი. ისინი საყურადღებოა ლიტერატურათმცოდნეობისათვისაც (მაგალითად, ის, რასაც მკვია შერუნებული პერსპექტივა, ანდა — მხატვრული სინამდვილის ხედავ სხვადასხვა კუთხით, ან — ჯვარსახოვნება და სხვა).

ამიტომაც, სულიერებით გაჯერებული ღრმადმეცნიერული იკონოლოგია მიემართება-ხილუმ არა მხოლოდ ნარსულს, არამედ დღევანდელი მსახურებისა და, ალბათ — მომავალსაც.

დამატებით თუმანიშვილმა ქართული მეცნიერებაში დაამკვიდრა „არქიტექტურული იკონოგრაფია“. აქედანაც ჩანს, რომ „იკონოგრაფია“ მხოლოდ ფანრს კი არ აღნიშნავს, არამედ აზროვნების წესსაც.

ზაზა სხირტლაძის ნაშრომს მსჭვალავს შინაგანი დიალოგიურობა, ნააზრებთა ალტერნატიულობა და ესაა, ვიტყვით ჩემი, გარდაუვალი, საჭირო და სასურველი ნიშანდევლობა. ეს შეესაბამება ანტიომოპორობის საკვლევებობის ფრესკის — თელოვანის ჯვარპატიოსანის ფრესკებს, სურესკათა სისტემისა და ამ ტაძრის ლიტურგულ სივრცეს, მთელი VIII-XI სს-ის ფრესკათა გათვალისწინებით.

ზაზა სხირტლაძის მონოგრაფიის ღრმადობა განმსაზღვრავს სრულიად განსაკუთრებული განსწავლულობა, ღრმა აკადემიზმი და მაღალი ესთეტიზმი. ამ ნაშრომის უკან ჩანს პიროვნება, რომელიც ქართული სააზროვნო კულტურის ფრიად სასურველ დონეს წარმოაჩენს. ცხადია, ავტორისათვის ფუნქციონალურ ნაწარმდებებს ქმნიდა გიორგი ჭუბინაშვილის ქართული ხელოვნებათმცოდნეობის სკოლის ნარმატივობა.

არაერთი საყურადღებო რამ ადრეც წარმოჩენილა, მაგრამ ზ. სხირტლაძის ამ ნაშრომის შემდეგ, ვფიქრობთ, თელოვანის ჯვარპატიოსანის ფრესკები და VIII-XI სს-ის სურესკული შემოქმედება საყურადღებო ადგილს დაიჭირს ქართული ხელოვნების ისტორიაში.

მონოგრაფიის რამდენიმე დასკვნა ასეთია: „თელოვანის ჯვარპატიოსანი — როგორც თავად ტაძარი, ისე მისი რელიეფური და ფერწერული დეკორი თავსდართვდა, VII საუკუნეში შეიქმნა; შიდა ქართლის ცენტრალურ ნაწილში, გაქრისტიანების დღიდან მკვეთრს ერთ უმთავრეს სინამდვილად ქცეული თხოთის შთის სიახლოვეს

აღმართული მომცრო გუმბათოვანი ტაძრის დღესასწაული ისევე, როგორც მისი არქიტექტურული სახე და საფასადო რელიეფური სამკაული პატიოსანი და ცხოველყოფილი ფერის თავყვანისცემის იდეითაა ერთიანად განმსჭვალული. ეს იდეა უმთავრესია ტაძრის ინტერიერის დეკორაციის, რომელიც თავდაპირველად გუმბათის რელიეფური ჯვართან ერთად საკურთხეველში გამოიღ-განფენილ კომპოზიციას აერთიანებდა“ (გვ. 228).

აქედან ჩანს, რომ ყველაფერს მსჭვალავს ლიტურგიული „იდეა“, რაც გამობატულია ჯვრის იკონოგრაფიული განსახოვნებით. ტაძრის შინაარსს (თუ: შინა-არსს) ქმნის ლიტურგიული ნაწარმდებობა. ზაზა სხირტლაძე ვიჩქევინებს, რომ ჯვრის იკონოგრაფია ორნაირადაა წარმოდგენილი: „ერთ შემთხვევაში ძლიერს მომენტს ჯვრის ტრიუმფის ხაზგასმია, ხოლო მეორე შემთხვევაში — ჯვრის მაცხოვრებელი არსის გაცხადება“.

საინტერესოა დასკვნა: „ჯვარპატიოსანის საკურთხეველში აღმუქვლი სახე პირიქითადაა დღესათვის ცნობილი მასალის გათვალისწინებით, უძველესია მთელი ქრისტიანული აღმოსავლეთის კედლის მხატვრობაში. ჯვარპატიოსანის მოხატულობაში მანდილიონის თემის საგანგებო ხაზგასმია ქრისტიანულ აღმოსავლეთში იმ ხანად მიმდინარე პროცესებთან, სახელდობრ, ბიზანტიური სამყაროს დიდი ნაწილის მომცველ ხატმძილობასთან და მნიშვნელოვან განმსახლებათა შესახებ მიმდინარე პოლიტიკასთან დაკავშირებით შეიძლება ყოფილიყო გააზრებული“.

ზაზა სხირტლაძის მონოგრაფიიდან მრავალმხრივ ჩანს თელოვანის ჯვარპატიოსანის ფრესკათა ის პრობლემები, რომლებიც უკავშირდება ხატმძილობის ისტორიას. გააზრებულია ისიც, რომ სწორად საქართველოში ვერ გავრცელდა ხატმძილობა. ეს განფენილია მთელს ნაშრომში. ვფიქრობთ, ამ ტიპის მონოგრაფიაში მიზანშეწონილი იყო გამოკვლევებულად, თუნდაც, კომპაქტურად, ერთიანობაში წარმოდგენილი ყოფილიყო ხატმძილობის ისტორიისა და თეოლოგიის ცნობილი მომენტები, სოციალურ-კულტურული კონტექსტი (M. Я. Сюсюмов Первй период иконоборства. — История Византии. Т.2. М., 1967, ст. 49-64; ст. 65-79). ხელოვნებათმცოდნეობით პრობლემები (B. Лихачева, Искусство времени иконоборчества (726-843). — Искусство Византии в. «Искусство», ст. 198.87-98), ესთეტიზმის საკითხები (J. Mathew, The Evolution of the Image. — Byzantine Aesthetics. London, 1963, p. 94-107). ხატმძილობა ერთაშეცვა გამოხატულება დასავლურ და აღმოსავლურ კულტურ-

* ზაზა სხირტლაძის მონოგრაფია „ადრული შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობა. თელოვანის ჯვარპატიოსანი“ (2008)

რათა დამპირისპირებულობისა, დიოფიზიტობისა და ად-მოსავლურ-მონოფიზიტური ულტრა-სპირიტუალისტური ესთეტიკისა, რომელსაც ზურგს უმაგრებდა არაბულ-ანტიესთეტიკური მსოფლხედვა, მანიქეისტური ტრადიციები, ნესტორიანობა, პავლიკიანობა და თონდაკეველობა, ბალკანური (ბულგარული) ბოგომილობა და ა. შ. ასევე გამოცალკეებულადაა ყურადსაღები მაქსიმე აღმსარებლის „მისტაგოგია“ (იკონოგრაფიის ანეგლოლოგიური საფუძვლები), რაც უკავშირდება იკონოგრაფიის არქოაგო-ტულ პრინციპებს (განსაკუთრებით, ქვეთავს: „რანი არი-ან ხატოვნებით სახონებანი ანგელოგრაფითა ძალთანი“) და იოანე დამასკელის ხატმმართველობის სანინალმდეგო სამი სიტყვა.

ერთ-ერთი განმსაზოგადებუ-ლი დასკვნა მონოგრაფიისა ასეთია:

„მატერულ გამომსახვე-ლობის აბალ ფორმათა ძიების პროცესი, მისი ხასიათი, VIII-X საუკუნეების ქართული საბი-ეოტი ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ქმნილებებში ფაქტობ-რივად თანაგვარად იჩენდა თავს“.

საამისო ანალიზისთვის ჯვარპატიოსნის გვერდით მოხ-რობლია აშტ კუროპალატის რელიეფი ოიზიდან (ტაბულა 60), მაცხოვრის ფერიცვალების ხატე ზარზმოდან, წყაროსათვის სახარების მინიატურები და სხვა.

როგორც ცნობილია, ეკლესიებში იმთავითვე წარმო-დგენილი იყო საღვთო ცეხი, „ცხანი ცათანი“. ძირითადად ეს ყველგან ერთნაირადაა, თუმცა თავისებურებებს ქმნიდა არქიტექტურა და ფრესკათა განლაგებაც (ცათა იგარ-ქიული ნეშობის მიხედვით დაბლიდან გუმბათისკენ და შე-სასაგებლოდან საკურთხევისკენ. ასევეა თელოვანის ჯვარპატიოსანში, რაზედაც არაერთგზისაა მინიმუმბანი ზაზა სხირტლადის მონოგრაფიაში. ჯვარპატიოსნის პირ-ველი რიგის ფრესკული მოხატულობა აქცენტირებუ-ლია ორი ფრესკით: საკურთხევის აფხიდის კომპოზი-ცია და აფხიდის კონქი, შესაგება გუმბათის რელიეფური გვარი. ცაცლებით მეტი სიღრმითაა შესწავლილი ცათა იგარქის გამობატვა გოთურ ტაძრებში, კერძოდ, შ. შედემარის, თუ ი. პანფილის მიერ (J. Sedlmayer. Die Entstehung der Kathedrale. Zurich, 1950; E. Panofsky. Gothic architecture and scholasticism, Latrobe, 1951). ზემოაღნიშ-ნულ და სხვა ნაშრომებშიაც ნაჩვენებია არქოაგოტიული ცათა იგარქის გამობატვის ფორმები ტაძრებში, რო-მელთა მიმართება ჯვარპატიოსნის ფრესკებისადი საყუ-რადლებო იქნებოდა სწორედ ზ. სხირტლადის მონოგრა-ფიაში ყოფილიყო გააზრებული.

გ. ჩუბინაშვილის სკოლის წარმომადგენლებთან მრ-ავლმხრედა გათავალისწინებული ბიზანტიური ხელოვნე-ბის იკონოგრაფიული და, გუნებთ, ანიკონური პარადი-გები (არსებობს სპეციალური გამოკვლევა: დ. ხომტარია

ნიმუში და ასლი შუა საუკუნეების ქართულ ხუროთმოძ-ღვრებაში. — „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1990, N1). ფრიადა აკადემიურია ზაზა სხირტლადისეული გააზრება-ნიც ბიზანტიზმთან ქართული ფრესკული ხელოვნების მიმართობისა. ამით უფრო დამაჯერებელი ხდება მისი ეროვნული თელოაზრებანი. ამასზე იმტომაც ვამბიე-ლებთ ყურადღებას, რომ ბოლო ხანს გავერეგდა ბიზან-ტინიზმის კრიტიკა. ზოგიერთი ავტორი დამაჯერებელია, ზოგიერთთან კი მაქსიმალიზმია იმდენად, რომ ლამის, თითქოსდა, უნდა მივესალაშთ კიდევაც კონსტანტინეპო-ლის დაქვემას 1453 წელს (რომლის 450-ე წლისთავი შეს-რულდა 2003 წლის 29 მაისს).

აქვე შევეხებით ერთ საკითხსაც, რომლის შესახებ მ. ნიგრაფიაში გამოთქმულია მო-სახზრება ვარაუდის სახით:

„გამორიცხული არ არისო, რომ ქვეყნად ქრისტიანობის ოფიციალურად გამოცხადების ხანაში ან მის აბლო ხანებში ჯვარი აღემართათ თელოვან-შიც, — მახლობლად თხოთის მთისა, ე. ი. იმ ადგილას, რო-მიელსაც ქართლის მოქცევის პროცესში უწინმუნელოვანესი როლი მიენიჭა. შემდგომში იგი უნდა შეეცვალა პატრიოსანი და ძლევისმომბტანი ჯვრის სახელ-ზე აგებულ ეკლესიას, რომელ-შიც ჯვრის ტრიუმფის იდეა“

შეძლებისდაგვარად სრული ასახვა ჰქონა. ამგვარი ვარ-აუდი რომ გარკვეულ საფუძველს მოკლებული არ უნდა იყოს, ჩანს თუნდაც ადრეული ხანის სხირტლარი მწერ-ლობისა და მაგიოგრაფიის ძეგლთა მონაცემებით“.

ამ მოსაზრების თუნდაც ვარაუდის სახით დასაშე-დად, ვფიქრობთ, უნდა გავთავალისწინოთ „ნ. შ. ნინოს ცხოვრება“: მცხეთის ჯვრის აღმართვამდე გამოჩენილი ორი ვარსკვლავი. ერთი დააგდა თხოთის მთის, ხოლო მე-ორე „დაბას ბოღს, კახეთის ქუეყანას“. ამის დადგევალად უნდა აღემართათ ჯვრები, თუმცა ნ. შ. ნინოს უზრძანებია: ბოღის (ბოღეც) მაგიორად ჯვარი აღემართათ უჯვარშია, რათა „დაბაზ ბოღი არა ნინა აღუდგესო სახედომელთა მე-ფეთასა, ბოღის დაბაზ თუთ ვიხილოთ, სათნოა-იგი ადგილი აღმართისა“ (ქქაქ, I, გვ. 150-151). მაშასადამე, ჯვრები აღმართათ უმთავრესხ უმთავრეს ადგილებში: მცხე-თას, თხოთის მთაზე და უჯვარშია (დ. თუმანიშვილი, „არ-ქიტექტურის იკონოგრაფიის“ შესახებ. — დ. თუმანიშვი-ლი წერილები, ნარკვევები, 2001, გვ. 25; რ. სიაგვი, „ქარ-თლის მოქცევის“ ისტორიიდან. სოფი დედოფალი და ბო-დ-ბოდე. — სამეცნიერო კრებული: ცქცენება ე. კეკელი-ძის დაბადების 120 წლისთავს. თბ.: 1999). ყოველივე ეს მთლიანად ვერ გამორიცხავს, თუმცა აძლიერებს ეჭვს, რომ ქრისტიანობის ოფიციალურად გამოცხადების ხანა-ში ჯვარი აღემართათ თელოვანში.

საერთოდ, ზაზა სხირტლადის მონოგრაფიაში კარგა-დაა წარმოდგენილი ჯვართა იერსახეები და ისინი მიმარ-თულია თელოვანის ტაძრის აბსიდის მოხატულობის დაბ-

ლა რეცესიის ცენტრში გამოსახულ პირილეთისასადმი, რომელიც თავადია ჯვარი პატიოსანი: მის ფონში ჯვარი ისახება და ხშირად თელოვანის ტაძრის მსგავს კომპოზიციებში პირილეთისას ადგლი იყო წრეში ჩახსენებულ ჯვარი, მაგალითად, ფანისის ფრესკაზე (ტაბ. 31) და მრავალი სხვა.

როგორც ცნობილია, წმ. ნინოს ცხოვრებაში არის ორი საკითხავი: 1. „პატიოსნისა ჯვარისათვის, რომელი აღწერა იაკობ“ და 2. აღმართებზე პატიოსნისა ჯვარისა მცხეთისასა და მერმე კულად გამორჩენილია „ორივე ყურადსაღებია თელოვანის ფრესკათა გასახარებლად, კერძოდ, პირილეთისასი და მის მარჯვნივ და მარცხნივ მხარეს გამოსახული მოციქულთა ერთიანი კომპოზიციის მიმართ. მონოგრაფიაში მრავალი შედარებით ფრესკისა და შესაბამისი სამეცნიერო ლიტერატურის მოხმობით წარმოჩენილია ამ კომპოზიციის ძირითადი აზრი: ესაოდნეკური ტროუფის ნარმოსახევა, ეს სავსებით გასაგებია და სარწმუნო. ჩვენ მხოლოდ მიზანშეწონილად გვესაზრება, ასე ვთქვათ, დამატებით გააზრებანი მიყვარდავით ამას და ისიც — ვარაუდის სახით. შესაძლებლად მიგვაჩნია ამ კომპოზიციას დაკავშირებოდა ევქარისტის (ზარების) იდეა, რომელიც სათავეს იღებს ევანგელური საიდუმლო სერობიდან, რომელიც ფრად გავრცელებულია გვიანდელ ფრესკებზე და შემდეგ რენესანსულ მხატვრობაში.

„აფსიდის კონქში გამოუსახავთ ფიგურა საყდარზე დაბრძანებული უფლისა, ხოლო მის ორივე მხარეს — შევრდომის მდგომი თითო ანგლოზისა“. საყდარზე დაბრძანებული უფალი მუღუფების იღვის გამომხატვლიცაა. აქ გასათვალისწინებელია ქრისტიანული ანთროპოლოგია გრიგოლ ნოსელისა, კერძოდ, მისი „კაცისა შესაქმნისათვის“ („შატბერდის კრებული“). აქ განმარტებულია, რომ ადამიანის მუღუფება მთელს ამქვეყნიურობაზე, ამ ახრით, ადამიანი შეეფა“ ქვეყნიერებისა. ამიტომ ქრისტე დაბრძანებული სამეფო ტაბატზე ზოგადადამიანური შინაარსის მატარებელია და გულისხმობს არა მხოლოდ ქრისტეს სამეფო ბუნებას, როგორც ეს კონკრეტულ ფრესკულ კომპოზიციაშია, არამედ ამის მიხედვით ყველ ადამიანში თავის „სამეფო“ დანიშნულებების განცდის აღძვრას.

საქორა გამოცალკეებული სახით შევებთ შემდეგ საკითხს: როგორ იყო ფუქმდებულ კრიტიკოება ის კომპლექსი, რომლის მიხედვით გაიარებებოდა ეკლესიური განსახიზვნების ძირითადი ფორმები? ეს ფრად საყურადღებოდ წარმოდგენილია „შატბერდის კრებულში“. აქედან ამკრად გამოყოფთ რამდენიმე თხზულებას: გრიგოლ ნოსელის „კაცისა შესაქმნისათვის“, ბასილ კესა-

რილის „სახისა სიტყუა“, იოლიტე რომაელის „განმარტებაჲს კრთხევათა“, იოლიტე რომაელის „აღსასრულისათეს ეპოსისა“, მისივე „სარწმუნოებისათეს“, მისივე „სახე აღთქუშისა“.

ამ და სხვა მსგავს ნაშრომებში შესული საკითხები გათვალისწინებულია ზაზა სხორტლასის მონოგრაფიაში, მაგრამ საყურადღებოდ რჩება ზოგიერთი მომენტიც.

არსებობს მოსაზრება, რომ „შატბერდის კრებული“ შედგენილია „მოქცევაჲს ქართლისასა“ და „წმ. ნინოს ცხოვრებისათვის“. ეს გულისხმობს, რომ „შატბერდის კრებული“ შეტანილი ზემოდასახელებული და სხვა ეგზეგეტიკური თხზულებანი მოხმობილია „წმ. ნინოს ცხოვრების“ პრობლემათა განმარტებისათვის, იმანც უმეტესნილად, იმ პრობლემებისა, რომლებიც საერთოა იმდროინდელი ფრესკული ხელოვნებისათვისაც და, საკუთრივ, თელოვანის ჯვარპატიოსნის ფრესკებისათვისაც.

„შატბერდის კრებული“ დღეს შემორჩენილი სახით გადამწერილია X საუკუნეში, მაგრამ ის გაცილებით ადრე უნდა ყოფილიყო შედგენილი, ვაცილებით ადრე, ალბათ VIII საუკუნემდე. ეს კრებული სასწავლო დანიშნულებისაა. ამიტომ ყოველად მოულოდნელია, რომ მასში არ შეტანათ იოანე დამასკელი (გარდ. 750). კრებული რომ მისი მოღვაწეობის შემდეგ შედგინათ. კრებულში შეტანილი III-IV სს-ის ავტორები (რ. სირაქე, „შატბერდის კრებულის“ შედგენილობისათვის. — ნიგანი ქრისტიანული კულტურა და ქართული მწერლობა, 1992). ასეც რომც არ იყოს-და, კრებულზე ადრე რომ არ ყოფილიყო შედგენილი, მისი პრობლემატიკა მაინც გათვალისწინებული უნდა ყოფილიყო თელოვანის ჯვარპატიოსნის ფერმწერთათვის.

წმ. ნინოს ცხოვრებაში ჩართული ლიტურგიული საკითხავი აღმართება პატიოსნისა ჯვარისასა“ საყურადღებოდ იყო ყველა ეკლესიისათვის და, მათ შორის, ჯვარპატიოსნის ეკლესიისათვისაც. ჯვარპატიოსნის ჯვრებს, ფრესკულსა და რელიეფურსაც, უნდა დაეკავშირებოდა საკითხავი შესული წარმოდგენები. კერძოდ, ასეთი: „მარტილის უკანა იბილეს სახნალო კედელ... ამა, ესერა, სუტი ნათლისა სახედ ჯუარისა დგა ზედა ჯუარისა მას და ათორმეტნი ანგლოზნი დაგვირგინებულნი იყვნეს გარემოსა მისა, აგრეთვე ათორმეტნი ვარსკვლავნი დაგვირგინებულნი იყვნეს. ხოლო ბორცვი იგი ჯუარისა ერთ-სახედ კუმოდა სულენებლად. და ვითარ სხედიდეს სასწაულსა მას, მრავალნი უღმრთოთაგანი მოიცილდეს და ნათელს-იღებდეს“ („შატბერდის კრებული“).

ამის მიხედვით, ჯვარ-პატიოსანი შეგვიძლია დავუკავშიროთ სვეტი-ცხოველს, ვითარცა ნათელს სვეტს.

სვეტი ნათლისა და ჯვარი პატოსანის ღვთაებრივი ნათ-
ლით აღსკვირებული მდგომარეობისა ზეცასა და ამქვეყნიურობასა
შორის. ორივე ღვთაებრივ ნათელიან ზიარებას გულისხმ-
ობს. ამიტომაც ამისი მხილველნი, მრავალნი უღმრთო-
თაგანნი მოციქულადეს და ნათელიდებდეს¹. აქვე იგულისხ-
მება საოთხი სიბრძნე, რადგანაც საღვთო ნათელია საღ-
ვთო სიბრძნე — „წმ. სოფია“. ნიშანდობლივი, რომ სა-
ქართველოში არ არის „სოფიის“ სახელობის ტაძრები,
თუმცა იგი იგულისხმება ყველგან „იგიათა ნიგნის“ კვა-
ლობაზე: „სიბრძნეანი იმენა თავისა თვისსა სახლი და ქუ-
ეშე შეუდგნა მას შვიდნი სვეტი“ (9, 1).

საერთოდ, „წმ. ნინოს ცხოვრება“ მრავალმხრივ ახ-
დენდა გავლენას ქართულ ფრესკულა თუ რელიეფურ
იკონოგრაფიაზე (მაგალითად, აკვანებისა და სხვა ცკლე-
სიებში „სამოთხის“ კომპოზიციებზე „მფრინველნი ცისა-
ნი ბაბილონსა მოისთულებდიან“).

წმ. ნინოს ცხოვრებამ² სვეტი-ცხოველი დაამკვიდრა
ქართულ განსახიფრებაში, ფრესკასა თუ არქიტექტურა-
ში, აღრეულსა და შემდგომდროინდელ მწერლობაში, თვით
უახლესი დროის ჩათვლით (ის-კი არადა, მგონი, აქედანვე
მოდის სახელდება ჰ. ფლორენსკის ნიგნისა — Стоп и
утверждение Истины). ყოველ ტაძარში შეგვიძლია ვიგუ-
ლისხმობი სვეტი-ცხოველი, სიმბოლო ღვთაებრივი, წმინ-
და სიბრძნისა („აია-სოფიისა“) პაველ მოციქულის სიტყ-
ვითა ეკალობაზე — „ჯერ არს სახლსა შინა ღვთისასა
სვლასა, რომელ არს ეკლესია ღმრთისა ცხოველსა, სვე-
ტი და სიტყვიცა ჭეშმარიტებისა“ (1 ტიმ., 3, 15). სამწუხარ-
ოდ სვეტი-ცხოველი ძალზე ხშირად რჩება უყურადღე-
ობად (მაგალითად, მ. ელიადე მიმოიხილავს მრავალი ხალ-
ხის „ღვთაებრივ სვეტს“ და აქაც არა ჩანს „სვეტი-ცხოვე-
ლი“ (M. Елиаде. Космос и история. М., 1987, ს. 146-152).

მგონი, ღირს დაფიქრებად, ერთი, ჩვენი საზრით, მნიშ-
ვნელოვანი საკითხი (რომელსაც პირობითად დავარქმევ-
დეთ: ქრისტიანული სახისმეტყველების ფორმათა განც-
დის დაცვის, იმუნიტეტის გაძლიერებას). თელოვანის ტა-
ძარი გარეგნობით და, მეტადრე, შიდა ლიტურგიული
სიერციტაც განსჭვალულია ქრისტიანული სახისმეტყვე-
ლებით (მაშინაც-კი, როცა ეხმიანება ზოგიერთ ნინაქრის-
ტიანულ ტრადიციას). VIII საუკუნეა. მრავალმხრივა ჩა-
მოვლენიებული ილამური სახისმეტყველების პრინციპე-
ბი. ამაზე თავისებური რეაქცია ჩანს ქართულ მწერლობა-
ში, კერძოდ, „აბოს ნაშებმაში“. მასში პოლემიური მიზნით
შემოტყანილია საღვთო სახელები, მათი განმარტება (რ.
სირაძე, ქართული აგიოგრაფია, 1987); არაბულ მწერლო-
ბაშიც ვაჩვენებულა „ხუტაბ“ (ქება). „ნაშებმაში“ ამას
ცვლის განმარტების ქება (IV თავი). ნაწარმოები აგებულია
ტრიბიტკის (სამკარედის)
პრინციპით (ანტიკამბრ-
ძოლური მიზნებით): I თავი:
ქართლის მდგომარეო-
ბა — II-III თავები — აბოს
ცხოვრება — IV თავი: ქე-
ბა. ასე ხორციელდება ე. წ.
დაძლევა შემარჩუნება.

რა მიზანი შეიძლება
ჰქონდეს ამას?

ჩვენი აზრით, აქაც და კიდევ მეტად შემდგომში
გათვალისწინებულა შემდეგი რამ: არსებობს ისლამურ-
ი სახისმეტყველების დიდი მოძალბება. რომ ამან არ წა-
შალოს ქართული ტრადიციები (ი. საბანისის სიტყვით,
„მამულისა ჩუქედებისაებრ სივსა“), უნდა გამოიშუშა-
დეს შესაბამისი იმუნიტეტი: ჯეროვანი სახეცვლელე-
ბით შემოვიტანოთ ზოგიერთი რამ ისლამური სახის-
მეტყველებიდან (თუ ფორმათაგანაცვლიდან) და ამით შე-
ვიმუშაოთ იმთ წინააღმდეგ დამცველი განწყობა. მგო-
ნი, ასეთი მიზანიც აქვს „ფეხვისსტაფოსანში“ აღმოსავ-
ლურობის შემოტანას და მის ქრისტიანულ ტრანსფორ-
მაციას. მგონი, ასეთი ტრანსფორმაცია რომ ევრ მოა-
ხერხა თეიმურაზ I-ის სკოლამ, ამან გამოიწვია სპარსო-
ფილობის გავრცელება ქართულ მწერლობაში (დღეს-კი
ჩვენ „მინაურთა“ ხელმეწეობითა და ზემოაღნიშნულ
იმუნიტეტს მოკლებულ ახალგაზრდათა მონდომებით
უძლეური აღმოვიჩინეთ უახროდ მოძალბებელი ამერი-
კანიზაციის წინაშე).

და კიდევ ერთი.

„პირიღვისას“ სახისმეტყველებითი პერსპექტივა სე-
კულარიზმით (სასულიერო სფეროდან საეროში შემოტა-
ნით) გაფართოებულია. იგი საერო სიმბოლოდ ვარდაქმ-
ნილა. აფეხისსტაფოსანში³ ხშირად გვხვდება „პირი მზი-
საც“ და „პირი მზეც“. ავთანდილ პირ-მზე, სპასპეტე
(45); „იგი პირ-მზე, ტანიღ ალეთი“ (1144); „ქალი პირ-მზე“
(1190). ამ სახეებს ყველგან საერო შინაარსი აქვს, მაგრამ
იგი ეხმიანება-ხოლმე „პირიღვისასს“ და სიღამაზის გა-
ახრებაში სულიერება შემოაქვს; მეტადრე, რომ „მზე“
„ფეხვისსტაფოსანში“ ადამიანურ სიღამაზესაც აღნიშნავს
და ღვთაებრივსაც.

ზაზა სხირტლადის მონოგრაფია დიდად მნიშვნელო-
ვანია თელოვანის ჯვარპატოსანის VIII-XI საუკუნეებში-
სა და, საერთოდ, ქართული ფრესკის ისტორიის შესას-
წავლად, როგორც შინაგან კანონზომიერებათა ანალიზ-
ით, ასევე მათი განხილვით, შეიძლება ითქვას, უამრავი
შეფარებადი მასალის გათვალისწინებით. დიდ განს-
ნაწილად მას და აკადემიკოსს აქ ერწყმის ეროვნული ხე-
ლულების ესთეტიკური განცდილი უნარი. ეს მონოგრა-
ფია საუფრადღებოა ქართული ფრესკის ისტორიათა
ერთად ქართული ესთეტიკის, ლიტურატურული იკო-
ნოგრაფიისა და, ზოგადად, კულტურის ისტორიის
თვალსაზრისითაც. ზაზა სხირტლადის მონოგრაფია სა-
შუალებას გვაძლევს წარმოვიდგინოთ ჯვარპატოსანის
ფრესკათა (ასევე — ტაძრის) ავტორი (ავტორები) ვი-
თარცა სულიერი შემადგენელი მიუღი აქაური ლიტურ-
გიული სიერცისა და არა ე. წ. რეციფცული ესთეტიკის
მოთხოვნით, არამედ იმის-
თვის, რათა კვლევა არ შე-
მოიფარგლოს ოდენ ესთე-
ტიკით და წარმართებო-
დეს ლიტურგიული ცნო-
ბიერებისაკენ. ასეთი მო-
ლოგრაფია-კი ქართული
მეცნიერების დღევანდ-
ლობის მაღალ დონეს წარ-
მოაჩენს.

თამაზ ნატროშვილი

სივართლა, ტკვილიც და მხარაც

გვალა და ცხვრის შვარა

სტერეოტიპები, ალბათ, რაღაც ზეგარდმო მადლით არიან ცხებულნი. განგებებს გაძლებებსა და ამტანობის საოცარი უნარი დაუფილდობია ისინა.

აი, რამდენიც გინდა ვნეროთ, გულდასმით აღვნუსხით და საპაქარაოზე გამოვიტანოთ დიდი მოურავის ცოდვები, ამით არაფერი შეიცვლება. სახელოვანი გმირი მკითხველის ცნობიერებაში კვლავ რჩება უმნიველო გმირად, სამშობლოსათვის თავგანწირულ უზადო რაინდს (და ასეც იყო სინამდვილეში, ოღონდ მშესაც ხომ სჩვევია ლაქები...).

ანდა რაგინდ ანგარიშგასანედად ვამტიკოთ, რომ ედუხისტყუასანი თამარის შემდგომ ხანაშია შექმნილი, ერთი ბნოლხეც ვერ შევარყვეთ ჩამოყალიბებულ წარმოდგენას, ხმათა უმრავლესობით გამარჯვებულსა და ჩვეის ძვალბრძოლაში გამჯდარს, რომელიც თვალსაზრისად არის წარმოსახული ჩვენითვის ძვირფასი უფრელი მხატვრის მიხაი ზიჩის ღირსსახსროვარ სურათში, ყველა ვარაუდსა და არგუმენტს რომ სჯაბნის, ღამის ფოტოსურათის უტოლდება და უტყუარი დამოკვირების ელფერს იძენს.

ხალხის მესხიერებაში ღრმად და სამარადისოდ ჩანერგილ ტრადიციას ველარაფერს აკლებს ეულ მკვლევართა გარჯა.

სტერეოტიპები, შეჩვეული და შესისბლხორცებულნი, მეტასტაზებით გამჯდარან ცნობიერების ქსოვილში და შეუპოვრად უმკლავდებიან დაუპატივებელი სტუმრების შემოჭრას ეროვნულ ხატებათა სხივმისოდ პანთეონში.

მაგრამ თერგიც ხომ რბის და ღრიალებს...

როდესაც მკვლევარი შეამჩნევს ერთი შეხედვით შეუმრწევლ ბზარს თითქოსდა უმტიკოსად ნაგები ციხე-სიმაგრის კედელში, მან თვალა არ უნდა დაუშუქოს ცდუნებას, არ უნდა შეუშინდეს ფესვმცარი დებულების ეჭვმოუტლასად, შეძლებისდაგვარად, მწვანე შუქი აუწოთოს სელას ჭუმმარიტებისსაკენ, ვინაიდან ძიება ჭუმმარიტებისა, როგორც ამბობდა ალბერტ აინშტაინი, უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე ფლობა ჭუმმარიტებისა.

და მართლაც, ვკონებ, თვითმკაცოფილი მედიდურობა მისდგამს ჭუმმარიტების ფლობას, მაშინ როცა კვლევებიძებს ასახრდობებს რომანტიკული გულისწადილი, დაუცხრომელი ყინი და ვნება, შემოქმედებითი წყურვილი რომ შექცია, განწირული სულისკეთების ლტოლვას ნააგებს და უფალი გზის გაკვალვას გვიჩვენება.

ხოლო ჭუმმარიტების მაძიებლისათვის აბსოლუტურად სულერთი უნდა იყოს, როგორ იქნება სასუკვარი განძი — ტკილი თუ მხარა. ჭუმმარიტება პირის ხანატიკებარუნებელი კერძი როდი გახლავთ, რომ დაეჭამნისიკით და ალტაცების ყოფინა დავცუთ.

ყოველივე ზემოთქმული ტოტებგაზარდულ სტერეოტიპთა თაობაზე, ვინ იყის, ეგებ მიესადაგება იმ ემიზონდს ქართლის ცხოვრებაში, რომელსაც პირობითად შეიძლება ვუწოდოთ „მწვანელზე ღამჭირობა“.

XVII საუკუნის ქართველი ისტორიკოსის ფარსადან გორგიჯანიძის მადლიან კალამს სულ რაღაც ათიოდე სტრიქონში ჩაუტყვია ღამის ყველა სატკივარი როგორუნა ბუნებისა, უსოფარ გამთავან რომ მოგვედეს, და ყველა ვაება, შუა საუკუნეებში თავს რომ დაატყდა საქართველოს, როდესაც ქრისტიანული კუნძულებით მოექცა ორ მამადიანურ ზღვას შუა და მათი აზერობთა-ამობოურების ასპარეზად იქცა:

„საქართველო თავად ცოტა იყო და მერმე მრავლათ გაყოფილი და ერთმანეთის ურჩნი და ქაშანი მტერნი, ერთმანეთისა მარბუენი და მანყინარნი და იესოს ქრისტეს რჯული ეჭირათ. ამისთვის იქით ურუმნი არბუედეს და აქეთ ყიზილბაშნი. და ამისთანას ორს დიდ ზემნიფეს შუაში ბეგრს ევადნეს, აქეთ იქნიეს ხმალი და იქით, და მრავალ ნავენიც ქნეს, მაგრამ არ იწი და ვერც რას თავს გაუვიდნეს. ხონიქარმან და ვანმან საქართველო შუა გაიყვეს. სამცხე, ქართლს და კახეთი — ვანესა იმერეთი, ოდიში და აფხაზეთი, გურია და ღაზის ქვეყანა — ხონიქარსა. ამ გაყოფას სრულ საქართველოს ბატონები დაესჯდნენ. მაგრამ მეფე ლუარსაბ არ სჯეროყო და კიდევ ოაკილობდა, ამისთვის უფრო ურჩობდა და აქეთ ერანის თემსა და იქით ურუმის ქვეყანას არბუედეს“.

ამ უარესად საინტერესო და მჭევრმეტყველი ინფორმაციის შესავსებად დაეძინებ, რომ საქართველოს შუაზე გაყოფა ოფიციალურად გაფორმდა მცირე აზიის ქალაქ ამასიაში, ორან-ოსმალეთს შორის დადებული საზავო ხელშეკრულებით, 1555 წლის 29 მაისს.

საქართველოს მეფე-მთავრებს მორჩილად შეურიგდნენ ამასიის ზავის პირობებს და ერთადერთი, ვინც არ შეურდდა, ქართლის მეფე ლიპარიანი იყო, — გვარწმუნებს ფარსადან გორგიჯანიძე.

სახელგანთქმული ლუარსაბ პირველი (1527-1556), იმავე ფარსადანის ცნობით, საომრად გამაზნებულ ქართველ მხარეებს ასე მოძღვრავდა: მამაცმა კაცმა თავის თავი მგელს უნდა ამსგავსოს და მტრის ღამჭირი ცხვრის ფრაა ეგროსო.

სვიმონ პირველი (1556-1569; 1578-1600) მამის ღირსეულ შემკვიდრედ მოველინა ქვეყანას. ოში უკანდახება არა სჩვეოდა, თავგამოდებით შეებოდა მტრის და თავბედს აწყველილებდა. მამის დევიზსაც მობრად იმეორებდა თანამებრძოლთა მისამართით: თქვენ მგელს ემგვანეთო და მტერი ცხვარს აგვანეთო.

„ქართლის ხმალი იმან შეარტყა“, — ასეა მოხსენიებული სვიმონ მეფე მომდევნო საუკუნეში, ოსებ ტფილელის პოეზის „დიდიმოურავიანის“ ფურცლებზე.

მიუღო სიცოცხლე სიკვდილს ეთამაშებოდა, არ ერიდებოდა, არ გაურბოდა, ორთაბრძოლაში ინევედა და არ

ეშიონდა მისი. უანგარიზო სიმახაცით თავს იწინებდა, ბრძოლის ველზე თვითდაუარსებად მღვდლობდა და შმაგობდა. სიკვდილი ტოლოით ურკინებოდა და ლამის დასციროდა: მგალიც მერჩის და გულიც მავარი მავეს, ძახანაც რომი შირინდანი, ვერც შემამზინებ და ვერც ვერაფერს დამაკლებო.

ამბობდა: მე სიკვდილისათვის ვარ განიერილი. პოდა, თვით უძლეული სიკვდილი ემისი, თვისი სიკვდილი გაურბოდა მედგარსა და შეუპოვარ მეფეს. სიკვდილი რა სათქმელია, უამრავ ბრძოლაში ერთხელაც არ დაუტროიათ.

ვაკაცობას და გმირობას არც ერთი ქართველი მეფე არ მოისაკლისებდა. მათ ვრცელ ნებსაში, ჩვენდა საველალოდ, დიხაც ვამორეულან აგვულიც და ავკაციც, რჯულისა და ქვეყნის მოლაღატეც, მაისა თუ ძმის მკვლელიც, მაგრამ ლაჩარი გვირგვინისანი საქართველოში არავის უნახავა, არავის სმენია.

საუკუნეებს მოაყვებოდა მონღოლთაგან უღუე-დავი-თად ნოედული დავით ლაშას ძის უკედავი დევიზი, ქართული სულის გარდასულ ელვარებად რომ გვეჩვენება: „არა არს ნესი ჩვენ ქართველთა, უკეთუ ვიხილოთ მტერი ჩვენ კერძო მომავალი, მუუბმელად ზურგი შემოკაქციით, დადალუ იყოს სიკვდილი“.

და ქართველ მეფეთა ლთივიზონთხელ კობორტაშიც კი გამორჩეულა სვიმონ პირველი. ყიზილბაშებმა და ოსმალებმა ტყუილად როდი შეარქვეს „დელი-სვიმონი“, რაც უზომოდ გულდასა და თავზე ხელაღებულს უფრო უნდა გულისხმობდეს, ვიდრე „ჭკუიდან შემოღოს“, როგორც სიტყვასიტყვით ითარგმნება.

„დელი-სვიმონი“ — ეს მისი კერძო საკუთრებაა, სხვა ვერავინ დაგაბატონებდა ამ ტიტულს. სხვა არავინ შეურაცხავს მტერს გიჟად თუ ჭკუიდან გადასულად. თვით სწორუპოვარ ზურბა არავის ერისთავს, ქართული ფოლკლორის გმირს, შემურდებოდა გეზომ ეგზოტიკური მეტსახელი, რომელიც სულაც არ ეთაკლებოდა მეფეს, სიამაგიე ატარებდა და ქვეშევრდომნიც, ცხადია, საქებრად უფრო მიიჩნევენ, ვიდრე საძრახისად. ჭკუიდან შემოღო როგორ გვეკიდებათ, არაერთხელ დაუშტკიცებია, რომ მხალე არანაკლებ ჭკუა უჭრიდა.

სვიმონ პირველი ხშირად რჩებოდა გამარჯვებული ყიზილბაშებთან თუ ოსმალებთან ომში, მაგრამ მარცხიც უყვინია. უფრო იყო და ყიზილბაშთა ტყვეობაში გაატარა მკითხველი ნელინადი, ხოლო უკვე ხანძრული ოსმალებმა დაატყვევეს ქართველთათვის ავად დაცდილ აღგეთზე და სტამბოლის საპყრობილეში განუტყევა გმირული სული.

თქმულბანი, თქმულბანი...

ხალხი თავის საყვარელ გმირთა შესახებ, არცთუ იფიქრათ, ქმნის ნაირნაირ თქმულბებს — ისტორიული სინამდვილის თავისებურ ანარეკლად რომ გვესახება.

ამგვარი ხედარი ერკო ნილად გამოჩნო პირველსაც. მამაცია შორის სიმახაცით საქმორჩილი მეფე არაერთი თქმულბების პერსონაჟად გვევლინება. უფრო ათობ, ნუ

გაკვირვებთ, ჩვენამდე მოღწეული რომ მხოლოდ ნაწილი იქნება თავის დროზე გამაზნულ და გაგრეცლებულისა.

ხალხის სიყვარულს, თქვენ ნარმოიდგინეთ, ზოგჯერ ირონიაც შეეპარება ხოლმე, გამონეველი ქვეყნის მბრძანებლის მიმართ შინაურულ-ფამილარული დამოკიდებულებით.

თქმულბა პირველი. როდესაც ოსმალებთან ხონთ-ქარმა კიდევ ერთხელ გამოხაზა ლაშქარი ქართველთა მიერ ალყაშემორტყმული თბილისის საშველად, სვიმონ მეფე დაუყოვნებლივ დაძრვა ბოლნისის გზით შემოსუ-ლი მტრის დასახვედრად.

ოსმალები ხატის-სოფლის ბოლოზე დაბანაკებულან, მდინარე ხრამის პირას. გამომავა ქართველები დადგნენ.

„ქართლის ცხოვრება“ გვაუწყებს: „მამინ მოიხილოვან და მორათო ელრად მეფე სვიმონ და მივიდა ფაშასთან“.

ელრად გადაცემულმა მეფემ ოსმალო ფაშას მოახსენა ვითომდა ქართველის მეფის შემოსათვალთ: თქვენცა ესმენით, ყიზილბაშებმა რამდენი ჭირი დგავატყვეს თავს. აღარ ძალმის ამდენი სისხლისღვრა და ბრძოლა დიდებულ ხონთქართან. მეყო ამდენი ხმლის ქნევა და ომი ათასგზის შეჭვენებული ყაენის გულისათვის. ამას ყიზილბაშთა იძულებით ვიქმოდ. ამიერიდან კი აღარ მნავა მათი მონობა, ხონთქარის ყმობას ვაშეჯობინებ. თუკი თქვენცა მნებათ, შევრგვდეთ და მშვიდობა ჩამოვგვდეთ, თქვენთვისაც და ჩვენთვისაც უფრო უპრიანი იქნებოა. ხოლო ჩემი დამორჩილების ამბავი ბრწყინვალე ხონთქარს სასწრაფოდ ამცნეთო.

ფაშას დიდად ენა ქართლის მეფის შემორიგება და შეუქო ახალი ენა. კარგად შემოუთვლია, ჩვენც ყაბულს ვართო.

ელრად გადაცემულმა სვიმონმა საფუძვლიანად დაზვერა ოსმალთა სამხედრო ბანაკი და ყველაფერი ზუსტად ჩაინიშნა მახინჯობებში. უფნებლად დაბრუნდა თავისიანებთან და შესივრად გაამხალა ჯარი. იმავე ღამით შემოუარეს ხატის-სოფლის მახლობლად მდებარე გორას და გარიორაქზე, სრულიად სხვა მხრიდან, ოსმალებს მოულოდნელად თავს დაესხნენ და სასტიკად დაამარცხეს მტერი.

თქმულბა მეორე. იმერეთში საომრად მიმავალ სვიმონ მეფეს ზოგელ კოლბურში ერთი ქალაქ შეეხვინია, ჩემი შვილიც იახლეო. მეფეს მედადური პასუხი გაუცია: დედაკაციო, მე კაცითა მთვრალი ვარ, არა მნებავს ძე შენოი.

მანუარე დადიანს შეებრძოლა სოფელ ოვშკვითთან, მარცხი იწინია და სასწრაფოდ ქართლისკენ იბრუნა პირი. მარტოდამარტო ბრუდებოდა, ერთი მღვდელიც კი აღარ შერჩეოდა. ისევ კოლბურში გამოუვლია. ის დედაკაცი თორემ ახოს თობნიდა და ისევ შეეყარა აზვურად სასწრაფო კვეთილ მეფეს. იცნო ქალმა, მისი დაბარცხების ამბავიც მოიტყო და ჯიქურ მიახალა პირში: მეფეო, ვეჭვობ, მამონს რამე კაცით მთვრალი იყავი, გამოვცდილებითო.

თქმულბა მესამე. კოლბურში გაქცენილისა და გულნატკენს სოფელ კავთისხევში გამოუკეთდებოდა გუნება (მესამე თქმულბა მეორის გაგრძელება გამოიყურება).

სვიმონ პირველი ღარიბი გლეხის ოჯახს ესტუმრა. დააღლია იყო და დასვენება ენატრებოდა. გლეხის ცოლ-

მა ვერ იცნო მეფე, შინ შიშობატყა და გაუმასპინძლდა. მერე მეფისა და მისი ჯარის ასავალ-დასავალი ჰქოთხა. სვიმონმა: მეფისა არაფერი ვიციო. გლეხის ცოლმა ეს დიდად იწყინა, იმუნხარა და იტარიო. მერე თავისი ქმარიც გააბნენდა, აუწერა კიდევ მისი ნიშნები, ხომ არ იცი, იმას რა-ღა დემართაო? მეფემ ვერაფერი უპასუხა.

მაინი იმ კავთისხველმა დედაკაცმა თითქოს მთელი ქვეყნის სათქმელი მოასწენა მეფეს: თუკი, ლთის წყალობით, მეფე ცოცხალი დარჩა და შინ მშვიდობით დაბარუნდა, ჩემი ქმარიც და შვილებიც იმისი ჭირის სანაცვლო იყოსო. ამითიუზი ხალხის სიყვარულისა!

ჭამა თრიაქი და გამხიარულდაო

გორიჯვართან იდგა და გულჯვარიანი გაპყურებდა გორის ციხეს. ქართლის მეფე ჰქვია, მაგრამ ქართლის მთავარი ციხეები ოსმალებს უჭირავთ და დაცლას არა ჰქარაობენ. გორიჯვრიდან გაპყურებს გორის ციხეს სვიმონ პირველი და ოცნებობს ქართლიდან ოსმალთა გახდენას.

ქართლის მეფე გორიჯვართან იდგა და გულჯვარიანი გაპყურებდა ოსმალთა ხელში მოქცეულ გორის ციხეს. თავისი კაცების დასაძლევად ერთადერთი ნაშალი ეგულებოდა ამქვეყნად, ყველაზე უფარი და არაერთხელ ნაცადი ნაშალი, რომელიც ტკბოლ ბურანში შეაცურებდა და დროებით მაინც დაავინცებდა უამურ სინამდვილეს. ფიცხელ ომს მონატრებული მეფე ჯერ ღვინოს დასნაფებია, მერე კი ეს უფარი ნაშალი თუ სანამღვავი აურჩევია გულს მონათელი ვარამის დასაპარცხებლად.

XVII საუკუნის ქართველი ისტორიკოსის ბერი ეგნატაშვილის სიტყვით, სვიმონ მეფემ „ჭამა თრიაქი და გამხიარულდა“.

სად და როდის შეეყარა ეს აბეჭდილი სენი სამშობლო-სათვის თავდადებულ რაინდს?

1569 წელს ფარცხისთან ბრძოლაში, მოღალატე კახაბერ ყორღანაშვილის მეოხებით, ყიზილბაშებმა დააჯყვევეს სვიმონ მეფე.

XVII საუკუნის გერმანელი მოგზაური და სწავლული ადამ ოლგაროუსი აღნიშნავს, რომ ქართველი მეფე ცხოვრობდა იყო, როგორც გულადი მეომარი და განათლებული კაცი, კარგი მეღვინეც და მცოდნე ფილოსოფოსია.

ალამუთის საპრობოლემო ყოფინას დაუახლოვდა შამ-თამაზის ძეს ისმაილ-მირზას, რომელიც იმიტომ ჩაუხმყვედევიათ ნარჩინებულ ტუსაღათათვის განკუთვნილ ცხრაკოტლუმში, რომ ველური და თავანყვეტილი ბუნეც და გამოარჩოვდა. მშვიდობიან დროს მეკობრეთა რაზმებს მიოძლოდა ოსმალეთის სახლერებისკენ, დათარე-

შობდა და ყველას ძარცვავდა, მტერსა თუ მოყვარეს. ირან-ოსმალეთის ზავს არღვევდა და სეფიანთა შაჰს საქმეს უხელაფრობებდა.

ისმაილ-მირზამ დაიყოლია სვიმონი, გამაჰმადიანებულყო, შეჰპირდა, როგორც კი თავისუფლებას მომანიჭებენ და ტახტზე ამიყვანენ (უფროსი ვაჟი ვახუშტი შამ-თამაზისა), სამშობლოში მეფედ დაგაბრუნებო.

მაგრამ გამაჰმადიანებას ვილა ჩივის, როცა სწორედ ალამუთში მიეჭვია თრიაქს, რომელსაც ისმაილ-მირზა ეტანებოდა და „ისლამის ბედნიერებასთან“ ერთად ნარკოტიკსაც აზიარა ქართლის მეფე.

ირანში, ისევე როგორც აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში, ოდითგანვე ფეხი ჰქონდა მოკიდებული იმ სენს, ღელს ნარკოტიკისა რომ ეეძებოთ. განსაკუთრებით ვაგრძელებული იყო თრიაქის ანუ ოპიუმის (ქართულად „აღიონს“ ამბობდნენ) წევა.

ზემოსხენებული ოლეარიული წერს: სპარსელთა მტკიცებით, თრიაქი უწყინარ კაცსაც კი საბრძოლველად განანყობს, უზრადლო მოკვდავს ურეველო სიმამაცეს და სულეირ მხნეობას ჩაუწერავსო.

სახელოვან სვიმონ მეფეს არც სიმამაცე აქვდა და არც სულეირ მხნეობა, მაგრამ ტყვეობის სიმამილმა აიძულა გაესინჯა აღმოსავლური

სატყუარა. ერთხელ გასინჯა, ხანმოკლე ნუგეში პპოვა და ველარ დაანება თავი, ჯადო-ნამღლით ტკბობა, როგორც ჩანს, დაუძლეველ ჩვეულებად და აუტანელ მოთხოვნით გადაეცა.

ისმაილ-მირზას მალე აუხდა გულისნადილი. 1576 წელს გარდაიცვალა შამ-თამაზი და ყიზილბაშებმა დაუყოვნებლივ გაათავისუფლეს საპრობოლიდან ორივე საპატო ტუსაღი. ისმაილი ირანის ტახტზე დასვეს, ხოლო სვიმონი სამშობლოში გამოისტუმრეს.

იმანად ამგვარი იყო ზედი ქართველი მეფეებისა. სამკედარი-სასიცოცხლოდ გადამტრებულთა ორი ევშაის დაუხრულბელ და სისხლისმღვრელ ომში, გარემოებათა შესაბამისად, ხან ერთის მხარე უნდა დაეჭირათ, ხან მეორისა. სხვა რა გზა ჰქონდაო!

ამჯერად ქართლში ოსმალი ბატონობდნენ და, ბუნებრივია, მეფე ქართლისა ყიზილბაშებს დაივლებდა მოკავშირედ, რათა ოკუპანტები განედევნა თავისი ქვეყნიდან.

ფარსადან გორიჯვანიძე გვამცნობს: „მეფემ სვიმონ გარდასდვა თავი, ხონთქრის გასაჯარებლობად და ყაენის საამებლად ეჩინა ხმალი და მრავალი ურყემი დახიო“.

ალამუთის საპრობოლემო შყარული წყულის სენი, რასაკვირველია, საქართველოშიც გამოპოვებოდა.

ახლა გორიჯვართან იდგა და გულჯვარიანად გაპყურებდა გორის ციხეს.

ჭამა თრიაქი და გამხიარულდაო...

კონსტანტინოპოლის კასტელი

გორის ციხე

პატარა სოსოს თვალით

(ლორიკული გადახვევა)

მერე ისევ გორისაკენ გაუხედავს და თვალში მოხვედრია, რომ ბოსტნებში ახალი მწვანელი ამოსულიყო. გაზაფხულის პირი იდგო, დასძინს მთბორბელი და მერე გვიხსნის, რომ თრიაქის მჭამელს მაშინვე მოშვიდება ხოლმე. საგზალი როგორ არ ექნებოდათ, მაგრამ მეფეს მაინცუცხადამირსა სურნელოვანი მწვანის გემი მოგატარა და თავის ამაღის მიმართა: „ესე როგორ გკვადრებათ ქართველთა, რომე მე მწვანელი მინდა და თქვენ გორიდან მწვანის ვერ მომიტანათ“.

მეფე იყო და მწვანის ნატრობაჲ უმაღვე დაეშენე გორის ბოსტნებში და დაკრიფეს ქორუა მწვანელი. ოსმალ მეციხოვნეობა, რა თქმა უნდა, არ გამოეპარებოდათ ქართველთა რეიდა და გორის ციხიდან თოფ-ზარბაზნების სროლა ამტყადარა.

დაღუპულან დიდნი თუ მცირენი და მათ რიცხვიჲ — გრჩა ბატონიშვილი, პაპის ძმისწული სვიმონ მეფისა, სპასპეტი მენინავე ლაშქრისა (და სხვანიცა მრავალნი თავადნი ამოსწყვიტეს).

მეფის რწეული ქვეშევრდომნი იღუპებოიან მხოლოდ და მხოლოდ საიმი სოდ, რომ მეფემ მწვანელით გაიგრეტოს თრიაქსგან გამწვარალი პირი.

იღუპებოიან არა სამშობლოსათვის, არა რწული-სათვის, არა თავისუფლებისათვის, არა დამოუკიდებლობისათვის, არა სატრფოსათვის, არა ცოლ-შვილისათვის, არა მამა-პაპათა საფლავებისათვის, არამედ — მწვანელი-სათვის.

უპრეტენდენტო მოვლენაა საქართველოს ისტორიაში. იცმა კი ესოდენ ძვირად მოპოვებული ნობათი მეფემ თუ გამოიხილლა უაზროდ, უანგარიშოდ დატრიალებულმა ტრადედიამ? ვინ იცის, ვგებ საზუდაშიდ შეზიზღდა თრაქითი განცხრომაც და მწვანელიც.

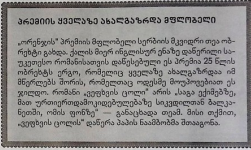
ახირებული სურვილი უყუყუბანოდ კი შეუსრულეს ქართლის მეფეს, მაგრამ მწვანისათვის უზება დაღვრილ სისხლს ვეღარ აბატინდენენ.

ვახუშტი ბატონიშვილი წერს: „მოართვეს მწვანელი მეფესა და აუყუდრეს მონწყეცა სპათა მისთვის“.

ბერი ეგვტაპილი აღმოუთებთ აღნიშნავს: „და მამინ დაგებ მეფე სვიმონ უტყობაზედ, რომე მწვანელი-სათვის ამდენი კარგი კაცე ამოსწყვიტეს“.

ყიხიბაშანი და ოსმალნი მანამდეც ხომ „დელი-სეფი-მონს“ ეძახდნენ უჩვეულო სიმახაცით გამორეული მეფეს, მაგრამ ზემოთ დამოწმებულ ეპიზოდს პირდაპირი მნიშვნელობა მიუნიჭებია მისი შეტსახებისათვის. ადრე დიხაც ეპიპეტიბა, მტერი „სეჰილი“ რომ უსიღებდა, ახლა კი ჭკუაში აღარ დაუფუტოდა დელი-სეფიმონბა.

მაგრამ მისი მრავალნი საქმენი საგმარონია გვაიძულებენ, რომ შენდვლა უფორათ და მიუტყვეოთ მის მიუტყვევებელ ცოდვაც — მსგავსად ჩვენი წინაპრებისა.

პრემიის შევლაზე ახალგაზრდა მწოდლი

„ორენჯის“ პრემიის მფლობელი სერბიის მკვიდრი თვა-ობრებსტ გახდა. ქალის მიერ ინგლისურ ენაზე დაწერილი საუკეთესო რომანისათვის დანესტრული ეს პრემია 25 წლის ობრებსტ ერგო, რომელიც ყველაზე ახალგაზრდა იმ მწერლებს შორის, რომელთაც ოდესმე მოუპოვებიათ ეს ჯილდო. რომანი „ვეუბის ცოლი“ არის „საგა ექიმებზე, მათ ურთიერთგამოკიდებულებაზე სიკვდილთან ბალკანეთში, ომის ფონზე“ — განაცხადა თემ. მისი თქმით, „დეუბის ცოლი“ დაწერა პაპის ნაამბობმა მთავარმა.

„მწვანელი ლაშქრობა“ ფრიად ორიგინალური რაკურსით არის წარმოდგენილი კონსტანტინე გამსახურდიას ტრილოგიის „ბელადი“ პირველ ნიგეში (1939 წ.). ამ დანარჩენების ერთ-ერთი პერსონაჟი ვახლავთ ღრმად განსწავლული ხალხოსანი მისა ქილიფარი, რომელმაც თითქმის ზეპირად იცის საქართველოს ოცსაუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე რომელი მეფე, რომელი ერისთავი ან კათალიკოსი სად დაბადებულა, როდის მომკვდარა, რომელი ომი სად მომხდარა და რომელ მეფეს რომელ ბრძოლაში წაქცევია ცენი.

უფრო მეტსაც ვიტყვიო, შეფარული ირონიით ბრძანებს „ბელადის“ ავტორი, მისა ქილიფარს ისიც იცოდა, ეს ცენი რა ფერისა ყოფილაო.

ჰოდა, ეს ღრმად განსწავლული ხალხოსანი საქართველოს წარსულს მცნობს თავის მოხალისე ავტორდს — პატარა გორულ ყმაწვილს, სახელად სოსოს, და უფრველეს ყოფილისა „მწვანელზე ლაშქრობა“ ახსენდება, ეინაიდან ქართული ისტორიული რომანის დიდოსტატის

სიტყვით, „ისტორიის შეგნებაში მაინც და მაინც შორს ვერ მიდიოდა მისა, მას მხოლოდ ლეგენდარული და ანეგდოტური მხარე ესმოდა მისი“.

საქართველოს ისტორიაში კი განა ვგვხვდები, იმდენ უფრო ლეგენდარული და ანეგდოტური ეპიზოდია, ვადრე „მწვანელზე ლაშქრობა“?

და აი, მისა ქილიფთარი თითს გაიშვირს და ამბობს: „ევერ მტკერის გადაღმა სურზე მეფე სიმონი და მისი ჯარი მდგარა. ზაფხული იყო და კიჭრი უნაჭრია მეფეს. ვაგმო-ემვენ თურმე თავანყვეტილი რაინდები, ევერ მარამარჯეთი ოქროპირიძეების ბოსტნებია, ენად კიჭრა და მწვანელი მოუპარავთ რაინდებს და მეფისათვის მიურამევიათ“.

პატარა სოსოს ყურში მწვედ მოხვდება — მოუპარავთო და შეეზინანება მოძღვარს: „ასე გამოდის, კატრისა და მწვანისოს მოსახლავად მოსულა სიმონ მეფე და მისი ჯარი“.

მისას ანებთა ეს შენიშნა და შეკრადის გონებამახვილობით აღტაცებული გადაიხარბარებს, მაგრამ მყისვე დახსენებს: არა, შეილო ჩემო, ბოლოს და ბოლოს სიმონმა აიღო გორიო.

მამასადამე, მწერალს თუ დაფუჯერეთ, პატარა სოსოს გულში უკვე ჩაზუდებულა მასჭირი ანტიპათია მეფეთა მიმართ, სულერთია, რუსი იქნება თუ ქართველი, ვევერთელა იმპერიის ბატონ-პატრონი თუ ჯიბემი ჩასატყუ საგმეფოს გამგეტელი.

თითქოს გმობა აკლდა დელი-სეფიმონს, ახლა ქურდაცაცაცობაც აპკიდეს, მაგრამ პატარა სოსოს რა უნდა მოე-

კითხვით, თუკი ამ გაცეილებების ინიციატორი („იტირი და მწვანელი მოუპარავთო“) ხალხისინ და ჩვენი წარსულის უბადლო მიცემე პრძანდება.

მაგრამ ვისა ქლიფთარი ვილას ახსოვს, „ბელადის“ მკითხველს მთავარი პერსონაჟის, მობავალი ბუნადის ინტერპრეტაცია უფრო აინტერესებს, დიახვად, სწორედ ასე იფიქრება და ასე იტყოდაო, იოლად დაასკენის — გამომდინარე მისი შუმდგომი ცხოვრებიდან და მოღვაწეობიდან.

თუმცა მკითხველმა შესაძლოა იმ გარემოებასაც მიაქციოს ყურადღება, რომ დასახელებული წიგნის იმავე ფრაგმენტში ვისა ქლიფთარი წერა: კითხვის პირველ გაცეილებებს უტარებს მოხალისე შეგირდს და ამიტომაც მკითხველს ვაიუფე ეჭვი შეეპაროს, ესოდენ მწიფე ნაზრევი ექვსი-შვიდი წლის ყრმას საიდან გაუჩნდავად, გინდ ადგილობრივი ეუნდერკინდი დაარქვი და ენიდაც — მომავალი გენიაო.

მკითხველსა, თავის დაუმეწურად, შეიძლება ისიც იფიქროს, რომ „მწვანელზე ლაშქრობის“ ჭყერტა ორიგინალური რაკურსით, ვისა ქლიფთარსა და პატარა სოსოს რომ იფიქრებიათ, სინამდვილეში გამოხატავს თავად მწერლის ფიზიხელ ანგარიშს, რომ ამოლოგია მიქქმალული გმირისა, რომელსაც ერქვა გიორგი პირველი, გაანოსანსნოროს აგუგუნებულ სამწყობრო მარშისათვის ფეხის აწყობით.

გოჩა ბატონიშვილი

მწარე ფიქრი აღმძვერელი და გულსატყვიე ეპიხოიდი, „მწვანელზე ლაშქრობა“ რომ შეგვარებო, მიუხედავად მიფლი თავისი ტრავგიზმისა, ერთო კოლორიტულად გამოიყურება ქართლის ცხოვრების დინეგამი და ჩვენი წარსულის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს ისეთე, როგორც, ვთქვათ, ლაშა-გიორგის ძმაცაცოხა რინდებთან ანდა ედუმა ვაჩნაძის ორთაპრიოლა დიდი მოურავთან ავადასახსენებელ პაზსლეების ომში.

ესენი და მათი მსგავსნი მიზნიფეული თემებია მხატვროული ლიტერატურისათვის და, ამასთან, უამთიოდ ერთფეროვანი და მოსანყენი იქნებოდა საქართველოს ისტორია.

მაგრამ ძალზე უყვარია ის ფაქტი, რომ ბერი ეგნატაშვილი და ვახუშტი ბატონიშვილი საკმაოდ ვრცლად გადმოგვეყენე „მწვანელზე ლაშქრობის“ და მხოლოდ ორიადე სტრიქონს უთმობენ სვიმონ პირველის მიერ გორის ციხის აღებას (1599 წ.), მაშინ როცა გაბამსადიანებელი და ჩვენში „სპარსოფელად“ მონათლული ფარსადან გორგიჯანიძე კონრტს არა სხრავს „მწვანელზე ლაშქრობის“ შესახებ და დანტერლებით მოგვიტობროს გორის ციხის აღების ამბავს.

ანა თავად განსაჯეთ, რომელი მათგანი იყო უფრო მშინწველოვანი ქვეყნისათვის — ოსმალთა კლანჭებიდან გორის ციხის დასნა თუ ქართლის მეფის საბედისწერო აზრებმა?

ახლა ყური ვათხოვთი ფარსადან გორგიჯანიძეს:

დიდი ლაშქრით მოვიდა ლალა-ფაშა, დაიპყრო აზერბაიჯანი, ქურთისტანი და ერევანი, ნახჭევანი და ყარაბაღი, შირვანი, თბილისი და გორი, ლორე და ალყაყალა, ახალციხე და ქვეყანა მესხთა, და ყველა ციხე-სიმაგრეში თავისი განიზზრებიტა ჩაყენა. მაგრამ სვიმონ მეფე არ დაემორჩილა მას და ბრძოლას განაგრძობდა. თბილისისა და გორის ციხეიდან ვერაინე გამოიფოდა. გ. ზუბეი ყველგან მტკურელი იყო. ოს-

მალნი დიდი ძალეებით თო აზერბეზდენე გამოსკლას სარჩოსანიოვანისა და ნუზლისათვის. ქართველები სადაც ნანადდევი-ზოდენე მარტოც მთენილ ურდნს, მესიყე კლავდენენ.

ქართლის მეფე ვერე გორის ციხის აღებას ცდილობდა. ამასობაში იქნება ბუთასი ოსმალო გამოიფოდა. დაპარებო ახალი-მახლო მდებარე სოფელში, საშწლით ბრავრებიტა გაიტეტენეს და მრავალი ძრახვა და ცხეარი მოინადაკელს და გალოალეს გორის ციხეში შესავანად. ბატონიშვილი გოჩა ბუთასი დარწმული კაცით წინ დაუბედა მტერს. მეფენათ ძლიერი ომი, ოსმალნი თავგამეტებით იბრძოდენენ და მათი უმეტესობა დაიღუპა. ვადარჩენილემმა ციხეში აიტანეს ბურჯინები. „და ბატონიშვილი გოჩა გამარჯვებული მეფე სვიმონთან მოვიდა. მიტყა იამა და გორის ციხეს შემოადაც.“

ცხრამ თვე იბრძოდა, მაგრამ ოსმალნი ფეხილად და ფრთხილად იყენენ. მეფემ დიდმარზვის შენახვისათვის თავისი ჯარით უკან დაიხია. ოსმალებმა იციადენენ, რომ დიდმარზვებში ქრისტიანები ომსა და შურულს ერეებოდნენ. მოტყუდენენ და აღარ ფრთხილობდენენ. მეფემ უბრძანა ფარსადან ციციშვილსა და სულხან თურმანიძეს: თქვენს მამულში მალულად ბლომად კომეები დაამზადეთ, ვერცე მზადა გყავდეთ და როცა შეგატყობინებთ, მტკერისა და ლიახის შესართავის ქვეითი ჭლაში დაამხედეთ, შიურის დალევის ეამსა ბნელს ღამესაო. პაემანზე მეფე მოვიდა თავისი ჯარით და იმათაც კომეები და ჯარი დაამხედურეს. მტკერის მხრიდან მუნჯებით ხმაპოულულად მიეპარნენ და ვიღერ ჩაზრების საყდრს არ ცახცადენენ, ოსმალებს არაფერი შეუშენვიათ და როდესაც შეიტყვეს ქაროველების გამოჩენა, შექნეს ციხეში ძაბილი და ალიკიანი. მამულში აანთეს, მაგრამ ქართველნი კომეებით უკვე ასულუყენენ და ციხის შიგნით ვანაღდა ბრძოლა. ზოგი ისევე კომეზე იყო და იქაც ვარდებულები დააკადა შექნა. ვარდელანაც ძალი მიატანეს და ციხე აიღეს. ძაბილისა და ყვირილის და ხაზაბუხის ხმა გაიღვიერდა. გოჩა ბატონიშვილი თავისი ჯარით მიეშველა და გათენებამდე გაგრძელდა ბრძოლა.

ორი ეპიზოდის ქრონოლოგური თანამიმდევრობა იოტისოდენა ეჭვსაც არ იწვევს. რასაკვირვებელია, ვერე „მწვანელზე ლაშქრობა“ და მერე — გორის ციხის აღება (ვახუშტის თხზულების მიხედვით ამ ორ ეპიზოდს ერთმანეთისგან რამდენიმე წელი ამორებს, ბერი ეგნატაშვილის სიტყვით კი — „მცირე ხანი“).

გოჩა ბატონიშვილი მემკვიდრეა ვანაკითხველად გვევლინება და ექვეტყვე აყენებს „მწვანელზე ლაშქრობის“ ავთენტურობას.

P.S. როგორც ვნახეთ, ვახუშტისა და ბერი ეგნატაშვილის მონახრობში გოჩა ბატონიშვილი სულ ერთხელ გამოწინდება და ილუპტობა იკადე. ზოლო ფარსადან გორგიჯანიძის მიერ აღწერილ ეპიზოდში, გორის ციხის აღებისას, სამერე გამოწინდება ოსმალნი ვერაფერს აკლებენ, ცოცხალი და საღსალადათი ოჩებუა, ფრწილიც არ ნამოსტყენია.

როგორც ჩანს, „მწვანელზე ლაშქრობის“ დალუბული გოჩა ბატონიშვილი მკედრეთით აღმდგარა, რათა თავისი, არცთუ მოკრძალებული, წელილი შეტანა გორის ციხის აღებაში.

აი, ესოდენ მზაკვარი რამ არის ისტორია, ზნელით მოცული და იღუპალი, ვერც ჩირაღდანი გვეყლის და ვერც პრიფეტორები კლაკნელ ლაბირინთებში გზის გასავენებაში.

მარინე ტურავა

ორი ათასი წლის ლოცვა

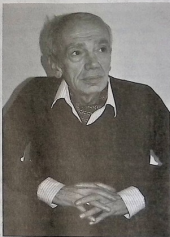
ზაურ კალანდის „სიზმრებო ლამე“

ქართველები მხოლოდ დროდადრო თბილისში გამოცემული კრებულებით ვხვდებით, როგორი განწყობა და პოზიციაა თანამედროვე აფხაზურ ლიტერატურაში. განსაკუთრებით საინტერესოა ქართველი პერსონაჟის ხატვის ტენდენცია, თუ ტენდენციის არარსებობა. ამგვარი პერსონაჟის გამოყვანა ან ტაბუირებულია ან მკაცრად განსაზღვრული (ერთ-ერთი ასეთი კრებული — „ხაიღი“ — 2007 წელს საქართველოს ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს ინიციატივით გამოცემა, მასში შესულია რამდენიმე აფხაზი მწერლის მოთხრობა, ქართველი არსად არ არის ნახსენები აქცარად, ლად).

სამირისპირო სურათია ქართულ მწერლობაში, აქ სხვა ტენდენცია შეიმჩნევა — აფხაზი სიყვარულით არის დახატული, გულისტკივლით, იგი ხან აფხაზეთში დარჩენილი ქართული ოჯახების მხსნელია, ხან საფლავებს მომეღვლე-მეგატრონე. ალბათ, გულბრწყინობა იმის მტკიცება, რომ ამგვარი განწყობა გადავტარქნის, აფხაზებს თვალს აუხლდა და ქვეყანაც გამოთლიანდებოდა, მაგრამ მწერლობის დანიშნულება ხომ ადამიანები სიყვარულის დათესვაა, გულებს შორის ხეივს გადევნა. მწერალი ზომ „ერთი ცრემლით“ მიანც მეტის ჩივნა, ამიტომაც მისი სიყვარულიც უფრო ღრმაა, უფრო ფაქიზი...

ზაურ კალანდის, ალბათ, ამაზე არც უფიქრია, როდესაც „სიზმრებო ლამე“ წერდა (ქრეფი მწერლობა“ 12, 2011), მისთვის ამგვარი პოზიციის გამოხატვა სრულიად ბუნებრივია. „დრო არ არის მომზადებული, ის მხოლოდ რაოდენობას არ აღნიშნავს“ (თამაზ ჩიხუტყვი). ამ მოთხრობის დრო პირდაპირ კავშირშია ქართულ-აფხაზურ ომთან. ადამიანთა ურთიერთობა, სიყვდილი და სიცოცხლე, მწერალი და სიძულვილი, თვით სიზმარიც კი ამ ომით არის განსაზღვრული.

ზაურ კალანდის პროზისათვის დამახასიათებელი რვა-ღობიდან ამოზრდილი, ფაქიზი სიუჟეტი, პერსონაჟი და გარემოს ხატვის სისადავე, ნეორეალიზმისათვის ორგანული ყოფითობის ხაზგასმამ და ქართული მწერლის ის „ერთი ცრემლი“ — ასეთია „სიზმრებო ლამე“. კიდევ ერთი შუქჩრდილით სასვე მოთხრობა, ქართულ-აფხაზური ოჯახის წარსულით, აწმყოთა და აწ უკვე მომავლითაც...

ეს მწერალი უფრო არაორდინარულ სიტუაციაში ცდილობს ხოლმე გახსნას პერსონაჟის ხასიათი. მისი გმირებისთვის ჩვეულებრივი, მიმდინარე, უფრო ზუსტად სტატუსური მოდულიცითი გამორჩეული მდგომარეობა არაა დამახასიათებელი“ (ელგუჯა თავბერიძე). აქ სტატუსური მოდულიცის, ჩვეულებრივად ცხოვრების შესაძლებლობას ომი და მისი შედეგები არ ძლევია.

დაბოლმით, გაბრაზებული, გაბოროტებული აფხაზი ბიჭი — ალიკა, გარდატეხის ასაკისათვის ჩვეულებრივი სირთულეთა და ჩვეულებრივი მოზარდისათვის უცხო გამოცდილებით — ჩვენ თვალში ისევე ნათელი, კეთილი, ნათესავევზე მზრუნველი ბიჭად იქცევა, როგორც კი მათ განსაცდელი დაემუქრება. არადა, ცოფდა გამხელილი სჯობს და თავიდან ეს განსაცდელი სწორედ მის მიერ პროვოცირებულიად აღიქვია. იმდენად დამაჯერებლად ხატავს მწერალი ბიჭის სიძულვილს, რომ ასეთი საქციელი სრულიად ბუნებრივი იქნებოდა, მაგრამ... სწორედ ამ განსაცდელმა გამოიწვია მისი ტრანსფორმაცია. ათი წლის შემზინებული ქართველი გოგონა ისევე იზრუნებს თავის დეიდაშვილს, ძმასავეთ თანაშერდელ ალიკას და მკითხველსაც სჯერა, რომ გოგონა ისევე ნახავს სიზმრებს, თუ რეალურ სამყაროში არა, ძილში მინც — გაქრება შიმშილი, სიძულვილი და შიში, ყველაფერი იქნება უცხო და მინდვრის ყვაელებითი ფერადი, ლამაზი...

ვინ იცის, რამდენი დაბოლმით და გაბრაზებული აფხაზი ბიჭი დაიღის დღეს ჩვენს საერთო მიწაზე. ბიჭები, რომელთა მამებიც ან ომში დაიღუპნენ ან მარადირობას შეინიღრნენ. ვინ იცის, რამდენი ქართველი ბიჭი დაიღის ენგურის გაღმა საქართველოში მხოლოდ მონაკოლთა რომ იცნობს ნინაპრების სამშობლოს. ვინ იცის, შეხვედებიან თუ არა ისინი ოდესმე და გაერთიანდებიან თუ არა მათ რაიმე განსაცდელი.

მოთხრობის ენა, ისევე როგორც ზოგადად ზაურ კალანდის ენა, ლაკონური, სამკაულებს და სამშვენივრის გარეშე, ზოგჯერ ზემდებლად კონკრეტულიც კი ამ ინტონაციას, ერთგვარ ინდიფერენტულ სტილს, რაც მონათბობას მტკ დამაჯერებლობას სძენს, დროდადრო მწერლის გულბრწყინული ემოცია აღდევს — ახლა არ მოთბარა ქრისტეც ქართველიაო, ერთქელვდა აფხაზი მათხოვარი ეკლესიის წიქ ქართველს. „ესმის ჩემი ენა... ორი ათასი წელი მისთვის მილოციაო...“ პასუხობს ეს უკანასკნელი, პაპისის გარეშე, ალაღადა.

იქნებ ოდესმე ილიკას და მოქემი, ბეღისა და ბიჭინთაში... ისევე შეძლოს ქართველმა თავისი ორიბათისლოვანი ლოცვის გაგრძელება და აფხაზებთან ერთად ცხოვრება ქორსა და ლხინში, განსაცდელმა და სიხარულში, მანამდე კი — ყუთებში ჩალაგებული ქართული ნივთები და მეგობარ აფხაზთა მიერ სახელდაცული გუდაბამული საოჯახო აღბოძრება და გაცემადებიან ჩვენს ისტორიულ სამშობლოში. ამ ლოდინს კი ქართველი მწერლების სიყვარულია და გულწრფელობით აღსაცხე მოთხრობები ვაგვიადვილებს.

ეკა ბუჯიაშვილი

ის ბოლო ოცი წელიწადი

შესვენარ თათია პაჭკორიასთან

იგი ეკუთვნის იმ მცირერიცხოვან ადამიანებს, რომლებიც ცდილობენ, შეინარჩუნონ ჟურნალისტიკის ღირსება და გადაარჩინონ ის სრულიად შეუფერებელ პირობებში. ვითარებამ ისე მოიტანა, რომ ჟურნალისტობა გაუთანაბრდა ზერეულობას, ზედაპირულობას, კონიუნქტურას... და ასეთ დროს განსაკუთრებით დასაფასებელია იმ ადამიანთა ღვაწლი, რომლებიც ახერხებენ, ამ ტენდენციის საპირისპიროდ იარონ, იყენენ მიუკერძოებელი და სულისკრივისა და ზნეობის უწყვეტობა შეინარჩუნონ. დღეს თუ არსებობს წარმატებული პროექტები, მათ შორის უპირველესად შეგვიძლია დავასახელოთ გადაცემა „ისტორია“, რომელიც თათია პაჭკორიას და მისი გუნდის ძალისხმევით იქმნება.

ძალიან რთული პერიოდიია აღებული — ბოლო ოცი წელიწადი — მღელვარე, აბრაღული, ბევრწინილად შეუფასებელიც.

იყო დრო, როცა მიუკერძოებლობა, ობიექტურობა გაიგივებული იყო მარქსიზმთან და ადამიანებს არ ჰქონდათ უფლება თავისი აზრი გამოეთქვათ. ამას ერქვა სუბიექტივიზმი. ახლა ვითარება შეიცვალა, ტერმინებმაც იცვალეს აზრი და მოვალენიც ვართ, გასაკანი არ მივცეთ სუბიექტივიზმს. და, აი, მისი ნახაზიც არ არის გადაცემაში „ისტორია“, რომლის სამუშაოებიც შეგვიძლია ბევრ რამეს სხვა თვალთ შევხედოთ, რადგან აქ არის განსჯა, ანალიზი... ის დინამიკურია, ცოცხალია და თუ ვინმეს განსხვავებული აზრი ეჩვენება ცალკეულ საკითხებზე, ესეც აუცილებელია, რადგან ცოცხალი სხეულია და კამათიც უნდა იწვევდეს.

ჩვენ ვიცით თათია პაჭკორიას სატელევიზიო გადაცემები, მისი საჟურნალო და საგაზეთო უბრალოდ, თითოეული მათგანი გამოირჩევა სიღრმით, ხანი რომ გავა, მიტე ფასს შეიძენს და მნიშვნელოვანი მასალა იქნება მეტყვევარათათვის.

წლების წინათ თათია პაჭკორია სიმარტული იწყებდა, ჭეშმარიტების ძიებით. წინ კიდევ დიდ გზაა, დღეს კი უბრალოდ გვიხარია, რომ თანამედროვე ჟურნალისტიკა მისი სახელითაც არის აღბეჭდილი. დღეს იგი ჩვენი სტუმარია და შეკრებილთა წინაშე მამოღრლის ამპლუაჟიც წარადგება — ასე გახსნის **როსტომ ჩხეიძე** ჟურნალ „ქვეყნის მშენებლის“ სალონი გამოართულ შეკრებას, რომელიც ხმაურითაა აღმოჩნდება, რაკი ჩვენთვის საინტერესო და სასაუბრო საკითხებს შეეხება, გადაცემა „ისტორიის“ თემებს, განსაკუთრებით კი უახლეს ისტორიას, დაშვე-

ბულო შეცდომებს, თავისი დღი რომ დააჩინოს ქვეყნის ცხოვრებას, შედეგებს კი დღესაც ვიმკით. თუმცა, უმჯობესია ყველაფერი თანდათანობით ვიამბოთ:

**ძვირი საზღაური და...
შანსი, რომელიც ერთხელ გეძლევა**

შეილი ხშირად ეკითხება თურმე:
— დედა, შენ რატომ არ გინევეენ დღესდღეობით პოპულარულ ტელეშოუებში?

შეიტყ, იმაზე ვედავება, სულ ასაკოვან ზაღზში რატომ ტრიალებო, ე. წ. „ტელეშოუებზე“ რატომ არ ჩანხარო, ერთი სიტყვით, პოპულარული რატომ არ ხარო?

ის კი ეუბნება, რომ მისწარი ადამიანები, რომლებიც ასეთ საკითხებს უღრმავდებიან, ამგვარ გადაცემებს აშხადებენ, ფართო მასშტაბის საინტერესო არ არიან, და რომ პოპულარულობა ანთ სულაც არ განისაზღვრება.

— დღეს აქ რომ იყოს ჩემი შეილი, ვეტყუდი, რომ ეს დღე საეტაბოა ჩემთვის. მართალია, აქ ბევრნი არ ვართ, მაგრამ ვართ ისინი, ვისი აზრიც ჩემთვის ძალიან ძვირფასი და ღირებულია, — იტყვის ქალბატონი თათია, — ძალიან მიყვარს ჩემი საქმე და ვცდილობ, ტყუილი არ ვთქვა, თუმცა იმასაც ვეტყვით, რომ მედიასიტრუქში ახსოვლტური სიმართლე არ არსებობს. აქაც გვიწევს ღვაინება. საწუნხაროდ, ისტორიის შეცვლასაც ახერხებენ, მაგრამ ჩვენ ვეცადეთ, 90-იანი წლების პატალეგებში ობიექტურობის მარცვლი შეგვეტანა. რა თქმა უნდა, ვეცადვას შევძლო უკეთესად გავეთვინა, მაგრამ... გვაკვიდეო იგი წელიწადი და როცა ეს თათია აღარ იქნება, ყველღის ჟურნალისტები გადაწყვიდვენ ამ ყველაფერსო.

შერადესითი აღმოსავლეთმცოდნეა, თურქული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი დაამთავრა. მეოთხე კურსზე იყო, როცა ტელევიზიაში მამყვანთა კონკურსი გამოცხადდა. გადას უთქვამს: ასეთ კონკურსებში ყველაფერი წინასწარ დადანიჭეტილია და წუ ნახვალ, თორემ გული დაგწყვიტაო.

მინც ნავიდა.

სინჯების ჩანერის შემდეგ გადაუნწყვეტია ტელევიზიის მამინდელი ხელმძღვანელებისთვის, ზახა დარასელისთვის, წარედგინა თავი.

და გამოუვიდა.

ასე აღმოჩნდა „როლო“ საინფორმაციო გადაცემის მამყვანის მუშაო.

ტელევიზიაში მამინ ასე არ ხდებოდა.

— როცა ეს საბარძელი დავიკავე, ბევრი ჟურნალისტი ემზადებოდა ნამყვანობისთვის. უბრალოდ, მოხდა ისე, რომ კარგი თვალთ შემომივადეს. ასე იოლად და დაუშხაზურებლად აღმოვჩნდი ამ როლით. თუმცა მერე...
მერე აქ ფოიერვერკისთვის — როცა იტელევიზიის საოცარ სამყაროში აღმოვჩნდი — ყველა საზღაური გადავიხადე.

საკმაოდ ძვირი გადავიხადე.

იყო პერიოდები, როცა ვფიქრობდი, დავრჩენილიყავი ჟურნალისტიკაში თუ არა, მაგრამ ყველა ჟურნალისტმა უნდა იცოდეს, რომ ამჯერად ფიქრი დაუშვებელია. ტელევიზია ისეთი რამაა... სულს ამოვარბიებს, იმხლად ნების-

ყოფა და ენერჯია სჭირდება. გუნდთან თანამშრომლობა კიდევ სხვა დისციპლინა... და შესაძლოა ერთ დღეს უბრალოდ დაიღალო. თუ ძალიან არ გაყვარეს ეს საქმე, ვერ გაუძლებ.

იყო დრო, როცა ტელევიზიის გარეშეც ცვტობრომბო, მაგრამ ეს არსებობას უფრო ჰგავდა. მასსთვის ის სამსახურიც — გადაეკეტავედი კარს, დაეჯდებოდი საყარძელში და... მძინინა.

რეკომპენდიც:

— ჩვენი ვიცოდეთ, რა სამსახური იყო ასეთით?

თათია პაქკორია:

— ეს იყო... პარლამენტში.

ვერძნობდი, როგორ ვკვდებოდი თანდათან, როგორ აღარ ვარსებობდი. მერე აღმოჩნდა, რომ ისევე ჩემი ბრძოლით ერთ-ერთი ტელეკომპანიის მფლობელთან მივედი, მივიტანე ჩემი კასეტები ჩანაწერებით და...

ასე მოხვდები ტელეკომპანია „მზენში“.

ეს ტელევიზიციდან მეორედ ნახვლის შემდეგ მოხდა. მანამდე კი მთელი რიგი პატალიები იყო. ამ ყველაფერმა ერთ რამეში დამაბრძნინა: ცხოვრებაში მარტივად არაფერი ხდება. მერე აუცილებლად ყველაფრისთვის გადაიხდი. თუშეცა... მასიი გეტყვავა ერთხელ და უნდა გაზოიყენო, რომ რაღაც გრძელვადიანი ისტორია შექმნა.

„მე მარტო არ ვარ“

ნინო დეკანოიძე:

— ქალბატონო თათია, სად უფრო იოლია სიმართლის გაბოხატვა, პრესაში თუ ტელევიზიაში? მე მიანტიერსებს, ტელევიზია თუ აქლევს თავისუფლებას ჟურნალისტს?

თათია პაქკორია:

— პრესაში უფრო იოლი მგონია, თეთრ ფურცელთან მარტო დარჩენილს უფრო მეტილია სიმართლის თქმა.

რაც შეეხება თავისუფლებას ტელევიზიაში...

პირადად მე ყოველთვის მქონდა ამის საშუალება, თუმცა ვიცი ჟურნალისტები, რომლებსაც ეს არ აქვთ. თვითრეგულაცია და თვითცენზურა აუცილებელიც მგონია და, ფეიქრობ, ადამიანს უნდა ჰქონდეს — პრესაშიც და ტელევიზიაშიც, მაგრამ ჩემს გადაცემაში არავინ ჩარეულა, არც რესპონდენტის შერჩევა გააკონტროლებია ვინმეს, არც თემის და არც იდეოლოგიის. უბრალოდ, თავიდან რეჟისაინშიც ხელმძღვანელობასთან, რა ვკინდოდა, რას ვაპირებდი და მას შემდეგ ჩვენ ვუძღვებოდი ყველაფერს. ყოფილა შემთხვევა, მქონია გადაცემებით — მაგალითად, როცა ე.წ. საპრეზო სიესის თემაზე მუშაობ, ძნელია ემოციამ არ გადაგატლოს. მეც ასე დამეშართა. დამიძახა გენერალურმა პროდუქსერმა და ძალიან ტაქტიანად (რათა მერე არ დაფრთხებ და არ დაიშტამპო) მითხრა შენიშვნა და მირჩია, ტონი დამერბილებინა, რაც გავითვალისწინეთ კიდევ.

მე მარტო არ ვარ, გუნდთან ერთად ვმუშაობ და კარგსაც და ცუდსაც ერთად ვიზიარებთ. ამ გუნდის წევრები ძირითადად უფროსი თაობის ეკა თუთარაშვილი და ანია რამიშვილი — არანაყოფიერი ჟურნალისტი, გამორჩეული მედიასივრცეში, ბრწყინვალე მცოდნე არქივი-

სა. ოპერატორია ლევან ლეკიაშვილი. რეჟისორი არ გყავს. ჩვენ თვითონ ვაკეთებთ ყველაფერს.

სალომე კაპანაძე:

— ეს პროექტი დღევანდელ მედიასივრცეში ერთ-ერთი საუკეთესოა. თქვენ პრესაზე, ისტორიის გადახედვისთვის დრო უნდა გავიდეთ. ეს კანონზომიერებაა, მაგრამ მაინც, როგორია თქვენი დამოუდებულება უახლესი ისტორიის მიმართ, გაქვთ თუ არა ჩანაფიქრები ბოლო ათწლეულის ისტორიასაც გადახედოთ?

თათია პაქკორია:

— რა თქმა უნდა. პირველ სეზონზე ჩვენს ციკლს დავარჯვეთ „ისტორია დისტანციის გარეშე“, რადგან ოცი წელიწადი ისტორიისთვის მცირე დროა შესაფასებლად, ერთი ამოსუნთქვაც არ არის. ფაქტობრივად, ემოქათა გასაყარიდან დაგინყეთ — 1988 წლიდან, ნოემბრის აქციებიდან. 9 აპრილის ტრაგედია ჩვენ სხვა რაკურსიდან წარმოვაჩინეთ. ცხადია, დღევანდელი გმირები არიან, მაგრამ ვინც ამას ხელმძღვანელებდა, მათთვის გმირი არ მინოდებია. იმ გადაცემაში რეალური მოხანილენი ყვებოდნენ თავიანთი შევცდომებით დაუფიქრეთ. საქართველოს უახლეს ისტორია ცნობილია დუსურულბული დაპირისპირებებით, პიროვნული კონფრონტაციით და ქართული ეთნო-სიქოლოგიისთვის დამახასიათებელი ძალიან ცუდი ტენდენციით.

სალომე კაპანაძე:

— განსაკუთრებულ სისუსტეს ვიჩენ აფხაზეთის თემის მიმართ. თქვენ ამ საკითხზე მუშაობასაც გვგაუდით...

თათია პაქკორია:

— ეს თემა შევარჯერეთ, მე შევარჯერე პირადად. ფიქტრობ, ისედაც ბევრი რამ გავებედეთ და ვთქვიით.

თამარ ბელკანიძე:

— თათია პაქკორიას გადაცემებს ეტყობა, რომ ინტელექტუალური მარტოდებულება, საინტერესოა ანყობლი საარქივო კადრებით. თუკი ადამიანები პირისპირა საუბრისას იტყუებენ, კადრი ვერ მოგატყუებს, ეს ის ისტორიაა, რომელსაც დრო შეაფასებს. მე ამ ფილმებს იმიტომ ვუყურებ, რომ მივხვდე, რა შევცდომები დავუშვებ — როგორც მოქალაქემ, ერმა, ქვეყანამ. ვკვლავს თავისი სუბიექტური ემოციებულება აქვს მოვლენებისადმი. ამ გადაცემებში საუბრობენ ადამიანები, რომლებიც მოხანილენი იყვნენ ინდროინდელი პროცესებისა და საზოგადოებრივ ასპარეზზე იდგნენ. დაგროვდა უამრავი მასალა და, რამდენადაც ვიცი, ეს პროექტი იმიტომ მოხდა, რომ ყველაფრისთვის თავისი სახელი დაგვეტყვიო. პირველ არსს ჰქონდა მდიდარი ზახა ამ ფილმებისთვის, თორედ ყველა ტელეარხს ამის ძალა არ შესწევს. ეს ყველაფერი იმიტომ კეთდება, რომ ჩვენი შევცდომები გავაანალიზოთ და ამ შევცდომებზე ვისწავლოთ. აი, ეს არის თათია პაქკორიას და მისი გუნდის მიზანი.

ძვეყანა იმეარიულ თამაშებში

თათია პაჭკორია:

— ჩვენი უახლესი ისტორიაში ყველაზე მკითხველული განხილვები სხვადასხვა შორის, ძირითადი განხილვებია მიზნად მაშინ, როცა „სახალხო ფორმტი“ ცალიბდებოდა — ელიტარული ინტელიგენცია და ეროვნული მოძრაობა მაშინ დაეჯება ერთმანეთს სეროიხულად. ეროვნულმა მოძრაობამ უფლება არ მისცა ელიტარულ ინტელიგენციას პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩართულობა. ჩემი აზრით, ეს ასე რომ მომხდარაო, ჩვენ იმ ყველაფერს ავიდებოდი.

მანანა გაბაშვილი:

— ჰქონდა კი უფლება ელიტარულ ინტელიგენციას ჩარევით?

თათია პაჭკორია:

— თქვენ ალბათ იმას გულისხმობთ, რომ ელიტარული ინტელიგენცია მართლაც იყო. კი, იყო, მაგრამ ჩემი აზრით, მართლაც ძალიან შემოზარუნებულ შეიძლება ქვეყნის სასიკეთოდ.

მანანა გაბაშვილი:

— მე უშუალო მონაწილე ვარ ამ ამბებისა — როგორც მამინდელი უზენაესი საბჭოს დეპუტატი. ტყუილების დიდ ნაკადში, რომელიც მოგვდევს იმ დროიდან, თქვენი გადაცემების სიმაართლე ძალზე კარგი თვალსაზრისით შემოვიდა. იმდენად დაიჭვებოდა ხალხი, რომ ამაშიც კი არაღაც დაინახეს და ხიბუნივ გაუწინდით ნეტარა ბიჭებო? ყველაზე დიდი ნაკლი ისტორიის მიმართ დამოკიდებულებას არის მისი ფრაგმენტებად განხილვა, კონტექსტიდან ამოგდება. ბევრი ჰგონია, რომ აფხაზეთისა და ოსეთის პრობლემები საბჭოთა პერიოდიდან მოდის, მაგრამ გაცილებით ადრინდელია...

თათია პაჭკორია:

— ჩვენ ამ საკითხს XVII საუკუნიდან მოვყვებით...

მანანა გაბაშვილი:

— 1801 წელს, როცა საქართველომ დამოუკიდებლობა დაკარგა, უკვე არსებობდა ცხინვალში სამხედრო პოლიგონის შექმნისა და აფხაზეთის გასხვისების გეგმა. მაშინ ქართულმა საზოგადოებრიობამ, კერძოდ კი პეტერბურგის ქართულმა ლობმა, რომლის წევრიც იყო გიორგი დიმიტრის ძე შერვაშიძეც, ნიკოლოზ II-ის მამინაცვალი — უზარმაზარი როლი შეასრულა აფხაზეთის შენარჩუნებასა და გადარჩენაში. იმპერიის პროგრამა ერთია, მისი შექმნაში — მარტივია: ამ გეგმაში ჩართვა საზოგადოებისა, რომელიც, ვარკვეულ ეტაპზე, პრივილეგიებისთვის მართლაც ხდება. მთელი უბედურება ამ მარტივი შექმნაშია — კი ის არის, რომ პასუხს ამისთვის არავინ აგებს.

თათია პაჭკორია:

— სწორედ ეს არის ქალბატონი სალომეს შეითხვის პასუხი — თუ პოლიტიკური ნება არ არსებობს იმისა, რომ ვიღაცამ პასუხი აგოს, აფხაზეთის თემის წამორევა არ შეიძლება.

მანანა გაბაშვილი:

— საზოგადოება, რომელიც აქტიურად უწყობს ხელს საქართველოს ტერიტორიულ რღვევას, არათუ პასუხს აგებს, დანაშაულებულიც არის და ის შექმნილები მუშაობს, რომლებიც ყველაფერთან ერთად ცნობიერებასაც ანგრევენ.

თათია პაჭკორია:

— ამას დრო სჭირდება...

მანანა გაბაშვილი:

— თქვენ გგონიათ, 1992 წელს არ არსებობდა პროვოქცია, რა მოხდებოდა? მაგრამ ვინ დივიჯერებდა! სამარაბოს პრობლემა ახსენეთ... პირველი სტატია, რომელიც გამოქვეყნდა ელიტარული ვიზიტის შესახებ ახსენებთ, მე დავერე. მიუხედავად იმისა, რომ ჩემთვის ვასაგები იყო შევარდნაძის ჩამოსვლის მიზანი, ვიფიქრე, იქნებ საქართველოს მანაც დასჭირდეს ის უაღრესად მნიშვნელოვანი დოკუმენტიც, ვითქვით, დოკუმენტი, რომელიც ჩაიძირეს და დღემდე ჩაიძირულია — არ გამოიყენებო. აქ ითქვა, რომ ხშირად ისტორია...

თათია პაჭკორია:

— კარგად გაუკრებელი ტყუილია...

მანანა გაბაშვილი:

— ასე არ არის. ათონელი მანათლებლის პროგრამას რომ ქმნიდნენ, ისტორიას მნიშვნელოვან როლს ანიჭებდნენ და ორიენტირად სამართლის იღებდნენ. მიამაჩნია, რომ დღესდღეობით ქართული საზოგადოებრიობის ნეგატივის არის სიჭრუჭე, რომელიც ცვხოვრობთ, მაგრამ... ისტორიაზე ასე მაინც არ უნდა ვთქვათ, რადგან ამაზე ჩვენზე ადრე სხვებმაც იფიქრეს და სიმაართე დაისახეს მიზნად. თქვენი გადაცემის გავლენაც საზოგადოებაზე სიმაართლის დიდმა მარცვალმა განსაზღვრა.

თათია პაჭკორია:

— დიახ, მარცვალმა... და არა აბსოლუტურმა სიმაართლემ. ეს, სამწუხაროდ, ვერ ხერხდება.

მანანა გაბაშვილი:

— რაც გააკეთეთ, ესეც გაუკრებდა ვყვლის.

პაატა ჩიქოვანი:

— ერთ რამეში ვერ დაგეთანხმებით — სიმაართლე მეორე გაიკრევაო, — რომ ამბობთ. სანამ მოწვევები ცოცხლები არიან, სანამ ყველა დოკუმენტი ბოლომდე არ გაუნადგურებიათ, სიმაართლე მანამდე უნდა დადგინდეს.

თათია პაჭკორია

ზუგდიდში პრეზიდენტისთვის დაგებული მახის მსგავსი სამი სხვადასხვა მავალითი ვიცი, 20-იანი წლებიდან დაგვტყობილ და განხორციელებული უმიმორბეზის მიერ. სცენარები იდენტურია, არ იცვლება, რაც შეეხება ინტელიგენციას:

მასხვად, 1988 წელია, მიტინგები იწყება, ცეკა იდეოლოგიაზე მუშაობს და ჩემთვის ძალიან პატივსაცემი ადამიანებისთვის დავალებული აქვს, გამოიყენონ თავიანთი ავტორიტეტი და გავლენა იქონიონ ახალგაზრდებზე, რომ მიტინგები აღარ ჩატარდეს. გამოდის ერთი დიდი შემოქმედი და ამბობს:

— დაჭრილი არწივის მართვე დაეციჩირე, ფრთა შეფუხვით, გავზარდე, დავაფრთიანე, მერე გავუშვი და ლაღად გაფრინდა, ოღონდ მანამდე ცოტა ხანს სახლში გასწავლიდი ფრენას... ჩვენ დაგვიჯერეთ და მოგვკვეითით.

მე ვკითხვ: — თქვენზე თავისუფლებაში ხართ განზრდილი-მეთქი? — არაო.

მას შემდეგ აგერ ორი ათეული წელი გადიდა და დღეს ეს ინტელიგენცია ასე აფასებს საკუთარ ქვედებებს: ჩვენ არ ვიყავით ამისთვის მზად, ემოციებზე ავციყოლიესო.

თათია პაჭკორია: — ჩემი აზრით, არცერთ ფენას არ უნდა დააკარგვინო სოციალური სტატუსი — როცა რომელიმე ფენას თამაშიდან აგდებ, მერე ეს აუცილებლად მოგობრუნდება...
პაატა ჩიქოვანი:

— 9 აპრილი იყო სპექტაკლი და ჩვენ, მონაწილეები, თვითიან ბოლომდე გამოგვიყენეს ბრწყინვალედ შესწავლილი პრობლემა ხასიათით. ჯერ კიდევ 1913 წელს, რომანოვების ოკუპაციისთან დაკავშირებით, გამოცემულია საინტერესო წიგნი, რომელშიც აღწერილია როგორ არის შესწავლილი ჩვენის ხასიათი, ბუნება, თვისებები ეკატერინე მეორეს ხანიდან მოყოლებული. ეს ყველაფერი ისე ისტატურად გამოიყენეს, რომ აგერ უკვე ოცი წელია ვერ მივუვლით დასკვნამდე, რომ სულ ასეთ თამაშებში ვართ, ვერა და ვერ დამშვიდავდა ქვეყანა. ამ ფონზე თქვენი გადაცემები და მისი მსგავსი პროექტები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. და თუ ეკატერინელებთან ამ თემებზე მუშაობას, ბევრი სანდოტურესო მასალა შემიძლია მოგანაწოდოთ.

თათია პაჭკორია: — როცა ქვეყანაში არსებობს პოლიტიკური ორიენტაციის პრობლემა, იქ ყოველთვის რევოლუციური ფონი იქნება.

მივაპლის პოლიტიკოსი

მარგარეტ ტეტჩერს უთქვამს მის შესახებ: ძალიან ადრე მოვიდაო.

ზვიად გამახაბურდია ამ შეკრებაზეც მოხსენიებს XXI საუკუნის პოლიტიკოსად და დისკუსიაც ამ თემაზე მოჰყვა — დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი პრეზიდენტის პოლიტიკოს, რომლის მიმართაც არაერთგვაროვანი იყო საზოგადოების დამოკიდებულება და თავის დროზე ეცოცა და ქვეყნაც ორ დამარცხებულ ბანაკად გაყო. არც ეს შეკრება აღმოჩნდა გამონაკლისი. ამ და ბევრი სხვა საინტერესო საკითხის შესახებ დისკუსიაში ჩაერთობენ თათია პაჭკორია, მანანა გაბაშვილი, რობერტ პეტრიაშვილი, ვანო თვალავაძე, გოჩა ბიჭიაშვილი, ტარიელ ფუტყარაძე.

წლები გავიდა მას შემდეგ და, ასე იყო თუ ისე, ამ თაობამ ის უკვე შეაფასა — საქართველოს უდიდეს პროგრესებათა სამეფოში შეიყვანა და მთაწმინდაზე დაქრძალა ეროვნული მოღვაწე, რომელმაც თავისი ცხოვრებითაც და დღევანდელიც საქართველო კვლი დაწინაურდა XX საუკუნის დღეს არა მხოლოდ მის პოლიტიკურ მსჯელობებზე, არამედ იმაზეც, რა ადგილს დაიკავებენ საქართველოს ისტორიაში მაშინდელ ოპოზიციურ პარტიათა ბელადები, ინტელიგენციის სახელოვანი წარმომადგენლები, რომელთა ბელეთაც მომზადდა დეკემბერ-იანვარი და შედეგებს დღესაც ვიშკოთ.

თათია პაჭკორიას გადაცემებში ამის შესახებაც არის — ქვეტექსტებით, რადგან მისი მესვეურები მიიჩნევენ, რომ პირდაპირ ყველაფერი არ ითქმება. ეს იქნება ისეთივე შეცდომა, რაც თავის დროზე, ზვიად გამახაბურდიას ეპოქაში დაუშუბით. კი, იყვნენ ადამიანები, რომლებიც მამინ მონალატებობრივ საქმეებს სჩადიოდნენ, მაგრამ დღეს რომ ამას თავისი სახელი დავარქვათ — ნახევარ საქართველოს რუსეთის ჯარისკაცი და მონალატე ვუნდოდით — იმავე მორევში აღმოჩნდებით.

პოლიტიკა კი ზოგადად ისეთი რამაა, თუ მართალი ხარ, განათლებულიც, ბევრი ღირსებით დაეცემილად უვლიც, არ ნიშნავს იმას, რომ ქვეყნის მართვაც შეგიძლია. პოლიტიკა ლაიერების ხელოვნებაა და ნებისმიერი პოლიტიკოსი, თუ ის ემოციურად ეგზალტირებულია, ლაიერებისთვის სივრცეს აღარ იტოვებს. ეს კი ძალიან რთული ვითარების ქმნის — მისთვისაც და ქვეყნისთვისაც.

დღეს მიიჩნევენ, რომ ასეთი შეცდომები ზვიად გამახაბურდიას დროსაც დაუშუბით. ამასთან დაკავშირებით ქალბატონი თათია გაიხსენებს მოსკოვის უტკუსა და იანკელაბი მონალატარებს, რომელიც საქართველოს პირველ პრეზიდენტს კამიტულაციად ჩაუთვალეს, რადგან როცა რუსეთს სატანას უწოდებ და მერე მასთან მონალატარებაზე მიდიხარ, ლაიერებად კი ხარ, დამარცხებად ვითვლიან. ცხადია, შეცდომებისგან არაფერ არის დაზღვეული, მაგრამ ისტორიაში შეცდომა დანაშაულის ტოლფასია, რადგან შედეგებს თაობები იძიან.

მამინდელ ეროვნულ მოძრაობაშიც იყო ორი ფრთა — რადიკალური და ზომიერი, და ქალბატონი თათია აზრით, ზომიერების გზით რომ ნასულეყო ქვეყანა, უფრო მოგებდა. მისი ლიდერის ლექსია კი განსაკუთრებულად უნდა იფილტრებოდეს, მითუმეტეს, როცა ის ერს მიმართავს.

გაცივდა დრო. არაერთი წინინ გამოიყო ამ ეპოქის შესახებ. ეს მოვლენები სრულად ნეიტრალურ პოზიციასზე მდგომარე ადამიანებშიც შეაფასებ. ბევრმა მათგანმა, ვინც მამინ მართვად იყო, ან კმაზდ არ აღმოჩნდა ამ პროცესებისთვის და ემოციებზე აიყოლიეს, წლების მერე ცრემლებამდე მოინანია ყველაფერი. ამის დამადასტურებელი ლიტერატურაც არსებობს და კიდეც შესთავაზებს ქალბატონ თათიას მასალები, რომლებიც შემდგომ მუშაობაში ნადაგებია. **მანანა გაბაშვილის** თქმით, ამ წინინებში ზვიად გამახაბურდიას პოლიტიკას მისი მონინალადმეგენიც აღარ აფასებენ ეგზალტარებულად.

აი, ნიკუშის კი უთქვამს, საკმარისია საზოგადოებრიობას აუფროსო ბორბიტისა და კეთილის გარჩევის უნარი, ის

უკვე დამარცხებულიაო. სწორედ ამას ცდილობდა მტერი მაშინაც და ახლაც. ამიტომაც ძალიან მტკივნეული აღმოჩნდა ახალგაზრდა ჟურნალისტის მარია ონჯაშვილის შეკითხვა: „ჩვენმა თაობამ მოულოდნელად და ნაკიბილვით იცის ამ მოვლენების შესახებ და სულ მაინტერესებს: რატომ წამოვიდნენ მაშინ ლტოლვილები კოდორის გზით და არა სამეგრელოს გავლით?“

გათიშე და იბატონო, — ჯერ კიდევ ათასწლეულების წინათ ძველ რომში გამოეყვანათ ეს ფორმულა და საუკუნეების მერვე აპართლებდა.

გზაკვალარეული და გათიშული საზოგადოების მართვას მტერი ყოველთვის იოლად ახერხებდა. საზოგადოების ნაწილი მიიჩნევს, რომ ზვიად გამსახურდიას ეპოქის ინტელექტუალი არათუ არ იყო ჩართული, აქტიურადაც მონაწილეობდა პროცესებში და ცდილობდა, სხვა მიმართულებით წაეყვანა მოძრაობა, ეს სხვა მიმართულება“ კი იმიერიაში დაჩრდნა იყო. რობერტ პეტრიაშვილი „სახალხო ფრონტის“ ყრილობას რომ გაიხსენებს, აღნიშნავს:

— იქ დავსვა საკითხი, პროგრამიდან ამოღებული ყოფილიყო ადგილი, რომელიც გულისხმობდა ეროვნული მოძრაობის ბრძოლას დამოუკიდებლობისათვის. მანამდე მიხედავთ გორბაჩოვი, ედუარდ შევარდნაძე და მათი თანამშრომლები ამზადებდნენ სხვა პროექტს, რომელიც, საბედნიერად, გერ განხორციელდა. რატომ? საქართველოს ბრძოლას შეუშალა ხელი და ამ ბრძოლას ეგზალტირების გარეშე ძალა არ ექნებოდა.

— ზვიად გამსახურდიას XXI საუკუნის პოლიტიკოსად მივიჩნევო, — მანანია ვაბაშვილია.

— ის ძალიან ადრე მოვიდა, — მარგარეტ ტეტჩერის სულაც არ ფორმულაში მოექცია ზვიად გამსახურდიას პოლიტიკის მნიშვნელობაც და არსიც.

ასე იყო თუ ისე, იგი მთლიანად ილას მოძღვრებაზე იდგა და არაფერი უთქვამს ისეთი, რაც ილია ჭავჭავაძეს არ დაეტყოებინა ანდერძად თავისი ერისათვის.

ერთიც მოკლეს და მეორეც.

მკვლელი ერთი იყო — მაშინაც და მერც.

ამ შეკრებამ კი აჩვენა ის, რომ ძალიან ბევრი ფაქტი ისევ შეუსწავლელია. დასკვნა კი ასეთია: ეს ყველაფერი იყო გეოპოლიტიკური შეთქმულება საქართველოს მიმართ, რუსეთის სპეცსამსახურების მიერ დაგეგმილი პროექტი, რომლის მსხვერპლიც საქართველოა. ზვიად გამსახურდიასთვის დაგეგმილი მძებ კვლავ წარმატებული აღმოჩნდა იმპერიული ძალებისათვის. პრეზიდენტს საბედისწერად ექცა „კავკასიური სახლის იდეაც“.

ტარილი ფუტკარაძის თქმით:

— საქართველო და გასაჩქევე კვლავაც ბევრი რამ რჩება. გაგრძელებდა მსჯელობა გამსახურდიას პოლიტიკური გეზის შესახებაც, რომელიც პირადად მე სწორი მგონია, ოღონდ მან ვერ შეძლო განხორციელება. პოლიტიკური დებატებისთვის სხვა გარემოში, სხვა ვითარებაში შევიკრიბებით, დღეს კი მაღალია მინდა ვუთხრათ თათია პაჭკორიას, ახალგაზრდა მოგვანეს, რომელსაც წინ კიდევ დიდი და საინტერესო გზა აქვს. მისი დაცემები დიდ როლს შეასრულებს ამ საქმეში.

მანამდე კი... მართალია, მსხვერფრა მართლაც პოლიტიკურ დებატებს დაემყვანა, მაგრამ დროადადრო ათობდა თა-

თია პაჭკორიას სიმღერა, დარბაზიდან ნანა მესხი რომ აძველებდა ხმას, და კაცმა რომ თქვას, არც ეს ნაბიჯი და მძებრი დიქსონია ვაპკირებთა ენაზე... — ჯანსაღი კამათიც ხომ ცოცხალი პროცესების ნაწილია, მითუმეტეს, როცა ეს ყველაფერი ჩვეთვის მტკივნეულ საკითხებაა და ტრაგეზიმით გავჯერებულ ათწლეულებს ეხება... და კიდევ სურვილს, რაც შეიძლება მალე დაეჭრებას თათის სახელი ყველაფერს.

გამრავი დიდი მისიით

— ათი წელია ამ შეკრებებზე დაედივარ და ასეთი რთული დღე არ მახსოვს, — აღნიშნავს თეიმურაზ ნადარეიშვილი, — მაგრამ ალბათ ასეც უნდა ყოფილიყო. ძნელია ისტორიის შეფასება, მითუმეტეს, რომ ოცი წელი ძალიან მცირე დროა. ჯერ ხანი უნდა გავიდეს, მტკერი უნდა დაინმინდოს, რომ მოვლენების დანახვაც შეუძლოთ და სუბიექტურობასაც გავცდეთ.

სხვათა შორის, ესპანეთის სამოქალაქო ომის დროს დაღუბული მონინალამდეც მხარეები ერთ სასაფლაოზე არიან დაკრძალული საერთო წარწერით: ისინი ესპანეთის დამოუკიდებლობისათვის იბრძოდნენ.

ესენიც საქართველოს თავისუფლების შენეინენენ.

პისასში — „რიჩარდ მესამე“ — მასხარა ამბობს:

— ვინ არის ისეთი მრავივე, სიმართლეს ვერ მიხვდეს, მაგრამ ვინ არის ისეთი გარემოდავი, ეს თქვას.

სიმართლის თქმას ყველაზე დიდი გამბედაობა სჭირდება. ამიტომაც არის თათია პაჭკორიას გადაცემები ასეთი მნიშვნელოვანი.

ლუბა ელიაშვილის გამოსვლამ კი შეკრა და გააერთიანა შეხედვარა, რომელიც ბევრნაირად საგულისხმო აღმოჩნდა ყველასთვის:

— პოლიტიკა რთული საქმეა, მითუმეტეს, როცა ისტორიის თვალსაზრისით ეხები. როცა ასე ახლთა ტვილი, ასეთი ცოცხალი ემოციები — ამ ამბავში ხომ ბევრი სიახლე და დაპირისპირება მოგვიტანა — ამ დროს ფუნქციონირებს გამბედაობა — მაქსიმალურად ნეიტრალური პოზიციიდან დაგვანახოს მოვლენები და წარმოაჩინოს ყველა მოთამაშე, სწორედაც რომ დიდი საქმეა.

მე თუ მკითხავენ, საქართველო იყო ბარაკობის ერთ მხარესაც და მეორე მხარესაც. ის შემდეგაც საქართველო იყო და ისიც, ვინ იცის, იქნებ შეგნებულადაც რომ უნდადა რუსეთთან ყოფნა. კი, დღევანდელი გადასახდელი დას არასწორია, მაგრამ ისინიც ამ ქვეყნის შვილები იყვნენ, მტერთან რომ თანამშრომლობდნენ, და მათაც შეაფასებს ისტორია ემოციების დაცხრობის შემდეგ, მაგრამ... იყო უამრავი ისეთი ადამიანიც, ვისთვისაც ეს ნიშნავდა ბრძოლას უკეთესი ქვეყნისათვის. ამიტომაც არის მნიშვნელოვანი, რომ უწინააღმდეგობა შევალთ, ომივეტურად დაგვანახოს ყველა მხარე. კაცებს კი დოკუმენტები მილილიდა რომ გაიხსნას, მაშინაც ვერ ვიქნებით ბოლონი დე გარკვეული სიმარალეში, რადგან დამრწმუნებულნი არ ვართ მათ უტყუარობაში — რა ვიცით, იქნებ ეს საბუთები სწორედაც იმპეტომ შეიქმნა, რომ გახსნილიყო. როგორ შეიძლება ვნდო ისეთ ბოროტ ორგანიზაციას, რომელიც მარტო იმას ცდილობს, რა დაგვიშოს. ამენდავ, ყვე-

ლაზე სწორია ნაბიჯ-ნაბიჯ მივყვით მოვლენებს. აი, თათი ამზადებს ვადაცემებს, ვიღაც კიდევ სხვა რამეს გააკეთებს... და თანდათანობით მივალთ ჭეშმარიტებამდე. მე მინახავს ვადაცემები, რომლებიც მხოლოდ ერთი მხარის პოზიციას გამოხატავს, და იქაც ბევრი სიმართლეა. თავისი წილი სიმართლე უღბოთ ყველა მხარეს აქვს. იცი, რა ვიყავი იქ და ვნახე? არ ნიშნავს იმას, რომ ყველაფერი აშუქდება იცი. ჯარისკაცი თავის ერთ პატარა კვადრატში ხედავს, რა ხდება, ვიღაც ცოტა უფრო ზემოთ არის და შედარებით უფრო ახლ სურათს უფურებს და ა.შ.

ზვიად გამსახურდია ჩემთვის წინააღმდეგობრივი ფიგურა იყო, სხვადასხვა დროს სხვადასხვახანირად ვიპოვებდი მას, მაგრამ ერთი რამ ცხადია: ისტორიას ჰყავს პერსონები, რომლებიც იმისთვის იბადებიან, რომ გახდნენ გმირები, დაიუპონ და შემდეგ თაობებმა იცოდნენ

ამის შესახებ. მაცხოვარი ჩამოვიდა მიწაზე იმისთვის, რომ ეკოპრობობის ცოდვების გამო ჯვარზე გაეკრულიყო. ისტორიაშიც არიან ადამიანები, რომლებიც იმითი იზადებიან, რომ ნათელი მავალით დატოვონ, თუ როგორ შეიძლება ორიენტირებული იყო არა შედეგზე, არამედ ღირებულებებზე და სრულიად არასწორ დროში — მთელ მსოფლიოში ღირებულებათა გადაფასებისა და მხოლოდ შედეგზე ორიენტირებულ პრაქტიკოსთა პრაგმატულ დროში — თქვა, რომ ღირებულებები ღირს რაღაცად და ამისთვის თავის განირვა ჯობია.

იქნებ ზვიად გამსახურდიასაც ეს დიდი მისია ჰქონდა. თათია პაქტორიას კი დიდი მადლობა ვაძიებუხლოთ იმისთვის, რომ ასეთი საინტერესო საქმით არის დაკავებული და საამისოდ მოიძია სახსრებიც, დროცა და ენერჯიაც. ასეთი რთული და მღერევი ეპოქაში ეს დიდი საქმე მაგონია.

დიალოგი

ისევ კრატარის თავზე ვნებარ

ნინო ფოლიძის
სასაუბრაჟო
კატა ჰავასიხვილი

„იქნებ სამყარო მხოლოდ ჩვენი სიზმარი არის და მაშინ, როცა ჩვენ ნამდვილად ვაგველოცებება აღარ დავგებებება“.

ისე კი ამ წუთში მინდა ქოხი ზღვის პირას, დიდი მთვარე, ბევრი ფურცელი, აქავებული ზღვა და ქაოსი. ახლა ასე ვარ.

— რისი კეთება გიყვართ ყველაზე მეტად?

— ბევრი რამის განსხვავებული და მოულოდნელი რეაქციები. ხან დღემო მიყვარს, ხან სხაური მსახიობების. ღამით ხეტალი მიყვარს, ცარიელ ქუჩებში, სიჩუმეში... განსაკუთრებით შემოდგომაზე. ადამიანებზე დაკვირვებაც მიყვარს, მერე კადრებად ვალაგებ და დროში ვისვრი, ხან წინ, ხან უკან. ცბელი შოკოლადი მიყვარს — თვითონ ვერ ვამზადებ, მაგრამ არის მიყვარს. კიდევ — კარგი მუსიკა, მაგრამ ვერ ვუტყვი, მზატერობა — და ვერ ვხატავ. პარადოქსია.

— ვინ არის თქვენთვის მკითხველი, მომხმარებელი, უცნობი ადამიანი, რომელიც თუ ნაიკითხავს თქვენს ლექსებს, სასამოვნოა, თუ ის, ვისთვისაც წერთ?

— მკითხველი მხოლოდ მომხმარებელი თუ დავესგავსება, თუ დავა, ყველაფერი ზედმეტად გართულებულ განტოლებას დაემსგავსება. მკითხველი ყველაზე დიდი ჯილდოა, ვალექსის შრომისთვის, უძილო ღამეებისთვის, შეცდომებისთვის, ხშირად საკუთარ თავს რომ ვერ პატიობ და მან რომ უნდა გაპატიოს. ვერ ვიტყვი, იმას მკითხველისთვის ვწერ-მეთქი, თმცა რაღა თქმა უნდა მას ვცულისბობო. გწერ, რადგან სხვახანირად ცხოვრება უძრალად არ ვიცი. არც გამოძღის. არც მინდა.

— თქვენი ლექსები ჩემთვის არის ერთგვარი მისასვლელი საფეხი ჩემს სათქმელსაც [მეტი სასიამოვნოთან ერთად] ეპოულობ. მაინტერესებს როგორ ხდება ეს, რას აკეთებ ამისთვის, როგორ წერთ, რაზე ფიქრობთ ამ დროს, თუ უზრალად თქვენს აზრებს ყვებით, რომელიც მებაზობლებათ?

— როდის დაიწყეთ წერა და აღმოაჩინეთ, რომ შეგიძლიათ წერთ?

— უცნაური შეკითხვაა და უკვე ხშირად დასმულიც. გაანჩია, „ნეგარ“ როგორ განმარტავს მივცემო. ასომთავრული 4 წლისამ ვისწავლე. იყო საკამზე ლექსის კითხვის პერიოდი, მიკროფონთან დგომისაც, საბავშვო გაზეთებისაც. ტუმბუკრისაც. პატარა ბროშურაც, რომელიც დღეს უკვე აღარაფერს ნიშნავს ჩემთვის, მეოცნებე გოგონას შთაგონებული, არა უკაცრავად ზუსთაგონებული წარმოსახვები. ზღაპარი ცხოვრებაზე და ა.შ და ა.შ. რეალურად კი ეს ყველაფერი მაშინ ვიგარქნი, ცხოვრება პირველად რომ ნამატყია და ტალახიანი ფეხები კარგად შეინწინდა. და მიგვდო, ნამოდგომისთვის აუცილებელია დავეცო. პირველი როგორც წერვევამა შენება, სიცოცხლეშივეა სიკვდილი. დანახვა უნდა. ასე წერაც. რეალურად მაშინ იწყებ, როცა საველი დანიშნულებას იძენენ.

— რა სჭირდება კატის ბედნიერებისთვის?

— ბედნიერება... ალბათ ჩემი შვილია ჩემი ყველაზე დიდი საწუქაროცა და ბედნიერება. ზოგადად კი ამ „მდგომარეობათან“ არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება მაქვს. მეტიც, არ ვიცი, მინდა თუ არა. არასოდეს მიძებნია, თუმცა ხანდახან მჭირია. მუდმივად ამ ფაზაში ყოფნა პოზას ჰყავს ჩემთვის, სასიამოვნო პოზას, რომელიც ადამიანები შემოსვებით ვარდებიან და შემდეგ ეს ყველაფერი ჩვევაში გადადის. ჩვენ ხომ ბევრ რამეს ვგონებთ, ხანდახან ერთმანეთსაც კი.

— ადამიანები ამბები ვართ, ნაკლებად ან შეტად საინტერესო ამბები. აი, მე ხანდახან მიჩვენება, რომ ჩემს ასაკთან შედარებით ბევრად გრძელი ამბავი ვარ, უფრო მეტი კადრო, მეტი ფერი, მეტი ლაბორითი. ნერის პროცესი ჩემთვის საიდუმლო რიტუალია. არ მიყვარს ამაზე საჯაროდ საუბარი. თუმცა ერის გეტყვი, თუკი შენ ჩემი სათქმული შეგვხო, ნიშნავს — მოგსტყვარ.

— რაზე ოცნებობ?

— გაგიკვირდება ალბათ თუ გეტყვი რომ საერთოდ არ ვოცნებობ. ბევრს ვფიქრობ, თუმცა ნაკლებს ვოცნებობ. ადამიანმა მიაგარია საკუთარი თავი იპოვოს და ის გაიგოს, რისთვის გარნდა დიდი გლობუსის მაინცდამაინც ამ კიდებზე, ამ ქალაქში, ამ ქუჩაზე და, მეორე, ცველაფერი როგზეა მერე. ცველაფერის მიღება შეუძლებელია. ბევრი რამ მინდა და, ვიცო, შექნება. ისეც ვიცო, ხშირად მსხვირპლია ამისთვის საჭირო, თუმცა დანაკარგი ვერასოდეს გადაფარავს მიზანს, თუ ის გაქვს, რაღა თქმა უნდა.

— თქვენს საყვარელ ავტორებს.

— სასასთუმლე ნიგნები ანუ. ისინი იცვლებიან ჩემი განწყობის, მდგომარეობის, გარესამყაროს შესაბამისად. ასევე ავტორებიც. დასახელებისაგან თავს შევიკავებ, ვინმე არ ვამორჩებს.

— რომელი ფერი გიყვართ?

— მინასთან რაღაცნაირი კავშირი მაქვს, ძალიან ჩემებური. მინთი ინყება და მთაყვრდება ჩემთვის ყოფიერება,

სამშობლო. ენაც მინაა, სიტყვაც, ასე რომ — შავი. შავი. შავი. დანარჩენი ფონია — მნეანე ველმინდებრები, ზღოთი, სეზონური ფერადოვნებით თუ უბრალოდ სითოთობით.

ვარ მინა.

მინა კარ მე.

— რომელი ნიგნი ნავიკითხავთ ყველაზე შეტჯერი, და თუ გაქეთ ასეთი, საყვარელი ნიგნები?

— არსებობენ ნიგნები, რომლებიც კი არ გეპარუნებენ, გვირუნებენ. უკან გვითხოვენ, რომ ახალი ნიშნული მოგვცენ და ყოველ ჯერზე ასეა. უწყვეტად. პოულობ და პოულობ. ისეც. და ისეც.

დოსტოვესკის ვებრუნდები ხშირად, ახლაც სასათუმალთან მიდევს „ემპაქნი“. „აპატარა უფლისწული“... „მაგარამ დიდები ვერასოდეს მიხვდებიან, რამოდენა რამაა ეს“ — აი ეს არის და საწყისიცა და დასასრულიც მთელი იმ ამბის, ჩვენ, „დიდები“ რომ ვქმნით.

— რა ვერ ნარმოგიდგინათ თქვენთან ერთად?

— სულ ვეძებ. ყველგან და ყველაფერში. ადამიანებში თუ ზოგადად სამყაროში.

სულ ვეძებ. მარტოობასა თუ ერთად ყოფნაში. ნასვლასა თუ დარჩენაში.

და მას სიმშვიდე ჰქვია.

მე კი ისევ კრატერის თავზე ვნევიარ. და ასე იქნება ალბათ სულ. ყოველთვის.

ერთი ლექსის სივრცე

სერგი ლომაძე

კახა ზაციკაძე

სივრცე სივრცისა

არა, სულხან-საბას ნიგნის შესახებ არა ვნერო ამ სტატიას. საბას ქმნილებისა ვამო ისედაც ბევრი დაინერა, ხოლო მომავალში კიდევ უფრო ბევრი ითქმება...

ჩვენი მიზანი ამჯერად შედარებით მოკრძალებულია: ვნერო ახალგაზრდა, მაგრამ უკვე საკმაოდ აღიარებული პოეტის — გიორგი კეკელიძის ერთი ლექსის შესახებ, ლექსისა, რომელმაც ჩვენი განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია. ესაა, ალბათ, ერთი-ერთი ყველაზე უცნაური, გამოსუცნიობი ნამუშევარი უახლესი დროის ლირიკულ სამყაროში.

გიორგი კეკელიძე ორიათასიანელთა თაობას განეკუთვნება. თაობას, რომელიც ფეხდაფეხ მოჰყვა ოთხმოცი-ოთხმეცდაათიანი წლების პოეტებს. თემურ ფირცხვალიაშილი, ბადრი გუგუშვილი, სერგო თურმანაული, დათო მალრაძე, ზვიად რატინი, ჯაგა ნახუცრიშვილი, რატი ნინუა, რატი აბალოშვილი, გოგა არაბული, დევი გოგიბედაშვილი, გიორგი ზანგური... ვრცელი და საინტერესო იმ ხელოვნათა სა, რომელნიც თუნდც მარტო ბოლო ათწლეულებშია ნარმოგვიდგინა. როგორც ჩანს, საქართველო ერთ ტრადიციას მინაც ადგას მრავალე, და ეს პოეტური ტრადიციაა.

ორიათასიანმა წლებმა, რაღა თქმა უნდა, ახალი სახელები მოგვიტანა. სწორედ მათ შორისაა გიორგი კეკელიძე

და სანდრო (ლექსო) ლორთქიფანიძე, — პოეტები, რომლებმაც ქართული ვერლიბრის შემდგომი განვითარება იტვირთეს, ხოლო ამ მიმართულებით ისეთ ნარმატებებს მიაღწიეს, რომ ნელ-ნელა ლიდერებად ყალიბდებიან ახალ (უახლეს) თაობაში. სასიხარულოა კიდევ ერთი ფაქტი, — ორივე პოეტი ნარმატებულთა ტრადიციულ-კლასიკური, რითმთან-მუსიკალური ლექსების ქმნადობაშია.

როგორც კი დავასრულეთ მუშაობა ჩვენს ნიგნზე — „ლურჯი ლირიკა“, მაშინვე უფრო გულსრულად მოვიცადეთ სხვათა ქმნილებების გასაანალიზებლად. და აი, ერთ დღეს, სრულიად შემთხვევით, გიორგი კეკელიძის ძალიან საინტერესო ლექსი „აღმოვაჩინეთ“ ინტერნეტ-საივრცეში. ლექსის სათაური არ იყო მითითებული, ამიტომაც, მისივე მიზანდარღვან გამომდინარე, პირობითად „საცრულე“ ვუნდეთ მას:

ცრუ ვარ მე.

მე მოვატყუე დედაჩემო, როცა დავიბადე და ყველა მართალ იმედს ახლა ერთად გიცრუებ. მე მოვატყუე ჩემო ცოლო, ძმებთან საუბრისას ზღაპრად მოვიტყუე, და შენც მოვატყუე დამაზო სამშობლო, ძმებთან დადილისას სიკვდილი ვიმღერე.

ესაა, ასე ვთქვათ, ლექსის პირველი მონაკვეთი — უკვე ასეთი უცნაური და ტრაგიკული დაშუბტული. თითქოს ერთი კაცის კი არა, მთელი ახალთაობის აღსარებაა, თათბისა, რომელსაც ჯერ თვითონ გაუცრუებს იმედები, ხოლო შემდეგ ამ ახალგაზრდებმა ალბათ ჩათვალეს, რომ ყველას

თითონვე უსამარებდნენ იმდეს. აგერ უახლოესი ადამიანები — დედა, მეუღლე, და შემდეგ: უფრო ზოგადი, ყველასაგან ამაღლებული, თითქოსდა ცალკე მდგომარეობაში, — ჯერ კიდევ ლამაზი, მაგრამ მოტყუებული, სიკვდილ-ნამღერი სამშობლო. და განა ეს არ იყო მთავარი? განა ზუსტად აქედან არ მიჰყავდა ავტორის სიტყვა-თქმა?! მაგრამაც არის ნათქვამი! თუმცა სამშობლოს ყველამ დაეუბნა, — თითოეულმა ჩვენგანმა თუ მთელმა თაობებმა, ხოლო რატომ იღებს ავტორი (თუ ლექსის ლირიკული გმირი) მხოლოდ საკუთარ თავზე, იქნებ — მხოლოდ საკუთარ თაობაზე ამ ჯვარცმას, უცნობი რჩება ეგება იმიტომ, რომ ყოველმა ადამიანმა, უპირველეს ყოვლისა, თავისივე პიროვნებაში უნდა შეინახოს დამნაშავე მაშინ, როცა ადევნებები იღუპება... არ ვიცით...

გიორგი კაკელიძე

მე თქვენ მოგატყუებ მხოლოდ და მთავარი, იხვე, როგორც სევდა გაიტყუებ და ლექსი მოიტყუებ — ლექსი არის ჩემი უდიდესი ტყუილი.

ჩვენ კი გვგონია, რომ გიორგი კაკელიძის უდიდესი სიმართლედ სწორედ მისი ლექსებია.

რა არის ლექსი?

პოეტური გრძნობა, სახისმეტყველება და კიდევ სხვა რამ. მოკლე, ლექსი გრძნობაა, ხოლო გრძნობა ვერ იტანს სიყალბეს.

დახა, გიორგის ლექსში სიყალბის ნასახიც არაა. შეიძლება აქ არის სიკრევე, მაგრამ არა ნაყალბევი, არამედ — გულიდან ნაშოსული ტკივილიანი სიბრძნე სიკრუისა! და მთელი კოსმოსის (მზე, მთვარე...) მოტყუებაც რომ დაიბრალოს პოეტმა, ეს მხოლოდ ღამაზე მეტადიფორად თუ პოეტურ სახედ ჩაეთვლება. სახისმეტყველება, ერთ-ერთი გაგებით, სწორედ პოეტური სახეებით აზრებინება, ხოლო ასეთი აზრებინება საფუძველი-მიღწევაა ხელოვანისა;

ხოლო ლექსი კიდევ უფრო სუფილისმომგვრელი და იდუმალი ხდება:

და თქვენც გატყუებდით სიყვარლის ოცნებანი, უსაშველოდ გატყუებდით, მაგრამ მხოლოდ თქვენ იცით, რომ ვახშობისას, როცა სიმართლედ მომიხედება, როცა შიშობილი გახდება გაუსაძლისი, მე მართლა ვაგთლი პატარა ნაეს, მართლა შეეცურავ ქარიშხლიან ზღვაში, ჩაენვები შიგ და თვალს მოგატყუებ.

რება პქვი, და ტოვებს შეულამაზებელ რეალობას. მაგრამ დახტო ლექსის დასასრულს, — მე შეეცქნო „ნავსა ქარონისასა“, ჩაენვები შიგ, შეეცურავ ქარიშხლიან ზღვაში და... დავაკვირდეთ, — „თვალს მოგატყუებ“: სიკვდილიც კი როგორი გაირეგებდა გახდა, ნამდვილ-არანამდვილს შორის, იმ კარგე ქართული ორსიტყვედის გავა, რომელიც ასე ოსტატურად გამოიყენა ქმნილების ფინალში პოეტმა.. არ შეიძლება, რომ ჩვენს სტატიაში აღნიშნული დავატოვოთ ერთი საუბარიც, რომელიც ორ მენეჯერ-ლიტერატორს — გიორგი კილაძესა და გიორგი კაკელიძეს — შორის გაიმართა. ორივე სახელი გახმაურებულია ინტერნეტ-სივრცეში, ორივე გიორგი ხელს უწყობს სხვადასხვა ხელოვანთა პოპულარიზებას;

ისინი მრავალ თემას შეეხნენ. ჩვენ მზავლავდნენ ყველაზე უფრო ორმა დავატყუებ: 1. ლიტერატურული ფურცლი „დღე“, რომელიც რამდენიმე წლის წინათ გამოდიოდა. იქ იმდენივედობა სწორედ გიორგი კაკელიძის, ზაალ ჩხიძის, ნათია ნაცვლიძის, ქეთო ნინიძის, დანა ანფიმიადის, ოქტაი ქაუშუშვიის და სხვა ნიჭიერი ახალგაზრდების ნაწარები. 2. გიორგი კაკელიძე ამბობს: აუცილებლად შეეცქვიდები ეპიკოსო. დიდებული იდეაა. ნამდვილი ეპიკა სწორედ ის ფაზრი, ის მიმართულება, რომელიც დღეს თითქმის მკვდარია ქართულ პოეზიაში. ჩვენ, მავალითად, ახალ საუკუნეში შექმნილ პოეზიაგან ერთადერთი გვახსენდება მართლაც გრანდიოზული მოცულობისა (რამდენიმე ათასი კუბლტო), რომელსაც პოეზიის აზრითი საღამო მიეძღვნა — ესაა გიორგი ზუბიაის ქმნილება „პოეტი“...

და აი, კიდევ ერთი გიორგი გვირგვინი, რომ ისიც შექმნის გრანდიოზულ პოეტურ ტიტოს. ღმერთმა გაამარჯუებინოს!.. პოლი-პოლო, უპირველესი ქართველისა და უდიდესი ეპიკოსის — რუსთველის ქვეყანაში პოპულარული პოეტურები ეპოსები რატომ აღარ უნდა იქმნებოდეს?!..

თამილა ნონორია

ნათლის ხმა გავგაღვლო

ყველა ისტორიულ თაობას სულეირების საკუთარი უფრა და საკუთარი გასაღები აქვს. საქმე ისაა, თუ რას ტოვებენ თაობები სულიერი საზრდოს სანაცვლოდ დაწებულ ამ უფრას ხარკად, – ეს არის უკუდავი და წმინდა ხარკი. ამ ისტორიული უფრის შესასვებად ყველა თაობა თავისი კარებით შედის და აყველა კარს თავისი გასაღები აქვს... ცარიელ სივრცესაც თავისი კარები გააწინა, ოღონდ უზილავი. ვაეკაცობა ისაა, ცარიელ სივრცეში იპოვო მიმალული კარები, გასაღები მოარგო თითოეულს... – ჩვენი წარმოდგენაში თითქოს გასაღების ასხმით ხელში შემოდის ახალგაზრდა მწერალი ზეიად კვარაცხელია და გაფაციცებით ცდილობს იმ კარის გასაღები მოძებნოს, საიდანაც ნათლის ხმა გამოსისხს...

ამ თაობას ვერ არა აქვს ასაკის სიბრძნე, მაგრამ მოვლენების არსში ჩანვედომის, ჩაღრმავებისა და ჩაფიქრების საოცარი ალღო და უნარი გააჩნია.

უთუვამთ: რომანს ბუერს ნერს, მთავარია ნოველა და-ნერსო. ნოველისტიკასაც თავისი კანონები აქვს. ცხოველებსა მინიშნებებს გაძლევს, საბუნდავსო უბუნებს უბის წინგას ანდობ და ფინალიც მოხდენილად, თითქოს თავისით მოდის. თუ ნოველისტიკა მივლემარე საზოგადოების შედეგებზეა, ნოველისტიკა ალბათ სხარტ შემდეგებზეა შეიძლება ჩაითვალოს.

ახალგაზრდა მწერლის ბოლოდროინდელ ნოველებში „ექსპედიცია ადრიან დილით“, „ნათლები ინყებენ და აგებენ“ („ჩვენი მწერლობა“ №18, 2010), „კიბებზეც ციოდა, სხვათა შორის“, „ყოფილიანდ“, „ერთი მწიკვი სიმართლე“, „სიტყვები ვერცდლისფერი დოქიდან“ („ლიტერატურული პალიტრა“ №10, 2010) XX საუკუნის ბოლო მეოთხედის საქართველოში დატრიალებული მოვლენებია ასახული.

ყველა თაობას საკუთარი ომის აქვსო, ესეც ნათქვამია, და ჩვენი თაობას ასოსეს, როგორ „გამოითოვო“ რუსთაველი, გვახსოვს ის სისხლანი ისტორიული რეალობა, რომელსაც 1991-92 წლების მოვლენები მქცია. ჩვენი მესხურება „წლოური რეაქციები“ დაჩვილილია იმ სინამდვილეთ, რაც რუსთაველზე ხვებოდა. ინვოდა მთავრობის სახლი, პირველი სკოლა, სასტუმრო, საცხოვრებელი სახლები, გამართდნენ და მწერარი მთავრობის სახლიდან ადამიანები, რომლებმაც თურმე დიქტატურა დაამსეს, საქართველოს პირველი პრეზიდენტობაც ქვეყანას, იყვნენ დახოცილნი, დაჭრილნი, უსახლკარონი, ქალაქი ორ წაწლიად იყო გაღვნილი; ქართველებმა ერთმანეთის თვალნი „მოგაკალი“ თბილისი და ამ „მოკვლის“ ისტორიულ სპექტაკლს დავესწარით.

გამართლდა და ჩამოკალიბიბუნდა დღესაც ვერავინ გეტყვით, „თუ რატომ წამოიხრეხეთ პირველი პრეზიდენტის გვადამდები სამოქალაქო ომი, თუშეცა ვალისიზიზებული და მემინებული რომ იყო საზოგადოება, ეს ექვს

გარეშეა... ყველაფერს რომ თავი დაეანებოთ, სწორედ მისგან ვისნაეულთ დემონსტრაციებზე სიარული და სიტყვების „დამოუკიდებლობა“ და „საქართველო“ – ერთი-მეორის მიყოლებით წარმოითქმა“, – დაწერს 20 წლის შემდეგ ლამა ბლადიშვილი „მოკვლებზე პრეზიდენტზე“ და სტატისტიკასაც მოიშველებს, მას შემდეგ შევიდა ათას ორას თხოვნიმტ მიჩინებში მივიღეთ მონაწილეობაო.

ამ წერილშიც და სხვაგანაც თბილისის ომს სამოქალაქო ომად მოიხსენიებენ. სამოქალაქო ომში კი დამნაშავე ორივე მხარეა, პასუხისმგებელიც ორივე მხარეა, ორივე მხარეა თურქებურად მართალიც და ალბათ ასე ვამოხდის, ხელისუფლების იარაღით დამშობას, მისი მხარდამჭერების დევნას და ქვეყნის რეგიონების ანიოკებას სამართლებრივი სტატუსი არასოდეს მოეძებნება. ერთადერთი რეალობა ამ სპექტაკლში – ადამიანური ტრაგედიაა, რომლის ჩვენებაც წარმოადგენს ახალგაზრდა მწერლის მთავარ მიზანს. თუ როგორ გააძევა ამა ომის შემდეგ უბანი უბანს, სოფელი სოფელს, ქალაქი ქალაქს, როგორ ერზოდა ძმა ძმას, როგორ ემდებოდა დედა მშობს, როგორ უზრდა იყვნენ ცოლი და ქმარი, როგორ გაჭირდა საყოველთაო მშვიდობა და მორიგეა.

მახატურულ-დოკუმენტური ციკლის ნოველის – „ექსპედიცია ადრიან დილით“ – მთავარ მოქმედ გმირს, დილობაში დასარქმევ-მოსარტები საბელი უწოდა ზეიადმა, კოჩობა – კაცობას ნიშნავს ის, რაც კოჩობა ნყავილიას თავს ვადაბნადა, საქართველოს ტრაგიკული დღეების გამოძახილია.

ადრიან დილით „ვათიანი ზრახვის“ სიმუნდა ოჯახის მურავცხოვილი მასპინძელი. ფული, ავეჯი, მანქანა და ოქრო აინტერესებდათ. „გლუპოლი პასილიკის“ შემინებული მცხოვრებნი გამოილი სუფრებში ხვდებოდნენ ბაკის-ფურსამისიანებს. კოჩობაც თვითონ შემოუძღვებდა სახლ-კარის გასატალღებლად მოსულთ. ვიდრე ვადაგვარებულ სტუმრის ელოდებო, მასაც უნდა ისეთი სიტყვები დალაგოს ერთმანეთის გვერდით, რომელიც მოყვარესაც და „მტრად მოსულ თვისტომსაც“ ერთნაირად ნაადგებია, ისეთი რამ თქვას, რაც „შუქსა და იმედს შეიტანას იორიგვან“. მაგრამ კოჩობას სტუმრები ყულამდე სისხლად არიან და თვალები ნივთებისავე გაურთიან. დილობა დაძირიანი და ჩალოჩობენ, მათ არ შეესმით კოჩობას სიტყვები. ბნელა მათი სულის ტაძარში, არც ნათლის ხმა ესმით და ვერც ნათლის ხვადენა. რაც „ეძიებენ“, „პპოვებენ“ კიდევ...

მაიქეთ მაგიდის ქვეშ გამოკიდებული მაშის სასოჯარო თოფი. ისინი ალბათ ვერსადროს მიხვდებიან, რას ნიშნავს კოჩობას გულიდან ამოხვდებილი ცრემლნარევი სიტყვები, მამამ რომ დაუბარა, „საბერეში რომ მივლდე და მიფრთხილებდები, ისე მოუარა და მოღურებოდი-დიო“. არ აიხვდებოდა „წლო-შესტარ“, ბებისა ნამშთიევი ანტიკვარული სერვიზი. ურთულესი სინამდვილე ტკივილის ელდად ნამოვებურებს, როცა საათების სურვეციას მოუთვლის მოძალადებს, თითქოს დადერას უსრულებას ან გარდაცვლილ შვილს, „სიკვდილის წინ დაამაფიცა, ვინც გთხოვს, უფროსნიოდ მივიცი, ნუ შეინახავო“. ისიც აძლევს, მაგრამ ყოყმანით დილიად დაწმავებული ტესპედიცია წარმატებით დაასრულეს, ოღონდ ეგ იყო, ეხსლანსუთი დღუთოებულ ტომარაში ვერ ჩაატვის ნადგავლი.

ექსპედიციის „წარმატებული“ ტემპები ქართველები არიან, ქართული სინამდვილიდან. ირკვევა, რომ ამ სინამდვი-

ლეს მორალსა და ზნეობასთან მწყურვალად შექონდა საქმე. მაგნიტი ამტკიცებდა, 80-იანი წლების ქართული საზოგადოებრივ-გაყვანილობის მორალური იყო, მაგნიტი კი სჯერათ, რომ საზოგადოების ცნობიერების გარკვევა 90-იან წლებში მომდ. ძნელი ამ გარკვევების დაჯერება, ვინაიდან 90-იანი წლები არ მოსალა 80-იანი წლების გამოვლინების გარეშე. უბრალოდ, 80-იან წლებში სხვა წესრიგი არსებობდა, და ეს ქმნიდა შესაბამის მორალურ იმპერატივებს რასაც 90-იანი წლებში გასაქანი მიეცა, ის გამოვლინდა, ეს წლები 80-იანი წლების გარკვევებზე. 80-იან წლებში ადამიანთა საზოგადოებრივი არსებობდა ერთგვარი „მუხრუჭი“, თუ რა ქმნიდა ამ მუხრუჭებს — კანონი თუ ზნეობა, პარტია თუ კულტურა — ცალკე საკითხი. ამ ურთიერთობებს საყრდენი „გარდაქმნის“, ე. წ. „პერსტროიკის“ პერიოდში შეერყა და მიეშალა. 80-იანი წლების საქართველო იმდენად იყო მორალური, რომ 90-იანი წლების მთავარ მოქმედ გმირად მოგვევლინა.

ზვიად კვარაცხელიას გაბედული ჩანაღიერი, დაგვიხატის 90-იანი წლების ორად გახლეჩილი ქართული რეალობა, სათაურიდანვე მტკიცებდა: „წითლები იწყებენ და ავებენ“. ნოვლის ერთ-ერთი პერსონაჟია მემაწენე გოგია, რომელიც ოჯახს წლების წინათ დაწყებული საქმით ინახავს. გმადლიერებიან. საღამო იცის ოქროს ფერი, მზიანი, დათავალებული. ცულ სიტყვას ვერც მინ იტანს, ვერც ვარეთ. „მანჩინდდა შემოწუხდებო“, — უტყუარი გუმანი აქვს მანჯინის ქილიანი, ამ „თეთრი საკეთების“ დაშინებულ მოხუცს. ამ დათვრულ ქალაიში იგი ალბათ ერთადერთი არაა, ვინც გულმამულერულია და ძილი აქვს გატეხილი.

აკადემიკოსი ნომრევიან ლომთაბიძეც ჯგერინი და უძლია. იგი წითლების ბანაკიდანაა. სჯერა, რომ ნებლმა ძალდება გაიმარჯვეს და ყველა „შეგნებულ“ ახლავარდას პირდაპირი სტუდიიდან მოუწოდებს, იარღი აიღონ და დაიკვან სამშობლო უწმინდურებისაგან. იმის სანაცვლოდ, რომ მორჩენილიყო ბარიკადებზე დგომის თვეწახევიარი, ამ მონოდებამ უაღრესად დახლართი, „ბურუსით ამოკეცსა მომავალი“.

ორი პერსონაჟი, გოგია და ნომრევიან, მემაწენე და აკადემიკოსი, „ორ ბანაკად მონიშნული ქალაქი“ — ორი სინამდვილე და ასე მტკიცედ მიღებული გადაწყვეტილება... ამიერიდან ნომრევიან ლომთაბიძეს ბანკის აღარ აუტანს, იმიტომ, რომ „სინდისი უფალთან აქვს დათქმული“. ესაა მემაწენე კაცის სიმართლევც და სამართალეც.

ხედავს რაღაცეები ერთმანეთს პოლიტიკურ გაჯგერდინზე შედრბინად და „მანჩინდების მფარველი“ ანუ „თეთრი სიკეთების“ შემოქმედნი იგებენ, წითლები კი ავებენ.

ზვიად კვარაცხელიას ნოველების ანალიზისას ერთი რამ დაზგუიებით შეიძლება ითქვას, მწერალი თავის პერსონაჟებს თანაბარ ყურადღებას უთმობს და მათ ცალკეულ შეცდომებს თუ სიმართლებებს არც წუნობს და არც იწინებს. ისე შემოკვეება და დაპყვება, როგორც მის ერთ ნოველაშია, სადაც: „ბინდს შემოკყავდა სიწუმე და გამტკარებელი შემოდამება, მიშსაც შემოიყოლებდა... როგორც ბაჟები მანანლა ძალს, მშობლებს შემოქმედებულად“. თუ ზოგან ატკრონი შეუმჩნეველია, ნოველის, „იკებზეც ციოდა, სხვათა შორის“, ერთ-ერთი პერსონაჟი, სავარაუდოდ, ატკრონის გულისთვის ახმოვანებს, როცა გვიმხელს: „ჩვენნი დარჩეს და, თავიდანვე უნდა შევევუთო, რომ

ბეერი რამ ნაწილი, გარწვეული და შეღამაზებული სახით მოვა თქვენამდე. ნარსული, უფრო მეტიც, საეჭო ნარსულის გახსენება არაგის სიაშინებს. კერძო საუბრებშიც კრიტიკიან, მით უმეტეს, სავარაოდ ბეერი შეიკავეს თავს... ბეერი, მაგრამ არა ყველა... ეჭვი მაქვს, მე გამონაკლისებში ჩავითვლები“. შემდეგ მომდგენო გულწრფელი ვარს იტყვის მეითხელის ყურადღებას, „მეც, როგორც ვარს სახალზე, გამწეულ წყობებს აკვიდე, რისი ზიდავაც ვერ შეველო“... ხატუნად თქმა მწერლის ღირსება და, ამგვარად, „ნებისმიერ გაიძვერობას და დანაშაულს შეიძლება მოუტეზონ გამართლება, მომფინო თანაგრძნობის შუტე, მაგრამ სიმართლევე მეტად; არა მგონია, რამე ბრწყინავდეს ამქვეყნად“, — შენიშნავს ერთგან.

სიმართლის თქმა მოუკერძოებლად არასდროს არ არის გვიან, აგვიან არც მაშინ არის, როცა შენიშნავ, რომ უძრავი და უშველებელი ლოდე გადავს თავზემთი... და საერთოდ, ყველფერი ახალი და მნიშვნელოვანი — ან ძალიან ადრე ხდება, ანაც ძალიან გვიან. თავის დროზე გადასახადი მოდის ხოლმე“, — წერს იგი და ის ამბები, რომელსაც მან ასე წარმუხრებლად აულო ადლო და ანრწესტი, ნაწლეთ-ნაწლეთ დანაწვერეულ, გაორებულ და წინააღმდეგობრივ დროში ხდება“, როცა იმართებოდა მიტინგები, ამავად და წარმუხრებლად გამოითქმობა პროტესტი, ხელში ეჭრათ საგანგებოდ დაშინებულ ქალაქებში, აქ იყენებ პოლიციური ლიდერები, პრესა, ტელევიზია, დანეტრესებული ხალხი. სუფევდა არეული განწყობა, სიძლიერება, უნდობლობა, უმადურება, „ითითეს გვერტივე შინაური დავა-კამათი გასცდენოდა ქალაქისა და ქვეყნის საზღვარს, იქ-მისულიყო, საიდანაც შეჩვეული ვიყავით მართვასა და წყალობებს, იმ ერთისთვის გვიწოდდა ხმა მიგვეწოდნა, გასაყიდვაც იმ სამოქმედო გაგვეყვია, დასამენიც იქ დავგესმინა, დასაკამბიოც იქ დავგვემო“.

პარადოქსული სრულიადაც არ არის, რომ უდიდესი შეჭირვების ვაშს „იმ სამაფოს“ ვუხზობლით საიბელად, რომლსაც „შეგნებლი ვიყავით“, რადგან ქართული ინტელექტუალურ და კულტურულ-ესთეტიკურ ღირებულებებს, მშვიდობასა და ერთიანობას სიორედ რუსული „დერეჟა“ წარმართავდა. სწორედ რუსეთის გზით და მოსკოველი მეგობრების წყალობით აღწევდა ჩვენთან დასავლური ფასეულობანი: ნიგინე, ფილმები, ურსულინი, ნახატები, „ბითლზის“ ფირფიტები, სუნამოები, ვისკი... სამწუხაროა, რომ იმ წლების გამარჯვებულნი ქართველები არ არიან, გამარჯვებულნი რუსული ანარია იყო (როდენონი, გარამოვი, ბალტინი).

მაშინ ქართული სინამდვილე დამარცხდა. ამ ფიქრს ამონარდის მოზიბოდა გვაყვებინებს ნოველიდან („კიებზეც ციოდა, სხვათა შორის“): „უწინაც და ახლაც, ვიყავი და ვრჩები ჩემი პრინციპების ერთგული — გთქვა და გავაყეთო ის, რაც იმ შუთას ტუმბარტივბად მიმანინა! რა უყუთი, ხალხნი ვართ, შეცდომები მოვცდამ... სიმართლე სახედისწერო შეცდომები უფრო ნათელს ხდის ადამიანს, ვიდრე რიგითი სიყუთი“. დიან, სახედისწერო შეცდომა ბეერი რამეს ჰყვებს ნათელს, ნათლი მოსავს, ნათლის ხმას გამოსცემს. მხოლოდ შეცდომა და არამც და არამც დანაშაული, რადგან შეცდომის გამოსწორება შეიძლება, დანაშაული კი უნდა დაისაჯოს. ასე მოფიქრალი კაცისათვის

წინმეულია სწრაფვა სამშობლოს საზღვრისწერი ისტორიული სურათების შექმნაზე.

ნოველა „ერთი მსიკვი სიმარტოლე“ მონოლოგია კაცისა, რომელიც აქეთა ნაიბრზე“ იყო. იქით გაურკვეველი ხალხი ტრაიათებდა, ისეთები, ვინც დროშებითა და ბელადის სურათებით იბრძვის ყოველთვის. ზეიანე კვანაცხელისა პერსონაჟი დარწმუნებულია, რომ სამშობლოს გადასარჩენად გამოვიდა, თორემ წიგნების წერა პქონდა დაწყებული, ზოგიც დასამთავრებელი პქონდა, ცოდევის კითხვა იყო, თავისი შინაარსიანი და ქარიშხლიანი ცხოვრება დაუნერეული დარჩენოდა. სამშობლოს გასაჭირი, თორემ რა რჯიდა, არასდროს არავინ გაუნრჩავს, თავიცა უფრთხილდებოდა და მეგობრებსაც. ყმაწვილობიდან, ქუჩიდან, ციხიდან ამ კოდექსით ცხოვრობდა... თუმცა ისიც კარგად უწყობდა, რომ უცოდეელი არაყინა, რომ აერთებდ ყველას მოუნევს თავისი წილი გვირგვინის შექმნაში, ცოტაც კუპრი და წყნუნუნა“. ნოველის ფინალში მისი სინანული მონანიების სულაც არ შვავს, ნაწობს, რომ ცოცხალი დატოვა ერთი სკოლის დირექტორი, „ღრუო მოხუცი“, რომელმაც „მის ბიჭებს“ სკოლის კარი არ გაუღო და თავმესაფარი არ მისცა.

ამ პერსონაჟს პროტაგონიც მოეძებნება. იგი ჯერ ციხიდან გამოვიდა, ხელმოწებთიშოდნეობის დოქტორი გახდა, წიგნები მართლაც დაწერა, ბევრს უყვარდა, ბევრიც ამატებს, აქ ნოველის მთავარი გმირი, მასაც თავისი სიმარტოლე აქვს სათქმელი – თუნდაც ერთი მსიკვი „იქაურ ბიჭებსაც“ თავიანთი პატარა ბიოგრაფიები აქეთ, რომელიც უწყინარი სულაც არ გახალავთ! თუ მწერალი მოინდომებს, ეს უახლესი ბიჭი თავის მეყვრილს, თამირს აუცილებლად შეხედება ნოველიდან „სიტყვები ცერცლისფერი დოქიდან“, თუმცა რა ნუგებია, ან რა საჭიროა მათი შეხედრა... ისინი ისედაც ხომ მრავლად არიან ყველა დროში!

ნოველა „ყოფლიბანი“ ორსიუფეტხანია. სხვადასხვა ასაკის ორი მამაა წარმოდგენილი, რომელთაც სერიოზულად ამფოთებთ საკუთარი შვილების მომავალი.

ერთ-ერთ მამას, ვინრო კორაუსებში გამოკეტულ ნიკოს, ერთი სული აქვს გამოაღწიოს დაგმანული სივრციდან, მაგრამ ყოველთვის მცირეწლოვანი შვილების მუდარა აჩერებს მამა, დარჩი, გარეთ ისვარიანო“. ოთახში ბოლთას სტებს და „იაკესავით შერჩენილი სიგარეტით“ იქარვებს ბავარს.

სხვა და გურამი — სხვადასხვა პოლიტიკური შეხედულების და-ძმა — „მორთმულ დაშოუქიდებლობას“ სხვადასხვაანაირად აფასებს. გურამისთვის (მეორე მამისთვის)

მიუღებელია „ქიბრონასეილებსა“ და „ნეომიტციების“ მიერ ამწებული ქვეყანა. თავისი მტვერმტყველებით ჩეილის გაუმაგრებელ, გაუმკრეიებელ რბილებს — ყოფილიბანს — ადარებს ნაადრევ თავისუფლებას. იგი საკუთარ დას, ნაბას, მართლის მართლად მწრეველ მცინერსაც“ ეკამთება, არ პატობს, რომ მის სათავეანებელ ძმისშვილებს (გურამის შვილებს) და სტუდენტებს „წინსვლისა და შეუბლაღვი ფასუფლობის ნაცვლად, გაორებული ქვეყანა რომ შეატოვეს“.

ნოველა ნოველაში — ორი ქართული ოჯახის ერთი საწუბარი! როგორ გადაარჩინო მომავალი? ბევრი ფიქრისა და განსჯის შედეგის ფაქტოც, რომ მოუწესიბილი ქალაქური ყოფიდან ნიკოს ოჯახი სოფელში გადადის საცხოვრებლად, რადგან სევრადა ეიმედება, რომ სწორედ იქ გამაგრდება მათი ყოფილიბანი.

ნოველას „სიტყვები ვერცხლისფერი დოქიდან“ ორი გმირი შვავს. სასწავლო ნაწილის გამგე ლარისა კონდრატის ასული შონია და ინგლისური ენისა და ლიტერატურის შედაგოვი ასმათ ფანცხავა.

ლარისა შონიას ბიოგრაფია ასეთია: უნივერსიტეტი — სკოლა, ჯერ რამდენიმე საათი, თანდათან სრული განაკეული, შემდეგ თანამდებობა — სასწავლო ნაწილის გამგე. საკუთარ თავს მკაცრად აუკრძალა ყავის სმა, გათხოვებაზე ფიქრი და ექსკურსიაზე სიარული, სხეებს — მოკლე კაბა,

მაღალმატრეიბზე საუბარი და ქარბი ემოციის განთხატვა.

მას „უმეტხაკლოდ“ სევრა, რომ „როგორც იქნა, ეღირსა ბედეკრული სამშობლო განახლებას“. მამულის საკეთილდღეოდ „შრომბას, ცოდნას და სიყვარულს“ არ იშურებს ლარისა კონდრატის ასული. იმ დღესაც კრებაზე სათითაოდ ჩამოურიაგა მასწავლებლების თხელმოწებანი წიგნაკი სახელმწიფოურად ფასით, რომლის გაუქმებული ღიანდაგიითაა უსარგებლო და უშედეგელი: „დოქტატურის, ბელადომანიისა და ხელისუფლების ერთობიარული უზურპაციის მანვე გამოვლინებანი ჩვენი ქვეყნის უახლესი წარსულში, საგაღალი შედეგები და მათთან ბრძოლა დემოკრატიული ფასუფლობის შუქზე“.

ყველაფრის მიუხედავად, ერთი წიგნი მაინც დარჩა მაგიდაზე.

ასმათ ფანცხავას გამოძიებლის კაბინეტი ეცნობით. ბრალდების ვერცხლისფერი დოქიდან ნანწყობით მოიდან სიტყვები, იგი თურმე პინძურ და ამძადებულ გრძობათა ნაფლეთებს“ მიუხედავად მოწინავეთა გულენობისკენ. ომს, ბორბტებას, სიძულვილს, გაუტანლობას, შიშს და ჩამორჩენილობას ასწავლის მოწაფეებს, „პატივაყარილ და სამარცხი ნარსულს“ ახსენებს მათ.

ზეიად კვანაცხელია

გამომძიებელს, რომელსაც „ქოსა სახე და ვიბლიზობის-მაგვარი აქვს მარცხენა თვალთან“, აქსიომასავით ჩამოყალიბებია, „თუ მასწავლებელი ფეხს ვერ უყვება თანამედროვეობას, ჩამორჩენილია“.

უნდა ვივარაუდოთ, რომ ის ერთი ნივინი, ალბათ, ასმით მასწავლებელს „აღარაა“. სწორედ ამიტომ არის, რომ არც ქალაქის მერისგან გამოგზავნილ თამარ-გოგოს უყვირს ასმით მასწავლებლის დაკითხვაზე ყოფნა... ასეთები ხომ ძირეულად არასდროს იცვლებიან!

დიდხანს ვფიქრობდი ზვიად კვარაცხელიას ნოველებზე... თავიდან სტრანქონები ვერ დავიმორჩილე, ვერაფერი დავერეე. მე ხომ ასეთ თემებზე არასდროს ვწერ, თითქმის არც ესაუბრებო.

მაგრამ დუმილიც პოლიტიკააო, — უთქვამთ. ახლა დამეცა. ფანჯრებს ვაღებ და ღამის თბილისს ვაკვივრები... ის დრო მავალიდებდა, ქავთარაძის ქუჩაზე, ღია ფანჯრიდან, ტყვიის ანახსლავი რომ შემოვარდა და

თამაშით გართული შეიღებოს ნინ დაევარდა. 4 წლის თამაშით დადიოთი უთხრა ერთი წლით უმცროს ნინოს, „მოიცა, ფანჯარა დაეზურეთ, თოჯინები არ დაგვიხე-რიტონო“.

ზვიად კვარაცხელიაც „სათამაშოებდახერეტილი“ თაობიდანაა. ამ ნოველებით მან თავისი თანატოლების სათქმელიც თქვა. მე კი მომინდა მისი კეთილშობილი ახალგაზრდული სულისათვის და ნატიფი აღნაგობისთვის ოდნავ მაინც შემემსუბუქებინა ის სიმძიმე, „რისი ზღვაც ვერ შეეძელიო“, რომ გავგვიზილია. გამონაკლისებში ალბათ არ ჩავთვლებდი...

ფანჯარა ნელ-ნელა, ფრთხილად დაეზურე... „ქუჩაში ენთო შუქნიანი — ღამის იმედინი ციკინათელა. იგი ხანდახან ქრებოდა, და ხანდახან აქრობდნენ, რომ არ გამოლეულიყო და გაძლოლიდა სხვა ღამეებსაც“, რათა სხვა ღამეებზეც ზვიადს იმ კარის გასაღები ადვილად შესმოერჩია, საიდანაც ნათლის ხმა გამოიღობა.

ახალი ნივინი

მაია ჯალიაშვილი

სასიყვარულო ონლაინ თამაში

პლატონი თავის ერთ დიალოგში, „ნაიფის“ სახელწოდებით რომ ვიცნობთ, მოგვიხიბობს უცნაური ორსქესიანი არსების — ანდროგინის შესახებ — რომელიც სრულყოფილებას განასახიერებდა არა მხოლოდ შინაგანი პარმონიულობის, არამედ ფორმის თვალსაზრისითაც. ანდროგინთა ბუნდობრებას არ არევედა ზორციელი ლტოლვა თუ ვენება. ამიტომაც არაფერს სთხოვდნენ ღმერთებს, არ სწირავდნენ მსხვერპლს. ეს კი ოლიმპოს ბინადართ აზოფითებდა, რადგან მათ ძალაუფლებას ბზარი უწინდებოდა. მათ აზოფითებადთ ანდროგინთა სიმტკიცე და ძლიერება, ამიტომაც ერთ მწვერივ დღეს განრისხებულმა ზევსმა ცეცხლოვანი მახვილით ორად გაკვეთა ანდროგინები. ცას სწევებოდა გაჩეხილ ანდროგინთა მოთქმა-გოდება. მაგრამ ყველაფერი ამით არ დასრულებულა. ერთი სხეულის იძულებით დაცლივლულმა ნახევრებმა ერთმანეთს საოცარი ვნებითა და თავდაწყებით დაუნყვან ძიება იმ ნახევრებმა, რომლებმაც ერთმანეთი მოძებნეს, საოცარი ბედნიერება მოიპოვეს სულიერ-ხორციული სიმართლისა, ხოლო ვინც ვერ იპოვა, მან ეს ძიება აქ-ქა სისხარულდა. ბოვან დასასრულა, ძიება კი გაუმდებელი განახლება. ამიტომაც ცდილობენ მეორე ნახევრის იდეალად დასახვას: „რაც უფრო შორს ხარ, მით უფრო ვტკბები, მე შენში მიყვარს ოცენა ჩემი“ (ბალაკტოს ტაძიძე).

მითის სიმბრძნე სამყაროს უზოგადეს კანონზომიერებას ირეკლავს. ის მოწმობს ადამიანის განუზოროცილებელ სწრაფვას სრულყოფილებისაკენ. სიყვარულს ძიება შესწევს ადამიანის „მე“ დამატყვევებელი სივრციდან გაათავისუფლოს.

სიყვარული, როგორც ხსნა — სწორედ ასე წარმოჩნდება ეს გრძობა დაბიეღ გლათაუერის ორტომიან რომანში „უებარია ჩრდილოეთის ქარის ნინადამდეც და ყოველი მეშვიდე ტალღა“, რომელიც გერმანული ენიდან ჩვეული ოსტატობით თარგმნა მაია მირიანაშვილმა, დღესდღეობით გამოირჩევიდა მთარგმნელმა. ამას ადასტურებს მისი ბოლოდროინდელი თარგმანთა სიმრავლე და ხარისხი.

დანიელ გლათაუერი ცნობილი თანამედროვე ავსტრიელი მწერალია. მკითხველმა იგი განსაკუთრებით შეიყვარა რომანით „სამოზო ძალი“, რომელიც 2004 წელს გამოვიდა. 2006 წელს დაწერა რომანი „უებარია ჩრდილოეთის ქარის ნინადამდეც“, რომლისთვისაც მიენიჭა გერმანული საუკეთესო ნივინის პრემია. რომანის პერსონაჟები მკითხველებმა ძალიან შეიყვარეს და მწერალს მათი ამბის გაგრძელება სთხოვეს. მწერალმა მკითხველის სურვილი გათვალისწინა და 2009 წელს დაწერა გაგრძელება: „ყოველი მეშვიდე ტალღა“.

2010 წელს ორივე რომანი ერთ ტომად გამოვიდა და დიდა ნარამტება ხელდა ნილადა. ეს ნივინი გლათაუეს შესტყუელია.

ვფიქრობთ, ის ქართველი მკითხველის გულსაც იოლად მოინადირებს, რადგან მწერალი ჩვეულებრივ, უბრალო ადამიანთა ცხოვრებაზე გვიამბობს, რომელთაც ყოველდღიურობა, თანამედროვე ტექნოლოგიებით ასე გაუცხოებულნი, გამოფიტული და დაცარიელებული, მაინც გასთვალისწინდა სიყვარული და ისევე ამ „დაწყვეტილი“ ტექნოლოგიის წყალობით.

სიყვარულის ოცენაზე ხელოვნების არავრთი ნანარ-მუები შექმნილა, და ევრაინ იტყვას, რომ ეს თემა გაცვდა ამ ამონიურა. ის ყველავ მეტად შვავს ფენიქსს, მარადის რომ განახლებდა ჩაფრთხილ და დანაცრებულნი.

როგორც ალენიშვი, უცნაური სიყვარულის ამბავია დანიელ გლათაუერის რომანში მოთხრობილი. მთავარი გმირები — ემი და ლეო — რაღაც გაუგებრობის წყალობით, კლექტრონული ფოსტით გაიცნობენ ერთმანეთს და დაუმეგობრდებიან. თავდაპირველად მათ არაფერი იცინა ერთმანეთის შესახებ, სახელების გარდა. თანდათან მეტი

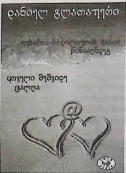

ცნობისნადილი ჩნდება. ეს არის საოცრად უშუალო მიმოხერა ორ ადამიანს შორის, რომელთაც არანაირი მოვალეობა არ აკავშირებთ ერთმანეთთან, რაც მათ უსაზღვრო თავისუფლებას ანიჭებს. ვირტუალურ სივრცეში მირაჟებივით ჩნდებიან ისინი და ერთმანეთს თვითონვე ქმნიან. სწორედ ამიტომაც უჩნდებათ განცდა, რომ თავიანთ ოცნებას, იდეალს ესაუბრებიან. თუმცა სიტყვის მაგური ძალის წყალობით ისინი ერთმანეთს ეჩვევიან და ეს მიმოხერა მათი სიცოცხლის ნაწილი ხდება. მიუხედავად იმისა, რომ რომანის სივრცე შეუქმნულია, რეალურად არც არსებობს, რადგან ეს სივრცურული კომპიუტერის მეშვეობით, მონიტორზე ავიცილებული სიტყვებით იქმნება, მაინც არ არის მხოლოტონური და მოსაწენი. წერილებში დიდი ვნება და ურთიერთლტოლვა ირეკლება. მწერალი ახერხებს ქალსა და კაცის, სრულად განსხვავებული ხასიათების დაბატვას. მკითხველი ამ უცნაური რომანის თანამონაწილე ხდება და ამ მიმზიდველ ონლაინ სასიყვარულო თამაშში ერთვება.

ემი და ლეოს თავიანთი ცხოვრება აქვთ ემის ქმარ-შვილი ჰყავს, ქმარი მასზე ბევრად უფროსია, ბავშვები კი გერეობ, ეს მიეც მისი ბედნიერი არჩევანია — ასე აღნიშნავენ თვითონვე; ლეო კი მეგობარი ქალს ახლად გამოჩენულა. ეს ორი უცხო სული საოცრად მოუსაფრობასა და მართობას აზღვანებს ამ მიმოხერას. წელ-წელა ეს წერილები სასიცოცხლო სუფთა შერს ემსგავსება. ისინი ერთმანეთს ესაუბრებიან თავიანთ განცდებსა და ცხოვრებაზე. თუმცა წარმოსახულ სივრცეს დროდადრო არღვევს ერთმანეთის ნაწიის ნადილი, რაც პირველ ტომში ხორცს არ ისხამს, სანტრეესო ფსიქოლოგიური დეტალია ემის მიერ ლეოსთვის თავისი გასათხოვარი მეგობრის, მისა, გაცნობა. ლეო და ის მეგობარი მართლაც, ხედებიან და მოუნებნათ კიდეც ერთმანეთი, მაგრამ ემის აჩრდილი მათ შორის აღმართება და ეს ურთიერთობა დაწყებისთანავე მითარდება. მას არ ადვლამებს ოცნება წარმოსახულ ქალზე, რომლის ფსიქი ლეომ ახლა ისე ხელშეახებდად იცის, როგორც არასდროს. ემი და ლეო უნებურად ერთმანეთის რეალურ ცხოვრებას „კრივიან“ და მომავალს განსახლავრება. „ლეო: ემი, ემი, ემი. მიყვარს, როცა ვნერ ამ სახელს: ემი. შემიძლია ათასჯერ მივინ და დანერო თქვენი სახელი. ემის მისწერო, ნინებას, ემის კოცნიდე. ნადიდეო, დავიძინოთ, ემი“...

ემი: დღეს რაღაც ვერ ვიძინებ. მოგაყვებით უკვე ჩრდილოეთის ქარის შესახებ? ვერ ვიტან ჩრდილოეთის ქარს, როცა ჩემი ფანჯარა ღიაა. კარგი იქნებოდა, თუ ახლა მომწერიოთ: შენც ადები და დაკრტი ფანჯარაო. მე კი გიპასუხებდით: დახურულ ფანჯარაში ვერ ვიძინებ.

ერთი ნუთის შემდეგ
მამინე ნაიკოხეთ, მერე შტრიხილდით და დაიძინეთ.
ერთი ნუთის შემდეგ
გადაბრუნებისას, ისევ ვფხიზლდები და ისევ კითხვას ვიწყებ, რომ ჩამეძინოს. ასე რომ, ღამის ნათურა და ტუმბო მაკლია იმ მხარეს.

30 ნამის შემდეგ
მგონი, ვიცი, რაც უნდა გააკეთოთ. მამინე ალეთ ტუმბო ნათურაიანად და მეორე მხარეს დადგით.

35 ნამის შემდეგ
არ გამოვა, ნათურის კაბელი არ მისწავდება.

40 ნამის შემდეგ
მამინე დამაგრძელებელი გჭირდებათ.

25 ნამის შემდეგ
მამინე გამოვივხვებით წერილით.

45 ნამის შემდეგ
კარგი, გამოგაგზავნი, იხილე მშულო.

50 ნამის შემდეგ
გამაღობთ, მივიღე, რა მშენიერი დამაგრძელებლია. ახლა კი შევავრებთ.

40 ნამის შემდეგ
იციდეთ, ფრთხილად იყავით, ღამით ფეხი არ წამოშკარათ.

35 ნამის შემდეგ
აჰ, ახლა ისე ღრმად ჩამეძინება, მხოლოდ თქვენზე და თქვენს დამაგრძელებელზე ვიფიქრებ.

ერთი ნუთის შემდეგ
დაე იქროლოს ჩრდილოეთის ქარმა, როგორც უნდა.

45 ნამის შემდეგ
ლეო, მე თქვენ ძალიან, ძალიან მომწონიათ, უტყარი ხართ ჩრდილოეთის ქარის წინააღმდეგ“.

ჩრდილოეთის ქარი ცხოვრების სიმბოლოა და მას წინააღმდეგობას მხოლოდ სიყვარული თუ გავნივს, თანაც, უნაკლო სიყვარული, ასეთი კი არ შეიძლება რეალურ სამყაროში იყოს, მხოლოდ წარმოსახვაში, მხოლოდ ელექტრონული წერილებით შექმნილ სივრცეში, მხოლოდ ონლაინში.

ამ ერთგვარ იდილიურ მიმოხერას, რომელსაც ხშირად ამღრევეს ეჭვით გამოწვეული უმტკიცებელი უთანხმოება, მოულოდნელი ქარიშხალი დაატყდება თავს. ემის ქმარი სწერს ლეოს წერილს, რომელშიც ემსა უთხრობს აუხსნად, რა ბზარი გააჩნა მისმა შემოჭრამ მათ ოჯახში და ლეოს ემისთან შეხვედრას სთხოვს. ეს ყველაზე გამოაგნებელი დეტალია ამ სასიყვარულო ისტორიაში, მაგრამ ემის ქმარს ამ შეხვედრის წყალგაუფალი დასაბუთება აქვს: თქვენი თვის სასაყვედურო, სამზუხაროდ, არ მაქვს. მხოლოდ უხილავ არსებას, აბა, რა უნდა უსაყვედურო. ბატონო ლეო ლაიკე, თქვენ არ ხართ რეალური, თქვენ ჩემი მუდღისი ფანტაზიის ნაყოფი ხართ, ილუზია, ბედნიერების გრძნობათა უსასრულობა, შორეული ოცნება, სიყვარულის უტოპია, ასოებისაგან აგებული სიყვარული. ამის წინააღმდეგ მე არანაირი ძალა არ მემწევს, მხოლოდ ის შემიძლია, და-

ველოდო, ვიდრე განგება იხებებს და თქვენგან, მოლოს და მოლოს, რელიური ხორცშესხული ადამიანი გამოხდება, კაცო, თავისი სიღვიერთა თუ სისუსტეებით. მხოლოდ და მხოლოდ მაშინ, როცა ჩემი მეუღლე თქვენც ისევე დაგინახავთ, როგორც მე, არც თუ უჩვეულო არსებას, ადამიანურ არსებას, მხოლოდ და მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ის პირისპირ ჩავხვდებით თვალბმში, ვაუზრინარდება თქვენი უპირატესობა. მაშინ მოეცემა შანსი, ჩემი ემისთვის ვიბრძოლა.

ამ წერილით მკითხველის თვალწინ იხატება დაბეჭავებული, დამცირებული, მუწურაცხყოფილი კაცო, რომელიც მზადაა, ახალგაზრდა მეუღლის შესანარჩუნებლად უფრო მეტად დამცირდეს და ცოლი სხვას შეახვედროს ერთი ღამით, რათა მერე სამუდამოდ, უღალატოდ მას ჰყავდეს. ამ წერილში ბერძნობრივ ღვთის ასაკსა, გარეგნობასა და ცხოვრების სხვა წერილმან თუ მსხვილმან დეტალებსაც აღუწერს. ნარმოვადგენელი თავის ასე დამცირება, თუნდაც სიყვარულისთვის, ამიტომაც არის, რომ ემის ქმარი არანაირ თანაგრძნობას არ იჩენვე, პირიქით, მის მიმართ ზიზღის გრძობას გეუფლება: „აბატონო ლაიკე, გზობოთ, შეხედით ემას! დაწვეით მასთან... დამიბრუნეთ ჩემი მეუღლე. გაათავისუფლეთ იგი. დააბრუნეთ იგი ისევე მინახუ... მისი სიყვარულის გამო. ვთხოვო!“

ამას მოჰყვება ლეოს წერილი, რომელშიც ემის მათი მიომონრა „ღირსეული დასასრულისთვის“ შეხვედრას სთხოვს, მაგრამ ეს შეხვედრა არ შედგება. ლეო „ქრება“ და ემის სასამართლო კვეთილ წერილებს ელექტრონული ფოსტა გამოიწვია გულგრილობით ასე პასუხობს: „ყურადღებო. ეს მისამართი ალარ არსებობს. მიმღებში ამ წერილს ვერ მიიღებს, ამ მისამართზე მიღებული ყველა წერილი მექანტიურად ნაშობებს. შეკითხვებისთვის შეგიძლიათ მიმართოთ სისტემადამინისტრატორს“.

ესე მთავრდება პირველი ტომი. მხერ ტომში, ექვსთვიანი პაუზის შემდეგ, ემისა და ლეოს მიომონრა კვლავ აღდგება. გმირებს ახალი ამბები აქვთ ერთმანეთისთვის მოხაყული. განახლებული ურთიერთობა მეტი ურთიერთტოლღვით გამოირჩევა, თუმცა ლეოს სხვა ქალი ჰყავს უკვე. ემიც თითქოს ბედს შეგუებია. მაგრამ რა ჩააქოვებს სიყვარულს, რომელიც ოცნება ასაბრძოლებს?

და წერილებში, მიუხედავად იმისა, რომ ლეო სხვა ქალის, პამელის მგზნებარე სიყვარულზე უყვება, ემი კი ოჯახური იდილის დეტალებზე ამახილებს ყურადღებას, სტრეიქონია შორის იკითხება, მათ ამ მიომონრის გარეშე სიცოცხლე აღარ შეუძლიათ. ამ მიომონრის გარეშე თითქოს სამყარო ცარილდება. სწორედ ამ დროს ჩნდება მემ-

ვიდე ტალღის სიმბოლიკა ემის წერილი: „რატომ გწერ? იმიტომ, რომ მიმეპურება, რადგან არ მინდოდა უსიტყვოდ დაელოდებოდი მეშვიდე ტალღას. პო, აქ უდრეკ მეშვიდე ტალღაზე ასეთ რაშე შეყვებოდა: პირველი ექვსის გათვალა შეიძლება, ისინი ერთმანეთს ვანაპირობებენ, არანაირ მოულოდნელობასა და სასწაულს არ მოავლენენ. პირველი ექვსი ტალღა ერთმანეთის მიყვლებით მოდის და მუშამ მსგავსი და უშიშნა.“

მეშვიდე ტალღა კი სახიფათოა. მისი გათვალა შეუძლებელია. დიდხანს მუშუშნეველად გეთამაშება, მონოტონურად დელეგირებს, თავის ნინა ტალღებს აყურადებს. მაგრამ ზოგჯერ ამობობოქრდება. მეშვიდე ტალღა სრულიად უზრუნველი, უფრთხიველი, მემკანებლურია, გველაფერი თან მიავსე. ყველაფერს ახალ ფორმას აძლევს. მისთვის არანაირი წარსული არ არსებობს, მხოლოდ აწმყოა. მეშვიდე ტალღის ჩაღვლის შემდეგ ყველაფერი სხვაგვარად. პარგად თუ ცუდად? მისი განსჯა მხოლოდ მათ შეუძლიათ, ვისაც ის შეუგება. ვისაც სითამამე ეყოფა, რომ მის მელეგარებას შერწყას“.

მეშვიდე ტალღა სიყვარულის სიმბოლიკა, რომელიც ცხოვრების მდინარეებში თავისი მოულოდნელი გამოხდებით ყველაფერს ცვლის, ის ადამიანს არა მხოლოდ საკუთარ თავს, არამედ სიცოცხლის საზრისს შეამწყვდებინებს. მაგრამ უნდა ვთქვას გამბედაობა, შეხვედე ამ მეშვიდე ტალღას და მასთან ერთად შეცვალე ყოველივე შენ არცვლელ-

რომანში მიომონრა ისეთი პათოსით ჩაღდება, რომ გმირები ამ ვირტუალური სიყვარულის რელიურ ცხოვრებაში გადმეტანას ესწრაფიან, მკითხველსაც ერთი თვლი აქვს, მათი შეყრა იხილოს. მწერალი ამ მოლოდინს არ აწილებს და გმირვე ერთმანეთს შეახვედრებს, მაგრამ ეს ის შემთხვევაა, როდესაც დანერული რეალურს აღემატება. ამიტომაც ასე გაელეგებასავითაა ეს ორიოდ შეხვედრა. რეალბა უძღურია ნარმოსახვის ნინაღამდეგ.

ემისა და ლეოს უცნაურ სიყვარულს მხოლოდ ვირტუალურ სიერცემში შეუძლია გახარება. მათი შეხვედრა ამ სიყვარულის დასასრული იქნება მხოლოდ. არადა, ამ მიომონრის გარეშე თითქოს ბნელი გადაეფარება ქვეყანოვრებას, ამიტომაც მწერალი სწორ გადაწყვეტილებას იღებს: სიყვარულის გადასარჩენად გამოირებს კვლავ ინტერნეტოცემში ტოვებს, მფეუცავე გულისკემბას სიტყვებდა რომ აქცევენ და სიყვარულის გადასარჩენად იმლაინში შევერებულხვდებიან: „საყვარელი, არ კარგია, რომ მიომონრე, რა კარგია შენი წერილების კითხვა, მოდი, ხიპარად მივეწროთ ხოლმე ერთმანეთს, ათასი კოცნა“.

ქრონიკა

რუსთაველის თეატრის ექსპერიმენტულ დარბაზში გაიმართა სამეცნიერო კონფერენცია, ანახილ თუმანიშვილი — თეატრის თეორეტიკოსი. კონფერენცია დიდი რეზონანსისა და პედაგოგის დაბავებთან 90 წლისთვის მიძღვდა.

დასაწყისში მიხელო თუმანიშვილის შესახებ სიტყვები ნარმოთქვია რობერტ სტურუაშ და გიორგი ჭავჭავაძეებმ. შემდეგ კი მოსმინებს მოსწენებში, რომლებმაც კიდევ ერთხელ გამოკვეთეს მხედელ თუმანიშვილის ნიჭისა და ლეანლის მრავალმხრივობა, მისი მეცნიერული მემკვიდრეობის მნიშვნელობა:

„ტექსტზე მუშაობის საკითხისათვის“ (ნათლვა არკვეაქვ), „სიტყვის ფუნქციის ვაგეტიონის“ (გიორგი ვოგაშნიკელი), „პროზის ინტერნატაციის საკითხისათვის“ (ლელა ნიჭერი), „აუბოლიტისტური ასპექტი მიხელო თუმანიშვილის ნაწარმში“ (იოსებ ქუშნირიძე), „მხატვრული გადაწყვეტის პრინციპი“ (ელენე თუმანიშვილი), „მიხელო თუმანიშვილის თეორიული მემკვიდრეობა საქართველოს თეატრის, მუსიკის, ქონისა და ჟურნალის სახელმწიფო მუზეუმის ფონდებში“ (გიორგი კალანია).

გივი გამრეკელი

ინტარსატი ჩვენ პერდავტორების

მოდი და დაუფერე მოჭადრაკეთა ე.წ. პირად რეიტინგებს, ანუ ძალთა შედარებით ნებსხას. ჭადრაკის საერთაშორისო ფედერაციის მესვეურები ამტკიცებენ, რომ ამ რეიტინგებს გუერს თუ ავუღლით, ძალიან გააბედლებოდა მსოფლიოსა თუ ევროპის (გნებათ ნებისმიერი სხვა შეჯიბრების) შემადგენლობის დადგენა. მაგრამ ეს ნებს-ბოძ ბშირ შემთხვევაში უფრო შეცდომებისაა ვიდრე სწავლის და ასეც კი შეიძლება ვთქვათ, თვალთმაქცია.

უფერობით, ამის დასამტკიცებლად ბერი საუბარი არ დაგვიჩვენებდა: როდესაც 2011 წლისათვის მსოფლიოს უძლიერეს მოჭადრაკეთა პირველი ათეულის სია გამოქვეყნდა, იქ ბორის გლუფანდი საერთოდ არ აღინიშნებოდა. გავიდა სულ რამდენიმე თვე და გლუფანდი ოციჯალაღრად მსოფლიოს შიორე მოჭადრაკე გახდა, პირეტენდენტთა შეჯიბრებში გაიმარჯვა და გაიასად ეაშუანათან ანანის სწორედ იგი უნდა შეეხებოდა. ეს კი ნიშნავს, რომ რეიტინგთა კომპეტებს ხმა აღარ ამოუღებია, მთი ერთი ლაზათიანი სილა სტკიცებს.

შორე მხრივ ისიც ვთქვათ, რომ თუ გლუფანდის შესახებ პრესაში ასე ცოტა იწერება (იწერებოდა), ეს ჩვეინადად თვით დიდოსტატის ბრალია. იგი ისე გაუჩნდა ჟურნალისტებს, როგორც ცეცხლს, და თუ რომელიმე საქადრაკო ჟურნალი (ასეთი კი მსოფლიოში მრავალი გამოდის, რა ეუყოთ, რომ საქართველოში — არცერთი!) ინტერვიუს სთხოვდა, ამის ნაცვლად გლუფანდი კომენტარებულ პარტისა უც ზაენიდა. რა თქმა უნდა, ესეც კარგია, თუმცა ჭადრაკის გულშემატკივრის უფრო ცოცხალი საუბარი უფროს.

და ის, რაც აქამდე მიუღწეველი აღმოჩნდა მრავალი ქვეყნის ჟურნალისტებისათვის, ბოლოსდაბოლოს, ისრაელის ტელევიზიაში მოაჩვენა. ჩვენ კი ჩაინერეთ რამდენიმე ნაწევები ამ საუბრიდან, რაც, თუ გლუფანდის უკვე განთქმულ სიტყვა-ბუნრობას გაეთვალისწინებთ, ჩვენი მსოფთველისათვის ინტერესობა უნდა გამოგვჩვენოს.

— თქვენ ამ შეჯიბრების წინ ექსპერტები მოკრძალებულად იცხადებდნენ. მოსალოდნელ გამარჯვებულებად უფრო ვლადიმერ კრამნიკსა და დევინ არონიანს ასახელებდნენ. სინამდვილეში კი სულ სხვა რამ გვიჩვენა. ისე კი, პირდაპირ ვთქვათ, მეტად მძიმე ბრძოლა გადავტყდათ.

— არც კი შეიძლება სხვანაირად მომხდარიყო, ამ შეჯიბრებაში ხომ დღეისათვის მსოფლიოში ნამდვილად რვა უძლიერესი დიდოსტატი მონაწილეობდა.

— მაგრამ არ ყოფილა 20 წლის ნორვეგიელი მავნუს კარლსენი, რომელსაც ბერი, არც მეტი და არც ნაკლებ, მსოფლიოს მომავალ ჩემპიონად მიიჩნევს. რატომ არ იყო მონაწილეთა შორის, რა თქვა, რა მოიმიზეზა?

— ამაზე ვერაფერს გეტყვით, ეს თვითონ კარლსენს უნდა პკითხოთ.

— კეილი. თქვენს უშუალო მეტოქეებზე მაინც ილაპარაკეთ. ისე კი არც არონიანს შევხვდით (რომელსაც გზა გადაუღობა გრიშჩუმა), არც კრამნიკს (ისიც გრიშჩუკის მსხვერპლი აღმოჩნდა). თუმცა თქვენც შეტად ძლიერი მეტოქეები გავადათ.

— რა თქმა უნდა. დაეინყთო შპირი-არ მამედიაროვით, რომელსაც მეოთხედიანობაში შევხვდით (აქ შეც ნაკვერთებში ისრაელის ტელევიზიაში და ვიციკტი, რომ ადრე მამედიაროვს ზურაბ აზმიფარამაშვილი წერთიდა, ახლას კი ელიზბარ უშილავა — გ.გ.), სამი პარტია ყაიმით დასრულდა, ერთი მოვიცე და სამეცე დამატებით შეხვედრებაზე არ მისულა. გაცვლებით უფრო გახდნდა საქმე გატაც კამსისთან, რომელიც ამერიკის შეერთებულ შტატებში ნარმომაგდენელი კია, მაგრამ ეროვნებით თათარია და ყაზახი, ასე ვთქვათ, მის ტერტორიაზე ვთამაშობდით. პირველმა ექვსმა პარტიათ უპირატესობა ავრცეთ მხარეს არ მოვიცეცხანა. ყველა ყაიმით დასრულდა: 3:3. დებულტის თანამედ. დაინიშნა სწრაფი პარტები. პირველივე, რიცხვით შემოვიც, ნავაცე (3:4) და მატრის შედრეცევეცე დავებოდა, მიუხეცტეს, მერვეცეში შავებით ვთამაშობდი. აი აქ კი ძალევი მოვიკრიბე თუ ბედი მწყალობდა — ძნელი სათქმელია, მოვიცე — 4:4. აი დამატებით ელვისებულ პარტიაში კი, იმედმოცეველი, მეტად ხალისიანიდ ვთამაშობდი, ორივე მოვიცე: 6:4. ეს, რა გატაცება, მწელი ნუთები გამოვიარე მესამე, ფინალურ მატრს ალექსანდრ გრიშჩუთან უკვე დამატებითი შეხვედრები არ დასტორეცე: ზედმეად ზუთი ყაიმის შემდეგ მოვიცე მეცეცეცე და ცხოვრებაში პირველად გაგხვი მსოფლიო ჩემპიონობის პრეტენდენტი.

ბორის გლუფანდი

— მან თქვენ გულშემატკივრების უზარმაზარი ენთუზიაში გამოიწვია, რომლებიც იმედოვნებენ, რომ ისრაელს პირველად ეყოლება მსოფლიო ჩემპიონი ქადრაკში.

— იმედი მეც მაქვს, ისე კი, ვინ იცის, ვინ იცის... ანანდის ძალა ხომ საყოველთაოდ არის ცნობილი.

— ბევრჯერ ვთამაშობათ მასთან?

— საკმაოდ ბევრჯერ. ისე კი, მოვით, ნურც სწრაფ პარტების ჩავთვლით და ნურც ელვისებურებს. ვილაპარაკოთ მხოლოდ სრულ პარტებზე. დროას სრული კონტროლით. ასეთ შეხვედრებს თუ ვაეთვალისწინებთ, მე მოვიცე ხუთჯერ, ნავაცე 6 პარტია, 20 ყაიმით დასრულდა. თითქმის თანაბარი ანგარიში (ისე კი მსოფლიო ჩემპიონატის წინ ადრინდელ შეხვედრებს დიდ მნიშვნელობას ნუ მივანიჭებთ,

მაგალითად, 1972 წელს რეკიავიციში ფინურმა ჰქონდა სპან-კოსთან სამი ნაგებო, არცერთი მოგება ამ ორთაბრძოლის შედეგად კი საყოფელთაოდ ცნობილია — გ.გ.).

— ჯერ ცნობილი არ არის, სად გაიმართება თქვენი შეხვედრა ანანდთან, ისე კი პრეტენზია შეიძლება ინდივიდუალურად დასაბუთდეს, სხვა არაერთ ქვეყანასაც.

— ჩემი აზრით: ანა აქვს მნიშვნელობა, რომელ ქვეყანაში გაიმართება, უფროერთი მათიც გამოირჩევა. თუ ორთაბრძოლა ინდივიდუალურად შედგება, ანანდს ადგილობრივი გულშემატკივართა გამხნივებისთან ერთად უფრო უარყოფითი რამ, ზენოლად ექნება. იგივე შეიძლება ითქვას ჩემზეც, თუ მატჩი ისრადელი მოეწყობა.

— ანანდთან მატჩამდე სადმე თუ აპირებთ თამაშს?
— ვაპირებ, როგორც არა, მაგალითად ნოემბერში მოსკოვში გაიმართება ტალის მემორიალი, ისე კი სპორტულ

შედეგებს რაიმე ყურადღებას ნუ მივაქცევთ, მთავარი იქნება ანანდთან მატჩისათვის მომზადება.

— თქვენ ტიგრან პეტროსიანის ერთ-ერთი მოწაფედ გალიარებენ. დადიოლით საჭადრაკო სკოლაში, რომელიც მისი ხელმძღვანელობით არსებობდა. რას იტყვით ამის შესახებ?

— „რკინისებური ტიგრანისავაზ“ ზვერი რამ ვინაველე, ისევე, როგორც სხვა კორნეფებისავაზ. ისე კი პეტროსიანი ძალიან ადრე გარდაიცვალა, მასთან მემტი კონტაქტი ძალიან გამომავდებოდა.

— ამბობენ, ინტერნეტი ძალიან თრგუნავს დიდოსტატებს.

— ასეთი კატეგორიულეებიც ნუ ვიქნებით. რა ეტყობა ინტერნეტი დათრგუნვა ჩემს პარტიტებს გნებათ მამედაროვთან, გნებათ კამსკისა და ტრიბუნათა. ინტერნეტი ვერც მე მძღვებს და ვერც ანანდს.

ახალგაზრდაბო, ან კი თქვა

როცა ნიზინ ზიცისკა ვახსელებს

სკოლა-გიმნაზია „გორდა“ სასწავლო დაწესებულებაა ჩვენი ქალაქში. 15 აბრის „გორდა“ საბატიო სტუმრებს მასპინძლობდა. მწერლები, ჟურნალისტები, საზოგადო მოღვაწეები ჯერ სკოლის პარტიფერებდნენ — ვერუფნები ყოველი მთიდან ქართლს მათგანობის კლასიკოსები გვიმზერენ. მათივე ავტორიტეტი, აფორიზმები, ბრძოლი გამაზრთებდა მოკრძობებისა და პატივისცემის აღურავდნენ მხარვნი. ბუნებრივია, რომ ეს გარემო ხელს უწყობს მოსწავლეთა დაინტერესების ნივით. როცა სკოლის დირექტორმა მერი აფხაზავამ ბიბლიოთეკაში შეგვიყვანა, უკვე აღარ ვაგვიკვირებია, რომ იქ მუშაობისთვის ისე კეთილი პირობები დაგვხვდა.

ყოველი წლის აბრის სკოლაში იმართება წიგნის დღესასწაული „მწაროსივადი“, რომელიც „დედაწიგნის“ დღისადმი მიძღვნილ ზეიმს ერწყმის ბოლმე.

ზეიმი სამ ტტაპად წარმართა. ჯერ IV-V კლასებშია ხალისის და გულშემატკივრის ნაიკობის დღესი დაეაინის შესახებ.

შემდეგ დანებებითი კლასის მოსწავლეები მიესალმნენ მარიამ ნიკოლაუს და საინტერესო წარმოდგენა გამართეს პოეტის ლექსის (სკრიტი დღე ტყეში) მიხედვით. ხოლო მაღალი კლასის მოსწავლეებმა ქალბატონი ნიკოლაუს სხვა ლექსები წაიკითხეს. საბავშვო მწერლების — ირმა მალაქიძის, ნანა სუხიტაშვილის, მანანა წერეთლის, ცილა გორდელის — შემოქმედების შესახებ საუბრობდნენ ბავშვები.

„თქვენმა წიგნებმა ცისკენ ვაგვახვდა და დაგვიხატა საოცრებათა სმეფარი, გაგვიხილა საიდუმლოებანი მინიერსა და ზეციურთა შორის, დაგვანახა ყველაზე მთავარი — სიკეთე“. ამ სიტყვებით მირიანის სტუმრებს მოსწავლეებმა. მწერალ თენგიზ წიწინავას კი განსაკუთრებულ მაღალმა ვადაუზადეს იმისთვის, რომ მან სკოლა სახელმძღვანელოებით მოამარგა. სასკოლო ბიბლიოთეკის მდივარი ფონდი ხომ უადვილებს მათ ნანარ-მოების ვაგებას, ახსნას, შეუხატოს, გააჩაიროებს.

მეთორმეტკლასელმა ათვლა ქველად კი გვითხრა, რომ ყურნაღს „ჩვენი მწერლობა“ მთელი სკოლა კითხულობს. 1832 წლის შემთხვევებშია მომანივე თვადიებული ადამიანების ცოცხალ ძეგლს წარმოადგენს ალექსანდრე ორბელიანის სა-

ზოგადობა. ჩვენმა პედაგოგებმა ამ საზოგადოების წევრებთან, ჟურნალთან და ჟურნალის თანამშრომლებთან დაგვიამბობეს, — თქვა თქვამ, შემდეგ გულითად მაღლონა ვადაუზადა სტუმრობისთვის ესა ბუჯიაშვილს, რომლის რემორტაგებაც თორმე მხატვრული ნაწარმოებებად აღიქვამენ ეს ახალგაზრდებიც.

ბოლოს ქალბატონმა მერი აფხაზავამ გამოსავლიან სკოლაში ჩატარებულ კონკურსში „წლის საუკეთესო მითხველი მონაველი“ გამარჯვებული. ქალბატონი მერის თქმით, მუჯიანი წიგნის კითხვამი სკოლის ტრადიციად. ასეთი წიგნები თუ ჯილდოს მიღების ნებისმიერი ადამიანი ისურვებდა. ეს კონკურსი არის კიდევ ერთი დასტურით, თუ როგორ უწყობენ ამ სკოლაში ხელს კითხვით დაინტერესებას, როგორ ავლენებენ ახალგაზრდებს ნივთთან გამამართლებელი ურთიერთობისთვის. დაჯილდოების დროს მღელვარება დიდი იყო ბავშვებიც, თუმცა გამარჯვებული გამოსვლიდა.

სკოლა-გიმნაზიაში წლის საუკეთესო მითხველი IV კლასელი ნუცა ცხვარაშვილი გახდა.

შეხვედრით ნასამაფებმა და მყოფივლმა სტუმრებმა ისაუბრეს სკოლის შესახებ. საბავშვო ლიტერატურის განვითარების ფონდის „აღბო“ დამფუძნებლებმა მარიამ ნიკოლაუსმა და ირმა მალაქიძემ მოსწავლეებს „აღბოს“ მიერ დანახებულ სხვადასხვა კონკურსებში მოწანილობა შესთავაზეს.

ვა ბუჯიაშვილი: აიციტ, დღეს განსაკუთრებულად მინდა გითხროთ მაღლობა. სულ მიფიქრია ზოლმე, რომ დრო ყოველთვის მოიტანს სიახლეს და არაფერი განსაკუთრებული არ ხდება. მაგრამ მაინც მგონია, რომ განსაკუთრებულ, არასტაბილურ დროში ეცხოვრობო. მიუღი ნაკადი მოდის, ნიაღვარი მოდის, ღირებულებათა ვადაუზების ქარბობა წინაშე ტრიალებთ და ასეთ დროს ყველაზე მეტად ვჭარბებთ ნაწიერება, გონების სინათლე, იმიტომ, რომ ვგახსოვდეს, ვიცოდეთ საუდან მოვედით. და როცა ამ ბავშვებს უწყანდნი, იმდენი მომეცა, რომ არანაირი საფრთხე არ გვემუქრება“.

თენგიზ წიწინავამ მოსწავლეებს უთხრა: „ჩვენ წიგნთან ერთად ვარსებობთ. ამიტომ ჩვენ სასკოლო თავში უნდა ვადაუქრინოთ და ვაფუფრობებოთ წიგნიერებას“.

ცილა გორდელისან, ნანა სუხიტაშვილმა და მანანა წერეთელმა მაღლობა ვადაუზადეს ბავშვებს ლამაზი საღმისისთვის და გზა დაულოცეს — ქართული სულიერებით გაბრწყინებული საქართველოსთვის.

თქვა ჯანელიძე

რობერტ ფროსტი

პარადიზის სათოვნად

როგორც ჩანს, ამ სახლს არ პატრონობს კაცი და ქალი, ფანჯრის მინებზე არ ემეება ტალღა ფარდების, და ერთადერთი, ვინც კარს კეტავს, ეს არის ქარი, თუმცა სახლს ამშვენებს ძველმოღერი ბაღი ვარდების.

იქ, მე და მერიმ ჩაეიარეთ როს ბინდი გაწვა, ვიფიქრე, ნეტა ვის ეკუთვნის ვარდი ამდენი? „იცი, არაფერია!“ — ჩამიქორღა მერის ხმამ ლანფთან. მაგრამ ვინმეს ხომ უნდა ვთხოვოთ, თუ გვსურს ვარდები?!

ჩაევიდეთ ხელი და მიგბრუნდით სახლისკენ მშვიდად, ღია კარისკენ გაბედულად გაეშვითენით, მსუბუქი სიო დაგვედევნა მდუმარე ტყიდან, დაეკაკუნეთ ექოსთან და ვთხოვეთ ვარდები.

გვინდა გავანდოთ საიდუმლოდ სურვილი ჩვენი, ვისმით? მერი ვარ, გვიპასუხეთ, აქ ვინ ბრძანდებით? აქ ვინ ბრძანდებით? ჩქარა, ჩქარა! ო, პასუხს ველოთ. კვლავ ზაფხულია, მოვედით, რომ გთხოვოთ ვარდები.

დაიმახსოვრე ჩემი რწევა მოხუცო პირიკ, უზირმატე იცის, ბოლოს მაინც ყველა ვმთავრდებით, გაუზუნდება მოუნყვებტავ ყვავილსაც ფერი და სანამ დროა, აკოკრილი კრიფე ვარდები.

და ისევ ხელგააქაობობლინი ვუცქერდით ლოდის, ვიდგით ასე მომიღიარნი და უდარდელნი, და აი, მკრთალი განათებით ის ჩვენკენ მოდის და უხმოდ, უხვად გვასაჩუქრებს თავის ვარდებით.

ციცხლი და ყინული

ზოგი სამყაროს დასასრულად ცეცხლს აღიარებს, ზოგი კი — ყინვას. ოდეს რაც მსურდა და ვეზიარე, მეც უფრო პირველ აზრს ვიზიარებ.

მაგრამ თუ გველის ორმაგად გმინვა, ვფიქრობ, სიძულელის ვიცნობ საკმაოდ,

რომ ვთქვა, სამყაროს ნგრევისთვის ყინვაც არის ძლიერი ძალა საკმარი.

სიცოცხლის შარები ხუნდავა

ბუნება სიმწანეს განფენს, დრო ფერფლით დაფარავს ამ ფერს. რაც ამოყვავილდა უნინ, ეს მხოლოდ სულ ერთი ნუთით. და ცვლიან ფოთლები ფოთლებს, ედემი მწუხარედ მოთქვამს. და დღე დღეს მიყვება, დუნდება, სიცოცხლის ფერებიც ბუნდება.

გასაირნება ტყის პირას თოვლიან ღამით

ვისია ეს ტყე, ვფიქრობ, რომ ვიცი, თუმცა სოფელში დგას სახლი მისი. ის მე ვერ მნახავს აქ გაჩერებულს დათოვლილი ტყის ცქერით რომ ვინვი.

და ჩემი კვიციც სულელად ჩამთვლის, თუ არ გაეჩერდით ახლოს იმ სახლის გაყვინულ ტბას და უღარან ტყეს შორის, წლის უბინდესი ღამე რომ დაძრნის.

ის ზანზალაკებს დროდადრო არხებს, რომ დამშვიდებით მიენდოს ამ ხმებს. და მასთან ერთად სიჩუმეს მხოლოდ ფიფქთა ცეცხა და ნიავი არღვევს.

ტყე უღრანია, ბნელი და ტკბილი, გასაყელი მაქვს უგრძესი მილი და ვივლი, სანამ მომიცავს ძილი, და ვივლი, სანამ მომიცავს ძილი.

ინგლისურიდან თარგმნა
ქვა თართველიძე

ჯონ ფურენი

აბსტრაქცია

რეი ბრედბერი

კუდიანი ტარო

არავინ იცოდა, უკვე რამდენ წელიწადს იჯდა ასე თავის მუშის კუბოში, ზაფხულის მცხერფარე კარნავალი ცვილის სხეულს უდნობდა, ზამთრის ქარები აზრდილებივით გარს შემოეჯერებოდნენ ხოლმე და ყინავდნენ. იჯდა და ელოდა, ნამგლისებრი ღიმილითა და კეხიანი კაუჭა ცხვირით, მკრთალ ვარდისფერ, დანაოჭებულ ხელებში საზუამაოდ ჩაებულჯა მარაოდ გამოლიო ძველისძველი ბანქოს ქალაქი. კუდიანი ტარო. ამ სახელის წარმოთქმაც კი ნეტარებაა! კუდიანი ტარო. ვერცხლისფერ ქრილიში ხურდას ჩააგდებდი და სადაც ქვევით, უკან, სიღრმეში მექანიზმი აკეცვებდით და, კბილანზე ერთურთს ჩაჭყიდებოდნენ, ბერკეტები დაიძრებოდნენ, ბორბლები დატრიალდებოდნენ. და კუდიანიც თავის ყუთში გაბრწყინებულ სახეს მოიხვეწებდა და ვიწრო თვალებიდან ერთადერთი გამჭოლი მხერტი დაგაბრმავებდა. შეუვალ მარცხენა ხელს დაბლა დაუსწებდა და ტაროს ქალაქებზე გამოსახულ იდუმალ თავის ქალებს, ეშმაკებს, სახრბობლებს, განდგილებს, კარდინალებსა და ჯამბა-ზებს გადაეხილდა, თან, თავდაბრლი, შენში საიდუმლოსა თუ მკვლევლობას, იმედს თუ სიმრთელეს ჭყრტდა, შენს ყოველდღიურ ახალ დაბადებასა და ყოველი ღამით შენს კედლ-მას შეინახვდა. ამის შემდეგ რომელიმე ქალაქის უკანა მარჯვს ფაჩქრით რაღაცას ნაწარედ და მეორე ქრილიდან ხელში ჩავაგებდა. შემდეგ თვალზე უკანასკნელად, შეფარვით შემოხადათებდა და, თავის საკანში გამოშვებულ-ეულ, კვლავაც მრავალი კვირით, თვითა თუ წელით გაიკრინდებოდა მორიგი მონეტის მოლოდინში, რომელსაც კვლავ უნდა გაეცოცხლებინა. ახლა, ცვილის სიკვდილით მოჯადოებული, ორი ბიჭის მოახლოებას უმარად შეეგება.

დაგლასმა თითოთ შუშაზე მიაკაკუნა.
 — აი, ეს არის.
 — უბრალო ცვილის ფიგურაა, — შენიშნა ტომამა, — რატომ მიჩვენებ?
 — „რატომ, რატომ?“ სულ ამას მეკითხები — დაულ-რილია დაგლასმა, — რატომ და იმიტომ!
 იმიტომ, რომ... თაღებქვეშ ნათურების სინათლე თითქოს განელდა...
 ერთ მშვენიერ დღეს აღმოაჩენ, რომ ცოცხალი ხარ, აფთქქება! მინისძვრა! ფოიერვერკი! სისხარული! იცინი, ყირაზე გადადიხარ, ვეირი.
 მაგრამ სულ ცოტა ხნის შემდეგ მისი სინათლე ქრება, შუა აგვისტოში თოვა იწყება, თუმცა ამას შენს გარდა ვერცხვი ამჩნევს.
 გასულ შაბასა დილის კონოსენსზე თეთრად გაგარეკრებულ ეკრანზე მკვდარი კოვბოი ძირს დევდა. დაგლასმა დაიკვილა. ვინ მოთვლის, წლებს მანძილზე მის თვალწინ რამდენი კუბოი ჩამოხსენივიათ, დაუხვრილიათ, დაუნ-ვაათ, გაუნდაგურებიათ. მაგრამ, აი, ახლა, მაინც და მაინც ამ კაცის სიკვდილი...

* ფრანკენტი ნიგინიდან „ბაზუანვერას ლინო“

ეს კაცი ველარასოდეს ივლის, ირბენს, იცინებს, იტირებს, ევრაფერს ველარ გააკეთებს, ფიქრობდა დაგლასი. ამ წუთას სხეული უცივდება. დაგლასს კბილები აუკანკანდა, გულში სახარული ნაღველი დაგვებდა. თვალეში მოხუჭა და უღონოდ დაპყვა კურსნების შემოტყვას.

მასა და სხვა ბიჭებს შორის უფეროდ ქედველი აღიმართა, რადგანაც ისინი სიკვდილზე არ ფიქრობდნენ და, დაცემული კაცის შემხედვარე, ისე იცინოდნენ და ყვიროდნენ, თითქოს ცოცხალი ყოფილიყო. დაგლასი მკვდარ კოვბოსთან ერთად ნავეში იჯდა და განათებულ ნაბრის შორდებოდა, სადაც დანარჩენები დასრბოდნენ, დახტოდნენ, გნასობდნენ და აზრადაც არ მსოდიოდათ, რომ იმ მკვდარ კაცს და დაგლასს უკვე წყადაში შეეცურათ. ბიჭი ტირილით გაიქცა ღამის სურნელი გაღვნილილ საპირფარეოში და იქ გული ავირა: უცნებოდა, თითქოს ყელიდან ცეცხლოვანი ჩაშქერი ამოფურქვა.

ელოდა, გულისრევა როდის გაუვლიდა და თან ფიქრობდა: ჩემს გარშემო რამდენი ადამიანი გარდაიცვალა ამ ზაფხულს! პოლკოვნიკი ფრლავი გარდაიცვალა! მაშინ ამაზე არ მიფიქრია: რატომ? დიდი ბებო გარდაიცვალა. მართლაც. და ამით საქმე არ დასრულდება... წუთით მუყოვნდა. მე არა, მე ვერ მომკლავენ! როგორ ვერა, საიდანღა მოესმა ხმა, ნებისმიერ დროს, როცა კი მოესურვებთ, გინდ იყვირე, გინდ ფეხები იქნირე, ეუნდა ხელი მაინც დაგუნედება და თითსაც ველარ გაატოკებ... არ მინდა სიკვდილი! უნამოდ დაიყვირა დაგლასმა. მაინც მოგინდეს, გამოებხარა იგივე ხმა, მაინც მოგინდეს...

კინოთეატრის გარეთ მზე თვალისმოჭრელად ანათებდა მოჩვენებით ქუჩას, მოჩვენებით შენობებსა და ადამიანებს, ძალიან ნელა რომ მიმოდიოდნენ, და დაგლასს მოეჩვენა, თითქოს ეს ყველაფერი აალებული გაზის კამპანა, მძიმე ოკეანის ქვეშ იყო მოქცეული. იცოდა, ახლა მინ უნდა სასულიყო და თავის ბლოკნობში დამავტორგენებელი ფრაზა ჩაენერა: ოდესმე მე, დაგლასს სალოდინგი, უნდა მოვკვდე...

მთელი ათი წელით დასჭირდა ქუჩაზე გადასასვლელად და, აი, სწორედ ამ დროს მოლუნი თაღებიან გალერასთან გაღვლა და იქ, მის მუდმივ მტკრთან სიღრმეში, ბიჭმა თვალის მოკვრა ცვილის კუდიანს — მას, ვის ფრჩხილებქვეშაც ბედისწერის ქალღმერთები და ფურიები ჩასაფრებულან. გვერდით ჩავლილმა მანქანამ გალერასა შუქი მიანათა, ჩრდილები აბათამა და დაგლასს მოეჩვენა, ცვილის ქალბატონი თავის დაკრთი მივინა მეპატრიებო.

ბიჭიც დაქუცა კუდიანის მოხობას და გალერაში შეაბიჯა, ზოთი წუთის შემდეგ კი, გადარჩენის რწმენით აღსული, უკან გამოვიდა. ახლა ის ტომისთვის უნდა ეჩვენებინა...

— თითქმის ცოცხალივითაა, — თქვა ტომმა.

— ცოცხალია. ახლაც გიყვება.

ჭრილობი ხურდა ჩაუშვა.

არაფერი მოხდა.

დაგლასმა გადასძახა დერეფნის ბოლოში გადაპირქვავებულ სათლზე მჯდომ მებატრონეს, მისტერ ბლეკს, რომელსაც უკვე თითქმის დაცლილი ბთილისთვის საცობი მოუხსნა და მოვითვალა-მოყავისფრო სითხის საცაობად დიდი ყლუმი მოესვა.

— ჰეი, კუდიანს რაღაც დავამართა!

მისტერ ბლეკი ტაბატი მოუახლოვდათ, თვალები მიანაბული ჰქონდა, პირიდან მძაფრი სუნი ამოსდიოდა.

— ჩინურ ბილიარდსაც რაღაც დავამართა, კინეტოსკოპსაც და ელექტრომანქანასაც, — მუშის ყუთს ხელი მიართვა, — ჰეი, შენი გაცოცხლდი! — კუდიანი კვლავაც უდრტივინელად ვაქვავებულობო, — ყოველთფორად მისი რემონტი იმ მრგობაზე ბევრად მეტად მიჯდება, რაც მისგან მჩრება, — მისტერ ბლეკმა გამდმოიღო ყუთის უკნიდან აბრა წარწერით „გაფუჭებულია“ და კუდიანს სახეზე ააფარა, — ეეჰ, მხოლოდ ეს რომ იყოს გაფუჭებული, კიდევ რა მიჭირს! მე, თქვენ, ეს ქალაქი, ეს ქვეყანა, მთელი მსოფლიოა გაფუჭებული! ეშმაკსაც ნაულია ყველაფერი! — უფერად დედანბერს მუშტი მოუღერა, — ნაგვის გროვა ხარ, გესმის? ნაგვის გროვა! — ისევ თავის ადგილს დაბურუნდა და გადაპირქვავებულ სათლზე დაემხე, თან ნელზე შემორტყმულ ჩანთაში ისე უფერგილოდ მოისინჯა ხურდა ფულები, თითქოს მტკივნა მუცელს მოესისო.

— შეუძლებელია, უბრალოდ შეუძლებელია გაფუჭებულიყო, — იძვორებდა თავხარდაცემული დაგლასი.

— ძალიან ძველია, — დამამბედა ტომმა, — პაპა ამბობს, პატარა ბიჭი რომ ვიყავი, მაშინაც აქ იდგა და მანამდეცო. ადრე თუ გვიან ზომ უნდა მოშლილიყო...

— მიდი, — ჩურჩულებდა დაგლასი, — გათხოვ, ო, გათხოვ, დანერე რამე, უჩვენე ტომს, რომ ცოცხალი ხარ! ჩუქმუშად ჩაუშვა მანქანაში კიდევ ერთი მონეტა.

— გეხვენებო...

ბიჭები მუშას მიეკრნენ და მათმა სუნთქვამ ზედაპირზე ღრუბლის ქულები დახატა.

მერე კი ყუთის სიღრმედა მრიალი და ტკაცანი მოესმათ. და კუდიანმა ნელა, ძალიან ნელა აწია თავი. მის მხერამში რთველი იყო ისეთი, ბიჭები ერთიანად რომ მოაჯდოყო, ის კი თითქმის შეშლილი მოძრაობებით დასწვდა ბანქოს. შლიდა, შემდებოდა და კვლავ ელვისებრ ამოძრავებდა ხელებს. სახე დახარა, ცალი ხელი გაუწერდა, რაღაც გაფურცლი ციცხელებით ცხვამებდა, ვიდრე მეორე ხელი წერდა, ჩერდებოდა, ისევ წერდა და საბოლოოდ ისე მოულოდნელი ზანზარით გაქვავდა, რომ მინას ჩარჩოში ზრიალი გაავრინა. კუდიანს შექანკურე უსუსურობით თავი მკერდზე ჩაშოკვარდა, სახე ერთბაშად შემჭობილენად შექმუხნა. შექანხმმა დაახიულა და ერთადერთი კბილანის შემოპრუნებით დაგლასის გამომჭერილ ხელს-გულზე ციციქნა ბანქოს ქალაღიდ დაემკა.

— ცოცხალია ისევ აშუშავდა!

— ბარათზე რა წერია, დაგ?

— იგივე, რაც გასულ შაბათს დამწერა! მისმინე...

დაგლასმა ნაიკითხა:

ჰეი, პერი-ო!

სულელია, ვინც სიკვდილს ელის!

ჯობს უფარულად მდერა და ეცეკვა,

როს ისმის სიკვდილის ზარების რეკვა!

ღენის სმა ჯობს და ფრხული

და სიმღერა მზიარული:

ჰეი, პერი-ო!

ნუ გაჰმინებს ნურც ქარი და ნურც მორევი ამღვრეული!

ჰეი, პერი-ო!

— სულ ეს არის? — იკითხა ტომმა.

— ქვევით კიდევ მინანერია: „წინასწარმეტყველება: დღევრძელი და მრავალფეროვანი ცხოვრება.“

— აი, ეს უფრო გასაგებია! ახლა ერთიიც ჩემთვის. ტომმა დღეობი ჭრილობი ჩაადგო. კუდიანი ცხვამებით გაცოცხლდა. ბიჭს ხელში ქალაღიდ ჩაუჭრა.

— აქედან ვინც ბოლო გავა, კუდიანის უკანალია, — მშვიდად განაცხადა ტომმა.

ისეთი სისწრაფით გაცვიფდნენ, რომ მებატრონე შეერთა და ორმოცდახუთი საილენძის ცენტრიანი ერთი ხელით ჩაბლუფა, ოცდაათქვამეტი კი — მეორეთი.

გარეთ, ლამპიონების ბუნდოვან განათებაში დაგლასსა და ტომს მუშაფოთბელი აღმოჩენა ელოდათ.

ტაროს ბარათი ცარეილი იყო, ხედ დავეითათ წინასწარმეტყველება არ ეწერა.

— შეუძლებელია!

— არ იბრვიყოლო, დაგ, უბრალო კარტია, მხოლოდ ერთი პენი დაეკარგეთ.

— ეს უბრალო კარტი არაა და ერთ პენიზე ბევრად მეტს ნიშნავს: სიკვდილ-სიკვდილის ამბავია.

ფარვანების ფრთხილით აცეკვებულ მუქზე დაგლასის სახე რძისფრად მოჩანდა. ბარათს მიმტრებოდა და მასზე სიტყვების ამოკითხვას ცდილობდა.

— მელანი გაუთავებოდა.

— მას მელანი არასოდეს უთავებდა!

გახვდა ისევ თავის ადგილას მჯდომ მისტერ ბლეკს, ბოთლი რომ მოიყუდა და მერე წყველა-კრულეთი მოითქვა სული: მას თავშიც არ მოსდიოდა, როგორ გაუმართოდა, თაბიძგი გაღვრეობი რომ ზინდრობდა. გათხოვ, ფიქრით შეეკვრა მას ბიჭი, ამ გაღვრევის მაინც ნუ ჩაშაქცევ. იხივც გვეყოფა დადინდა, რომ რეალურ სამყაროში მეგობრები ქრებოდა, ადამიანებს კვლავინ და მინამი მარხავენ; მინდა ეს გაღვრევა მაინც დარჩეს საშუალოდ ისეთად, როგორც ახლაა, გათხოვ, გათხოვ...

დაგლასი ახლდა მიხვდა, რატომ იზიადვდა მას გაღვრევა მთელი ეს კვირაც და ამ საღამოიიც. ეს ზომ სრულყოფილად სამყარო გახლდათ, ხურდა ფულისათვის განზადებული ბრჭყვიალა ჭრილობით: საზარელი გორილათი, რომელსაც მუშის მიღმა ცვილის შუთუნაბავის გადასარქვად სამარადისოდ და უცვლელად კვავს ცვილისავე გმირი; აქვე, შიშველი ნათურის სხივებში ინდიელს თავიანი მოხეტის! წყალობით დატრიალებულ კოჭებზე რაკრაკითა და ფლურტლებით იცვლებოდა ფოტოფირი კისტელები ჰოლიციელითა? შტერი საბებეთი. პოლიციელები გამუდმე-

ბით ევაგრიონდენ (ან ლამის ევაგრიონდი) მატარებლის, სატიკროთ ან მსუბუქ მანქანას, ცვიოდნენ ზღვაში, მაგრამ არ იხრჩობოდნენ, რადგანაც კვლავ მატარებლის, სატიკროთ თუ მსუბუქი მანქანის კატასტროფისაკენ მიიქცეოდნენ, კვლავ ზღვაში ყვინთავდნენ ღამაში, საოცრად ნაცნობი სანაპიროდან. სამყაროები ერთმანეთის ცვლიდნენ, ერთგროშიანი სკლიდების რიგ, რომელსაც შირალიები ბატონობდნენ ძველითველი მოჭურვლების და ფორმულების გასაცოცხლებლად. თუკი მოისურვებდი, ძმები რაიტები? კვლავაც კიტხოკის ქვიშიან ქარში აფრინდებოდნენ, ტედი რუზველტიც ბრდელივალა კბილებს გამოაჩენდა და სან-ფრანცისკოც უსასრულოდ აშენდებოდა და დაინებოდა, აშენდებოდა და კვლავაც დაინებოდა, საქმარისი იყო, ოფლისაგან სველი ხუნდებით გაუმძღარი მანქანა დაგეტურებინა.

დაგლასმა ლამის ქალაქი გახედა, სადაც ამ წუთის თუ არა, მომდევნო წუთში მაინც ნებისმიერი რამ შეიძლება და მომდაროყო. ჩვენს სამყაროში, გინდ დღისით, გინდ ღამით, ყოვლის ჩასაგდებდა ძალზე ცოტა ქრისტი თუ იოზოვიდი, კიდევ უფრო ცოტა ბარათს გავადებდნენ ხელში წაასკითხად, ზოლო ნაკითხულიდან ათასში ერთი გზავნილი თუ გამოდგებოდა აზრისანი. ადამიანთა სამყაროში, დროს, ფულსა და ლოცვებს, როგორც წესი, ძალზე მცირე საფასურად ან სულაც უქმად ეხარჯათ.

აქ კი, ვალერიაში, საქმარისი იყო იმ მანქანის ყვეთელ ბერკეტს ჩასჭიდებოდი და ჩამოგენია, რომელსაც ანერია არამდენს გაუჭრებდა? და ხელში ეღვივებ ავიცკვებოდა, დენი კრახანასავით ჩაგვითბოდა მოფარხიანელ თითებში, დეგფუფუქვდა და დეგზხელტვდა. საგანგებო ქისას ხელს მოუსურვებდი, მაშინვე გახტებოდა, თუ რამდენფურტინა ძალს ფლბოდა მენი მუშტი სამყაროს შესამუსრად, თუკი საჭირო გახდებოდა მისი შემსურვა. რობოტს ხელს თუ გადაურეგდი და ამით ინდივიდუალთა დაამარცხებდი შენს ბრახსა და ბოლმას, დანობრილს კალაზე ნახვრამად აინთებოდა ნათურები, ხოლო სულ მალდა ამოფრქვეული ფოიერერეკი შენს ძალადობას სათანადო შეფასებას მიანიჭებდა.

მოკლედ, ვალერიაში შენს გარკვეულ მიქმედებებს მუდამ გარკვეული შედეგი მოსდევდა და გარეთ ისეთი გამტკნარებელი გამოდიოდი, თითქოს მანამდე უცნობი ექლესია მოეკლოცოს.

ახლა კი? ახლა? კუდიანი მოძრაობს, მაგრამ დადუმდა და, ვინ იცის, დღეს-ზვად შეიძლება სულაც მოკვდეს თავის ბოროლის კუბოში. დაგლასმა უსაქმოდ ჩამოგჯდარი მისტიკრ ბლეკს გახედა, ყველა სამყაროს, მათ შორის საკუთარსაც, დაუნდობელ ბრძოლას რომ უტყავებდა. ერთ მიწვენიერ დღეს სიყვარულსა და ზრუნვას მოკლებული მიელი მექანიზმები დაეპყრებოდა და ჩამოიფურცებოდა, კისტკონული მოლიციონები წყალში გადავარდნის მომენტში სადმე მოდიოდა გაქვადვდებანი, დარჩებიანი ლოკომოტივის ქვეშ სანახევროდ მყოფოლები; ძმები რაიტები ველარასოდეს მოსწყვეტენ მიწას თავიანი დელტოპლანს...

— ტომ, — თქვა დაგლასმა, — ბობლიოთეკაში უნდა დავხსნედი და ამის შესახებ მოვითხოვოთ. —
ქუჩას ვაუწყებენ, თან წაუვარდნად ეთიერ ბრათს ერთმანეთს ხელიდან ხელში გადასცემდნენ.

კარგა ხანს ისინდნენ ბობლიოთეკის მწვანევაბაფურისანი ნაოუროს ქვეშ, შემდეგ ვარეთ, ქვისგან გამოკვეთილ ლომზე, და მჭმუნვარე იერით ფეხებს ქანდაკების ზურგზე აბარტყუნებდნენ.

— ის ბებერი ხელკი სულ უყვირის და მოკვლით ემუქრება.

— არ ციკერბალი არ არის, იმას ვერც მოკლავ, დაგ. — ის ისე ეცქვევა კუდიანს, თითქოს ცოცხალი იყოს, ის ოდესმე ცოცხალი ყოფილიყო, რაღაც ამდაგვარი. იმდენს უყვირის, ვინ იცის, შეიძლება კუდიანაც ზოლოს და ზოლოს შემინდა. ან ეგებ სულაც არ შემინებია, უბრალოდ ჩვენს გასაფრთხილებლად საიდუმლო ხერხი გამოინახა და გვატყობინებს, რომ მისი სიცოცხლე საფრთხეშია. უნიტალი მელანი. ან ლომონის წენი! აქ რაღაც ისეთი წერია, რაც მისტიკრ ბლეკს არ უნდა ენახა: ზომ შეიძლებაო ბარათისთვის დაეხედა, ვიდრე მისი ვალერიაში ვიმყოფებოდით. აბა, გეტყობის! აგერ მაქვს ასანთი.

— მინდვამაინც ჩვენთვის რატომ უნდა მოენერა კუდიანს, დაგ?

— დაიჭირე ბარათი! ასე! — დაგლასმა ასანთს მოუკიდა და ქალადს ქვეყიდან შემოატარა.

— აქ! სიტყვები თითებზე კი არ მანერია, დაგ! განიე ასანთი!

— აი! — ისტერიულად დაიყვირა დაგლასმა. მართლაც გამოინდა გაკრული ხელით ნანერი, ობობის ქსელის მსგავსი ასობები, ასანთის ალმა მუქად რომ გამოაშუქა... ერთი, ორი, სამი სიტყვა...

— ინესი! — შეგვირია ტომმა და ბარათი ხელიდან გაავლო.

— ფეხი დაბოიე!

მაგრამ ვიდრე ნამოხტებოდნენ და ბებერი ლომის ზურგს ფეხებს დაუშენდნენ, ბარათი უკვე ფერფლისს შველაქად ქვეულოყო.

— დაგ! ახლა ველარასოდეს გავიგებთ, ზედ რა ენერა! დაგლასმა თბილი ფერფლის ფანტლები ხელის გულზე შეიკრავა.

— არა, დავინახე, რაც ენერა. მახსოვს სიტყვები. ფერფლი თითებს შორის შრიალით გაუფანტა.

— გახსოვს, გაზაფხულზე ჩარლი ჩეიზის კომედიას რომ ფუფურებოდი: ფრანგი რომ იხრჩობოდა და რაღაცას ვერიოდა, ჩარლი ჩეიზი კი ევრ მიხვდა, რა უნდოდა. Securs, Securs! მერე ვილაგებ აუხსნა, ეს რას ნიშნავდა და ჩარლიც წყალში გადახტა და ის კაცი ვადაარჩინა. ჰოდა, ჩემი თვალით ვნახე, ბარათზე რაც ენერა: Securs!

— ფრანგულად რატომ მოგჯერა?

— მისტიკრ რომ ვერ გაეგო, ტუტუტო!

— დაგ, უბრალოდ წყლის ნიშანი იყო. ბარათი რომ გაახურე, იმტომ გამოინდა... — დაგლასმა საბის გამომეტყველების დანახვზე ტომი დადუმდა, — ჰო, კარგი, კარგი, ნუ გადარიგვი. იყოს სექურ! თუ რაღაც უნდავინა. მაგრამ მაგის გარდა სხვა სიტყვებიც ენერა...

— კიდევ ენერა: მაიამ ტარო. ტომ, ყველაფერს მივხედი! მაიამ ტარო მართლაც ცხოვრობდა დიდი ბნის წინათ, შეითხავდა და ნათელმზიხელი იყო. ერთხელ ნეოკლომიდიაში მისი სურათი ვნახე. ხაღლი მიუელი ევროპიდან ჩამოდიოდა მასთან. დანარჩენს თვითონ უნდა მიხედე, ტომ. დაფოქრად!

ტომი ზურგიტო ლომის ზურგს მიეყრდნო და ქუჩის ბოლოში მოკმეცივებ გალერეის მუქებს გახედა.

— არ მიხვრა ახლა, ეგ არის ნამდვილი მადამ ტაროო! — ამ მუშის ყუთში, მთელი ამ წითელი და ლურჯი აბლასისა და ძველისძველი, ჩამომდნარი ცვილის ქვეშ: ეგ არის, აბა რა! იქნებ დიდი ხნის წინათ ათვლაცას მისი შეპრდად ან რაღაცის გამო შეიძულა და ცვილი გადაასხა, მას მერე ბოროტმოქმედთა საშუალომ ტყვეობაშია, ხელიდან ხელში გადადის, ბოლოს კი, საუკუნეების შემდეგ, ილინოსის შტატის გრინტაუნში ამოჰყო თავი. აქ ინდიელისთავიანი ხურდების სანაცვლოდ მუშაობს, იმის მაგივრად, რომ ევროპის მონარქთა გამოსახულებიანი ოქროს ფულები მიიღოს!

— ეინ ბოროტმოქმედები? მისტერ ბლეკი?

— სახელიდაც ბლეკი ჰქვია და პერანგიც შავი აქვს, შარვალი და პალსტუხიც შავი აქვს. კინოში ბოროტები ხომ ყოველთვის შავები არიან?

— კი მაგრამ, ვინმეს რატომ არ დაუძახა საშველად თუნდაც შარშან ან შარშანინი?

— ეინ იცის, იქნებ უკვე ასი წელია, ყოველ საღამოს, ყოველ ბარათზე ლომისის წვენით ერის, მაგრამ ყველა მიმოიღო ჩვეულებრივ წარწერებს კითხულობს, ჩვენსავეთ არავის მოსვლია აზრად ბარათის ცეცხლში გატარება და ნამდვილი წერილის გამოქვლიანება. კიდევ კარგი, ვიცი Secours არასც ნიშნავს.

— კარგი, ევრე იყოს: მოგვწერა, მიშველეთო. ანი რა-ლა უნდა გვინათ?

— რა თქმა უნდა, ეუშველეთო.

— მისტერ ბლეკს ცხვირწინ ავაჯალეთ თუ რა? ჩვენც რომ ცველადავიღებულ კუდიანებად გვაქვითარ და ასე ათიათასი წლით მუშის ყუთებში გამოგვამწყვდიოს, მერე?

— ტომ, ბიბლიოთეკა აქვია. მისტერ ბლეკთან შესაბამისობადად ჯადოებითა და აგვაროებით უნდა ადვი-ჭურვით.

— მისტერ ბლეკთან ერთადერთი ჯადო თუ გაჭრის, — შენიშნა ტომმა, — ყოველ საღამოს, როგორც კი საჭირო რა-ოდენონის ზურდას დაგროვებს... აგერ, ენახით, — ტომმა ჯიბიდან ხურდაფული ამოიღო, — ეს შეიძლება ეყოს კიდევც-დაც, შენ მიდი, ნიგნები ნაიკითხე, მე კი დაგბრუნდები და თხოუმტყვერ ვუყურებ კისტორუნელ პოლიციელებს, ხომ იცი, არასოდეს მწყინდება. მერე გალერეაში შევხვდეთ და იმ დროისათვის ჯადომ შეიძლება უკვე მოქმედებად დაიწყოს.

— ტომ, იმედი მაქვს, დარწმუნებულ ხარ, რასაც აკეთებ.

— დაც, ხომ ვინდა ეს პრინცესა გაიტაცო?

— დავალა, ბიბლიოთეკაში შეტრიალდა და ადგილის მოსწყნა. ტომმა თვალს გააკაოლა. ბიბლიოთეკის კარი ლანანით

მიხურა და დაეღუფა. ბიჭი ლომის ზურგიდან გადმოხტა და წყვილადმი ჩავერთა. ბიბლიოთეკის საფეხურებიდან კი ტაროოს ქალაქის ფერფლი აფრიალდა და შარშან გაიფრიალა.

გალერეაში ბნელოდა; იღუმალი შუქით განათებული ჩინური ბილიარდის დაფა გოლიათის მუცელზე ქვიშაზე ნაფხაჩნ ასობებს წააგვდა. მუშაში გასახედ სლადებზე ტყვიერ ხვეულ-ტი იკრებოდა, ძმები რაიტები კი საფრენი აპარატის პროექტორს ასწორებდნენ. კუდიანი თავის საკანში იჯდა, თვალებზე ცვილის ლიბრი გააპკურდა. უეცრად ერთმა თვალმა გაიმარწნა. გალერეის მტკრიან ფანჯრებს გარედან ჯიბის ნათურა მიანათეს. ვილაცის მძიმე სხეული მიანვა დაკეტულ კარს და კლიტში გასაღებმა დაიღვარუნა. მძიმე ხენუნა გაისმა.

— ნუ გეშინია, მე ვარ, შატარა ქალო! — თქვა მისტერ ბლეკმა და მეტორტმანდა.

ლამპონის მუქზე ნიგნში თავჩარგულ დაგლასს სადარბაზოს საშალავიდან გამოსული ტომი წაადგა თავს.

— ჩუ! — ჩასწორულა ტომმა, — გამოივიდა. კისტორუნელ პოლიციელებს თხოუმტყვერ ვუყურე; მისტერ ბლეკმა ამდგინ ხურდაფულის ჩხრალი რომ გაიგონა, თვალები აუთამამდა,

აპარატი გახსნა, ფული ამოიღო და გარეთ გამავდო, თითონ კი ქუჩის მოპირდაპირე მხარეს კონტრაბანდული სასმელის დუქანში ჯადოსნური ბანგის საყიდლად გადავიდა.

დაგლასი თითისწვერებზე მიეპარა გალერეის ფანჯარას და ორი გორილა დაინახა: ერის, სრულიად უძრავს, ბანჯგელიან მკლავებში ცვილის მზითუნაბავი მომწყვ-და, მეორე კლდნაცემივით იდგა შუა დარბაზში და ოდნავ ბარბაცებდა.

— ტომ, — ჩასწორულა დაგლასმა ძმას, — მაგარი ხარ, ჯადოსნური ბანგითაა გავლენითილი, ხომ ასეა?

— ნამდვილად, შენ რა გამოარკვიე?

დაგლასმა თითები ნიგნს მოაკაქუნა და ხმადაბლა აღაპარტა.

— მადამ ტარო, როგორც გითხარი, მდიდარ ხალხს ბედისწერას, სიკვდილსა და ევით რამეებს უწინანარმეტყველებდა, მაგრამ ერთი შეცდომა მოუვიდა. ნაპოლეონს მისი დამარცხებისა და დაღუპვის ამბავი პარში მიახალა შოდა...

დაგლასმა კიდევ ერთხელ შეიხედა მტკრიან ფანჯარაში და ბროლის საკანში უძრავად მჯდომ ფიფურას გაუსწორა თვალი.

— Secours, — ჩაილაპარაკა დაგლასმა და განავრძო, — ნაპოლეონმა დაუძახა მადამ ტოლისმ ცვილის ფიფურების ოსტატება და მათ ტაროს კუდიანი მდურეფ ცვილში ცოცხლებ ჩააგდეს. ახლა კი... ახლა...

მხატვარი ნინო ხურცილავა

— შეხვედ, დაგ, მისტერ ბლეკი შიგნით რას შერება! ხელში იარაღს მავგარი რაღაც უჭირავს!

— ასეც იყო. მისტერ ბლეკის უზარმაზარ ფიგურა სამონელი ნეცელა-კრულითა და ტორტმანით მიონედა ვალერიაში. ხელში ვაჯავა ეკავა და კუდიანს ცხვირინს სისინით უჭირავლებდა.

— მიდამ ტაროს იმიტომ გადაეკიდა, რომ მთელ ამ გროვამი ადამიანური იერი მხოლოდ მას აქვს, — თქვა ტომში, — ვერაფერს დაუშავებ. ერთ ნუთომ ძირს დავტყე-მა და დილამდე იძინებს.

— არაფერიც, — შეეკამათა დაგლასი, — მშვენიერად იცის, რომ კუდიანმა გავგაფრთხილა და მის საშველად მოვდივართ. არ სურს, მისი შავბნელი საიდუმლო გამოვამქლავნოთ, ამიტომ შეიძლება ამადამ საბოლოოდ გაანადგუროს.

— რა იცის, რომ გავგაფრთხილა? ვიდრე აქაურობას არ მოეცემალით, თითონაც ხომ არ ვყოფილი.

— აპარატში ხურდები ჩაყარა და ათქმევინა. ბარათებზე წერისას კუდიანს ტყვილის თქმა არ შეუძლია, ტაროს ჩონჩხები და თავის ქალები მხოლოდ სიმართლეს ამბობენ. იძულებული იყო სიმართლე გაემსილა და ალბათ ისეთი ბართით გადმოუგდო, რომელზეც ორი პატარა რაინდია გამოსახული, ბავშვების სიმბოლოსანი, ხომ გესმის? ეს ჩვენ ვართ, სწლებით შეიარაღებულები მისთან მოვდივართ.

— უკანასკნელად! — ყვიროდა მისტერ ბლეკი თავის ჩაბნელებულ მღვიმეში, — უკანასკნელად ვაგებე მონეტას. ერთხელაც მითხარი, ეშმაკსაც ნაულისარ, ეს წყვეული გაღვრეა რდისიმე ფულს მომიტანს თუ საბოლოოდ გავკორტავები?! ყველა ქალღვით გულცივი ხარ, მშვიდად ზიხარ, როცა კაცს შიმშილი სული სძებნის მომიცინა ბარათი. ასეც აბა, ვნახოთ, — ბართით სინაღდესთან მიიტანა.

— ღმერთო! — ჩურჩულით შეიცხადა დაგლასმა, — მზად იყავი.

— არა! — შემყვირა მისტერ ბლეკმა, — მატყურას! შე მატყურას! ესეც შენი! — ყუთის მუშტი დაარტყა. შუშამ ვარსკვლავთა კასკადად იფიქტა და ძირს ჩაიშობნენ. კუდიანი ახლა სრულიად დაუცველი იჯდა და მეორე დარტყმას მშვიდად ელოდა.

— არა! — დაგლასმა კარი შეამტკრია, — მისტერ ბლეკ! — დაგ! — დაივირა ტომმა.

მისტერ ბლეკი ყვიროდის ხმაზე შებრუნდა. დანა ბრმად მოიქინა და დარტყმა დააპირა. დაგლასი ადგილზე გაქავედა. მოულოდნელად მისტერ ბლეკმა თვალბინი გადმოკარკლა, ამოტრიალდა და პირაღმა დაეკარდა, დაგლასის მოწვევას, თითქოს ათასი წელი გავიდა, ვიდრე ძირს დაენარტყებოდა. მარჯვენა ხელიდან ფიხის ნათურა გაუგორდა, მარცხენიდან კი ვერცხლისფერი თევზივით დანა გაუსხლტა.

ტომი ფრთხილად შევიდა შიგნით და სინელებში გამოტოლ ფიგურას დახედა.

— მკვდარია, დაგ?

— არა, მიდამ ტაროს მკითხობამ თავხარი დისცა. სახე ისე ატყა აღენიო, ეტყობა, ბარათზე საშინელი ნინას-ნარმეტყველება ეწერა.

იატაკზე გამოტოლი კაცი ხმამაღლა აკრინავდა. დაგლასმა აცხვაცხებულნი ხელთ აკრიფა ძირს მოფანტული ქაღალდი და ჯიბეში ჩაიწყო.

— ნამოდე, ტომ, სანამ დროა, აქაურობას გავარდიოთ.

— მოვიტაცოთ? გაკვირდ?

— რა, გინდა უარესი დანაშაულის თანამონაწილე გახდე? მაგალითად, მკვლელობის?

— კარგი, რა, დაგ, თოჯინა როგორ უნდა მოკლა?

მაგრამ დაგიყურს აღარ უფედება. გახსნილ ყუთში მკვლელები ვაგებდა და კუდიანმა ტარომ, თითქოს დიდხანს, დიდხანს სწორედ ამ წამს ელდა, შრიალით ამოიხარა, ნელა, ძალიან ნელა გადმოიხარა და ბიქს მკვლელებში ჩაუვარდა.

ქალაქის საათი ცხრასა და ორმოცდახუთ ნუთს აჩვენებდა. მთვარე ცაზე მაღლა იდგა და მიდამოს თბილი, მაგრამ თან მაინც სუსხიანი შუქით აესებდა. ტროტუარს ერთთავად ვერცხლისფრად ლაზლამებდა, მის ზედაპირზე შავი ჩრდილები იძვროდნენ. დაგლასი მარტოკა მიიწევდა ნინ, მკვლელები ხავერდისა და ჩალისფერი ცვილის არსება ეკავა. დროდადრო მოცხვაცხვ ჩუბი რაილისა შავ გუბებში იმალებოდა, ჩერდებოდა და სმენას ძაბავდა. თავის აჩქარებული ფეხის ხმა მოესმა, უკან მიიხებდა. ტომი მოსახვედინად გამოქინდა და მოუახლოვდა.

— დაგ, უკან ჩამოვრეი. მუშინოდა, მისტერ ბლეკი ხომ არ... მოკლდ. გონს მივლი და ლანძღვა-გინება მორთო. ოპ, დაგ, მაგ თოჯინით ხელში თუ დაგჭირა... ჩვენი შიშობლები რაღას იტყვიან? ეს ხომ ტურდობაა!

— ჩემმა!

ზურგს უკან მთვარით განათებულ ქუჩას, როგორც მდინარის ხმას, ისე მიაუფრდა.

— ტომ, შეგძლია მის გადარჩენაში დამეხმარო, მაგრამ იცოდ, არაფერი გამოვა, თუკი „თოჯინას“ უნოდებ, ხმამაღლა ილაპარაკებ ანდა უსაქმოდ შემომარტყავ წრეებს.

— დაგებმარები! — ტომმა ხელი შეაშველა და წონის ნახევარი იტვირთა. — უ! მსუბუქი ყოფილი!

— სულ ახალგაზრდა იყო, როცა ნაპოლეონმა... — დაგლასმა ფრხა მუშამი გასწვია, — მოხუციები მძიმეები არიან. ამის მიხედვით შეგძლია მიხედე მის ასაკს.

— კარგი, მაინც რატომ? რატომ ბატყე მთელი ეს ამაზვი მისი გულისთვის, დაგ? რისთვის?

რისთვის? დაგლასმა თვალები ააზამადა და შეჩერდა. მოვლენები ისე სწრაფად დატრიალდა, თეთონაც ისე სწრაფად ირბინა და სასილი ისე უფულა, რომ სულმთლად გადავიწყდა, რისთვის ხდებოდა ყველაფერი. მხოლოდ ახლა, ტროტუარს რომ მოუყვებოდნენ და ჩრდილები ქუთათუბზე ღამის ბებლებით ასხდებოდნენ, ხელელებე მტკრიანი ცვილის მძიმე სუნნი რომ იგრძნო, მაშინდა მოიცალა ყველაფერის გასაზრებლად და, როდესაც ამის შესახებ აღაპარკავა, საკუთარი ხმა მთვარის შუქითაც უცხი ეჩინა.

— ტომ, ერთი-ორი კვირის ნინათ აღმოვაჩინე, რომ ცოცხალი ვარ. ღმერთო, რას დავებტოდი და კუნტროშობი დნი მერე კი გასულ კვირას კინოში მივხედა, რომ ოდესმე უნდა მოვყვდე კიდევ. ამაზე აღრე არასოდეს მიფიქრია. ისეთივე გრძნობა დამეუფლა, როგორც, მაგალითად, „Y.M.C.A.“ რომ გაუქმდებ, ანდა სამუდამოდ დაიკეტოს სკოლა, რომელიც სულაც არ არის ისეთი ცუდი, ჩვენ რომ გვეჩვენება; ან თითქოს მთელი ატმის ხეები ერთბაშად გახშო, ანდა ხევი რომ ამოკლსონ, გადაასწორონ და სათიამაშო ადგილი აღარსად დაგვრჩეს, ანდა ძალიან დიდი ბნით

ავად რომ გაეხვე და ლოგინს მიეჯავჭო. ამ გრძნობამ და-
ლიან შემაშინა. პოდა, რა ვიცო. მინდა მადამ ტარო გადა-
ვარჩინო. რამდენიმე კვირით ან თვით სადმე გადავმალავ,
ვიდრე მაგის სახელმძღვანელოებში ამოვიკითხავ, რო-
გორ ავბადო ფადო და ცვილიდან გავითავისუფლო, რომ
ამდენი ხნის შემდეგ ისევე მუღოს ქვეყნად ცხოვრება. პო-
და, იმდენად მალეღობი იქნება, თავის ენაშაყებთან, სასიმე-
ბიან, ძელეზიან და ხანჯლებთან განიქოს გამიშლის, დამარი-
გებს, როდის ავუარო გვერდს და რომელ ხუთშა-
ბასს სჯობს საერთოდ არ
ავადგე საწოლიდან. და მეც
უსასრულოდ ან თითქმის
უსასრულოდ ვიცოცხლებ.

— ამ ყველაფრისა
თვითონაც არ გვერსა.

— მეგრად, ძირითადი
ნაწილის მიხედვ. მოიცადე,
აი, ხვეცი, ნაგავსაყურელთან
აბლოს გადაეჭვრათ და...

ტომი შექრდა. დაგ-
ლასმა შეაჩერა. უკან არ
მიუხედიათ, მაგრამ კარ-
გად გაიგონეს ზურგს უკან
სროლხმით მიმეწ ნაბი-
ჯები. ყვირილი და წყე-
ლაც მოესმათ.

— ტომ, დაგინახა და
გამოგვიდა!

გაიქცნენ, მაგრამ გო-
ლიათის ხელი დასწვდათ
და ორივე გვერდზე გადა-
ისროლა. მისტერ ბლეკი
მჭვივარებადა, აქეთ-იქით
ბარბაცუნდა და კბილებს
შორის ნერწყვის შუგვებს
აფრქვევდა, ბიჭები ბა-
ლახზე იწუნენ და შიშისა-
გან კიოდნენ. კაცს კუდიანი
ქეჩითი და ცალი მკლა-
ვით ექავა და ბიჭებს თვა-
ლებს უბრალოებდათ.

— ეს ჩემი საკუთრებაა
და რასაც მინდა, იმას ვუხამ! როგორ გაბედეთ მისი ნაღ-
ვა?! მთელი ჩემი უბედურება ამის ბრალია: უფულობა, უღ-
ბლობა. აი, რის ვფიქრობ მასზე!

— არა! — დაიყვირა დაგლასმა.

მაგრამ ვეება მკლავებს უკვე ზევით, მივარისკენ
აეზიდათ მსუბუქი ფიგურა, კაცმა მძლავრად მოქინა კუ-
დიანის ფაქიზი სხეული, გეგონებოდათ, ვარსკლავებს
უნდა შეუღონოსო, წყევლით დაგვისროლა ხევეს, სადაც
ის დაღმართზე ჩაგორდა, თან ნაცვის კოშტები ჩაიყოლა
და თეთრი მტვრისა და ნაცრის გროვები ჩაეფლო.

— არა! — იმყორებადა ძირს ნაწიმიჯდარი დაგლასი და
ხევეს იყურებოდა, — არა!

წონოლა კაცი ბორცვის ქიმზე წაბორძიკდა და დაულ-
როილა:

**საერთაშორისო გუბერის მინიჭებას
საანდამო მოპყვა**

მისის თვეში საერთაშორისო ბუქერის პრემიის ლაურე-
ატი იმერკული მწერალი ფილიპ როტი გახდა. 1933 წელს
დაბადებული როტი გახლდათ პულიცერის და ფრანც
კავსაჰ პრემიების ლაურეატი და სხვა კარგი კალიბრი პო-
ეტის ნინდად, რატომ მაინცქც როტის ბუქერი, თუ-
რის დატოვა. კალიბმა განაცხადა, ჩემს მოვალეობებს ვე-
ლარ შეასრულებ, რადგანც როტის არც „ვაჟსებ“ და
არც „ალმაფიორიანებს“, არ შეიძლება ავადამი მიი-
ვიო განსჯავს კონკურსი, შემდეგ კი არ მისცე ამის საშუ-
ალები“ — დაძინა მან.

ერის სხვა ნევრები კი — მწერლები: რიკ ჯეკსონი და
ფისტინ კარტრაიტი — სხვა აზრისა არიან როტის შემოქ-
მედებაზე. ჯეკსონი, თურის გადამწვეტილებას რომ
ამცნობდა საზოგადოებას, განაცხადა: „ფილიპ როტის
ნიგნები 50 წელზე მეტია შთავაგონებს, იზიდავს და აზი-
არულებს ფართო, მუდმივად მზარდ გარემოს მკითხე-
ლებსას“. კარმენ კალილი კი ამტკიცებს, ყველა ნიგნში
ეროსი და იმავზე წერს, „ოთქოს სახეზე დაჯვადობათ
და სუთიქვას გიძლით“.

— მადლობა თქვი, რომ მინც არ მივაყრუებ — აცაბა-
ცა ნაბიჯებით იჭურობას გამოვრდა, ერთხელ ნაიქცა,
ისევე ნამოდვა და სიცოლითა და ლანძღვა-გინებით თოვლს
მიეფარა.

დაგლასი ხვეის პირას იჯდა და ტიროდა. კარგა ხნის
შემდეგ ცხვირი მოიხიოცა და ტომს შეხედა.

— ტომ, უკვე გვიანა. მამა ჩვენს სახენელად ქურაში
იქნება გამოსული. ერთი საათის ნინდა მინც უნდა ვყო-
ფილიყავით შინ. უომინგტონის ქუჩით გაიქციე, მამა მო-
ძებნე და აქ მოიყვანე.

— შენ რა, ხევემი ჩასე-
ლას აპირებ?

— ახლა ნაგავსაყურე-
ზე გდია, ესე იგი, ქალქის
საკუთრებაა, ასე რომ, მი-
სი ბედი არავის საქმე
აღარ არის, მათ შორის,
არც მისტერ ბლეკის. აუ-
ხსენი მამას, აქ რისთვისაც
ვინებათ, და ისევ თუბარო,
რომ ჩემთან და კუდიან-
თან ერთად შინ მისი-
ვერავი შენიშნავს. უკან
დაბრუნდები და შემოე-
ვლით გზით მივართვ შინ,
ისე, რომ ვერაფერს გაი-
გებენ.

— მიიწე ალარაფერში
გამოგადგება, მექვანიში
სულ დაღლილი იქნები.

— აქ, ლია კი ქვეშ,
ნენიში ვერ დაეტოვებთ,
ხომ გქმნის, ტომ!

— არა, ახა რა.
ტომი ნელა გაუდგა
გზას.

დაგლასი ბორცვის კალ-
თას ჩაუყვია, ნაცრის გრო-
ვებს, ძველ ქალაქებსა და
თუნუქის დაჭყლტულ ქი-
ლებს შორის მიაბიჯებდა.
სიზნელეში ფრანკად გა-
დაშლილ იღროზოლორ დაღმართს აკვირდებოდა.

— მადამ ტარო! — თითქმის ჩურჩულით ენახდა, — მა-
დამ ტარო!

მოემყნა, თითქოს ბორცვის ძირას მთავარის მუქვე
თეთრი ცვილის ხელი დაღანდა, რომელსაც კუდიანი უქ-
ნედა. ნიაჯი თეთრი ქალაღლის ფურცელს აფრიოდებდა,
მაგრამ ბიჭმა მაინც მისკენ გაულხვია...

ქალქის საათმა ღამის თორმეტი ჩაბრეკა. გარშემო
თითქმის არცერთი სახლში აღარ ენთო შუქი. გარაემი
მოწყობილ სახლისნოში ორმა ბიჭმა და ერთმა კაცმა ბო-
ლოს და ბოლოს უკან დაიხიეს და ძველისძველ დაწულ სა-
გარძელში დაბრანებულ, ანკლიბ და მოწინაგებულ კუ-
დიანს შორიდაც გადახედეს. მის ნინ, მუშამაგადაფრებულ
ბანქოს მავიდაზე, ფანტასტიკურ მარაოებად გადაშლილი-

ყო რომის პაპების, ჯამაზუნების, კარდინალების, სიკვდილე-
ბის, მზეებისა და კომეტების გამოსახულებიანი ტაროს ქა-
ლანი, რომელსაც შეივლიდა ცვილის თეთრი ხელი ცივარი.
მამა მშვიდად საუბრობდა.

— ...ასეა. პატარა ბიჭი რომ ვიყავი, ქალაქიდან ცირკის
გამგზავრება ისე განვიცადე, მთელი ქალაქი შემოვივრბინე
და მილიონობით ძველი ავიმა შევაგროვე. მოგვიანებით
ბოცერების მოშენებამ და მაგიამ გამოიტაცა. უხელონი ილუ-
ზიების კომკებს ვაგებდი, დღის სინათლეზე რომ ვერ გა-
მოქმენდა, — თავი კუდიანისკენ გაიქინა, — ოო, მახსოვს,
ერთხელ, მე, ოცდაათი წლის წინათ, მომავალი რომ მიწი-
ნასწარმეტყველა. კარგი, გაასუფთავეთ და მერე სანოლში
ჩანექით. შაბათს საგანგებო ბინა აუფუნეთ, — მამა კა-
რისკენ გაემართა, მაგრამ დაგლასის ხმაზე შეჩერდა.

— მამა, გმადლობ. გმადლობ შინამდე რომ მოგვაცი-
ლე. გმადლობ ყველაფრისათვის.

— არაფრის, — უთხრა მამამ და გაუჩინარდა.

კუდიანთან დარწმუნლმა ბიჭებმა ერთმანეთს გადახედეს.

— აუჰ, პირდაპირ მთავარი ქუჩა არ ჩავიარეთ თიხი-
ვემ — შენ, მე, მამამ და კუდიანმა! მამა ნამდვილ განძიან!

— ხელო, — თქვა დაგლასმა, — ქალაქის ცენტრში ჩა-
ვალ და აპარატის დარწმუნლ ნაწილს მისტერ ბლეისგან
ათ დოლარად შევისყიდი, თორემ მასაც გადავაგდებ.

— აბა რას იზამს, — ტომმა თვალ შეკაღებ დაწნულ
სავარძელში მჯდომი მოხუც ქალს, — ბიჭო, მართლა
ცოცხალდითაა. ნეტავ შიგნით როგორაა მოწყობილი.

— ჩიტები თხელი ჩონჩხი ექნება. სულ ესაა, რაც მა-
დამ ტაროსგან შემორჩა მას შემდეგ, რაც ვამოკონჩა...

— და არავითარი შექანისმი? მოდი, რა, გავჭრათ და
შეველით!

— მოვასწებთ, ტომ.

— როდის?

— რა ვიცი, ერთ ან ორ წელიწადში, თითხმეტი ან
თხუთმეტი წლისა როცა ვიქნები. ამ წუთში არაფრის გა-
გება არ მესურს, ვარდა იმისა, რომ აქ, ჩემთანაა. ხელოდან
კი გადაღობის მოხსნაზე უნდა ვიმუშავო, რათა სამუდა-
მოდ ჯავდათვისუფლო. ერთ მშვენიერ საღამოს შეიტყობს,
რომ ქალაქის ცენტრში ვილაც უღამაზესს, ზაფხულის
ჭრელ კაბაში გამოწყობილი იტალიელი ქალიშვილი დაუ-
ნახავთ. სადგურზე აღმოსავლეთის მიმართულებით იყი-
დის ბილეთს, ყველა დაინახავს, მატარებელში როგორ
ჩაჯდება; ყველა იტყვის, რომ ასეთი მშვენიერი გოგონა
არასოდეს უნახავთ, და როდესაც ამას გაიგონებ, ტომ, —
ეს ამბავი კი, მერმუნე, ელვის სისწრაფით გავრცელდე-
ბა, რადგან არავის ეცოდინება, თუ საიდან მოვიდა ან სა-
ით მიემგზავრება — აი, მაშინ იცოდე, რა უნდა ავხსენი
და გავათავისუფლე. და აი, მაშინ, ერთი ან ორი წლის მე-
რე, როგორც კი მატარებელი სადგურიდან დაიძრება,
დადგება ცვილის ვაკეთის ნაბი. მისი წასვლისთანავე
სრული უფლება გექნება, მის მიგნულში შიშოლოდ პატარა
ბორბლები, კბილანები და რკინები აღმოაჩინო. აი, ასე.
დაგლასმა კუდიანის ხელი აიღო და ასოციტლის ფერ-
ხულს გადაუსვა: სიკვდილის ჩონჩხების, თარიღებისა და
ბედისწერის, მოიწერისა და ახიურების ფერად ზარზე-
მის. კუდიანის გავციეთილი ფრჩხილები შრიალით ეხებო-
და ქალალდს. სახე რაღაც ყოვლად იდუმალი წონისწარო-

ბის ძალით ჰქონდა დახრილი, ნათურის შუქზე მოელვარე
თვალები გაბმით უმზერდნენ ბიჭებს.

— გინდა გიპოთხავო, ტომ? — მშვიდი ხმით იკითხა
დაგლასმა.

— მიდი.

კუდიანის ფართო სახელოდან ბარათი გადმოშვარდა.
— ტომ, შეხედე ამას! ერთი ბარათი გადმოშვარდა და
ახლა გვაძლევს! — დაგლასმა ქალადს სინათლეზე გაბე-
და, — ცარიელია. ამაღამ ქმიოკატებით საესე ასანთის კო-
ლოფში ჩაედებ, ხელო კოლოფს გაგვსწიეთ და შიგ წერილი
დაგვხედება!

— რა ენერება ბარათზე?

დაგლასმა სიტყვების უკეთ გასარჩევად თვალები მოხუცა.
— ეს ენერება: „შადღობას მოგახსენებთ თქვენი
უმორჩილესი მონა და გულიანად მეგობარი, მამად ფლო-
რისტიან მარიანი ტარო, ქირიმიანი, სულის მკურნალი და
ბედისწერის ქალღმერთთა შემოლოცველი!“

ტომმა გადაიხარხარა და ძმას მხარში მსუბუქად ნაკ-
რა ხელი.

— განაგრძე, დაგ, კიდე, კიდე რა?

— მოიკად... კიდე ენერება: „პეი, ჰერი-ო!... სულე-
ლია, ვინც სიკვდილს ელის!... ჯოხს უფარდელად მღერა
და ცეკვა... როს იმისი სიკვდილის ზარების რქევა...“ დღი-
ნის სმა სჯობს და ფერხული... პეი, მერი-ო! კიდე ენერე-
ბა: „ტომ და დაგლას სპოინანგებო, მთელი სიკვდილის
მანძილზე რასაც კი მოისურვებთ, ყველაფერი ავახდე-
ბათ...“ და ენერება, რომ მე და შენ უხასრულოდ ვიცოცხ-
ლებთ, ტომ, უხასრულოდ... —

— რა ყველაფერი — ამ ციციან ბარათზე?

— დიხბ, თითოეული სიტყვა, ტომ.

ელექტრონათურის სინათლეზე სამივეს ერთი დაეხა-
რა, ბიჭებსაც და კუდიანსაც, უხასრულოდ აკვირდებო-
დნენ ცარიელ, მაგრამ მრავლისაღმთქმელ კოხტა ბარათს
და თითოეულ იმ დაფარულ სიტყვას შეიკრძობდნენ,
არარადან რომ უნდა ამორტუტეებულყო.

— მატარია... — გამტკნარებული ხმით ჩილიაპარაკა
ტომმა.

დაგლასმა კი სახეიშო ჩურჩულით გაიმეორა:

— მატარია...

ინგლისურიდან თარგმან
თამარ კორტრაქაძე

1 1859-1909 წლებში აშშ-ში გამოშვებული ერთცენტანი
მონეტა, რომელზეც იხილება პროფილის პროფილია ვაშოსახული.

2 „სიტუაციური პოლიციელები“ — XX საუკუნის
დასაწყისში გადაღებული კომედიური ფანრის ამერიკული
მუნჯური კინოსერიალი.

3 ორულო (1871-1948) და უილბრ (1867-1912) რაიტები —
მსოფლიოში პირველი აერობლანის პროფილია ვაშოსახული.

4 „მიშველი! მიშველი!“ (ფრანგ.).

5 მარი ტოუსო (1761-1850) — მოქანდაკე ქალი, ლონდონში
არსებული, მსოფლიოში ცნობილია ცვილის ფიგურების
მუზეუმის დამაარსებელი.

6 Young Men's Christian Association — „ახალგაზრდა
მამაკაცთა ქრისტიანული ასოციაცია“, ინგლისში დაარსებუ-
ლი საერთაშორისო გაერთიანება, რომელიც სულიერი და
ფიზიკური სუჯანსაღის პრინციპებით ხელმძღვანელობს.

1958 წლის 23 ოქტომბერს შეუდგითს აკადემიამ ბორის პასტერნაკს მიანიჭა უმაღლესი ლიტერატურული ჯილდო — ნობელის პრემია ასეთი ფორმულირებით: „უდიდესი მიღწევებისათვის თანამედროვე ლირიკულ პოეზიაში და დიდებული რუსული პროზის ტრადიციულ ასაპნეზზე“.

ნობელის კომიტეტის მდივანი ლარს გილენსტენი გვარნემუნდს, რომ პასტერნაკს ნობელის პრემიაზე წარაგდენენ ყოველწლიურად 1946 წლიდან 1950 წლის ჩათვლით, შემდეგ — 1953 და 1957 წელს. მამასადამე, პასტერნაკის დაჯილდოება არ ყოფილა მხოლოდ და მხოლოდ „ექიმი ფივაგოს“ საფასური, როგორც ამტკიცებდნენ საბჭოთა პრესაში. მაგრამ წყალი აამღებო „ცივი ომის“ მედროუმე, ამჟ სახელმწიფო მდივანმა ფრ ფოსტერ დასცხმა. მან საჯაროდ განაცხადა, რომ ნობელის პრემია საბჭოთა მოქალაქის ბორის პასტერნაკს მიენიჭა ანტისაბჭოთა რომანისათვის („ექიმი ფივაგო“), რომელიც საბჭოთა კავშირში, ცხადია, არ გამოქვეყნათო.

ნიკიტა ხრუშჩოვს მეტიც არ უნდოდა მისი დირექტივით, მოსკოვლი მწერლების კრებაზე პასტერნაკი გარეიცხათა საბჭოთა მწერალთა კავშირიდან. ნობელის პრემიის ლაურეატს მწერლის ნდებმა ჩამოართვეს!

პასტერნაკმა ამ კრების მონაწილეებს მისწერა: „მე ვიცი, რომ საზოგადოების ზემოქმედებით დაადება საკითხი მწერალთა კავშირიდან ჩემი გარეცხვის შესახებ. მე თქვენგან სამართლიანობას არ ელოდებო. თქვენ შეგიძლიათ გადასასახლოთ, დაამხრებოთ, მოიმოქმედოთ ყველაფერი, რასაც ინებებთ და მე წინასწარ მოიტყუებოთა თქვენთვის. მაგრამ მე აქატირებოთა ეს არც ბედნიერებასა შეგძენთ და არც საბელს მოგიხვეთ. ამასთან, გახსოვდეთ, რომ გარკვეული ხნის შემდეგ თქვენვე მოვიწივთ ჩემი რეაბილიტაციით. თქვენს პრატიკაში მე პირველად როდი მოხდებო“.

გამოხდა ხანი. იცვლებოდა ამინდი. მნიფდებოდა თითქოსდა სამართლისო და დაგვიწოდ ფასეულბათა არნახული და გაუგონარი გადაფასება, გვიმოუტანელ და დაკანონებულ ქუშმარიტბათა გამოცხადება მტკნარ სიცოცხლედ.

1987 წლის 19 თებერვლს საბჭოთა მწერალთა კავშირის სამდივნომ კავშირის წევრად აღადგინა განსვენებულ ბორის პასტერნაკი.

1988 წელს ფორმალ „ნოვი მირს“ ფურცლებზე გამოქვეყნდა პასტერნაკის რომანი „ექიმი ფივაგო“, რომელსაც ოცდაათი წლით ადრე გავცნო მთელი ნივნიერი მოსოვლი.

იხვე წლის 27 სექტემბერს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის 43-ე სესიის პლენარულ სიმომაზე სიტყვით გამოვიდა საბჭოთა დელეგაციის მეთაური, საგარეო საქმეთა მინისტრი ედუარდ შევარდნაძე. თავის სიტყვაში მან ჩამოყალიბა ის პრინციპები, რითაც ამიერიდან იხელმძღვანელებდა საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკა, აღნიშნა საერთაშორისო ვითარებაში მონაწილარი სასიკეთო ძერები და დასასრულ, წარმოთქვა: „ნარსული ძალეუმი მოქმედებს ჩვენზე. მაგრამ უფრო ძლიერი მიზიდულობა მოეპოვება მომავალს. პოეტური მეტაფორა „привлечь к себе любовь пространства, услышать будущее зов“ — მალე პოლიტიკურ აზრს იქნის. მოდი, შევეჩხიანოთ მას რეალური გაერთიანებით — დედადამინაზე სიცოცხლის გადასარჩენად“.

ლესი ბაერს ტრიბუნაზე

საგარეო საქმეთა მინისტრის მიერ დამონებული ციტატა გახლავთ ორი სტრუქტურის ბორის პასტერნაკის საქმიოდ მოქალაქური უსათაურო ლექსიდან, სადაც მთელი სტროფი ასე გამოიყურება:

**Но надо жить без самозванства,
Так жить, чтобы в конце концов
Привлечь к себе любовь пространства,
Услышать будущего зов.**

სხვათა შორის, ამ ლექსის ავტორი იხაზება თბილისში, გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმში, დათარიღებულა 1956 წლის 5 მაისით და წარმოადგენს პასტერნაკის მოსოვლმეტიკის წინა კრებვარ კრებულს, სადაც პოეტი აცხადებდა, რომ უღალატოთა — იყო სახელგანთქმული, ეს როდი ავამალდებს, არაა საჭირო დაახვეო არციები, დაჰსაკალებე ხელნაწერებს. შემოქმედების მიზანი თავდადებაა და არა — წარმატება თუ ხმაური; რომ სამარცხენოა, ყველას პირზე ეკუროს შენი სახელი, თუკი არადერს წარმოადგენ. უნდა იცხოვრო თვითმარქვიობის გარეშე, ისე უნდა იცხოვრო, რომ ბოლოს და ბოლოს მიიპერო სივრცის სიყვარული და მოგვლას ძახილი მომავლისა... სხვები შენს ნაკეალებე, სანამ არ გაცივებულა, შენსადე გზას მტკაველ-მტკაველ გაივლიან, მაგრამ თავად შენ გამოარჯებხასა და დამარცხებას ერთმანეთისგან ნუ გააჩრდ. არასოდე უღალატო საკუთარი შრომას, მუდან ცოცხალი, მხოლოდ ცოცხალი უნდა იყო სიცოცხლის დასასრულადე...

როგორც ამბობენ, დასავლეთის პრესა მეორე დღესვე აჭრელეზულა ამგვარი უდელანინებით: გრმოკოს შემეკვიდრე ლენინის ნაცვლად ინრონებს პასტერნაკს... საბჭოთა მინისტრს ჰყვარებოდა ანტისაბჭოთა რომანის ავტორ... ქართველი მინისტრი მშენიერად იცნობს რუსულ პოეზიას... ცენტრალური სადაზვერეო სამმართველოს ინფორმაციით, შევარდნაძე სიტყვებში თავადც წერდა ლექსები... დღემდე არავის წარმოუთქვამს ლექსი გაეროს ტრიბუნადან...

რას წარმოადგენდა ხრუშჩოვი, რომ გაეროს დარბაზში, სადაც იცხადებოდა ფესცელის მაკიანეზე პრახენიანი მოიკოსტ უცხადებოდა დასავლეთის ერთი დელეგაციის გამოსვლას, ახალი საბჭოური პოლიტიკური კურსის აკომპანენტებად ავლერდებოდა სტროქონები იმ პასტერნაკისა, ვინც 1958 წლის შემოედგომაზე, სწორედ მისი კარნახით, აიღეს და ღორს შეადარეს.

რას წარმოადგენდნენ ის ორადიორები, რომლებიც მოსოვლ მწერალთა კრებაზე ნობელის პრემიით დაჯილდოებულ კოლეგას „სამშობლოს მოღალატის“ ტიტულით ამკობდნენ, რომ ოცდაათი წლის შემდეგ მისი ლექსი გათვლებდა გაეროს ტრიბუნაზე და სამსაზურს გაუნედა მათივე სამშობლოს რეაბილიტაციას ვარე სამყაროს თავში.

რას წარმოადგენდა თავად პასტერნაკი, რომ პანია ფრავტენი მისი შემოქმედებითი კრებვდან მალე პოლიტიკურ აზრს შეიქნადა საგარეო საქმეთა მინისტრის სიტყვაში და გადაიცივოდა მკნებარე მონოღებად მთელი პლენეტის მისამართით.

ტრუბადურები და ასასინები

სახელგანთქმულ მუღღითა ანუ ასასინთა მზრძანებელს ვეროპლებმა „ათის მოხუცი“ შეარქვეს. საიდან განჩნდა ეს უცნაური ტიტული, რომელიც ამკარად უადგილო და გაუგებარი იქნებოდა, თავზარამდემ ტერორისტთა თაყაყად, ვუქეთო, ათიოდე წლის ყრბა რომ მოეღონდა ქვეყნიურს? საიდან განჩნდა და იქნა, რომ ასასინთა ციხეები მდებარეობდა ირანისა თუ სირიის მთიანეთში და სწორედ ამ გარემოებამ წარმოქმნა მათი წოდება „მეზიან-ჯაბალ“ (ე.წ. მთის შუბი ანუ მთავარი). მაგრამ თავად სიტყვა „მეზი“ არაბულად „მოხუცად“ ნიშნავს და ჯგეროსნებმა, რომელთაც მწვავე კონფლიქტები ჰქონდათ ასასინებთან XII-XIII საუკუნეებში, რატომღაც მეორე მნიშვნელობა თარგმნეს. ეს ტიტული დამკვიდრდა ევროპელთა ცნობიერებაში, შესაბამისად — საისტორიო ქრონიკებში და, რაც ყველაზე გასაოცარია, ტრუბადურთა პოეზიაშიც შეაღწია.

ტრუბადურები და ასასინები? რა უნდა ჰქონდეს საერთო ამ ორ სიტყვას, რასაირად უკავშირდება ტრუბადურთა ლირიკული სტილი მამუკაძისა თუ სხვათა მიერ გამოყენებულ ორდებს, სადა ასევე მკვეთრ სიამიერა მგზნებარე მეხოტბები და სად ე.წ. „სიკვიდილის ანგელოზები“?

ტრუბადურთა პოეზია, წარმოქმნილი XII საუკუნის საფრანგეთში, კერძოდ პროვანსში, ითვლება მსოფლიო ლიტერატურის ერთ-ერთ თვალსაჩინო მოვლენად.

ტრუბადურები ამტკიცებდნენ, რომ სიყვარული აკეთილშობილებს და აღმაშლებს ადამიანის სულს, ავიდლებს მიჯნურის სიძულერის ნიჭით. არ შეიძლება იყოს პოეტი, ვინც მიჯნური არაა და, პირველ, გარდაუვალი მიჯნურის პოეტად გადაქცევა.

ტრუბადურთა მიჯნურობა, ძალზე ხშირად, იძენდა ვასალური სამსახურის იერს.

„ქალბატონო, მე თქვენი ქვეშევრდომი ვარ, — წარმოთქვამს ბერძნად და ენტხადონი, — სამარადისოდ გადეთქვ თავი, რომ თქვენ გენახებოდნით და შებერიკლი ვარ ამ თაოდ... მე თქვენი ნიჭი ვარ, შეიძლიათ გამყიდეთ ანდა გამასაქურეთ“.

ამ სტრუქტურებიდან ერთი ნაბიჯად რჩება ასასინთა ვამოჩენამდე და ეს ნაბიჯიც გადადგმულია არამდინში ტრუბადურის ლექსში.

ემერიკ დე პევიანი თავის მიჯნურის ასე მიმართავს: „შენ უფრო დიდი ძალით ვიდრე მე შენს წიგნს ჩემზე, ვიდრე მთის მთხუც ასასინებზე, მისი მოსისხლე მტრების მოსაკლავად რომ მიღიან, თუნდაც ზღვის გადახდა ვცდებოდავით ისინი“.

მიჯნური შედარებულა ასასინთა მრისხანე მზრძანებელთან, თავად პოეტი — ასასინთან. იგი შუადაა შეასრულოს მიჯნურ-მზრძანებლის ყოველგვარი სურვილი, როგორც თავ-განწირულმა ასასინმა, თავისი სიცოცხლის ფასად.

აი, რას ამბობს ბერძნად მე მწვავე: „ერთ ასასინები უფრო მანოვ ემსახურებიან თავის მზრძანებელს, მეც ასევე ემსახურები და სხვათა უსაზღვრო ერთგულებით“.

ანიონი პოეტი ბოროლად განუცხადებს სატრფოს „მე ვარ შენი ასასინი. იმედი მაქვს, რომ შენი მზრძანების მსრატობით გიყვებეც სამოხეს“ (როგორც ცნობილია, ტერორისტული აქტის საფარად შესრულებისას სასიკვდილოდ განწირულ ასასინს ვუღელდ ელვად სამოხე, სადაც საუკუნო განცხრომას მოეცემდა).

ერთო დე ბორნე წერდა: „ჩემი სიყვარული არის ასასინი, რომელიც უწყალოდ მკვლავ“.

ასასინთა ვამიწარება ტრუბადურთა პოეზიაში თვალნათლად მეტყველებს, რომ მათი ვინაობა საკმაოდ ცნობილი იყო იმდროინდელ ევროპაში.

„მე ვარ შენი ასასინი“, — ეხატებოდა პოეტი სატრფოს და მსმენელ-მითხველთათვის ცხადი ხდებოდა მისი სიყვარულის ძალა და ფასი. მიჯნურობაში თავდადების გამოსახატავად ტრუბადურები ამაზე უფეთეს ანალოგიას სად მოაგონებდნენ? „ათის მოხუცის“ ნინამე ასასინთა ბრმა მორჩილებდასთან რა მოსატანი იყო რანდის სამსახური მეფისათ თუ მეფედლის ანალოგი. ევროპელთა წარმოდგენით, ასასინები ჰამიში მთვრალი იყვნენ. კონტრასტები იყვნენ, ტრუბადურები კი ჰამიშის ნაცვლად სიყვარულს ენაშუბოდნენ.

ასე დაამყენა პროვანსული ლირიკა აღმოსავლურმა რომანშიც.

„მთის მოხუცი“, რასაკვირველია, არ იცნობდა ტრუბადურთა შემოქმედებას და ეერვ დაეხიზმრებოდა, რომ მისი სახელი ევროპის უღამაზეს ქალებს გადააჯაჭვებს.

ქრონიკა

ეროვნული პიბლიოთეკის განახლებილი საკონფერენციო დარბაზი 15 ივნისს ტრადიციულ თანამაობისას დაიწყო.

ლონისძიების — „საუბრების ლიტერატურაზე“ — აუტორებმა გიორგი კოლაძემ და ნინო გდევნიძემ აუდიტორიას ინგა მილორავა წარუდგინეს.

ლიტერატურის მოყვარულთათვის ეს სახელი უცნობი არ უნდა იყოს; ხოლო თუ მინც ვერ მცნობდა აღმოჩნდებოდა, უშედავთოდ შეიძლება წარუდგინოს ასაღვარდა ქალი, ესთატი, პიროვნული დამოკიდებლობის მტრითვად და ნებისმიერი კომპრომიზის უარყოფელი, ამავე დროს უაღრესად განსწავლული, გემოვნების ლიტერატურის კრიტიკოსი, მთარგმნელი, პროზაიკოსი და დრამატურგი. მისი რამდენიმე პირველ გამოქვრდა საქართველოს რადიოთი. ამ ლონისძიებაზე კი შეიკვდა იქნა გამხელოლი, რომ ინგა მილორავა არის მშვენიერი ლექსების ავტორიც.

უპირველესად, აუდიტორიის წინაშე ინგა მილორავამ შევსა „სიუი“, საკუთარი ბოგრაფია არამბოლონრად წარმოადგინა (სოციალი ორწილუდავც განაცხადა, რომ ჩვენს ასაღვარდაობას „სიუიების სიცივეში“ უხდება ზნის გაცვლა სასამერზოდ, რადგან სოციალური ქსელების ლაბირინთს მიღმა გვას ე.წ. დამპყრავებელი და ბედისმთებელს მომავალს უსაზღვრავს...

ინგა მილორავამ ვაიხსენა სკოლა, სტუდენტობა, უნივერსიტეტი, ჟურნალი „იმედი“ და გახუტო „ჩვენი მწერლობის“ ბედნიერი ოთხი წელიწადი — ნადეჟდა ოაზისის წესებშია. აღაპარავა, სადაც მუშაობს — ლიტერატურის ინსტიტუტის ანშერე, რომ კულტურისა და მეცნიერების ამ კერის ქვედათობა სათუო მიმავლის საფრთხის წინაშე რჩება დროდადრო.

და რასან უპორველსი თემა ლიტერატურის ჩარჩოებში გახლდათ გათვალისწინებული, თანაც ავტორი ვიორგი კოლაძემ გულდავსულ ცდილობდა დადგენილი კადაპოტით ლონისძიების ჩარჩოებთან, ინგა მილორავას პოეზიას აენული მწვავე შუქი.

მისი ლექსები, ფაქიზი და ვულშირმწვაველი ემოციითა და სათქმელში, მოყვასის ერთგულებით გამოზარა, კვილიად მილო აუდიტორიამ.

ინგა მილორავას პოეზიის სამკაროში გზა დაულოცეს მკაცრად, ქეთი შენგელიამ, გიორგი კოლაძემ, მკაცრად მასა.

გამნდა მსმენელს, ცხადია, ლიტერატურაზე და მემოქმედის ვალზე ერის წინაშე. ავტორმა თემამ კამათიც გამოჩინა. როგორც მოსაღვრელი იყო, დარწმუნებას მასზედავცემული კითხვები რადგან არაწინ არაა ვალდავსული პასუხი ავსის სხვათა მთავრად ბილიკი ყველას თავისი აქტე გასაფლელი.

დოღონა კიზირიას პროზის საღამო

11 მაისს შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტში დოღონა კიზირიას პოეტური კრებულის - „ნაპირები“ წარდგინება გაიმართა.

შესვედრა გახსნა ინსტიტუტის დირექტორმა, პროფესორმა ირმა რატიანიმ, სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარემ გიგა ლომიძემ. მრავალრიცხოვან დასმწერ საზოგადოებას წიგნი წარუდგინა.

ირმა რატიანიმ საგანგებოდ აღნიშნა, რომ ქალბატონი დოღონას მთავარი სურვილი ამ შეხვედრასე საკუთარი ლექსების წაკითხვა იყო. თავის მხრივ, ქალბატონმა დოღონამ დაამატა, ეს სულ მეორე შეხვედრეა, საქართველოში საკუთარი ლექსების წაკითხვის შესაძლებლობა რომ მიეძღვა და, კინ იცის, იქნებ უკანასკნელიც. მსურველთა არსებობის მიუხედავად, ლექსების კითხვა სხვებს არ დაინება, ჩემს ლექსებში მახვილი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე სხვა დანარჩენი, თუნდაც რითაში. და თუმცა, მისივე მტკიცებით, იმ იშვიათ გამონაკლის ქართულელებს მიეკუთვნება, რომელთაც სიმღერა არ შეუძლიათ, საკუთარი ლექსები მართლაც გამოირჩეული ინტონაციით წაკითხა. თან, თითოეულს წინ ისეთი კომენტარი წაუძღვდა, დარბაზი გამოაცოცხლა.

ილიას უნივერსიტეტის პროფესორმა, პოეტმა ცირა ბარბაქაძემ, რომელსაც ამ შეხვედრაში მუშახელის საპატიო მოვალეობა ერგო, განაცხადა: დოღონა კიზირია ყველა ლექსში არის ახალი და ყველა ლექსში განსხვავებულია წარმოსწავლა. მის ლექსებს აქვს ფერი და გემო და ვიზუალურადაც თვალწინ კინოფილმივით ჩაივლის. უბრალოდ, ძალიან ღრმად გვითრევს, თავის სიღრმეებში გვჭირავს. ყველას როდის უნდასა და სიღრმეებში ჩაყოლა, ასეთები კი მათი კითხვით ხე შენახდებიანო.

ცირა ბარბაქაძემ დასმწერ პრეზენტაციის ორიგინალური ფორმა შესთავაზა. მან აუტორს რამდენიმე შეკითხვა დაუთვა, საკუთარი ცხოვრების, შემოქმედების, აქტიურობის რაობის შესახებ. ოღონდ წინასწარ გაფართობა: ქალბატონი დოღონა, თქვენ ამ მიზანსაც, აქვე დოღონა შეკითხა. ეს „სხვა“ მისი ლექსებიდან ამოკრეცილი, მარიალბა კონტრეტიდან სრულიად ამოგლეჯილი, მაგრამ შეკითხვებთან მიმართებით საქმოდ ზუსტად პასუხები იყო.

თინათინ ბოლქვაძემ დარბაზობა რეზიკა ისრაელი, ქალბატონი დოღონა გაოცებულია ამ პასუხებით, რაზეც მომხმენებელმა უპასუხა, დიდი ძალაა, საკუთარი თავით მუდმივად გააოცებული იყო.

რისტომ ჩხეიძემ თავი გაბოხდა თვით ქალბატონი დოღონას ერთ ნახევრად ზუმრით ნათქვამ რეპლიკაზე გამომავურებით დაეწყო: ერთხელ, მაზოზინის მორიგი შემოშტეტვისას, ფურცელზე ჩამოვრეველი ის „კვირული“, რაც სხვადასხვა დროს, პრესაში ჩემ შესახებ იყო ნათქვამი - სექსუალურად დაუკმაყოფილებელი ფურცია, გამთავებული, აპირი დედაცაიცი, ვინ მოსთვლით კიდევ რა და აქედან მოვლად ერის, აპირს ვეთანხმები. ბატონმა რისტომმა საპასუხოდ გაიხსენა: ერთხელ თურქე ღორდ ბაირონი დაინტერესდა, თავი მოეყარა მის მიზარტ მიძვენილი უარყოფითი ეპითეტებისთვის. წერა, წერა და ვერ უპოვდა... სატანაზე და ჯოჯოხეთის მოყვარულზე შენ უნდა განსაკუთრებით.

მაგრამ, ქალბატონი დოღონას მიზარტ გამოთქმული დადებითი ეპითეტების ცხრონი რომ შევადგინოთ, დარწმუნებული ვარ, ის ბურვად მოამბეჭდება იწვება და ისიც შეამყვება. მის ავტორთა სიაში უკანასკნელი ნაწიელიად არ ვიქნები.

რისტომ ჩხეიძემ ავტორს ზემოქმ თავმდაბლობად ჩაუთვალა შეხვედრის დასასრულს ნათქვამი ფრაზა: მე პოეტი არ ვარ, ლექსებს საშემოხლოს წოსტატკია მაინცინებო, და აღნიშნა, რომ ის ნაწიელიად კარგი პოეტი და დადგება ის დღევ, როდესაც მისი შემოქმედება ქართული პოეზიის მდინარეებში ავლილებლად დიკაივებს თავის ღირსეულ ადგილს.

ირმა რატიანი, დოღონა კიზირია, ცირა ბარბაქაძე

მანვე უპასუხა ავტორის მიერ გამოთქმულ შიშს. რომ მისი წიგნი მწუხარ განცდებით არის სახვს, რომელთა შვითხველზე თავისიხვვა არც კი უნდა. გამომწველის თქმით, დოღონა კიზირიას პოეზია ელექტურობითაა განმსჭვალული, ეს მისი პროორტიკული და ილია ჭავჭავაძის შემეგვომის მისი ერთადერთი თანამედროვე შემოქმედი, რომლის პირის პოეზია ელექტურობითაა სახვს. თავის მხრივ, დოღონა კიზირიამ დაამატა, რომ რისტომ ჩხეიძე იყო პირველი, ვინც მისი პოეზიის შესახებ გამოაქვეყნა რეცენზია; ამერიკაში შემთხვევით წაიხვდა ქართულ ჟურნალს, სადაც დაბეჭდილი იყო ნათი დოღონა როსტომის ერთილი კომენტარი.

მომდევრო გამოხსვლელმა, პროფესორმა, ლინგვისტიკა თინათინ ბოლქვაძემ გაამხილა: ყველაფერი, რაც დღეს აქ ხდება, ჩემი დაგვგომილ და განხირცილებული არისო. ქალბატონი დოღონას მიერ გამოთქმული შიშის საპასუხოდ მანაც აღნიშნა, აქ შეკრებილი საზოგადოება მოუზიდა გასართობს არ ეძებს. ამდენად, ის ამ ლექსების მწუხარე განწყობილებას გაუძღვობო.

მან ისიც გაიხსენა, როგორც ნახა ინდიანას უნივერსიტეტში ოქროს ასოებით ამოკვეთილი პროფესორ დოღონა კიზირიას სახელი სხვა ცნობილ მცენერთა გვერდით. ასე რომ, მის სახელს ნამდვილად არ ეტყურება ის, რასაც თვითონ პოეტის ერთ ლექსში ამბობს: ჩემი სახელი შარშინდელი თოვლივით გატრებო. გაიხარეთ, ღმერთმა სიკვლე მოგვცეთ, იქ თბილისი ასახვული და აქ ამერიკაიკო.

კიდევ ერთი გამოხსვლელი ცდი გაბიხრობა იყო, რომელმაც დოღონა კიზირიას მისი მამის, ვიქტორის განოსკობის პოეზიასთან შეხვედრა გახსენა. დასასრულს, ქალბატონმა ირმა რატიანიმ დასმწერ საზოგადოების მოხილბა დააკმაყოფილა და ავტორის კიდევ ერთხელ დაუთმო ასპარეზო ლექსების წახსახებად, შეხვედრაც ამ სახისამოვრო ტალღაზე დასრულდა.

მირანდა ტყეშელაშვილი

გვერდი

ქუჩა შახაროვძის